

กำหนดการเผยแพร่

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

Publishing Schedule

- Number 1 (January - March)
- Number 2 (April - June)
- Number 3 (July - September)
- Number 4 (October - December)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทาง
ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหา
สังคม

Objective

1. To promote and disseminate academic works and research
results in educational science, psychology, political science,
Public Administration and interdisciplinary studies in the
humanities and social sciences.
2. To provide academic services in solving social problems.

ดุษฎีมาฆะ

วารสารวิชาการธรรมศาสตร์
Dhammathas Academic Journal

ปีที่ 20 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน ตุลาคม - ธันวาคม 2563
Vol. 20 No. 4 (October - December 2020)

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการ
กลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญ
ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ
ก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความ
ไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อ
ผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

Article Consideration

Each article will be published by a panel of two journalists with
expertise in relevant fields. And get the editorial approval before
publishing. The review is in the form of: The article's Double Blind.
To comply with copyright law The author must sign the copy
of the article submission form to the journal. In addition, the author
must confirm that the original article submitted to it. Only one
publication in the Dhammathas academic journal. If the images
or tables of other articles appearing in other publications are used. The
author must ask permission of the copyright owner. Include a book
that has been approved by the editor before the article is published.

ที่ปรึกษา

พระราชปรีดีทิพย์, ศาสตราจารย์ ดร.
พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ พงษ์สวัสดิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Advisors

Prof. Dr. Phrarajapariyatikawee
Assoc. Prof. Dr. Phra Sophonphathanapundit
Prof. Dr. Prayong Seanburan
Prof. Dr. Watchara Ngamchitcharoen
Asst. Prof. Dr. Pitch Pongsawat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Khon Kaen University
Thammasat University
Chulalongkorn University

บรรณาธิการ / Editor

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล / Asst. Prof. Dr. Suraphon Promgun

ผู้ช่วยบรรณาธิการ / Editorial assistant

สาริกา ไสวงาม / Sariga Sa-waingam

กองบรรณาธิการ

พระครูสุจิตต์มภิธาน วิ., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตคาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพรรณ วงศ์พรวัฒน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาคร พรหมโคตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Editorial Board

Asst. Prof. Dr. Phrakhu Sudhikhambhirayan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Pasakorn Dokchan	Mahamakut Buddhist University
Assoc. Prof. Dr. Kanokorn Somprach	Khon Kaen University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Kathanyoo Kaewhanam	Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Aompol Buddasarn	Phranakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew	Huachiew Chalermprakit University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chakkapan Wongpornpavan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Chanchai Hudsri	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Vitthaya Thongdee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Prayoon Saengsai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Theerapong Meethaisong	Mahasarakham University
Asst. Prof. Dr. Sakorn Promkhot	Loei Rajabhat University

ผู้จัดการวารสาร / Journal Manager

มาริสสา ไสวงาม / Marisa Sa-waingam

ออกแบบปก : สารีกา ไสวงาม

จำนวนพิมพ์ : 500 เล่ม

เจ้าของ : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาท อาสภมหาเถร)
เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4328-3546-7 (ต่อ 114) โทรสาร 0-4328-3399
<http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> E-mail: dhammathas@hotmail.com

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ขอนแก่นการพิมพ์ 64-66 ถนนรินรมย์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4322-1938 E-mail: khonkaenprint@gmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร วารสารวิชาการธรรมศาสตร์ (Peer Review)

ปีที่ 20 ฉบับที่ 4 ประจำปี เดือน ตุลาคม - ธันวาคม 2563

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ประจิตร มหาหิง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. อาจารย์ ดร.ปณณิจิตร สุขุมาลัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. พระเมธาวิเชียร, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงมกล ไตรวิจิตรคุณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทศิริสิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
4. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
5. รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ชิวพิมาย	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิวัช ศรีโกคางกุล	วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ นาคคุณทรง	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ปัญญาพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
11. รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
12. รองศาสตราจารย์ ดร.มัทนา วังนอมศักดิ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
13. รองศาสตราจารย์ ดร.นิภาพร ชุตินันต์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรทัย อินต๊ะไชยวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาคร พรหมโคตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ โพธิ์सान	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง พันธจันทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิษณุ บุญนิยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิณฑิเทพ อยู่ยืนยง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ แสงแก้ว	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ทะราศรี	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัช มีชาญ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการธรรมศาสตร์ฉบับนี้ เป็นปีที่ 20 ฉบับที่ 4 ประกอบด้วย บทความวิจัย ความวิชาการและบทวิจารณ์หนังสือ บทความวิจัย ได้แก่ 1) พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุเมธ) วัดป่าหนองขาด ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม 2) ศึกษาวัตรกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรี 3) แนวปฏิบัติและกระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรกรวิถีพุทธของเครือข่ายพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย 4) การพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามแนวคิดของฟาสซิโอเน 5) การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย 6) การพัฒนาชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 7) การศึกษาแนวคิดทางอภิปรัชญาของปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา 8) การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 9) การพัฒนาทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้การจัดการประสบการณ์การประกอบอาหาร โรงเรียนภูพานศึกษา จังหวัดขอนแก่น 10) การวิเคราะห์ความต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษและปัญหาในการพูดภาษาอังกฤษในการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช 11) อิทธิพลของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทต่อจริยธรรมทางธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100 12) สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์

บทความวิชาการ ได้แก่ 1) แนวทางประชาธิปไตยเพื่อการพัฒนานโยบายสาธารณะ 2) การเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครู 3) หลักขรรวาสธรรมกับการครองเรือน 4) การวิเคราะห์ความรักในมัทรีกัมม 5) กฎหมายรัฐธรรมนูญไทยกับการขัดแย้งหลักเสรีนิยมประชาธิปไตย 6) การจัดการองค์การในภาวะวิกฤต กรณีโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 7) การจัดการศึกษาท้องถิ่นสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน บทวิจารณ์หนังสือ ได้แก่ 1) คุณสมบัติพื้นฐานของชาวพุทธ 2) ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด 3) ภาวะผู้นำและจริยธรรมนักการเมือง 4) เชื้อกรรม รู้กรรม แก่กรรม

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะได้รับความรู้จากความรู้ ความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือตามที่ปรากฏ และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ตลอดจนการดำเนินชีวิตต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล พรหมกุล)

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้
เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย : Research Article

- พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุ่มเโฮ) วัดป่าหนองขาด ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม
Buddhist Monks with the Community Development; A Case Study, Phrakru Meytheethummanun (Meythanun Sumeytho) Wat Pa Nongchad, Don Ngoen Sub-district, Chiang Yuen District, Maha Sarakham Province
นวภัทร โตสุวรรณ, จาตุรงค์ สุทาวัน และกบแก้ว ปัญญาไทย
Nawaphat Tosuwan, Jaturong Sutawan and Kabkaew Punyathai 1
- ศึกษานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื้อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรี
A Study of the Community Production Innovation through the Local Wisdom: A Case Study of Seu Ban Tha Chaleab Community Enterprise in Chanthaburi Province
พระครูสุจิตกิตติวัฒน์, ธวัชชัย สมอเนื้อ และวรสา ขุนสนธิ
Phakhru Suchitkittiwat, Thawatchai Samornuea and Worasa Khunsonti 11
- แนวปฏิบัติและกระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรกรวิถีพุทธของเครือข่ายพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูง ในจังหวัดเชียงราย
Practices and Processes for Increasing Agricultural Income in the Buddhist Way of the Highland-Developer Network of Monks in Chiang Rai Province
สุนทรี สุริยะรังษี
Soontree Suriyarangsee 25
- การพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามแนวคิดของฟาซิโอเน่
The Development of Critical Thinking Test for Grade 9th Students based on Facione's Concept
นุชจรี พรสินชัย, สุรีพร อนุศาสนนันท์ และณัฐฤตา งามมีฤทธิ์
Nuchjaree Pohnsinchai, Sureeporn Anusasananan and Natkrita Ngammeerith 37

- **การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย**

The Management of Religious Sites as the Tourist Attractions in Loei Province

พระราชปรีชามณี, พระครูสุธีศัมภีรญาณ และพระมหามิตร ฐิตปญโญ

Phrarach Preechamunee, Prakhru Sudhikambhirayan
and Phramaha Mit Thitapanyo 49
- **การพัฒนาชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร
ระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**

The Development of Mathematics Problem-Solving Skill Packages on
Addition, Subtraction, Multiplication and Division base on KWDL Technique
for The third grade students

พิกุล มีคำทอง

Pikul Meekhamthong 59
- **การศึกษาแนวคิดทางอภิปรัชญาของปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา**

An Analytical Study of Metaphysics Regarding Khom Castle in Nakorn
Ratchasima Province

พระยุทธนา อธิจิตโต และภริศา ไชอำเอี่ยม

Phra Yuttana Atijitto and Karisa Saiameam 71
- **การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามแนวคิด “ลดเวลา
เรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25**

Learning Management of Social Studies, Religion and Culture Department
Based on the Concept ‘teach less, learn More’ in Educational Institutes
under the Office of Secondary Education Service Area 25

พระมหาวัฒนา โชติปญโญ (รัตนนท์), สมควร นามสีฐาน, เอกราช โสมจิตพิมานเวช
และวิรัตน์ ทองภู

Phramaha Wathana Cotipanyo (Rattanon), Somkhuam Namseethan,
Ekkarach Kositpimanvach and Wirat Thongphu 85
- **การพัฒนาทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้การจัดประสบการณ์การ
ประกอบอาหาร โรงเรียนภูพานศึกษา จังหวัดขอนแก่น**

The Development of Mathematical Skills of Children Using the Experiencce
of Cooking Phuansuksa School Khon Kaen Province

ณัฏฐนันฐกาญจน์ ภูมาก, ลัดดา เชียงนางาม และปิยรัตน์ เทียงภักดิ์

Natnanthakarn Poomak, Ladda Chiengnangam and Piyarat Thiangpak 95

- การวิเคราะห์ความต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษและปัญหาในการพูดภาษาอังกฤษ
ในการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช
The Analysis of Needs in English Speaking Skills and Problems of Navaminda
Kasatriyadhiraj Royal Air Force Academy Graduates in Speaking English in
the Workplace
วนิชา สิริรังหอม
Wanicha Siraranghom 109
- อิทธิพลของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทต่อจริยธรรมทางธุรกิจของบริษัท
จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100
The Influence of Board Characteristics on Business Ethics of Companies
Listed on the Stock Exchange of Thailand: ESG 100
ชุตินา นาคประสิทธิ์ และประสพฤกษ์ รัตนยงค์
Chutima Nakprasit and Prasobrer Rattanayong 121
- สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต
ในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์
State of Learning Management in the Social Studies Civics, Culture and
Living in Society based on Four Sublime States of Mind of Teachers under
the Secondary Education Service Area Office 24, Kalasin Province
พระจินดา สุขาโต, สมควร นามสีฐาน, ทวีศิลป์ สารแสน และชาวีวัฒน์ ถวิลวงษ์
Phra Jinda Sujato, Somkhuan Namseethan, Tavesin Sarasan
and Charriwat Thawinwong 133

บทความวิชาการ : Academic Article

- แนวทางประชาธิปไตยเพื่อการพัฒนา นโยบายสาธารณะ
Democratic Approaches for the Development of Public Policy
พิมพ์กมล เกษแก้ว
Pimkamon Katkarw 143
- การเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครู
Empowerment of Teachers
ภูวนัย สุนา
Phuwanai Suna 155

■ **หลักพราวาสธรรมกับการครองเรือน**

The Garavasadhamma for Householder

พิจิตร พงษ์เกษ และพระครูสุธีคัมภีรญาณ

Pichit Phongket and Phrakhru Sudhikhambhirayana

165

■ **การวิเคราะห์ความรักในมัทรีกัณฑ์**

An Analyzes love in Maddi Kantha scriptures

พระครูวิจิตรธรรมมาทร, จรัส ลีกา, พระมหาใจสิงห์ สิริธมโม, พระนรินทร์ สีสเตโช และพระอ่อน มหิทธิโก

Phrakhru Vijitdhammathorn, Jaras Leeka, Phramaha Jaising Siridhammo, Phra Narin Silatasho and Phra Aon Mahitthiko

173

■ **กฎหมายรัฐธรรมนูญไทยกับการขัดแย้งหลักเสรีนิยมประชาธิปไตย**

Thai Constitution Law and Conflicts Against Liberal Democracy

พิทักษ์พล ปรีชาชาติ

Phithakpol Preechachart

185

■ **การจัดการองค์การในภาวะวิกฤต กรณีโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19**

Crisis Organization Management Case Study: COVID-19 Viral Infection

ฉัฐวัฒน์ ชัชฌาภักดิ์

Chattawat Shatnataphat

197

■ **การจัดการศึกษาท้องถิ่นสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน**

Local Education Management for Sustainable Development

กฤตยากร ลดาวัลย์

Kittayakorn Ladawan

209

ปกิณกะ : Miscellany

■ **คุณสมบัติพื้นฐานของชาวพุทธ**

The basic features of Buddhist

พระครูวิบูลสีลพรต และพระมหามิตร ฐิตปญโญ

Phrakhru Wibunsilaprot and Phramaha Mit Thitapanyo

217

■ ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด	
Decoding the Philosophy of Sufficiency Economy to Teach the Thinking Process	
พระครูพิมลกลัยานธรรม และพระมหามิตร ฐิตปัญญา	
Phrakhru Phimonkanlayanatham and Phramaha Mit Thitapanyo	229
■ ภาวะผู้นำและจริยธรรมนักการเมือง	
State of Leadership and Politician Ethics	
พระมหาพรชัย ฉนฺทมฺโท และพระมหามิตร ฐิตปัญญา	
Phramaha Pornchai Chandhadhammo and Phramaha Mit Thitapanyo	241
■ เชื่อกรรม รู้กรรม แก้กรรม	
Believe Kamma Know Kamma Solve Kamma	
พระครูอินทสารวิจักษ์ และพระมหามิตร ฐิตปัญญา	
Phrakhru Inthasanwjak and Phramaha Mit Thitapanyo	247
ภาคผนวก	
กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมทรรศน์	253
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	254

พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์
(เมธนันท์ สุเมธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน
จังหวัดมหาสารคาม*

Buddhist Monks with the Community Development; A Case
Study, Phrakru Meytheethummanun (Meythanun Sumeytho)
Wat Pa Nongchad, Don Ngoen Sub-district, Chiang Yuen
District, Maha Sarakham Province

นวภัทร โตสุวรรณ, จาตุรงค์ สุทวัน และกบแก้ว ปัญญาไทย
Nawaphat Tosuwan, Jaturong Sutawan and Kabkaew Punyathai
วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
Northern College, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Nawaphat2534@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการพัฒนาพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน 2) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน จำแนกตามเพศ อายุ หมู่บ้านที่อาศัยแตกต่างกัน และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ประชาชนในเขตตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 330 คน โดยใช้วิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของยามานะ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ มีระดับค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.953 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

*ได้รับบทความ: 20 กันยายน 2563; แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2563

Received: September 20, 2020; Revised: December 23, 2020; Accepted: December 30, 2020

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน พบว่าโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.26$) รองลงมาคือ ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 4.25$) ด้านวัฒนธรรม ($\bar{x} = 4.22$) และด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 4.13$)
2. ผลการเปรียบเทียบพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน จำแนกตาม เพศ อายุ หมู่บ้านที่อาศัย โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ประชาชนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ ควรส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้งบประมาณในการที่พระสงฆ์จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนในหลายๆ ด้าน และประชาชนไม่มีความเข้าใจในการที่พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือบูรณะด้านวัฒนธรรม เช่น เรื่องของเก่า วัตถุโบราณ เป็นต้น

คำสำคัญ: พระสงฆ์; การพัฒนาชุมชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study monk's development level with the community development, 2) to compare the difference between monk and community development classified by their gender, age and village, and 3) to study the suggestion to monk with community development in Don Ngoen, Chiang Yuen district, Maha Sakham province. There were 330 representative samples by Taro Yamane formula. The research tool was a questionnaire which was rating five-scale with reliability at 0.953. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation, t-test and one way analysis of variance (one way ANOVA). There was a statistically significant at .05 level and comparison of mean difference by pairs employing Scheffe' method.

The results were found:

1. Monk's development level with the community development was totally high. When each aspect being taken into consideration, it was found that aspect of mind was highest mean ($\bar{x} = 4.26$) followed by the environment ($\bar{x} = 4.25$) and cultural ($\bar{x} = 4.22$) for social was the lowest mean ($\bar{x} = 4.13$).
2. With regard to the comparison of monk with community development Classified by gender, age and village. There were the statistically significant not difference at .05.

3. The people suggested to monk with community development in Don Ngoen, Chiang Yuen district, Maha Sarakham province were as follows: There should promote the teaching of Buddhism in schools, the relater departments should a budget for the monks to participate in various areas of community development and the people do not understand the involvement of monk in cultural development or restoration such as antiques, artifacts, etc.

Keywords: monks; community development

1. บทนำ

ในอดีตพระสงฆ์และวัดนั้นมีความสัมพันธ์กับประชาชนมากที่สุดเพราะเป็นที่พึ่งทางจิตใจ แต่ ณ ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ที่มุ่งคุณค่ากับวัตถุเงินตรา ชื่อเสียงมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ทำให้ส่งผลต่อศาสนาที่ลดบทบาทลงไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีการหลั่งทางวัฒนธรรมจากตะวันตก ประชาชนทั่วไปหันไปสนใจรับเอาวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามา พระสงฆ์เองจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทลดจากอดีตให้เข้ากับสังคมยุคของความคิดใหม่ ค่านิยมใหม่ (Charoen-aksorn, 1998 : 161-164)

ปัจจุบันบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ส่วนใหญ่จะเน้นที่ชนบทมากกว่าในเมือง ด้วยเหตุที่สภาพสังคมในชนบทนั้นยังมีแบบเก่าอยู่เป็นจำนวนมากคือเป็นสังคมที่ยังมีวัดเป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมแทบทุกด้านของหมู่บ้าน มีภิกษุเป็นผู้นำที่สำคัญของชุมชน ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีบทบาทเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านโดยปริยายกิจกรรมใดที่เป็นเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่หมู่บ้าน

พระสงฆ์ก็มักเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเสมอโดยยึดหลักว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือโดยเมตตากรุณา โดยพื้นฐานความจริงที่ว่าท่านเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนแห่งนั้น และจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยปัจจัยการดำรงชีพจากชาวบ้าน ซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีสุขสมบูรณ์ของหมู่บ้านก็ย่อมมีผลต่อความเป็นอยู่ของตัวท่านเองด้วย จึงเป็นที่ปรากฏให้เห็นโดยทั่วไปว่า ก่อนที่รัฐบาลจะได้เริ่มพัฒนาชุมชนชนบทและวางแผนโครงการจัดส่งพัฒนากรตลอดจนการให้บริการต่างๆ เข้าไปยังท้องถิ่นชนบทห่างไกลนั้น พระสงฆ์ซึ่งจำพรรษาอยู่ในหมู่บ้านแต่ละแห่งก็ได้มีบทบาทในการเป็นผู้นำการพัฒนาหมู่บ้านนั้นๆ อย่างไม่เป็นทางการอยู่แล้ว จนเป็นปกติ และเมื่องานพัฒนาดังกล่าวเข้าไปถึงหมู่บ้าน ท่านก็ได้เข้าร่วมงานเหล่านั้นด้วยความเต็มใจ เช่น เป็นผู้นำในการเสนอความคิดริเริ่ม และเป็นที่ปรึกษาและเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาเรียกความร่วมมือจากชาวบ้านในการสร้างสาธารณสมบัติและสิ่งสาธารณูปโภค เป็นต้น (Saihu, 1968 : 297)

วัดเป็นศาสนสถานที่สำคัญที่สุดของศาสนาพุทธเมื่อกล่าวถึงบทบาทของวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะ

วัดที่อยู่ติดกับชุมชน เป็นหน่วยงานย่อยที่เข้าถึงประชาชนในระดับท้องถิ่น (Phra Ratchaworamunee (Prayudh Payutto), 2007 : 209) ได้กล่าวว่า วัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในชุมชนและสังคม และเป็นศูนย์กลางกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมเป็นส่วนประกอบที่จะขาดเสียมิได้สำหรับชุมชนในแต่ละระดับ โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัดในการปฏิบัติกิจกรรมทางสังคมของวัด ทำให้พระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่นเช่นเดียวกับวัด พระสงฆ์จึงมีลักษณะของความเป็นผู้นำในทุกกิจกรรมและการพัฒนาชุมชนที่เกิดขึ้นในวัดและชุมชน เมื่อวัดเป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจ พระสงฆ์ก็มีฐานะเป็นผู้นำทางจิตใจของชุมชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพ เชื่อถือและความร่วมมือต่างๆ และนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน วัดมีบทบาทสำคัญยิ่งในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ทั้งเป็นแหล่งเผยแผ่วิชาการและพัฒนาต่างๆ ไปสู่สังคม ตลอดถึงศิลปวัฒนธรรมของไทยส่วนใหญ่มาจากวัดแทบทั้งสิ้น กล่าวคือ วัดเป็นทั้งสถานศึกษา สถานสงเคราะห์ สถานพยาบาล สถานบันเทิง สโมสร พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น ในขณะเดียวกันพระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้นำชุมชนเป็นที่พึ่งพิงทางด้านจิตใจของผู้คนในสังคมหรือแม้แต่กิจการสาธารณประโยชน์ทางสังคม พระสงฆ์ก็ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ด้วยเพราะพระสงฆ์นั้นถือได้ว่าเป็นเสาหลักทางจิตใจของชาวบ้านในการดำเนินงานต่างๆ

สำหรับพระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอยะยี่ จังหวัดมหาสารคาม ท่านเป็นเจ้าอาวาส

วัดที่ตั้งในชุมชนท้องถิ่นระดับองค์การบริหารส่วนตำบล โดยท่านพระครูและวัดมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ส่งเสริมประชาชนในท้องถิ่นมาโดยตลอด กล่าวคือวัดป่าหนองชาดได้จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและกิจกรรมอื่นๆ เป็นประจำทุกปีโดยสามารถแยกออกเป็น 4 ประการ คือ ประการแรก ส่งเสริมให้ความรู้ด้านหลักธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา ประการที่สองส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทย เช่น งานประเพณีสงกรานต์และบุญเดือนหก ประการที่สามส่งเสริมกิจกรรมพิเศษตามกาลสมัย ได้แก่ วันสำคัญต่างๆ ของชาติ และประการสุดท้ายมุ่งส่งเสริมกิจกรรมของท้องถิ่น กล่าวคือเป็นกิจกรรมที่คณะผู้บริหารท้องถิ่นกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารและพัฒนาท้องถิ่น จากเนื้อหาทั้งหมดที่ปรากฏข้างต้นนั้นจึงกล่าวได้ว่าวัดป่าหนองชาด มีความผูกพันกับท้องถิ่นเป็นอย่างมากและมีบทบาทต่อการส่งเสริมกิจกรรมหลายๆ ด้าน ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยความผูกพันกับท้องถิ่นนี้ได้เกิดจากปัจจัยทั้ง 4 ประการที่กล่าวมาในข้างต้นนั่นเอง เป็นปัจจัยทำให้พระสงฆ์วัดป่าหนองชาด เป็นผู้นำในการร่วมพัฒนาชุมชน

จากที่กล่าวมาแล้วพระในวัดป่าหนองชาดแห่งนี้ ที่มีความโดดเด่นทั้งการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนหมู่บ้านรอบๆ วัด โดยที่มีวัฒนธรรมและประเพณีรวมถึงความโดดเด่นของพระสงฆ์เอง ผู้ซึ่งมีบทบาทมาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะพระสงฆ์

ระดับผู้นำ ซึ่งเป็นจุดสำคัญในการริเริ่มการพัฒนาชุมชน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการสร้างความสมัครสมานสามัคคีของประชาชนทั้งในวัดและในชุมชน ด้วยเหตุนี้เองการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นในการศึกษาพระกับการพัฒนาชุมชน โดยยึดวัดป่าหนองเป็นพื้นที่เป้าหมายในการศึกษา เนื่องจากมีความเหมาะสมในหลายๆ ด้าน ดังได้กล่าวแล้วในเบื้องต้น และจึงนับว่าเป็นวัดที่น่าสนใจในการศึกษาการเป็นอย่างยิ่งเพื่อการพัฒนาวัดและชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุขเมธ) วัดป่าหนองขาด ตำบลดอนเงิน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อเปรียบเทียบพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุขเมธ) วัดป่าหนองขาด ตำบลดอนเงิน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษที่มีเพศ อายุ หมู่บ้านที่อาศัย แตกต่างกัน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในตำบลดอนเงิน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการศึกษาวิจัยวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาข้อมูลภาคสนาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือ

ตัวแทนหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลดอนเงิน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 15 หมู่บ้าน 1,871 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตตำบลดอนเงิน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 330 คน ผู้วิจัยได้หาสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในเขตตำบลดอนเงิน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 15 หมู่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว จำนวน 30 ข้อ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยกำหนดให้มีผู้ช่วยผู้ศึกษาการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 คนต่อ 5 หมู่บ้านเพื่อนำแบบสอบถามแจกให้กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการแจกและเก็บแบบสอบถามจนครบตามจำนวน มีการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนที่จะนำมาประมวลผล หากมีฉบับใดไม่สมบูรณ์จะคัดออกและทำการเก็บเพิ่มให้ครบตามจำนวน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลโดยใช้สถิติที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพรรณนาข้อค้นพบจากการวิจัยและทดสอบสมมติฐาน ดังนี้ 1) สถิติพรรณนา จะเป็นการวิเคราะห์ขั้นตอนที่นำเสนอการพรรณนาลักษณะของข้อมูลสถิติที่ใช้ดังนี้ (1) ข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติร้อยละ และค่าความถี่ (2) สถิติที่ใช้ในการวัดระดับ

การพัฒนา พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนกรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอยะยี่น จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (3) สถิติเชิงตีความ จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่ออ้างอิงประชากร ซึ่งผู้ศึกษาจะใช้สถิติหลักเพื่อการทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานใช้ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Srisa-at, 2010 : 119) กรณีพบความแตกต่างใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างตามวิธีการของ เชฟเฟ (Scheffe' Method) (4) ข้อมูลข้อเสนอแนะ ผู้ศึกษาจะใช้วิธีจัดกลุ่มเนื้อหาที่มีลักษณะเดียวกัน และแจกแจงความถี่แล้วพรรณนาความ

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอยะยี่น จังหวัดมหาสารคาม สรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 330 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 50.3 มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 29.1 มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1 หมู่บ้านที่อาศัยบ้านผำ และบ้านผำสามัคคี มีจำนวนประชากรเท่ากันคือ 40 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1

2. ความคิดเห็น ประชาชนต่อ พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์

(เมธนันท์ สุเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอยะยี่น จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุด ไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.26$) รองลงมาคือ ด้านวัฒนธรรม ($\bar{x} = 4.26$) ด้านจิตใจ ($\bar{x} = 4.26$) และด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 4.13$)

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอยะยี่น จังหวัดมหาสารคาม พบว่า 1) เพศ พบว่า พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอยะยี่น จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศโดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 2) อายุ พบว่า พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอยะยี่น จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุโดยรวม ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 4 ด้าน 3) หมู่บ้านที่อาศัย พบว่า พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอยะยี่น จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัย พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันจำนวน 3 ด้าน

ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ส่วนด้านสิ่งแวดล้อม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุขเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ที่มีค่าความถี่สูงสุดแต่ละด้าน ปรากฏดังนี้ วัด พระสงฆ์ยังมีส่วนน้อยที่ไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน การพัฒนาในมิติรอบด้าน ควรเกิดขึ้นจากการร่วมมือปฎิภาหารหรือกันระหว่างทุกภาคส่วน ทั้งในภาครัฐ ประชาชน รวมไปถึงคณะสงฆ์เอง เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องของการพัฒนาส่งเสริมในด้านวัฒนธรรม เช่น การบูรณะ หรือซ่อมแซมวัตถุโบราณ รวมไปถึงการส่งเสริมให้รัฐจัดกิจกรรมเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุขเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุขเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาไพฑูริย์ วิบุโล

(บุญ ล้าเลิศ) (Phramaha Paiboon Wipulo (Boon Lamlert), 2012 : 89) ได้ทำการศึกษา ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยม พบว่า 1) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวลักษณ์ ขำนิล (Khamnin, 2010 : 89) ได้ทำการศึกษาค้นพบว่า พระสงฆ์ในชุมชนวังไผ่และชุมชนอยู่ตะเภา ต่างมีบทบาทช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชน ระดับปานกลาง

2. ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุขเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศ อายุ หมู่บ้านที่อาศัย มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ผลการวิจัยจำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏดังนี้

2.1 ประชาชนในชุมชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุขเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยมงคล ศรีทองแดง (Srithongdaeng, 2009 : 119-120) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน เขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาจำแนกตามเพศ พบว่า

ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ (Phramaha Boonmee Wanwiset, 2011 : 60) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษา เฉพาะกรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน) ผลการศึกษาเปรียบเทียบ จำแนกตามเพศ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

2.2 ประชาชนในชุมชนที่มีอายุต่าง กันมีความคิดเห็นต่อพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุขเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีความคิดเห็นไม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุเทพ สุขโหยชัย (Phra maha Sutep Sukhoyachai, 2007 : 142-143) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของ พระสงฆ์ในการพัฒนาวิธีการแก้ไขปัญหาทางด้าน คุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนใน จังหวัดขอนแก่น ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น ต่อการดำเนินงานการพัฒนา ของเด็กและเยาวชน ที่เพศ อายุ ระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า มีความ คิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.3 ประชาชนในชุมชนที่มีหมู่บ้าน ที่อาศัยต่างกันมีความคิดเห็นต่อพระสงฆ์กับการ พัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครูเมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุขเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิติศักดิ์ ปักษา (Paksa, 2011 : 72) ได้วิจัย การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์

การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ตามความคิด เห็นของประชาชน จำแนกตามชุมชนที่อาศัยอยู่ โดยรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่ง ชาติควรนำผลการวิจัยไปปรับใช้เพื่อส่งเสริมให้วัด และพระสงฆ์ร่วมกันกับประชาชนในพื้นที่ให้ มากขึ้น รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ ความสำคัญกับวัดและพระสงฆ์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา พระครู เมธีธรรมนันท์ (เมธนันท์ สุขเมโธ) วัดป่าหนองชาด ตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้านสังคมนั้น มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น ในการศึกษารั้ดต่อไปควรมีการศึกษา แนวทาง ความสัมพันธ์ของวัด พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ด้านสังคม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาผู้วิจัยได้องค์ความรู้ในปัจจุบัน ที่สำคัญคือความร่วมมือกันระหว่างวัดและชุมชน โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางจิตใจ ซึ่งวัดยังเป็น ศูนย์รวมจิตใจของชุมชนรอบๆ ซึ่งการที่ชุมชนจะ พัฒนาให้มีความเข้มแข็งวัดยังถือว่าเป็นปัจจัย สำคัญ นอกจากนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการปรับ กระบวนการทำงานของคนในชุมชน โดยการส่ง

ผ่านเจตนารมณ์เกี่ยวกับอนุรักษ์พื้นที่ป่าภายในวัด พัฒนาและพร้อมที่จะรับช่วงต่อในการดำเนินงาน
ให้คนรุ่นใหม่ให้เกิดความจิตสำนึกต่อชุมชนในการ อนุรักษ์ต่อไปในอนาคต

References

- Charoen-aksorn, K. (1998). *The knowledge of Civil Religion*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Khamnin, S. (2010). The role of Buddhist monks in community development in Wanghai and Utaphao villages. *Master of Arts*. Graduate School : Chulalongkorn University.
- Paksa, N. (2011). *Work Performance under Strategy Development of Kaset Wisai Sub-district Administration Organization, Kaset Wisai district, Roi-et Province as the Opinion of the People*. Maha Sarakham : Rajabhat Maha Sarakham University.
- Phra Ratchaworamunee (Prayudh Payutto). (2007). *Sangha Institute and Thai society*. Bangkok : Foundation For Komolkhimthong.
- Phramaha Boonmee Wanwiset. (2011). *The Roles of Buddhist Monk on School Development: A Case Study of Venerable Phra Dhammavisuddhimangala (Bua Nanasampanno)*. Nakhon Pathom : Mahamakut Buddhist University.
- Phramaha Paiboon Wipulo (Boon Lamlert). (2012). The role of Buddhist Monks on moral development in secondary schools, Nakhonchaisi district, Nakhon Pathom Province. *Master of Arts Program in Buddhist Studies*. Graduate School : Mahachulalongkorn rajavidyalaya University.
- Phramaha Sutep Sukhoyachai. (2007). *The role of Buddhist Monks for Resolving in moral and ethics of the youths in Khon Kaen Province*. Khon Kaen : Khon Kaen University.
- Saihu, P. (1968). *The roles of Community Development of the Northeastern in Village Sociology Northeast*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Srisa-at, B. (2010). *Elementary Research*. Bangkok : Suriyasan publisher.
- Srithongdaeng, C. (2009). Factors Affected on the Role of Buddhist Monks in Community development, Mueang, Roi-et Province. *Master of Political Science*. Graduate School : Rajabhat Mahasarakham University.

**ศึกษานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น:
กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรี***
**A Study of the Community Production Innovation through
the Local Wisdom: A Case Study of Seu Ban Tha Chaleab
Community Enterprise in Chanthaburi Province**

พระครูสุจิตตจิตตวัฒน์, ธวัชชัย สมอเนื้อ และวราษา ขุนสนธิ

Phakhru Suchitkittiwat, Thawatchai Samornuea and Worasa Khunsonti

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: suky505@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ วิสาหกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี 2) สร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ วิสาหกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี 3) วิเคราะห์อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์กลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ วิสาหกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้วิจัยในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้สัมภาษณ์สำคัญ จำนวน 31 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ด้วยสถิติ LIST Model

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ วิสาหกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละคน นำพุทธวิธีการบริหารมาใช้ในการบริหารกลุ่มอย่างเหมาะสม มีการพัฒนาเครื่องหมายการค้าของกลุ่ม และจดลิขสิทธิ์ชื่อ “เสื่อจันทร์” หรือ Chanhtaboon mat

*ได้รับบทความ: 15 ตุลาคม 2563; แก้ไขบทความ: 22 ธันวาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2563

Received: October 15, 2020; Revised: December 22, 2020; Accepted: December 30, 2020

2. สร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธจากภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ได้ร่วมกับภาคีเครือข่าย (กลุ่มผู้ประกอบการอัญมณี) สร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้นใหม่ เป็นการเพิ่มมูลค่าจากการนำผลิตภัณฑ์เดิมดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่

3. อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนกับการสร้างมูลค่าเพิ่มของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรี พบว่า 1) ต้นกบบ้านท่าแฉลบมีความเหนียวนุ่ม มั่นวาว ทนทาน และผลิตภัณฑ์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) “ลายเชิงกระได” เป็นลายเสื่อที่ได้รับการจดสิทธิบัตร 3) นำหลักสัมมาอาชีวะและสัปปุริสธรรม 7 ประการ มาบริหารชีวิตประจำวันได้เหมาะสม ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการจ้างงานเกิดการกระจายรายได้ในชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธ

Abstract

This research aims to: 1) Study the community product development process based on the local wisdom of the Ban Tha Chalab Mat group. Community enterprises Chanthaburi, 2) Create the innovative products of the Buddhist community based on the local wisdom of the Ban Tha Chalab Mat group Community enterprises Chanthaburi, 3) Analyze the identity of community products to create added value for Ban Tha Chalab Mat products. Community enterprises Chanthaburi, with the participation of researchers in the product development process. This research Researchers analyzed qualitative data from in-depth interviews with 31 key interviewees and 10 group discussions using LIST Model statistics.

The research results were found that:

1. Participation of members, in the process of developing community products based on local wisdom Ban Tha Chalab Mat Group Community enterprises Chanthaburi province found that members were involved in the product development process, the duties are divided according to the aptitude of each person and applied the Buddhist method of administration in the appropriate management of the group. Group trademarks are developed and copyright the name Mat Chan or Chanthaboon Mat.

2. To create innovative products for Buddhist communities from local wisdom, it was found that they were found in cooperation with network partners. (Jewelry

entrepreneurs) to create a new product.

3. Community product identity and value-added creation of community enterprises Ban Tha Chalab Mat Group Chanthaburi province found that, 1) Ban Tha Chalab reeds are tough, soft, glossy, durable and environmentally friendly products, 2) Choeng Kadai is a patented mat pattern, 3) Adopt 7 principles of life and pinpurisatham to manage daily life properly make the community earn income from employment and create sustainable income distribution in the community.

Keywords: Process of Product Development; Local Wisdom; Buddhist Community Product Innovation, Identity

1. บทนำ

วิสาหกิจชุมชนคือรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจของชาติ เนื่องจากภาครัฐได้สร้างนโยบายเพื่อให้เกิดทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเน้นการส่งเสริมและพัฒนา เพื่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ การส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้แข็งแกร่งเป็นอีกแนวทางหนึ่งของภาครัฐในการขับเคลื่อน เพื่อที่ชุมชนสามารถแข่งขันกับตลาดภายในและภายนอกประเทศได้ รัฐบาลจึงได้ให้งบประมาณเพื่อโครงการต่างๆ สำหรับการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน มุ่งเน้นความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองในด้านการดำเนินธุรกิจ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดสภาพคล่องทางเงินทุนทางด้านตลาดส่งออกภายนอกชุมชน ด้านเทคโนโลยีในการผลิต ด้านนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์หรือผลงานการสร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และตลาดส่งออก (Phongpis, 2018)

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี อยู่ใน

เขตพื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำจันทบุรี มีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ ที่บ้านเขาน้อยท่าแฉลบนี้จะมีต้น “กกจันทบุรี” ซึ่งขึ้นอยู่ในพื้นที่น้ำกร่อย มีลักษณะเฉพาะที่พิเศษ คือ มีคุณสมบัติแข็งแรง ทนทาน ผิวมัน มีความเหนียว สามารถจัก (ผ่า) ออกเป็นเส้นขนาดเล็กได้ ในอดีตจะพบต้นกกจันทบุรีขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากตามคันนาในพื้นที่บ้านเขาน้อยท่าแฉลบ เดิมชาวบ้านนิยมผ่าเป็นเส้นใช้มัดบุตอมาจึงมีการนำมาทอเป็นเสื่อกก และคนในชุมชนได้มีการนำต้นกกมาทอเป็นเสื่อลายไทยยกดอก ซึ่งมีการสืบทอดมาจากการทอผ้าไหมของจันทบุรี และได้รับการพัฒนาต่อมาจากรุ่นสู่รุ่น จนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงเป็นของดีประจำจังหวัด (Ban Tha Chalab community enterprise Chanthaburi Province, 2018)

นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าผู้สืบทอดภูมิปัญญาการทอเสื่อไว้ เป็นกลุ่มคนที่อยู่ในวัยกลางคนถึงผู้สูงอายุเท่านั้น ซึ่งมีประชากรรวม 1,490 คน มีจำนวน 669 ครัวเรือน มีผู้ประกอบการอาชีพทอ

เสื่อกก จำนวน 20 ครั้วเรือน คิดเป็นรายได้ต่อครัวเรือน จำนวน 30,000 บาท ต่อปี (Bang Kacha Municipality Office, 2018) แต่ได้พบปัญหาเกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนข้างต้นหลายประการ อาทิ

1. กลุ่มเสื่อกในจังหวัดจันทบุรีไม่ได้มีเพียงกลุ่มเดียว แต่มีการผลิตและจำหน่ายในช่องทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่

2. ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะที่เหมือนหรือใกล้เคียงกัน ทำให้เกิดปัญหาในการตราราคาจำหน่ายในกลุ่มผู้ประกอบการกันเอง

3. รูปแบบของผลิตภัณฑ์ยังมีรูปแบบเดิมๆ หรือซ้ำซาก ไม่สามารถพัฒนาให้น่าออกสู่ตลาดภายนอกประเทศได้เท่าที่ควร ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นการสั่งทำตามรูปแบบของผู้จำหน่ายทั้งในและนอกประเทศ

4. ปัญหาในด้านวัตถุดิบ พบว่า วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีการปลูกน้อยลง ไม่เพียงพอต่อความต้องการในการผลิต

5. ปัญหาฝีมือแรงงาน พบว่า คนสืบทอดในการผลิตผลิตภัณฑ์ดังกล่าวน้อยลงสืบเนื่องจากอาชีพการทอเสื่อกเป็นอาชีพที่ต้องใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษจากรุ่นลูกสู่รุ่นหลาน รวมทั้งกรรมวิธีการผลิตหรือกระบวนการผลิตมีขั้นตอนที่ประณีต พิถีพิถัน ใช้แรงงานคนและฝีมือในด้านหัตถกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาของแต่ละคน แต่รายได้ที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ส่งผลให้ไม่เกิดการคิดค้นหรือประยุกต์รูปแบบการทอเสื่อกมาใช้กับผลิตภัณฑ์หรือวัสดุ วัตถุดิบชนิดอื่น ทำให้คนรุ่นหลังไม่ยึดอาชีพการทอเสื่อก เป็นอาชีพ

ในการเลี้ยงชีพ หันไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้มากกว่าและไม่ลำบากอันเป็นปัจจัยหนึ่งในอนาคต จะทำให้อาชีพการทำเสื่อกกสูญหาย

จากปัญหาดังที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญและปัญหาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปทางการเกษตร ประเภทเสื่อกก จึงมีความต้องการที่จะร่วมกันวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ จากการวิเคราะห์การถอดบทเรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้กับกลุ่มวิสาหกิจจังหวัดจันทบุรี โดยเลือกกรณีศึกษา “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อกบ้านท่าฉลอม จังหวัดจันทบุรี” เป็นต้นแบบในการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ ที่วางไว้โดยมีความคิดริเริ่มที่จะทำให้เกิดนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ หรือผลิตภัณฑ์ชุมชนใหม่ๆ ของคนในชุมชนหาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์นำวัตถุดิบจากต้นกกที่แปรรูป เช่น เสื่อกกมาประยุกต์ใช้กับวัตถุดิบชนิดอื่น พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดรูปแบบใหม่ๆ ส่งผลให้เกิดการผลิตนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากอัตลักษณ์ของชุมชนที่เข้ากับวัฒนธรรมของสังคมในยุคปัจจุบัน เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ผู้ผลิตและสมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ควบคู่ไปกับคุณธรรมหรือคตินิยมของคนในชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำเสื่อกกของคนในชุมชน อีกทั้งการมีส่วนร่วมเชิงเครือข่าย ที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดและประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรี

2. เพื่อสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรี

3. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนกับการสร้างมูลค่าเพิ่มของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) โดยวิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนการวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยใช้กระบวนการวิจัยบูรณาการเสริมสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรี คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research: PAR) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ มีวิธีการศึกษาใน 4 ลักษณะ ได้แก่

1.1 การศึกษาในเชิงเอกสารเพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แนวคิด และทฤษฎีการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

1.2 การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1.3 การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการลงพื้นที่เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม การสนทนากลุ่ม (Focus group) การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กิจกรรมแนวทางการพัฒนา การติดตามและประเมินผลการวิจัย การจัดเวทีสัมมนาในการคืนข้อมูลงานวิจัย ร่วมกับชุมชน คณะอาจารย์ นักวิจัย คณะสงฆ์ เครือข่ายการวิจัยและตัวแทนองค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการวิจัย

1.4 การประชุมสัมมนาในเชิงวิชาการเพื่อเป็นการสนับสนุนให้ชุมชน นักวิชาการ บุคลากรการวิจัยได้เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาพัฒนากิจกรรม

2. พื้นที่การวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 พื้นที่การวิจัย การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษาวิจัย วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จำนวน 2 ชุมชน คือ ชุมชนย่อยที่ 4 และชุมชนย่อยที่ 5 หมู่ 9 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้มีการเลือกแบบเจาะจง

(Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 31 รูป/คน การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวิจัยของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 10 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ (Interview) จากบุคคลที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่าย จำนวน 31 รูป/คน การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากพระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่างๆ และ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่น จำนวน 10 รูป/คนและยัง มีการปฏิบัติการ (Action research) โดยการลงพื้นที่เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมโดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการพัฒนาเชิงปฏิบัติการ เช่น การลงพื้นที่ชุมชนและจัด ประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดหาข้อสรุปและ แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การอบรมเชิงปฏิบัติการและ ศึกษาดูงานร่วมกับภาคีเครือข่าย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัย ได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยโดยมี วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ แกนนำชุมชนและบุคคล ที่เกี่ยวข้อง ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียงนำข้อมูลที่ได้

ไปเรียบเรียงประมวลผลเพื่อนำไปสรุปผลและเขียน รายงานการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ LIST Model (Phra Suteerattanabundit, 2018 : 3-6) มาช่วยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยได้ทำการจัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญ จำแนกเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของ การวิจัย จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) ดังนี้

5.1 Learning (L) การเรียนรู้จาก ประวัติและความเป็นมาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม เสือบ้านท่าแลบ จังหวัดจันทบุรี แนวคิดด้าน นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาและองค์ ความรู้เดิม หลักธรรมที่ใช้สำหรับกระบวนการ พัฒนาและการมีส่วนร่วมของชุมชน

5.2 Innovation (I) ผลงานการ สร้างสรรค์หรือนวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ทำให้เกิดอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธ

5.3 Sustainability (S) เกิด กระบวนการพัฒนาที่นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน ด้านวิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ด้านสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมทั้งด้านคุณธรรม และหลักธรรม

5.4 Transformation (T) การพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ของสมาชิก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสือบ้านท่าแลบ

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการจัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญ จำแนกเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบจังหวัดจันทบุรีทุกคนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกขั้นตอน

1.1 กระบวนการค้นหาต้นกกและการจักกพบ ว่า ต้นกก ที่ได้จากนกของชาวบ้านที่มีการเพาะปลูกในหมู่บ้านท่าแฉลบ หมู่ 9 ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 35 ไร่ ลดน้อยลงจากแต่ก่อนมาก เนื่องจากชาวบ้านบางส่วนได้หันไปทำการประมงแทนมากกว่าจะทำนา กก เพราะว่าต้นกกนั้นเมื่อปลูกแล้วต้องมีการดูแลรักษาอย่างดี ปัจจัยที่สำคัญคือ น้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก ถ้าขาดน้ำจะทำให้ต้นกกล้มตาย โดยเฉพาะในหน้าแล้งต้นกกจะมีไม่เพียงพอต่อการนำมาเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบจึงมีความจำเป็นต้องซื้อวัตถุดิบจากพื้นที่อื่นในจังหวัดจันทบุรีและนอกจังหวัดจันทบุรี

1.2 กระบวนการย้อมสีกก พบว่า การย้อมสีกกนั้นได้ย้อมสีต้นกกจากธรรมชาติ (ครั่ง) และสีเคมีที่มีการรับรองว่าไม่เป็นภัยหรืออันตราย

ต่อผู้ซื้อและผู้นำผลิตภัณฑ์มาใช้ เนื่องจากผู้จำหน่ายได้มีการนำเข้ามาจากต่างประเทศ มีใบรับรองคุณภาพสีที่นำมาจำหน่ายให้ผู้เยี่ยมชมโดยทั่วไป เช่น สีตราม้า

1.3 กระบวนการทอเสื่อกก ยังใช้วิธีการแบบดั้งเดิมและใช้อุปกรณ์ในการทอหลากหลายชนิด ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ

1.4 กระบวนการออกแบบลวดลายเสื่อกกและการออกแบบผลิตภัณฑ์

1.5 กระบวนการออกแบบเครื่องหมายการค้าและทำนามบัตรใหม่ โดย ประธานวิสาหกิจชุมชนฯได้ร่วมกับผู้วิจัยและนักออกแบบในการพัฒนาเครื่องหมายการค้าแบบใหม่ จากเดิมชื่อว่า “เสื่อบ้านท่าแฉลบ” เป็น “เสื่อจันทร์” หรือ “CHAN-THABOON MAT” นั้น เนื่องจากว่าสินค้าสิ่งทอทางการเกษตร หรือ เสื่อจันทบูร มีความสอดคล้องกับการเป็นสินค้า GI (สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์) ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับกรมทรัพย์สินทางปัญญา ประเภท เสื่อกกและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสื่อกก และนำไปจดลิขสิทธิ์กับกรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อใช้เป็นเครื่องหมายการค้าของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรีต่อไป

2. ผลการศึกษานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรี พบว่า มีการนำหลักพุทธวิธีบริหารมาใช้ในการบริหารจัดการชุมชน (Phra Dharmakosajarn (Prayoon Dhammajitto), 2006 : 3-4) มาปรับใช้ในการ

ทำงานและสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้นมาใหม่ดัดแปลงผลิตภัณฑ์จากของเดิมที่มีอยู่ให้เกิดความทันสมัยสวยงามตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน เกิดความหลากหลายและตรงกับกลุ่มตลาดเป้าหมายมากขึ้น นอกจากนี้ ยังได้ร่วมกับภาคีเครือข่าย (กลุ่มผู้ประกอบการอัญมณีจังหวัดจันทบุรี) “ร้านครามจิวเวลรี่” สร้างผลิตภัณฑ์เครื่องประดับที่มีการนำเปลือกที่ได้จากการย้อมสีธรรมชาติมาทอเป็นสายประจําของกลุ่ม ชื่อว่า “ลายเชิงกะไค” เป็นผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มมูลค่าสูงขึ้นและตรงกับกลุ่มเป้าหมายหลายกลุ่ม ซึ่งนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ผลิตขึ้นมาใหม่ จะก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อลูกค้าและกลุ่มภาคีเครือข่ายสามารถนำไปต่อยอดการขายได้

3. ผลการศึกษาอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนกับการสร้างมูลค่าเพิ่มของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบจังหวัดจันทบุรี พบว่า

3.1 ต้นกกที่ปลูกในพื้นที่บ้านท่าแฉลบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เนื่องจากมีความเหนียวแน่นและทนทาน ไม่หยาบ มากกว่าการปลูกในพื้นที่อื่น

3.2 ลวดลายเสื่อ “ลายเชิงกะไค” เกิดจากการคิดค้นครั้งแรกของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จึงมีการนำไปจดสิทธิบัตรการออกแบบลวดลายเสื่อ

3.3 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบจังหวัดจันทบุรีนั้น เป็นผู้ที่มีความเพียรในการประกอบอาชีพของตนในการทำเสื่อ รู้จักนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันของตนเอง ในด้านสัมมาอาชีวะและ

สัปปุริสธรรม 7 ประการทำให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ผลิตขึ้นด้วยสมาชิกของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดรายได้จากการจ้างงาน และมีการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชน ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของชุมชนและการจัดตั้งกลุ่มอย่างยั่งยืน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องศึกษานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรี ทำให้สามารถสร้างผลงานการสร้างสรรค์หรือนวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำให้เกิดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จากกระบวนการพัฒนาที่นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนด้านวิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาจากภูมิปัญญาเดิม เพื่อให้เกิดนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการตามแนวพุทธวิธีการบริหาร ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ ทองแก้ว, พิชัย สดภิบาล และอุดมศักดิ์ สาริบุตร (Thongkaew, Sodpiban and Saribut, 2015 : 133-147) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน พร้อมกับการศึกษาข้อมูลการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีวิธีการดำเนินการศึกษา ข้อมูลจากเอกสาร การสำรวจ สังเกต ลงพื้นที่ในแต่ละชุมชน การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม และผลิตภัณฑ์ที่มีในปัจจุบัน รวมถึงความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำการศึกษาใน 8 อำเภอ ผลการศึกษาได้ผลิตภัณฑ์ 5 กลุ่ม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม ผลิตภัณฑ์จักสาน ผลิตภัณฑ์หมวกก๊วยเล้ง ผลิตภัณฑ์เสื่อกก และผลิตภัณฑ์เขาสัตว์แกะสลัก ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ประจำถิ่น เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม และปัจจุบันยังคงมีการผลิตและจำหน่ายอยู่ ผลการศึกษาจากกลุ่มทั้ง 5 กลุ่ม และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจำนวน 98 ตัวอย่าง พบว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.71) ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ต้องประยุกต์และพัฒนาเอาวิธีการผลิตของชุมชน โดยยึดแนวทางดั้งเดิมผลิตภัณฑ์ต้องมีวัสดุภายในชุมชนและมีความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือกลุ่มผู้บริโภค ในขั้นตอนผลการประยุกต์และพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสาน จากการสัมภาษณ์และสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์พื้นถิ่น นักวิชาการ ผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานเป็นของตกแต่งบ้าน ประเภทโคมไฟฟ้า มีผลิตภัณฑ์ต้นแบบจำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ กระบวนการ วิธีการผลิตยังคงใช้แนวทางของภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังคงมีเอกลักษณ์ และผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม วัตถุดิบในชุมชน มีผลการประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก (Mean = 4.21)

ผลจากการสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการ

วิเคราะห์อัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนกับการสร้างมูลค่าเพิ่มของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรีนั้น ได้มีการสร้างแบรนด์หรือเครื่องหมายการค้าใหม่ ชื่อว่า “เสื่อจันทร์” หรือ chanthaboon mat นอกจากนี้ได้นำหลักธรรมในด้านสมาธิ และสัปปริยธรรม 7 ประการ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน ในอาชีพการทอเสื่อกก ทั้งยังได้คิดค้นลวดลายเสื่อ “ลายเชิงกะได” ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มในการแปรรูปผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ๆ ที่ทันสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญทวรรณ วิงวอน, อัจฉราภรณ์ วรรณมะกอก และอัจฉรา เมฆสุวรรณ (Vingwan, Wannamakok and Meksuwan, 2017 : 102-119) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่ากิจการวิสาหกิจขนาดย่อม อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดย่อมและแนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าวิสาหกิจขนาดย่อม อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือวิจัยคือการสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ การจัดการเวทีเสวนา การประชุมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและการวิเคราะห์เนื้อหาแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการและสมาชิกวิสาหกิจขนาดย่อมที่ให้ความร่วมมือ จำนวน 26 แห่ง จาก 46 แห่ง ภายใน 7 ตำบลของอำเภอห้วยฉัตร โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า คือ

ด้านเวลา สถานที่และเนื้อหา ด้วยการมีส่วนร่วม กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง บริบทดำเนินงานของ วิสาหกิจขนาดย่อมที่ผ่านมาพบว่า ส่วนใหญ่มี ลักษณะการจัดตั้ง 3 รูปแบบ คือ 1) สมาชิกต่อยอด มาจากธุรกิจครอบครัวและมีประสบการณ์มาก่อน 2) จัดตั้งกิจการโดยนโยบายรัฐบาลให้มีการรวม กลุ่มเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ และ 3) จัดตั้งกิจการขึ้นมาตามความต้องการของสมาชิก เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชน ส่วนการผลิตยังอยู่ในลักษณะเดิมๆ หรือผลิตตาม คำสั่งซื้อของลูกค้าและอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบ ดั้งเดิมด้วยการประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีที่เหมาะสม แต่ยังขาดการพัฒนาด้านองค์ความรู้แบบองค์ รวม แนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย นวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ พบว่า เน้นการ เรียนรู้จากธุรกิจอื่นที่ประสบความสำเร็จผ่าน การนำความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม รูปแบบการ ดำเนินชีวิตและพิธีกรรมต่างๆ ด้วยการออกแบบ รูปลักษณ์ใหม่ๆ บนผลิตภัณฑ์หรือตำนานและเรื่อง รวของผลิตภัณฑ์ เน้นการสร้างแตกต่างบน บรรจุภัณฑ์หรือตราสินค้าเพื่อสร้างอัตลักษณ์ เฉพาะ และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ ชัยปิ่นชนะ, เอนก ชิตเกษร และนงคราญ ไชยเมือง (Chaipinchana, Chitkesorn and Chaimuang, 2010) ที่ได้ศึกษาเรื่อง โครงการ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรม จากเส้นใยกล้วยสู่วิสาหกิจชุมชนจังหวัดจันทบุรี พบว่า กลุ่มวิสาหกิจจังหวัดจันทบุรีมีความเข้าใจ และสามารถดำเนินการตามกระบวนการถ่ายทอด เทคโนโลยีฯ จนพัฒนาผลิตภัณฑ์ใยกล้วยย้อมสี

ธรรมชาติต้นแบบได้อย่างสวยงาม มีความเป็น เอกลักษณ์และมีศักยภาพในเชิงพาณิชย์ ซึ่งความ สำเร็จของโครงการฯ เป็นผลมาจากปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยการสร้างการยอมรับการถ่ายทอด เทคโนโลยีฯ ให้แก่กลุ่มเป้าหมายโดยการพยายาม หาจุดร่วมกันระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมของกลุ่ม เป้าหมายกับเทคโนโลยี และองค์ความรู้ใหม่ที่น่าสนใจ เข้าไปถ่ายทอด อีกทั้งปัจจัยการสร้างการยอมรับ การถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยการพยายามหาจุดร่วมกันระหว่างภูมิปัญญา ดั้งเดิมของกลุ่มเป้าหมายกับเทคโนโลยีและองค์ ความรู้ใหม่ที่น่าสนใจเข้าไปถ่ายทอด อีกทั้งปัจจัยในการ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคณะผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยีกับกลุ่มเป้าหมายซึ่ง เป็นผู้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี และปัจจัยด้าน การปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ให้มีความเหมาะสมกับ เงื่อนไข และข้อจำกัดด้านความแตกต่างใน ภูมิปัญญาของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งปัจจัยการได้ รับการประสานงานจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ และผลการศึกษาพบว่ากลุ่มวิสาหกิจจังหวัด จันทบุรีและผู้บริโภคให้การยอมรับผลิตภัณฑ์ หัตถกรรม ใยกล้วยย้อมสีธรรมชาติ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1.1 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื้อบ้านท่า แฉลบ ควรขอรับการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ การลงทุนด้านเครื่องจักรที่ทันสมัย จากหน่วยงาน ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการ ผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น เกิดการสร้าง

รายได้ให้ชุมชนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง

1.2 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ ควรปรับตัวทัศนคติในการบริหารจัดการงานให้เป็นเชิงพาณิชย์ควบคู่ไปกับการรักษาภูมิปัญญาเดิมเพื่อให้เกิดรายได้มากขึ้น โดยมีการนำเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ทันสมัย เช่น เครื่องจักรมาใช้ในการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์

1.3 ควรทำ QR Code ที่ติดกับผลิตภัณฑ์หรือในช่องทางการเผยแพร่ต่างๆ เพื่อให้ได้ทราบข้อมูลและประวัติความเป็นมาของการทำเสื่อกกและมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ แนวใหม่ มารองรับตลาดเพื่อสู่ตลาดสากล โดยเน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มาจากรธรรมชาติและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้นเพื่อขยายไปสู่ตลาดสากล เช่น ตลาดประเทญ์ปุ่น เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการทำการตลาดสู่ตลาดสากลโดยผ่านเทรดเดอร์

2.2 ควรรวมกลุ่มกับภาคีเครือข่ายอื่นๆ จัดงานแสดงผลผลิตในชุมชน เพื่อให้เกิดกิจกรรม และวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามศูนย์จำหน่ายและศูนย์แสดงผลผลิตต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว

2.3 ประชาสัมพันธ์และรู้จักนำกลยุทธ์มาปรับใช้ เพื่อให้คนรุ่นใหม่สนใจและยึดการทำเสื่อกกเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน โดยมีการเผยแพร่

แพร่และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เช่น การสอนการทอเสื่อในเรือนจำประจำจังหวัดหรือตามโรงเรียน เป็นต้น

2.4 ผู้ประกอบการ หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ รวมทั้งผู้ที่สนใจสามารถนำรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาไปปรับใช้ ปรับปรุงและประยุกต์ให้เข้ากับชุมชนของตน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน สร้างความมั่นคง เกิดรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการสร้างนวัตกรรมจากอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่ามากขึ้น ตามลำดับ คือ

1. การเรียนรู้ (Learning) มาจากแนวคิดและกระบวนการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรี คือ ประวัติและความเป็นมาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จังหวัดจันทบุรี แนวคิดด้านนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ หลักธรรมที่ใช้สำหรับกระบวนการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของชุมชน ภูมิปัญญาและองค์ความรู้เดิม

2. นวัตกรรม (Innovative) การสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มาจากอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่ม ผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธ

3. กระบวนการพัฒนา (Sustainability) เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในด้านต่างๆ ดังนี้ เช่น ความยั่งยืนด้านวิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ความยั่งยืน

ด้านสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมความ
ยั่งยืนด้านคุณธรรมและหลักธรรม

4. การเปลี่ยนแปลง (Transformation)
ที่ทำให้ชุมชนเกิดรายได้สร้างความมั่นคงและยั่งยืน
มาจากนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนรูปแบบใหม่การ
สร้างแบรนด์ใหม่และจดสิทธิบัตรเครื่องหมายการค้า
รวมทั้งจดสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์จาก
ลวดลายเสือที่เห็นชัดลักษณะของชุมชน

จากกระบวนการพัฒนา (Sustainability)
ก่อให้เกิดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธโดยใช้
ภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื้อบ้าน
ท่าแฉลบจังหวัดจันทบุรี ที่เกิดจากการเรียนรู้จาก
ประวัติความเป็นมาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื้อ
บ้านท่าแฉลบ แนวคิดทฤษฎีต่างๆ โดยเฉพาะด้าน

นวัตกรรม โดยใช้ภูมิปัญญาจากองค์ความรู้เดิมและ
มีการนำหลักธรรมเช่น พุทธวิธีบริหารมาปรับใช้ใน
กระบวนการพัฒนาและการบริหารจัดการในการมี
ส่วนร่วมของชุมชนอย่างเหมาะสม ทำให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงเป็นนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิง
พุทธรูปแบบใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์ โดยมีการค้นหา
อัตลักษณ์ของชุมชนในด้าน ต้นกก ลวดลายเสือ
และหลักธรรมในด้าน สัมมาอาชีวะ และสัปปุริส
ธรรม 7 ประการ มาช่วยในการสร้างมูลค่าเพิ่ม
ทำให้ชุมชน มีรายได้มากขึ้น มีความมั่นคงในอาชีพ
ของตน มีความมั่งคั่งและเกิดความยั่งยืนด้าน
วิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ความยั่งยืนในด้าน
สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี ความยั่งยืนด้าน
คุณธรรมและหลักธรรม

References

- Bang Kacha Municipality Office. (2018). *4 year development plan*. Chanthaburi : Chanthaburi Province.
- Ban Tha Chalab community enterprise Chanthaburi Province. (2018). *report citronella mats*. Chanthaburi : Ban Tha Chalab community enterprise Chanthaburi Province.
- Chaipinchana, P., Chitkesorn, A. and Chaimuang, N. (2010). Technology Transfer Project for Product Development from Banana Fiber to Community Enterprise, Chanthaburi Province. *Research report*. Chiang Mai : Payap University.
- Phra Dharmakosajarn (Prayoon Dhammajitto). (2006). *Buddhist management method*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Phra Suteerattanabundit. (2018). *List Model for Research and Social Development Office of the Health Promotion Foundation*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.

- Phongpis, S. (2018). *change the foundation, change the thinking base, Siam Rath Online: Community Enterprise, Invite Thinking*. <https://www.siamrath.co.th/n/35722> (Accessed 16 May 2018).
- Thongkaew, S., Sodpiban, P. and Saribut, U. (2015). A Study of local wisdom to product development the community promote tourism of Chachoengsao province. *Art and Architecture Journal Naresuan University*, 6(2), 133-147.
- Vingwan, B., Wannamakok, A. and Meksuwan, A. (2017). Approach in Creating Local Wisdom with Creative Product Innovation of Small Enterprises in Hang Chat District, Lampang Province. *Journal of Management Science Chiangrai Rajabhat University*, 9(1), 102-119.

แนวปฏิบัติและกระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรกรวิฤพุทธของเครือข่าย พระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย*

Practices and Processes for Increasing Agricultural Income in the Buddhist Way of the Highland-Developer Network of Monks in Chiang Rai Province

สุนรี สุริยะรังษี

Soontree Suriyarangsee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, Thailand

E-mail: suntreenyu@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางปฏิบัติในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเพิ่มรายได้เกษตรกรวิฤพุทธที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงของเครือข่ายพระนักพัฒนา 2) ติดตามผลการดำเนินงานการแก้ปัญหาในด้านเกษตรกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในพื้นที่ต้นแบบ เวียงป่าเป้า แม่สรวย เมืองเชียงราย แม่ฟ้าหลวงของเครือข่ายพระนักพัฒนา และ 3) วิเคราะห์แนวปฏิบัติของเครือข่ายพระนักพัฒนาและกระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรกรวิฤพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในพื้นที่ต้นแบบ เวียงป่าเป้า แม่สรวย เมืองเชียงราย แม่ฟ้าหลวงของเครือข่ายพระนักพัฒนา และเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามเชิงลึกกับกลุ่มพระภิกษุสามเณร และกลุ่มผู้นำชุมชน ในพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่สรวย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 14 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า ผลลัพธ์ที่ได้ตามแนวปฏิบัติและกระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรกรวิฤพุทธนั้น จะเห็นว่าพุทธศาสนาสอนให้ใช้หลักธรรม เช่น ขันติ สติ สัจจะ ความสามัคคี อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อริยสัจ 4 และสัพพริสธรรม 7 โดยให้ดำเนินชีวิตใน “ทางสายกลาง” ถ้าบุคคลรู้จักบริโภคน้ำในวัดต่างๆ ด้วยความพอดี การรู้จักพอประมาณ (มัตตัญญูตา) ในการบริโภคดำเนินชีวิตให้เป็นไปตาม

*ได้รับบทความ: 31 มกราคม 2563; แก้ไขบทความ: 1 ตุลาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2563

Received: January 31, 2020; Revised: October 1, 2020; Accepted: December 30, 2020

อรรถภาพของตนเองไม่ทะยานอยากในสิ่งที่เกินตัวรู้จักควบคุมจิตใจและการใช้สอยต่างๆ เช่น การใช้สอยทรัพย์สินที่หามาได้ให้คุ้มค่าจึงจะทำให้ความโลภลดลงได้ และเมื่อเหลือใช้แล้วก็สอนให้รู้จักให้และแบ่งปันกันที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นที่จะนำไปสู่การใช้ชีวิตที่เป็นสุขและยั่งยืนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: พื้นที่ต้นแบบ; เครือข่ายพระนักพัฒนา

Abstract

This research of objective to: 1) to investigate the practical guidelines for applying Buddhist principles in increasing Buddhist agricultural income that are suitable for ethnic groups on the highland, 2) to follow up the operation of the problem solving in agriculture of highland ethnic groups in the prototype area and 3) to analyze the practical way of the Buddhist Monk Developer Network and the process of increasing the income of the ethnic group in the prototype area. This work was conducted by the qualitative research method and all data were corrected by using the in-depth interview with the group of volunteers graduated monks and community leaders of three districts viz., Wiang Pa Pao District, Mae Suai District, Muang District in Chiang Rai, Mae Fah Luang District Province, totaling 14 people.

The results showed that: of the practice and the process of increasing the income of Buddhist agriculture. It can be perceived that Buddhism teaches the principles like Tolerance, Mindfulness, Truth, Harmony, Path of Accomplishment, Holy Abidings, bases of social solidarity, the Four Noble Truth, and Qualities of a Good Man. They live based on 'the Middle Way'. If a person knows how to consume things in a suitable manner or moderation in consuming, living according to their own circumstances, not soaring. They know how to control their minds and various uses, like the use of worthwhile possessions to reduce greed. And instruct other and share the benefit of themselves and others to contribute to living a happy and truly sustainable. Ultimately, instruct others to share, which will benefit themselves and others that will lead to a truly happy and lasting life.

Keywords: prototype area; developer monk network

1. บทนำ

กลุ่มชนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรกรรม ซึ่งเกษตรกรรมมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทำการเกษตรในการเพาะปลูกข้าวไร่หรือข้าวดอย ข้าวโพด พืชผักดั้งเดิม และเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว หมู ไก่ เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจในการปลูกพืชเมืองหนาวมากขึ้น เช่น กะหล่ำปลี ข้าวโพดสำหรับเลี้ยงสัตว์ ผลไม้เมืองหนาว ไม้ดอก ไม้ประดับ ยาสูบ เป็นต้น พืชไร่ เช่น ลำไย ลิ้นจี่ พืชสวน เช่น มะเขือเทศ ฝรั่ง พืชเศรษฐกิจ เช่น ชา กาแฟ ทำให้กลุ่มชนบนพื้นที่สูงได้เปลี่ยนแปลงการเกษตรจากอดีตที่อาศัยพึ่งพาธรรมชาติไปสู่การใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม คือ แหล่งต้นน้ำลำธารและสภาพดินที่เสื่อมโทรมแล้ว ทำให้ได้ผลผลิตที่ได้ขาดคุณภาพ ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของผู้ใช้ รวมไปถึงระบบนิเวศของพืชพันธุ์ตามธรรมชาติและสัตว์ป่าด้วย ยังมีปัญหาเรื่องการบุกรุกพื้นที่ป่า ทำให้เกิดปัญหาการพังทลายของดินสูง เพื่อการขยายพื้นที่บุกรุกเข้าไปทำแปลงปลูกข้าวโพด ชา กาแฟ นอกจากป่าในพื้นที่หลายแห่งจะถูกบุกรุกจากการเข้ามาเช่าพื้นที่ทางชายแดนประเทศลาว ด้วยการแผ้วถางและจุดไฟเผาป่าแล้ว ยังมีการนำสารเคมีในการผลิตสินค้าเกษตรอย่างไม่ระมัดระวัง สารเคมีเหล่านั้นนอกจากจะติดหรือซึมซับลงไปในหน้าดินแล้ว จึงทำให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรไม่ได้มาตรฐานความปลอดภัย จะเห็นควรมีการแก้ปัญหาโดยการส่งเสริมให้เกษตรกรรมมีความรู้ในการผลิตสินค้าที่

ปลอดภัยโดยให้นำมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทน ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพที่ปลอดภัยได้มาตรฐาน และเป็นเกษตรกรที่มีอาชีพที่มั่นคงและพึ่งพาตนเองได้ (Phimubon, 2011 : 12-14)

จากผลกระทบการพัฒนาภายใต้กรอบความทันสมัย รวมทั้งกระแสโลกาภิวัตน์ที่ผลักดันให้ระบบทุนนิยมและวัฒนธรรมบริโภคนิยมแพร่กระจาย แม้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงกระแสดังกล่าวได้ แต่ชาวบ้านกลับได้แสดงให้เห็นถึงระบบการพึ่งตนเองที่มีความเข้มแข็งสามารถจัดการกับปัญหาอุปสรรคและดำรงชีพให้อยู่รอดได้ภายใต้แนวทางการพึ่งตนเอง (self-reliance) และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดชุมชนเกิดการสร้างรูปแบบการผลิตในภาคเกษตรกรรมที่ไม่เพียงแต่เน้นการเพิ่มรายได้ แต่ยังสามารถลดต้นทุนการผลิตในภาคเกษตรกรรมที่ปลอดสารเคมี นอกจากนี้ยังสามารถลดค่าใช้จ่ายในการบริโภคและหนี้สินทำให้เกิดการสร้าง ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจอย่างเข้มแข็ง ที่สำคัญยังทำให้เกิดกระบวนการสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันการแลกเปลี่ยนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อันนำไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม (Sayyawiwat, 1994 : 22-25)

ด้วยเหตุนี้ พระบัณฑิตอาสาพัฒนาบนพื้นที่สูง ในฐานะเป็นบุคคลสำคัญในชุมชนบนพื้นที่สูงก็ควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาถึงแนวทางการปฏิบัติและกระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรกรวิถีพุทธ ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวนี้นี้ เป็นส่วนหนึ่งตามพันธกิจหนึ่งของโครงการพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ซึ่งโครงการวิจัยจะนำไปพัฒนาต่อยอดในขอบเขตพื้นที่ที่พระสงฆ์ได้ปฏิบัติงานอยู่โดยมุ่งเน้นการเพิ่ม

รายได้เกษตรกรวิถีพุทธ จัดทำเป็นเขตพื้นที่ (one) ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การสร้างพื้นที่ต้นแบบ (Model) ซึ่งเป็น แนวปฏิบัติและกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงให้ดีขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางปฏิบัติในการ ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเพิ่มรายได้เกษตรกร วิถีพุทธที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงของ เครือข่ายพระนักพัฒนา

2. เพื่อติดตามผลการดำเนินงานแก้ไข ปัญหาในด้านเกษตรกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บน พื้นที่สูงในพื้นที่ต้นแบบ เวียงป่าเป้า แม่สรวย เมือง เชียงราย แม่ฟ้าหลวงของเครือข่ายพระนักพัฒนา

3. เพื่อวิเคราะห์แนวปฏิบัติของเครือข่าย พระนักพัฒนาและกระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรกร วิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในพื้นที่ต้นแบบ เวียงป่าเป้า แม่สรวย เมืองเชียงรายแม่ฟ้าหลวงของ เครือข่ายพระนักพัฒนา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวปฏิบัติและกระบวนการ เพิ่มรายได้เกษตรกรวิถีพุทธของเครือข่ายพระนัก พัฒนาบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพโดยเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ เชิงลึก (In-depth interview) และนำมาวิเคราะห์ ข้อมูล โดยมีกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร (กลุ่มเป้าหมาย) ประชากร แบบเจาะจง ในกลุ่มเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาใน

จังหวัดเชียงราย 7 อาศรม และกลุ่มผู้นำในชุมชน 7 อาศรม จำนวนทั้งหมด 14 รูป/คน ในวันที่ 10-11 มกราคม 2562 ในพื้นที่จำนวน 7 แห่ง 3 อำเภอ ในเขตจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอ เวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 1 แห่ง คือ อาศรมห้วยไม้เตื่อ ต.เวียง อำเภอแม่สรวย จำนวน 4 แห่ง คือ อาศรมบ้านแม่ฝักและ ต.ท่าก้อ อาศรมบ้านดอยล้าน ต.วาปี อาศรมบ้านมังกาล่า ต.วาปี และอาศรมบ้านปางก๊ว ต.วาปี และอำเภอ เมืองเชียงราย จำนวน 2 แห่ง คือ อาศรมบ้านห้วย ส้านลือช ต.ห้วยชมพู และอาศรมบ้านแม่มอญ ต.ห้วยชมพู รวมทั้งหมด 7 แห่ง

2. วิธีการศึกษา ผู้วิจัยมีการศึกษาและ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยผู้วิจัย ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth interview) และจดบันทึกการสัมภาษณ์ โดยลงพื้นที่ในจังหวัด เชียงราย 3 อำเภอ จำนวน 7 แห่ง 3 อำเภอ ในวันที่ 10-11 มกราคม 2562 ดังนี้ คือ 1) อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 1 แห่ง คือ อาศรมห้วยไม้ เตื่อ ต.เวียง 2) อำเภอแม่สรวย จำนวน 4 แห่ง คือ อาศรมบ้านแม่ฝักและ ต.ท่าก้อ อาศรมบ้านดอย ล้าน ต.วาปี อาศรมบ้านมังกาล่า ต.วาปี และอาศรม บ้านปางก๊ว ต.วาปี และ 3) อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย จำนวน 2 แห่ง คือ อาศรมบ้าน ห้วยส้านลือช ต.ห้วยชมพู และอาศรมบ้านแม่มอญ ต.ห้วยชมพู รวมทั้งหมด 7 แห่ง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนการสร้างและ การตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาหลักการ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน เอกสาร

และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญทางสถิติ 4) สร้างเครื่องมือการวิจัย และ 5) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อสถาบันงานวิจัยหรือผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการเขียนเชิงวิเคราะห์เนื้อหาในลักษณะพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวปฏิบัติและกระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรกรวิถีพุทธของเครือข่ายพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยจึงขอการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. แนวทางปฏิบัติในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเพิ่มรายได้เกษตรกรวิถีพุทธที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงของเครือข่ายพระนักพัฒนา จากการสัมภาษณ์ประชากรแบบเจาะจงในกลุ่มเครือข่ายพระบัณฑิตอาสาในจังหวัดเชียงราย 7 อาศรม และกลุ่มผู้นำในชุมชน 7 อาศรม จำนวนทั้งหมด 14 รูป/คน นั้น มีแนวคิดในเรื่องของการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเพิ่มรายได้เกษตรกรวิถีพุทธที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงของเครือข่ายพระนักพัฒนาที่มีความหลากหลายและหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้มาก ได้แก่ หลักธรรมเรื่องขันติ สติ สัจจะ ความสามัคคี อิทธิบาท 4

พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อริยสัจ 4 สัมปยุตธรรม 7 หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์พัฒนาตนเองโดยไม่ต้องอ้อนวอนขอจากพระผู้เป็นเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายสอนให้รู้จักการพึ่งพาตนเองที่สำคัญคือ แก่นแท้ของพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์โดยวิธีการพัฒนาตนเองด้วยปัญญาอันยิ่งสอนให้อยู่กับความทุกข์จนรู้เท่าทันสภาวะความเป็นจริงได้ด้วยสติปัญญาเช่นเดียวกับพระศาสดาที่ทรงหลุดพ้นด้วยกำลังสติปัญญาและความเพียรของพระองค์เอง (Phra Dhammapidok (P.A. Prayutto), 1996 : 15-18)

2. ผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาในด้านเกษตรกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในพื้นที่ต้นแบบ เวียงป่าเป้า แม่สรวย เมืองเชียงราย ของเครือข่ายพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูง มีปัญหาและอุปสรรคในแต่ละแห่งที่ไม่แตกต่างกัน คือ บริบทพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดอยสูง ไม่ใช่พื้นราบจึงมีความเข้าใจว่าจะยากต่อการจัดการเกษตรแบบวิถีพุทธ ขาดความรู้ในการทำเกษตรแบบวิถีพุทธ ขาดความรู้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์ขาดพันธุ์พืชในการเพาะปลูกการคัดเลือกพืชพันธุ์ให้เหมาะสมกับดิน และการเลือกปลูกพืชเศรษฐกิจที่ดูแลง่ายขาดความรู้ในการแปรรูปผลผลิตทางเกษตรที่ออกมาให้ได้หลากหลายขนาดงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานในด้านการเกษตร ที่สำคัญชนเผ่าต่างๆ ที่ได้รับความรู้ในด้านการทำเกษตรแบบวิถีพุทธยังมีความเชื่อดั้งเดิมของตน ยากต่อการเปลี่ยนแปลงต่อแนวคิดใหม่ๆ ในด้านการเกษตรแบบวิถีพุทธ เพราะเห็นว่ามีรายได้ที่น้อยและซ้ำ

มากกว่าจะเห็นผลบางแห่งมีปัญหาการขาดน้ำ อุบโภคบริโภควิถีในฤดูแล้ง ในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม และปัญหาขาดความร่วมมือในการป้องกันไฟฟ้าป่าและการร่วมมือในการเผาทุกชนิดในฤดูแล้ง ทั้งยังมีปัญหาการแย่งที่ดินทำกินปัญหาการลักลอบตัดต้นไม้และปัญหาการบุกรุกป่าสงวน ดังนั้น พระนักพัฒนาบนพื้นที่สูง ได้การดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านเกษตรกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในพื้นที่ต้นแบบ เวียงป่าเป้า แม่สรวย เมืองเชียงราย ของเครือข่ายพระนักพัฒนาใน 3 อำเภอ ทั้ง 7 แห่ง ได้ดำเนินการแก้ปัญหาในด้านเกษตรกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ดังนี้ 1) ให้ความรู้ในเรื่องของการทำเกษตรวิถีพุทธ 2) ให้ความรู้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์ 3) หาแหล่งพันธุ์พืชเศรษฐกิจในการเพาะปลูกให้ให้เหมาะสมกับดินที่ปลูก 4) สรรหาปริมาณจากหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน 5) ให้ความรู้ในการในเรื่องของประโยชน์และโทษของการใช้ปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยอินทรีย์ 6) ขอความร่วมมือคนในชุมชนปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางป่าไม้ในการใช้ที่ดินทำกินเขตป่าใช้สอย และเขตอนุรักษ์และต้นน้ำ 7) ร่วมกันกับชาวบ้านในการระดมทุนในการจัดหาถังเก็บน้ำขนาดใหญ่ ที่จุน้ำได้ 20,000 ลิตร ไว้ใช้ในชุมชน

3. วิเคราะห์แนวปฏิบัติของเครือข่ายพระนักพัฒนาและกระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในพื้นที่ต้นแบบ เวียงป่าเป้า แม่สรวย เมืองเชียงราย แม่ฟ้าหลวงของเครือข่ายพระนักพัฒนา จากข้อมูลที่ได้จากแนวทางแก้ไขปัญหาด้านของเครือข่ายพระนักพัฒนาและกระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรวิถีพุทธ

ของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในพื้นที่ต้นแบบ เวียงป่าเป้า แม่สรวย เมืองเชียงรายของเครือข่ายพระนักพัฒนาพบว่าพระนักพัฒนาได้ดำเนินการหลายด้าน คือ ส่งเสริมให้ความรู้ทางการเกษตร ส่งเสริมด้านคุณธรรม ส่งเสริมในด้านอาชีพส่งเสริมให้คนในชุมชนพัฒนาตนเอง และส่งเสริมด้านบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ 2 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านพัฒนาศักยภาพในตนเองของพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูง โดยพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงของเครือข่าย จะต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพในตนเองรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดีรู้จักจัดระเบียบชีวิต มีการวางแผนและจัดการกิจการงานต่างๆ อย่างมีระบบระเบียบมีแรงจูงใจให้สร้างสรรค์ มีความสนใจ มีความพึงพอใจ มีความต้องการจะสร้างสรรค์กิจการงานใหม่ๆ ที่มีความดีงามและมีประโยชน์ มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนให้เต็มศักยภาพ ผู้มีความเชื่อในตนว่าสามารถจะพัฒนาได้ปรับเจตคติและค่านิยมให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตที่ดีงามเอื้อต่อการเรียนรู้และรู้จักแก้ปัญหาและพึ่งตนเองจัดการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความคิดวิจารณ์ญาณตามเหตุปัจจัยด้วยตนเอง และพัฒนาศักยภาพในการแสวงหาความรู้ที่สามารถนำไปถ่ายทอดให้แก่ชุมชนได้ในหลายเรื่อง เช่น การทำเกษตรวิถีพุทธ การปลูกพืชทางเศรษฐกิจ เช่น กาแฟ โอวัลคาโด เป็นต้น วิธีการทำปุ๋ยอินทรีย์ วิธีการปลูกพืชเศรษฐกิจแบบไร้ดิน (Hydroponics) และวิธีวิธีการแปรรูปอาหาร (ถนอมอาหาร) เป็นต้น

3.2 ด้านกระบวนการทำงานของพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูง ในด้านกระบวนการทำงานของพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงมีในกระบวนการทำงานในหลายๆ ด้าน ก่อให้เกิดได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) ในชุมชนเป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน ที่นำไปสู่จะช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชนได้ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีกัน รู้จักให้และแบ่งปันกันภายในชุมชนที่เป็นประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น

3.2.1 ด้านสร้างเสริมความรู้ให้แก่เกษตรกรในชุมชน เช่น เชิญเกษตรกรที่ทำการเกษตรวิถีพุทธมาเป็นวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ในวิธีการทำเกษตรวิถีพุทธพาไปศึกษาดูงานการทำเกษตรวิถีพุทธของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จและการเข้ารับการอบรมจากวิทยากรที่มาให้ความรู้ในการแปรรูปอาหาร ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรมีความรู้และเกิดการเชื่อมสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับการเกษตรเพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่การเกษตรขยายฐานการเกษตรของตนซึ่งส่งผลให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นแสวงหาวิทยากรใหม่ที่มีแนวคิดที่ดีในการทำการเกษตรและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์กันมากขึ้น

3.2.2 ด้านการเสริมสร้างภูมิปัญญาเกษตรกรในชุมชน เมื่อเกษตรกรเกิดการเรียนรู้ฝึกอบรม และปฏิบัติทำให้เกิดภูมิปัญญาของตนเองและมีโอกาสที่จะพัฒนาตัวเองได้ เช่น พัฒนาตลาดขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้เป็นแหล่งสินค้าที่มีคุณภาพด้วยภูมิปัญญาความรู้ของตัวเอง มีอิสระ

เสรีภาพในการทำมาหากินประกอบอาชีพด้วยความสบายใจ หมดภาระหนี้สินมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ด้วยตัวของตัวเองสามารถที่จะสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและการยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แก่ชุมชนของตนเองและพร้อมต่อการถ่ายทอดสู่ตำบลอื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม และพัฒนาให้เป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรและอาหารที่ปลอดภัยได้ มีโอกาสที่ศึกษาเล่าเรียนเพิ่มวิชาความรู้และประสบการณ์ของตนอยู่ตลอดเวลาและก่อให้เกิดการต่อยอดทางภูมิปัญญาความรู้ของตนเอง เพื่อพัฒนาการเกษตรของตนเองและนำถ่ายทอดแก่บุคคลรุ่นหลังต่อไปได้และพัฒนาตนเองและครอบครัวให้เจริญก้าวหน้ามีปัจจัย 4 ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงและยั่งยืน โดยสามารถพึ่งตนเองได้อย่างไม่เดือดร้อน

3.2.3 ด้านสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างและพัฒนารวมกลุ่มโดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ สร้างอาชีพ เสริมรายได้ภายในหมู่บ้านและเครือข่าย การร่วมกันการส่งเสริมการเกษตรทฤษฎีใหม่แนวทางวิถีพุทธร่วมกับหน่วยงานภาครัฐบาล เช่น เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด นักโภชนาการเกษตร และภาคเอกชน ซึ่งจะก่อเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรจะให้ความสำคัญและหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์กันมากขึ้น เพราะได้มีการพบปะสังสรรค์กับสมาชิกในกลุ่มมีการบอกเล่าชักจูงและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการเกษตรอยู่เสมอจึงทำให้มีโอกาสในการรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตรอยู่เป็นประจำเป็นการสร้างโอกาสให้กับเกษตรกรได้มีการพัฒนาทางการเกษตรที่ดีขึ้นเพราะฉะนั้นการให้ความสำคัญและ

ส่งเสริมองค์กรเครือข่ายชุมชนการจัดตั้งกลุ่ม
ทางการเกษตรจึงถือเป็นการสนับสนุนสถาบัน
ชุมชนให้มีความเข้มแข็งตลอดจนเป็นการสร้างพื้น
ฐานการพัฒนาสินค้าเกษตรและระบบเศรษฐกิจ
ไทยให้ดียิ่งขึ้นอีกทั้งยังสนับสนุนให้หน่วยงานส่วน
ท้องถิ่นของรัฐเข้ามามีบทบาทในการดูแลให้ความ
รู้และเป็นที่ปรึกษาด้านการเกษตรแก่เกษตรกร
อย่างทั่วถึง

2.3.4 ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันของ
คนในชุมชน ในการเพิ่มรายได้การทำเกษตรวิถี
พุทธให้แก่ชุมชน เช่น การดำเนินโครงการจัดตลาด
นัดเพื่อการเกษตรในชุมชนจัดกิจกรรมฝึกอบรม
อาชีพให้กับกลุ่มสตรีแม่บ้านและจัดนิทรรศการ
เกี่ยวกับจัดจำหน่ายสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล
ที่จะส่งผลให้เกษตรกรในชุมชนมีรายได้ ซึ่งจะส่ง
ผลต่อการขยายธุรกิจ การกระจายผลประโยชน์
การส่งเสริมการประกอบธุรกิจต่อไป

2.3.5 ด้านการปลูกฝังคุณธรรม
กระบวนการเพิ่มรายได้การทำเกษตรวิถีพุทธใน
ชุมชน โดยวิธีการ เช่น ส่งเสริมให้ประชาชน
ในชุมชนสร้างจิตสำนึกในการช่วยเหลือกัน และ
เกิดกระบวนการพึ่งพาช่วยเหลือกันมีภายในชุมชน
มีความซื่อสัตย์สุจริตความอดทนความเพียรและ
การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้คนใน
สังคมมีจริยธรรมคุณธรรมไม่เป็นสังคมวัตถุนิยม
และบริโภคนิยมไม่แก่งแย่งกันไม่เห็นแก่ตัวดูเงิน
ตราซึ่งเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนทางสาย
กลางของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่สอดคล้อง
กับความพอดีและพอเพียงในแนวทางการทำ
เกษตรวิถีพุทธ ที่จะก่อให้เกิดการดำเนินชีวิตใน

“ทางสายกลาง” บุคคลรู้จักบริโภคในวัตถุต่างๆ
ด้วยความพอดี การรู้จักพอประมาณ (มัตตัญญูตา)
ในการบริโภคดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามอรรถภาพของ
ตนเองไม่ทะยานอยากในสิ่งที่เกินตัวรู้จักควบคุม
จิตใจและการใช้สอยต่างๆ เช่น การใช้สอยทรัพย์สิน
ที่หามาได้ให้คุ้มค่าจึงจะทำให้ความโลภลดลงได้
และเมื่อเหลือใช้แล้วก็สอนให้รู้จักให้และแบ่งบัน
กันที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นที่จะนำ
ไปสู่การใช้ชีวิตที่เป็นสุขและยั่งยืนอย่างแท้จริง

2.3.6 ด้านส่งเสริมรักษาสีงแวดล้อม
การทำเกษตรแบบวิถีพุทธของเกษตรกรบน
พื้นที่สูงที่หันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ จะก่อให้เกิดประโยชน์
ในการช่วยอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อม
ที่เสื่อมโทรมให้สมบูรณ์ ทำให้ห่วงโซ่อาหารที่ถูก
ทำลายไปโดยสารเคมีกลับฟื้น ทำให้ประชาชน
มีอาหารที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา
กบ เขียด นก ฯลฯ ลดต้นทุนการผลิต ทำให้
เกษตรกรได้กำไรมากขึ้น เกษตรกรที่ยากจนสามารถ
ปลดปล่อยหนี้สินให้ลดลงและหมดไปได้ ผลผลิต
ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ทำให้อัตราการป่วยไข้และ
เสียชีวิตของประชาชนทั้งประเทศลดจำนวนลง
และประชาชนมีสุขภาพพลานามัยดีขึ้น และที่
สำคัญแก้ไขปัญหาการส่งออกสินค้าการเกษตรที่มี
สารเคมีที่เป็นพิษเจือปนและถูกประเทศผู้นำเข้าตั้ง
ข้อรังเกียจที่จะนำเข้าสินค้าการเกษตรจาก
ประเทศไทย หากปรับเปลี่ยนมาใช้ในการผลิตโดยวิธี
เกษตรอินทรีย์จะทำให้ประเทศส่งออกสินค้า
การเกษตรได้มากขึ้น ทั้งปริมาณและมูลค่า

ดังนั้น แนวปฏิบัติของเครือข่ายพระนัก
พัฒนาและกระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรวิถีพุทธ

ของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในพื้นที่ต้นแบบ เวียงป่าเป้า แม่สรวย เมืองเชียงราย แม่ฟ้าหลวง ของเครือข่ายพระนักพัฒนา จะต้องมีการส่งเสริม ให้ความรู้ให้กับพระนักพัฒนาในหลายด้าน ได้แก่ ด้านการเกษตร ด้านคุณธรรม ด้านอาชีพส่งเสริม ใ้ให้คนในชุมชนพัฒนาตนเอง และด้านบำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากทำการวิจัยเรื่อง แนวปฏิบัติและ กระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรกรวิถีพุทธของเครือข่าย พระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย ผลที่ ได้รับนั้น มีความสอดคล้องกับการงานวิจัยของ พัชรพรรณ ยาโน (Yano, 2009) ที่ได้ศึกษาวิถีชีวิต กับการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรแบบผสมผสาน พบว่า 1) รูปแบบการทำเกษตรผสมผสานมีหลัก การสอดคล้องกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ของแนวคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและยังสอดคล้องกับ ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนอื่นๆ เช่น วนเกษตร เกษตรอินทรีย์ พุทธเกษตร เกษตรกรรมธรรมชาติ อีกทั้งพบว่า อาชีพเกษตรกรนอกจากจะทำเพื่อ เป็นการหาเลี้ยงชีพแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต และเป็นหนทางแห่งการพัฒนาตนเองไปสู่ความ สมบูรณ์ของการเป็นมนุษย์ 2) หลักคิดและแนวทาง ในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรแบบผสมผสาน สอดคล้องกับแนวคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน มีการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง คือ มีความพอ ประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวเองและ ปฏิบัติตนสอดคล้องกับเงื่อนไขความรู้และ เงื่อนไข

คุณธรรม นอกเหนือจากการยึดหลักเศรษฐกิจพอ เพียงในการดำเนินชีวิตแล้ว ยังยึดหลักการปฏิบัติ ตามวิถีทางธรรมชาติทำให้ประสบความสำเร็จใน การดำเนินชีวิต มีครอบครัวที่อบอุ่น มีความพึง พอใจในชีวิตและ มีความสุขอย่างยั่งยืน 3) อุปสรรค และความสำเร็จ พบว่าปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ปัญหาจากภัยธรรมชาติและจากการทำการ เกษตรแบบสวนกระแสสังคมในอดีต ปัจจัยที่ส่งผล ต่อความสำเร็จคือ ความมุ่งมั่น อดทน ความเพียร และการเรียนรู้การทำเกษตรกรรมด้วยรูปแบบของ ตนเอง 4) การเชื่อมโยงทางสังคม พบว่า เกษตรกร แบบผสมผสานมีการขยายผลความสำเร็จของ ตนเองเพื่อเชื่อมโยงกับสังคม เช่น มีการสร้างศูนย์ การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและรวมตัวกันเป็น กลุ่มสหกรณ์ 5) การพัฒนาอาชีพ พบว่า การเข้าสู่ อาชีพของเกษตรกรแบบผสมผสานได้รับอิทธิพล จาก ครอบครัวหรืออาชีพของบิดามารดา มีความ พึงพอใจในอาชีพของตนเองและมีการพัฒนาอาชีพ อย่างต่อเนื่อง

การเปลี่ยนแปลงในการทำเกษตรที่ส่งผล อย่างยั่งยืนนั้น มีความสอดคล้องกับแนวคิดเกษตร ยั่งยืน เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติ ตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและ บริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อ โลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความ พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ จะต้องมียุทธศาสตร์ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการ มีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง

ภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

6. ข้อเสนอแนะ

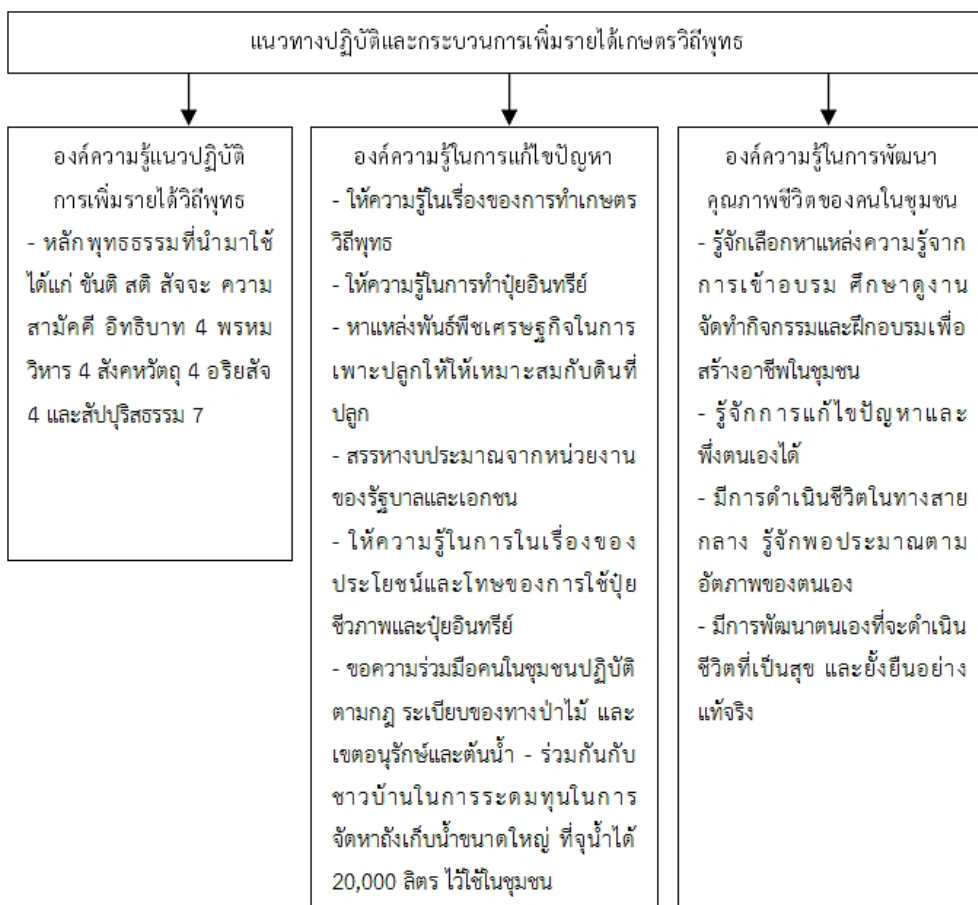
1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่าควรนำองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติของเครือข่ายพระนักพัฒนาและกระบวนการเพิ่ม

รายได้เกษตรวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงสามารถนำมาถอดเป็นบทเรียนที่จะนำไปสู่ในการพัฒนาการทำงานในโครงการพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่ ให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่าควรนำองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติของเครือข่ายพระนักพัฒนาและกระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรวิถีพุทธของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในการเผยแพร่สาธารณชนเพื่อเป็นคู่มือในการพัฒนาแก่พระสงฆ์นักพัฒนา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาเรื่อง แนวปฏิบัติและกระบวนการเพิ่มรายได้เกษตรวิถีพุทธของเครือข่ายพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย ทำให้ได้รับองค์ความรู้ที่ประโยชน์ที่รับจากการวิจัยและในการพัฒนางานของพระพระนักพัฒนาบนพื้นที่สูง ดังนี้

References

- Phimubon, R. (2011). *Chiang Rai Community Enterprise*. Chiang Rai Chiang Rai : Provincial Agricultural Extension Office.
- Phra Dhammapidok (P.A. Prayutto). (1996). *Sustainable Development*. Bangkok : Sahamit Mick.
- Sayyawiwat, S. (1994). *Social Development Theory and Strategy*. Bangkok : Publisher of Chulalongkorn University.
- Yano, P. (2009). *Ways of life and professional development of integrated farmers in Chumphon province*. Bangkok : Srinakharinwirot University.

การพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามแนวคิดของฟาซีโอเน* The Development of Critical Thinking Test for Grade 9th Students based on Facione's Concept

บุชจรี พอสินชัย, สุริพร อุนศาสนันท์ และณัฐกฤตา งามมัทกร์
Nuchjaree Pohnsinchai, Sureeporn Anusasananan and Natkrita Ngammeerith
มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: accomplish_nuch@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) วิเคราะห์คุณภาพของแบบวัด 3) สร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาในโรงเรียนจังหวัดสระบุรี ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1,091 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นหาคุณภาพของแบบวัด โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยาม ตรวจสอบความยาก ตรวจสอบอำนาจจำแนกด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อและคะแนนรวม ตรวจสอบความตรงตามสภาพด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง และตรวจสอบความเที่ยงโดยวิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน สูตรที่ 20

ผลการวิจัยพบว่า

1. แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) การตีความ 2) การวิเคราะห์ 3) การประเมินผล 4) การสรุปอ้างอิง 5) การอธิบาย และ 6) การกำกับตนเอง จำนวนทั้งหมด 41 ข้อ
2. คุณภาพของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามมีค่าตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00 ความยากมีค่าตั้งแต่ 0.30 ถึง 0.80 อำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.21 ถึง 0.68 ความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 ความตรงตามสภาพเท่ากับ 0.75 และความตรงเชิงโครงสร้างพบว่า โมเดลการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดย $\chi^2 = 794.39$

*ได้รับบทความ: 29 มิถุนายน 2563; แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2563

Received: June 29, 2020; Revised: December 23, 2020; Accepted: December 30, 2020

df = 651 $\chi^2/df = 1.22$ CFI = 1.00 GFI = 0.93 AGFI = 0.90 RMSEA = 0.02 และ RMR = 0.01

3. เกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่นของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า คะแนนต่ำกว่า T_{35} หรือคะแนนดิบ 0 ถึง 14 คะแนน มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่ำมาก คะแนน T_{35} ถึง T_{45} หรือคะแนนดิบ 15 ถึง 25 คะแนน มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่ำ คะแนน T_{46} ถึง T_{55} หรือคะแนนดิบ 26 ถึง 36 คะแนน มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณปานกลาง คะแนน T_{56} ถึง T_{65} หรือคะแนนดิบ 37 ถึง 38 คะแนน มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูง และคะแนนมากกว่า T_{65} หรือคะแนนดิบ 39 ถึง 41 คะแนน มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบวัด; การคิดอย่างมีวิจารณญาณ; ฟาซีโอเน่

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop the critical thinking test for grade 9th students, 2) to examine the quality of test and 3) to construct the norms of test. The sample was 1,091 students selected by stratified random sampling technique who were studying grade 9th at Saraburi in the 2018 academic year. The quality of the test was measured by index of item objective congruence (IOC) for content validity, difficulty, item-total correlation for discrimination power, Pearson product moment correlation coefficient for concurrent validity, construct validity was measured by second order confirmatory factor analysis and reliability of the test by Kuder-Richardson's KR-20 formula.

The findings were:

1. The critical thinking test has 41 items, comprised of six component; 1) interpretation 2) analysis 3) evaluation 4) inference 5) explanation and 6) self-regulation.
2. The item objective congruence (IOC) of the test ranged from 0.67 to 1.00 , the item difficulty ranged from 0.30 to 0.80, the item discrimination power ranged from 0.21 to 0.68, the reliability of the test was 0.91, the concurrent validity was 0.75 and for construct validity, the model was consistent with empirical data as its $\chi^2 = 794.39$ df = 651 $\chi^2 = 1.22$ CFI = 1.00 GFI = 0.93 AGFI = 0.90 RMSEA = 0.02 and RMR = 0.01.
3. The local norms of the test were; 1) T-scores less than 35 or raw scores from 0 to 14 for a very low level of critical thinking 2) T-scores from 35 to 45 or raw scores

from 15 to 25 for a low level of critical thinking 3) T-scores from 46 to 55 or raw scores from 26 to 36 for a medium level of critical thinking 4) T-scores from 56 to 65 or raw scores from 37 to 38 for a high level of critical thinking and 5) T-score more than 65 for a very high level of critical thinking.

Keywords: The development of test; Critical thinking; Facione

1. บทนำ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดพิจารณา ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการตัดสินใจว่า สิ่งใดควรเชื่อสิ่งใดควรทำ ช่วยให้ตัดสินใจสภาพการณ์ได้อย่างถูกต้อง การคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเปรียบเหมือนเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตให้มีคุณค่าตามที่นักวิชาการได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณของบุคคลในสังคมพบว่าคนเราจะใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณใน 2 ลักษณะ คือ 1) ใช้ในการตัดสินใจ เช่น ตัดสินใจในการเลือกวิชาชีพ หรือตัดสินใจเลือกบุคคลมาทำงานด้วย เป็นต้น 2) ใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณในเรื่องเกี่ยวกับความรู้ การเรียนรู้ การสนทนา หรือการอภิปราย รวมไปถึงการแก้ปัญหาต่างๆ (Sariwat, 2006) ดังนั้น การคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงนับว่าเป็นทักษะสำคัญที่ใช้ในการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียน และยังเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตในสังคมที่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ในยุคแห่งเทคโนโลยีก้าวหน้าเช่นปัจจุบันอย่างมีความสุขและสร้างสรรค์อีกด้วย

ในปัจจุบันสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนไทยกำลังเผชิญกับความเสี่ยงมากมาย

ได้แก่ ปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาด้านพฤติกรรม ปัญหาทางเพศการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการก่ออาชญากรรม เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตร่วมสมัยของเด็กและเยาวชนที่เติบโตขึ้นทุกวัน โดยเฉพาะปัญหาพฤติกรรมที่นับวันจะรุนแรงขึ้นดังที่เป็นข่าวปรากฏในหน้าสื่อ ดังเช่น กรณีเด็กหญิงถูกกลุ่มวัยรุ่นหน้าคนหล่อลวงพาไปรุมโทรมข่มขืน เด็กแว้นเปิดเพลงเต้นโชว์กลางสี่แยกไฟแดง วัยรุ่นประกบยิงเด็กเทคนิค คู่ปรับบาดเจ็บ แก๊งค์เด็กวัยรุ่นปาขวดใส่รถยนต์เหตุไม่พอใจโดนแซง หรือนักเรียนต๋อยเพื่อนเลืกดั่งในสมองเสียชีวิต และที่ไม่ปรากฏเป็นข่าวก็ยังมีอีกมากมาย ทั้งนี้ปัญหาพฤติกรรมดังกล่าว ส่วนหนึ่งมาจากเด็กและเยาวชนขาดภูมิคุ้มกันในด้านการศึกษา โดยเฉพาะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นการคิดอย่างมีเหตุผลสามารถช่วยลดหรือป้องกันปัญหาหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ด้วยเหตุนี้เด็กและเยาวชนไทยควรได้รับการเสริมสร้างหรือพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้อยู่ในระดับที่สามารถใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข ซึ่งการเสริมสร้างหรือพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณส่วนหนึ่งสามารถเกิดขึ้นได้จากกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนการสอนภายในโรงเรียน เพราะฉะนั้นครูผู้สอนจำเป็นต้องมีเครื่อง

มือช่วยในการจำแนกระดับการคิดอย่างมี
วิจารณญาณของนักเรียน เพื่อจะได้ทราบว่า
นักเรียนมีความสามารถอยู่ในระดับใดและควร
ออกแบบกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนการสอน
อย่างไรจึงจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพและ
เครื่องมือที่สามารถช่วยจำแนกนักเรียนคือแบบวัด
การคิดอย่างมีวิจารณญาณนั่นเอง

สำหรับในประเทศไทยมีงานวิจัยที่พัฒนา
แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณขึ้นมามากมาย
และเป็นที่ยอมรับดังนี้ 1) แบบวัดที่ใช้แนวคิดของ
วัตสันและเกลเซอร์ (Watson and Glaser, 1964)
ได้แก่ การพัฒนาแบบทดสอบการคิดอย่างมี
วิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถิต พิมพ์ทราย
การพัฒนาแบบวัดความสามารถด้านการคิดอย่าง
มีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ของ
กฤษฎา สร้อยมุข การสร้างแบบวัดการคิดอย่างมี
วิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ของเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 ของพัชริน
สุภารี และแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของเพ็ญศิริ
สุภารัตน์ 2) แบบวัดที่ใช้แนวคิดของเอนนิส ได้แก่
การพัฒนาแบบทดสอบความคิดวิจาร์ณญาณโดย
ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบสำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 ของปิยวดี คงช่วย การพัฒนา
แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมี
วิจารณญาณสำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 ของ
อารีย์ วาสุเทพ และการสร้างแบบวัดความสามารถ
ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณวิชาภาษาไทยสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของเพ็ญนุช มูลสาร

3) แบบวัดที่ใช้แนวคิดของเดรสเซล ได้แก่ การ
พัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับ
นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของวรารักษ์ ไบภักดี และ 4)
แบบวัดที่บูรณาการหลายแนวคิดเข้าด้วยกัน ได้แก่
แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับ
นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของอรพิน พัฒนาผล และการ
สร้างแบบวัดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของ
คำเพียร จันทรแสน นอกจากแนวคิดในข้างต้น
เหล่านี้แล้วยังมีแนวคิดอื่นๆ อีกที่น่าสนใจ ดังเช่น
การคิดอย่างมีวิจารณญาณของฟาซิโอเน ได้แก่
1) การตีความ 2) การวิเคราะห์ 3) การประเมินผล
4) การสรุปอ้างอิง 5) การอธิบาย และ 6) การกำกับ
ตนเอง ในองค์ประกอบที่หกเป็นจุดเด่นที่แตกต่าง
จากแนวคิดอื่นคือมีการนำกระบวนการคิดที่เกิดขึ้น
แล้วมาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องหรือ
พัฒนา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้เมื่อเจอสถานการณ์
หรือปัญหาอื่นๆ ที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันออกไป
ในแนวคิดอื่นๆ ไม่มีการกล่าวถึงองค์ประกอบนี้
และนอกจากนี้ในทางการศึกษายังไม่มีรายงานการ
พัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณตาม
แนวคิดนี้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจสร้างแบบวัดการคิด
อย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 ตามแนวคิดของฟาซิโอเน (Facione) ให้
สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ใน
ปัจจุบัน และสามารถใช้ในการจำแนกระดับการคิด
อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน แล้วครูผู้สอน
นำผลที่ได้จากการจำแนกกลุ่มนักเรียนไปประกอบ
การออกแบบกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนการ

สอนเพื่อเสริมสร้างหรือพัฒนาการคิดอย่างมี
วิจารณ์ญาณของนักเรียนให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบวัดการคิดอย่างมี
วิจารณ์ญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ตามแนวคิดของฟาซิโอเน (Facione)

2. เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดการ
คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามแนวคิดของฟาซิโอเน
(Facione)

3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่นของ
แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามแนวคิดของฟาซิโอเน
(Facione)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ
มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาใน
โรงเรียน จังหวัดสระบุรี ปีการศึกษา 2561 สุ่มตัวอย่าง
แบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)
โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นในการแบ่งได้กลุ่ม
ตัวอย่าง 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่ม 1 ใช้ในการทดลองใช้ครั้งที่ 1 เพื่อ
พิจารณาผลการสร้างและตรวจสอบความยาก
อำนาจจำแนกและความเที่ยงของแบบวัดใน
เบื้องต้น คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วย
โปรแกรม G*POWER ได้กลุ่มตัวอย่าง 111 คน

โดยเก็บข้อมูลจำนวน 2 โรงเรียน

กลุ่ม 2 ใช้ในการทดลองใช้ครั้งที่ 2 เพื่อหา
คุณภาพของแบบวัดคือ ความยาก อำนาจจำแนก
ความเที่ยง ความตรงตามสภาพและความตรงเชิง
โครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน
อันดับสอง คำนวณกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 เท่า
ของข้อคำถาม (Wiratchai, 1999) ได้กลุ่มตัวอย่าง
480 คน โดยเก็บข้อมูลจำนวน 3 โรงเรียน

กลุ่ม 3 ใช้ในการเก็บข้อมูลจริงเพื่อสร้าง
เกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่น ด้วยการหาคะแนนที่ปกติ
(Normalized T-score) และหาคุณภาพของแบบ
วัด คำนวณกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ
ทาโร่ ยามาเน่ได้กลุ่มตัวอย่าง 500 คนโดยเก็บ
ข้อมูลจำนวน 3 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวัด
การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ตามแนวคิดของฟาซิโอเน
(Facione, 2015) ประกอบด้วย การตีความ
(Interpretation: INT) การวิเคราะห์ (Analysis:
ANL) การประเมินผล (Evaluation: EVA) การสรุป
อ้างอิง (Inference: INF) การอธิบาย (Explanation:
EXP) และการกำกับตนเอง (Self-Regulation:
SFR) ที่มีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ ชนิด
เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 48 ข้อ ตอบถูกให้ 1
คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้าง

2. ศึกษาทฤษฎี นิยาม เอกสารและงาน
วิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ การ
สร้างและการหาคุณภาพของแบบวัดการคิดอย่าง
มีวิจารณ์ญาณ

3. กำหนดกรอบของการวัดและนิยามเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

4. สร้างตารางโครงสร้าง (Table of specification) ของแบบวัด และสร้างข้อคำถามตามนิยามเชิงปฏิบัติการและตารางโครงสร้างการเขียนข้อคำถามได้แสดงดังตัวอย่างต่อไปนี้

สถานการณ์: ณ โรงเรียนแห่งหนึ่ง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/5 กำลังเลือกตั้งหัวหน้าห้อง โดยมีผู้สมัครรับการเลือกตั้ง 2 คน ดังนี้ 1) ต้ม เป็นเด็กที่มีผลการเรียนปานกลาง ส่งงานที่คร่อมบหมายครบและตรงเวลาทุกครั้ง เมื่อมีเวลาว่างเขาจะชอบช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ 2) แต่งเป็นเด็กที่เรียนเก่งมาก มีความจำเป็นเลิศ จะร่วมกิจกรรมของโรงเรียนก็ต่อเมื่อได้รับมอบหมายจากคุณครู

ข้อ 00. ถ้านักเรียนเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/5 นักเรียนจะเลือกใครเป็นหัวหน้าห้อง เพราะเหตุใด

ก. ต้ม เพราะ มีความรับผิดชอบและช่วยเหลือผู้อื่น

ข. ต้ม เพราะ มีผลการเรียนที่อยู่ในระดับที่สามารถยอมรับได้

ค. แต่ง เพราะ คนเรียนเก่งย่อมทำงานที่ได้รับมอบหมายออกมาได้ดี

ง. แต่ง เพราะ สามารถเข้ากับเพื่อนทุกคนได้เป็นอย่างดี

5. การทบทวนและวิพากษ์ข้อคำถามของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์และปรับแก้ข้อคำถามให้ครอบคลุมนิยามที่กำหนดไว้

6. ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิง

เนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ว่าข้อคำถามสามารถวัดได้ตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

7. นำแบบวัดไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 เพื่อหาข้อบกพร่องของข้อคำถาม ระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดทำแบบวัดและวิเคราะห์ความยากอำนาจจำแนกและความเที่ยงในเบื้องต้นแล้วปรับปรุง ตัดทิ้งหรือพัฒนาข้อคำถามตามเหมาะสม

8. นำแบบวัดไปทดลองใช้ครั้งที่ 2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้วยการวิเคราะห์ความยาก อำนาจจำแนก ความเที่ยง ความตรงตามสภาพและความตรงเชิงโครงสร้าง และนำผลการวัดไปปรับปรุง ตัดทิ้ง หรือพัฒนาแบบวัดให้ดียิ่งขึ้น

9. นำแบบวัดไปเก็บข้อมูลจริงเพื่อวิเคราะห์ความยาก อำนาจจำแนก ความเที่ยงและสร้างเกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่นจังหวัดสระบุรีในรูปคะแนนที่ปกติ (Normalized T-Score)

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้ 1) นำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วขอรับพิจารณาจริยธรรมการวิจัย 2) ติดต่อขอหนังสือจากฝ่ายบัณฑิต ศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 (สพม. 4) 3) ทำหนังสือถึงผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและนัดหมายกำหนดวันเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4) นำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปดำเนินการสอบกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และตรวจให้คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถาม แต่ละข้อว่าสามารถวัดได้ตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 2) การหาความยาก (Difficulty) โดยพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบข้อสอบข้อนั้นๆ ถูกกับจำนวนผู้ตอบข้อสอบทั้งหมด 3) การหาอำนาจจำแนก (Discrimination) ของข้อคำถาม รายข้อ โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) โดยใช้สูตร Point-biserial correlation 4) การหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบวัดทั้งหมด ด้วยการนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient) ระหว่างคะแนนจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและคะแนนจากแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของอรพิน พัฒนาผล (Pattanaphon, 2008) 5) การหาความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second-order confirmatory factor analysis) 6) การสร้างเกณฑ์ปกติ (Norm) ระดับท้องถิ่น ด้วยการแปลงคะแนนดิบให้อยู่ในรูปคะแนนที่ปกติ (Normalized T-score)

4. สรุปผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการสร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีดังนี้

1.1 แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามแนวคิดของฟาซิโอเน่ (Facione) จำนวน 48 ข้อ เมื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ วิเคราะห์ค่า IOC รายข้อ พบว่า มีค่าอยู่ตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00

1.2 หากคุณภาพของแบบวัดในเบื้องต้นจากการทดลองใช้แบบวัดครั้งที่ 1 พบว่า ข้อคำถามมีค่าความยากตั้งแต่ 0.34 ถึง 0.95 อำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.12 ถึง 0.68 และความเที่ยงเท่ากับ 0.90 ซึ่งผ่านเกณฑ์การพิจารณาจำนวน 45 ข้อ

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการทดลองใช้ครั้งที่ 2 พบว่า

2.1 ข้อคำถามมีค่าความยากตั้งแต่ 0.08 ถึง 0.80 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ -0.11 ถึง 0.73 และความเที่ยงเท่ากับ 0.94 ซึ่งผ่านเกณฑ์การพิจารณาจำนวน 41 ข้อ

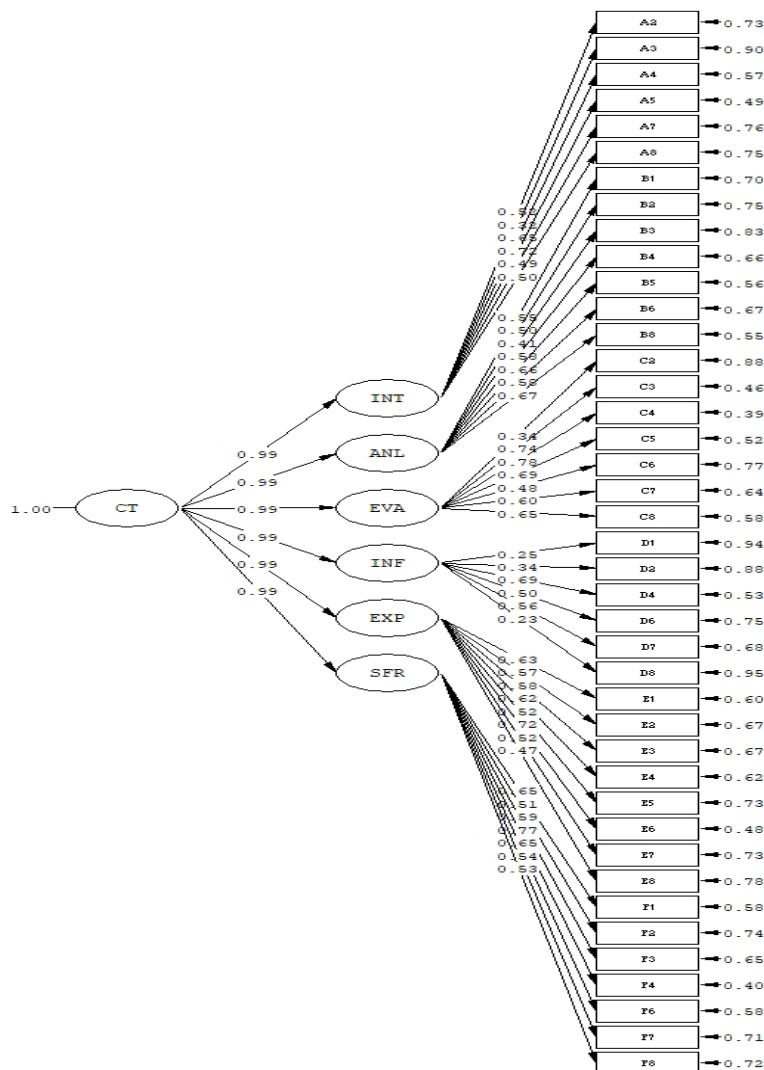
2.2 การหาความตรงตามสภาพของแบบวัด ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและคะแนนจากแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของอรพิน พัฒนาผล

(Pattanaphon, 2008) มีค่าเท่ากับ 0.75 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการนำข้อคำถามจำนวน 41 ข้อ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่าโมเดลการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่า $\chi^2 = 794.39$ $df = 651$

$\chi^2/df = 1.22$ CFI = 1.00 GFI = 0.93 AGFI = 0.90 RMSEA = 0.02 และ RMR = 0.01 น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานในแต่ละด้านเท่ากับ 0.99 เท่ากันทุกองค์ประกอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.25 ถึง 0.78 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงได้ดังภาพ

Chi-Square=794.39, df=651, P-value=0.00009, RMSEA=0.021

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3. ผลการหาคุณภาพของแบบวัดและการสร้างเกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่น จากการทดลองใช้ครั้งที่ 3 พบว่า

3.1 ข้อคำถามมีค่าความยากตั้งแต่ 0.30 ถึง 0.80 อำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.21 ถึง 0.68 และความเที่ยงเท่ากับ 0.91

3.2 เกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่นของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ คะแนนต่ำกว่า T_{35} หรือคะแนนดิบ 0 ถึง 14 คะแนน มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่ำมาก คะแนน T_{35} ถึง T_{45} หรือคะแนนดิบ 15 ถึง 25 คะแนน มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่ำ คะแนน T_{46} ถึง T_{55} หรือคะแนนดิบ 26 ถึง 36 คะแนน มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณปานกลาง คะแนน T_{56} ถึง T_{65} หรือคะแนนดิบ 37 ถึง 38 คะแนน มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูง และคะแนนมากกว่า T_{65} หรือคะแนนดิบ 39 ถึง 41 คะแนน มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงมาก

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การสร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามแนวคิดของฟาซิโอเน (Facione, 2015) ซึ่งในด้านการศึกษานั้นผู้วิจัยยังไม่พบรายงานการวิจัยที่มีการสร้างหรือพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้แนวคิดนี้ และผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดนี้มีองค์ประกอบการคิดที่ครอบคลุม มีการนำผลของกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นแล้วมาตรวจสอบ ปรับปรุง หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เพื่อนำ

ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นที่ใกล้เคียงหรือแตกต่างกันออกไป

2. คุณภาพของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามแนวคิดของฟาซิโอเน (Facione)

2.1 การหาความตรงเชิงเนื้อหา เป็นการตรวจสอบเนื้อหาตามนิยามของทฤษฎีที่ศึกษาโดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีค่าตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งสอดคล้องกับพวงรัตน์ ทวีรัตน์ (Thaweerat, 1997) ที่กล่าวว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณได้มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าข้อรายการนั้นเป็นตัวแทนลักษณะของพฤติกรรมนั้น แสดงว่า แบบวัดที่สร้างขึ้นสามารถวัดได้ตรงหรือสอดคล้องกับสิ่งที่วัด

2.2 การหาความยากและอำนาจจำแนก พบว่า มีค่าความยากตั้งแต่ 0.30 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.21 ถึง 0.68 สอดคล้องกับแนวคิดของสุรวาท ทองบุ (Thongbu, 2012) ที่ได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อสอบไว้ว่า ข้อสอบที่มีคุณภาพต้องมีค่าความยากตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ดังนั้นจึงมีข้อคำถามที่มีคุณภาพจำนวน 41 ข้อ

2.3 การหาความเที่ยงของแบบวัด พบว่า ความเที่ยงทั้งฉบับของแบบวัดเท่ากับ 0.91 สอดคล้องกับสุวิมล ทิรکانันท์ (Tirakanan, 2007) ซึ่งกล่าวว่าความเที่ยงของแบบวัดทั้งฉบับของแบบวัดที่ยอมรับได้จะต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า .70 ซึ่งจากผลการวิจัยได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม

2.4 การหาความตรงตามสภาพของแบบวัด พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ของอรพิน พัฒนาผล เท่ากับ 0.75 สอดคล้องกับสมโภชน์ อเนกสุข (Arneksuk, 2016) ได้แสดงเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.70 ถึง 0.90 มีความสัมพันธ์ทางบวกสูง แสดงว่าแบบวัดสามารถวัดได้ตรงตามสภาพของความสามารถของผู้ตอบข้อสอบในระดับสูง

2.5 การหาความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second-order confirmatory factor) พบว่า โมเดลการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า $\chi^2 = 794.39$ $df = 651$ $\chi^2/df = 1.22$ CFI = 1.00 GFI = 0.93 AGFI = 0.90 RMSEA = 0.02 และ RMR = 0.01 สอดคล้องกับกัลยา วาณิชยบัญชา (Wanitbanha, 2013) ที่เสนอแนะให้พิจารณาค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืนต่างๆ ประกอบกัน เช่น ไม่ควรมีนัยสำคัญ ควรมีค่าน้อยกว่าสอง CFI, GFI, AGFI ที่ยอมรับได้ควรมีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป RMSEA มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 และ RMR ควรมีค่าไม่เกิน 0.05 แสดงให้เห็นว่าแบบวัดที่พัฒนาขึ้นมีความตรงเชิงโครงสร้าง

2.6 การสร้างเกณฑ์ปกติ (Norm) ระดับท้องถิ่น พบว่า มีคะแนนดิบตั้งแต่ 7-41 คะแนน คะแนนที่ปกติตั้งแต่ $T_{19}-T_{81}$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคะแนนมีลักษณะการแจกแจงที่เหมาะสมใน

การนำมาสร้างเกณฑ์ปกติ สอดคล้องกับอนันต์ ศรีโสภา (Srisopa, 1981) ที่กล่าวถึงความจำเป็นของการสร้างเกณฑ์ปกติ โดยแปลงคะแนนดิบให้เป็นคะแนนมาตรฐาน เพื่อสามารถนำคะแนนมาเปรียบเทียบกันได้ว่า คะแนนของบุคคลอยู่ในตำแหน่งใดของกลุ่ม และสามารถอ้างอิงไปถึงเกณฑ์ปกติเดียวกันหรือใกล้เคียงกันได้สำหรับแบบทดสอบที่ต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่พัฒนาขึ้น เป็นแบบวัดที่มีคุณภาพและเป็นมาตรฐาน โรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดสระบุรี สามารถนำไปใช้ในการประเมินระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนได้ สำหรับพื้นที่อื่นๆ ควรมีการหาคุณภาพของเครื่องมือวัดเพิ่มเติม เพื่อให้มั่นใจได้ว่า ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบวัดจะมีความน่าเชื่อถือและเหมาะสมกับนักเรียนในพื้นที่นั้นๆ

1.2 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามความจริงมากขึ้นสามารถใช้แบบวัดที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการสังเกต และการสัมภาษณ์ และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการดำเนินการหาแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับการศึกษาอื่นๆ

2.2 ควรมีการนำแบบวัดการคิด

อย่างมีวิจรรย์ญาณที่พัฒนาขึ้น ไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างเป็นเกณฑ์ปกติ (norm) ในระดับภาคหรือระดับประเทศ เพื่อที่จะทำให้แบบวัดสามารถแปลความหมายการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการพัฒนาแบบวัดการคิด

อย่างมีวิจรรย์ญาณ สิ่งสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาแบบวัด คือ ต้องสร้างแบบวัดให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพในด้านต่างๆ เช่น ความเป็นปรนัยของข้อคำถาม ความตรง ความเที่ยง เป็นต้น ให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อจะสามารถนำแบบวัดไปใช้จำแนกระดับการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณของนักเรียนให้ได้ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด และนำผลการวัดที่ได้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

References

- Arneksuk, S. (2016). *Statistical methods in research*. Chonburi : Burapha University.
- Facione, P. A. (2015). *Critical Thinking: What It Is and Why It Counts*. <http://www.insightassessment.com> (Accessed 5 February 2018).
- Pattanaphon, A. (2008). *A construction of critical thinking test for the third Level students in secondary school, Nakhonsawan educational service Area office 1*. Bangkok : Srinakharinwirot University.
- Sariwat, L. (2006). *The thinking*. Bangkok : O.S. printing house.
- Srisopa, A. (1981). *Educational measurement and evaluation*. Bangkok : Thai Wattana Panich.
- Thaweerat, P. (1997). *Research methods for the Behavioraland social sciences*. Bangkok : Srinakharinwirot University.
- Thongbu, S. (2012). *Educational research*. Mahasarakham : Arpichat printing.
- Tirakanan, S. (2007). *A construction of variables measure toolfor social science research: guidelines for action*. Bangkok : Chulalongkorn University printing.
- Wanitbancha, K. (2013). *Structural Equation Modeling (SEM) by AMOS*. Bangkok : Samlada partnership limited.
- Wattson, G. and Glaser, E. M. (1964). *Wattson Glaser Critical Thinking Appraisal Manual*. New York : Harcourt, Brace and World.
- Wiratchai, N. (1999). *LISREL Model: Statistical analysis for research*. Bangkok : Chulalongkorn University printing.

การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย*

The Management of Religious Sites as the Tourist Attractions in Loei Province

พร-ราชปรีชามุณี, พร-ครูสุธัมภ์ภิรมย์ และพร-มหาปีตร ฐิตปัญโญ

Phrarach Preechamunee, Prakhru Sudhikambhirayan and Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: prarachpreechamunee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย 2) แหล่งท่องเที่ยวพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย 3) การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย มีวิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ใช้สำหรับพระภิกษุสงฆ์ เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมประจำอำเภอและเจ้าหน้าที่เทศบาลประจำตำบล และแบบสนทนากลุ่ม ที่ใช้สำหรับผู้นำชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า

1. พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย พบว่า พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย มีการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม คุณค่าที่มีอยู่ในงานสถาปัตยกรรม เป็นคติความเชื่อของคนในชุมชน พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลยจึงเป็นการพัฒนาจากค่านิยม ความเชื่อเป็นแนวทางแห่งปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสมหรืออยู่ในกฎกติกาของสังคม การสร้างแนวทางการเรียนรู้ที่นั่นก็จะสร้างผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. แหล่งท่องเที่ยวพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย พบว่า พุทธศาสนสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลยมีความโดดเด่นหลายด้าน เช่น ด้านจิตรกรรม ด้านประติมากรรม และด้านสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นพุทธศาสนสถานที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมากในแต่ละปี
3. การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย พบว่า การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีระบบบริหารที่มีความสอดคล้องกับความต้องการและความปลอดภัยของ

*ได้รับบทความ: 9 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 23 พฤศจิกายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 26 พฤศจิกายน 2563

นักท่องเที่ยว มีเว็บไซต์ แผ่นพับ ออนไลน์ เฟซบุ๊ก และการสร้างกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจกับนักท่องเที่ยวในสถานที่นั้นๆ จึงต้องมีการจัดเตรียมพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็จะสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การจัดการพุทธศาสนสถาน; แหล่งท่องเที่ยว

Abstract

The aims of this research were: 1) the development of the Buddhist sites in Loei province; 2) the Buddhist tourist attractions sites in Loei province; 3) the management of the Buddhist sites as the tourist attractions in Loei province. This study employed the qualitative method research by collecting the data from 25 key informants. The tools used in this study was the in-depth interviews used to ask the monks, district culture officers and municipality officers of the sub-districts, the group dynamic was used to collect the data from the community leaders and relevant persons.

The research results were as follows:

1. The development of religious places in Loei province, there is promotion of learning in painting, sculpture and architecture, values in architecture which is the belief of the people in the community. The development of the religious sites in Loei province therefore is a development from values and belief as the way to right practice or to be in the rules of society that creates a learning approach through local wisdom.
2. The Buddhist sites that are tourist attractions in Loei province have many outstanding aspects in terms of Buddhist painting, sculpture and architecture that makes a large number of tourists come to visit each year.
3. The religious site management as a tourist attraction, there is a need for having a mechanism and a management system that is consistent with the needs and safety of travelers. There is a website, an online brochure, Facebook and creation of new activities to create the incentives to tourists in the sites. Therefore, creating religious sites to be a tourist attraction will create income for the community.

Keywords: Management of Religious Sites; Tourist Attractions

1. บทนำ

ความเป็นมาของพุทธศาสนสถานมีความเป็นมาอย่างยาวนาน ในครั้งสมัยพุทธกาลมีหลักฐานอธิบายเนื้อความไว้ว่า สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระอุทายีอยู่ในป่า วิหารของท่านสวยาม นาคู นาคมน ห้างกลางมีระเปียงรอบด้าน จัดเตียง ตั้ง พูก หมอน ไม้เรียวร้อย ตั้งน้ำ ฉันทน้ำใช้ไว้พร้อมบริเวณวิหาร เตียนสะอาด ชาวบ้านจำนวนมากพากันมาชม วิหารของท่าน พราหมณ์คนหนึ่งกับภรรยาเข้าไปหาท่านพระอุทายีถึงที่อยู่กราบเรียนว่า พวกข้าพเจ้าอยากชมวิหารของพระคุณเจ้า ท่านพระอุทายีตอบว่า “พราหมณ์ ถ้าเช่นนั้นเชิญชมเถิด” แล้วถือลูกกุญแจไขลิ้มผลึกบานประตูเข้าไปยังวิหาร พราหมณ์เดินตามหลังท่านพระอุทายีเข้าไป (Mahachulalongkornrajavidyalaya, 1996) ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า พุทธศาสนสถานเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ ในพุทธศาสนสถานจึงเป็นแหล่งจิตใจและเป็นทัศนูปกรณ์ในการสอนธรรมะได้อย่างยอดเยี่ยม การจัดการเพื่ออนุรักษ์ไว้นั้น จึงมีคุณค่าทางการดำรงพระพุทธศาสนาไว้และยังเป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของชาติดีขึ้นได้อีกทางหนึ่งอีกด้วย

การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา และมรดกวัฒนธรรม จึงเป็นเรื่องที่มีหลักประสมประสานกันหลายรูปแบบ รวมทั้งการบริหารทางธุรกิจ การจัดการรักษาพุทธศาสนสถาน ซึ่งเป็นมรดก การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุตสาหกรรม

ด้านขนส่ง โบราณคดี พิพิธภัณฑสถาน ศิลปะที่มองเห็นสัมผัสได้และผลผลิตต่างๆ ทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี การท่องเที่ยวในพุทธศาสนสถานนั้น ถ้าเราขาดการจัดการที่ดี ย่อมจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี เพราะการท่องเที่ยวนั้นจะมีกลุ่มมวลชน ไม่ว่าจะเป็นคนในประเทศและต่างประเทศ เข้ามาอยู่ร่วมกัน ปัญหาต่างๆ ย่อมเกิดขึ้น เช่น ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เหล่านี้ ถ้ามีระบบการจัดการที่ดี ย่อมจะเกิดผลดีต่อพุทธศาสนสถาน

ผลกระทบต่อพุทธศาสนสถาน มีสาเหตุจากการทำการท่องเที่ยว โดยชุมชนซึ่งทุกอย่างที่ได้ดำเนินการไป ย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจโดยรอบ ผลกระทบด้านบวก ก็จะส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึก เกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็นและทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้น มีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาตามความคาดหวังและความพยายามที่จะดำเนินการ เพื่อให้เป็นตามหลักการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป ในส่วนการตลาดนั้นแต่ละชุมชน จะต้องให้ข้อมูลแนะนำชุมชนตนเองและชุมชนอื่นที่ถูกต้องและน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว และที่น่าภูมิใจสำหรับชุมชน คือ การรักษาระยะห่างแห่งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา แต่ชุมชนไม่ได้ละทิ้งพื้นฐานเดิม หรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามกระแสวัฒนธรรม ไม่ได้มุ่งหวังรายได้จากการท่องเที่ยวที่จะได้ให้เป็นรายได้หลัก

ของชุมชน โดยละทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่จะเป็นการที่จะปรับตัว เพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่เข้าไปในชุมชน (Tongma, 2014 : 17-22)

จากปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วนั้น จึงจำเป็นต้องนำผลกระทบเหล่านั้นมาสู่การวิจัย เพื่อหาคำตอบและค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นของการท่องเที่ยวที่มีทั้งคุณและโทษต่อชุมชน จากนักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งผลิตสินค้าและบริการ ตามปกติสินค้าและบริการมักจะถูกส่งไปยังผู้บริโภค โดยผู้บริโภคไม่มีโอกาสได้พบเห็น หรือรู้จักกับผู้ผลิตสินค้าและบริการได้เลยแต่สำหรับการท่องเที่ยวนี้ ถือเป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครองและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวนี้มีทั้งผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ นักวิชาการส่วนใหญ่มักจำแนกผลกระทบจากการท่องเที่ยวออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย เพื่อศึกษาพัฒนาการพุทธศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยวพุทธศาสนสถานและการจัดการพุทธศาสนสถาน เพื่อจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะจังหวัดเลยมีแหล่งท่องเที่ยวมากมายที่เป็นทรัพยากรที่เป็นมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากรัฐบาล โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมคู่กับจังหวัดเลยมาเป็นเวลา

ยาวนาน วิธีการจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์แบบและเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาการจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเอกสาร ดังนี้ 1) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ที่ได้จากการศึกษาพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ เช่น ทางอินเทอร์เน็ตแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดเลย และข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในจังหวัดเลย และ 2) ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเอกสารตำรา หนังสือบทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพัฒนาการพุทธศาสนสถานและการจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย จำนวน 3 วัด ประกอบด้วย วัดศรีคุณเมือง พระธาตุศรีสองรัก และวัดเนรมิตวิปัสสนา

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการศึกษาวิจัยถึงพัฒนาการของพุทธศาสนสถาน การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการพุทธศาสนสถาน เพื่อหาแนวทางพัฒนาพุทธศาสนสถานให้เป็นท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบริบทชุมชนและได้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องบางส่วน กล่าวได้ว่า ชุมชนที่ผู้วิจัยเลือกนี้ จะเป็นตัวแทนที่ดีของชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดเลย ซึ่งจะได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้เป็นอย่างดีและสถานที่ที่ผู้วิจัยได้เลือกนี้มีจำนวน 3 วัด ประกอบด้วย วัดศรีคุณเมือง พระธาตุศรีสองรัก และวัดเนรมิตวิปัสสนา

4. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการวิจัยเรื่องการจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยพิจารณาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนในการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย เพื่อทำการสัมภาษณ์ข้อมูลแบบเชิงลึก ก็จะได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย 1) พระภิกษุสงฆ์ในชุมชน จำนวน 3 รูป 2) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน 3) เจ้าหน้าที่วัฒนธรรม จำนวน 3 คน 4) ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 5) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คน 6) ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน รวมทั้งหมดจำนวน 25 รูป/คน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับการจัดการพุทธศาสนสถาน

ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ได้กำหนดพื้นที่ดังนี้ คือ วัดศรีคุณเมือง พระธาตุศรีสองรัก และวัดเนรมิตวิปัสสนา ซึ่งอยู่ในเขตของสองอำเภอ กล่าวคือ พระธาตุศรีสองรักและวัดเนรมิตวิปัสสนา อยู่ในเขตอำเภอด่านซ้ายและวัดคุณเมืองอยู่ในอำเภอเชียงคาน ดังต่อไปนี้

1. จังหวัดเลยมีอารยธรรมด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรมสถาปัตยกรรมอันอย่างยาวนาน พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย มีการเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การปกครองและความนิยมของคนในแต่ละยุคแต่ละสมัย ที่เข้ามาอยู่และปกครอง การส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านจิตรกรรม ประติมากรรมและสถาปัตยกรรม คุณค่าที่มีอยู่ในงานสถาปัตยกรรมๆ ส่วนมากจะกล่าวถึงวรรณกรรมทางประวัติในท้องถิ่นและเรื่องราวของพุทธศาสนา เช่น ทศชาติ (พระเวสสันดรชาดก) ซึ่งเป็นคติความเชื่อของคนในชุมชน พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย จึงเป็นการพัฒนาจากค่านิยม ความเชื่อเป็นแนวทางแห่งปฏิบัติในสิ่งเหมาะสม หรืออยู่ในกฎกติกาของสังคม การสร้างแนวทางการเรียนรู้ นั้นมักจะสร้างผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสะท้อนถึง ความสำคัญของชุมชนและความเชื่อของคนในท้องถิ่น

1.1 วัดศรีคุณเมือง: แหล่งท่องเที่ยว

- จัดเวทีพบปะพูดคุยและประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนใจ วิเคราะห์ผลดีผลเสียของการจัดการท่องเที่ยวต่อท้องถิ่นและชุมชนให้ความรู้แก่ชุมชนถึงกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยการจัดอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงาน

- จัดกิจกรรม สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสร้างความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกันซึ่งดำเนินการได้ในลักษณะต่างๆ คือ ใช้สื่อช่วยในการเสนอข้อมูลข่าวสารระหว่างกันใช้กระบวนการกิจกรรมกลุ่ม

- จัดอาสาสมัคร ปลุกฝังเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการพิทักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว กำหนดเป้าหมาย วางแผนการทำงานและกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

- จัดรูปแบบองค์กร กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบและการจัดสรรส่งเสริมให้มีการเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวทางวิทยุกระจายเสียงและหรือวิทยุโทรทัศน์ส่งเสริมให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการขายกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

1.2 พระธาตุศรีสองรัก: แหล่งท่องเที่ยว

- มีการจัดทำเว็บไซต์เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นกับหน่วยงานภายนอก

- สำรวจข้อมูล ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวกำหนดพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายประชาสัมพันธ์ จัดหานักท่องเที่ยวและวางแผนการตลาด พัฒนามัคคุเทศก์ ผู้ประสานงานและบุคลากรเตรียมความพร้อม และปฏิบัติการโครงการนำร่องสรุปและประเมินผลหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมนำร่อง

- พัฒนา เพื่อการปรับปรุงกระบวนการ โดยการวิเคราะห์กระบวนการในการ

จัดการท่องเที่ยวและองค์ประกอบต่างๆ มีบุคลากรประจำพาหนะมีความรู้ ทักษะที่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ดีมีการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวภายในพื้นที่โดยเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจเข้าด้วยกันมีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น

1.3 วัดเนรมิตวิปัสสนา: แหล่งท่องเที่ยว

- ประชาสัมพันธ์แนะนำแหล่งท่องเที่ยว และงานเทศกาลประเพณี เช่น ลอยกระทง สงกรานต์การวางแผนและการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนในการทำการตลาดทางออนไลน์

- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่างๆ ให้มากขึ้นจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการรับรู้การท่องเที่ยวในเมืองมรดกโลก เช่น กิจกรรมทัศนศึกษาและสำหรับสื่อมวลชน

1.4 พระธาตุศรีสองรัก: การจัดการ

- มีเส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว โดยมีป้ายบอกทาง หรือแนะนำแหล่งท่องเที่ยวมาตรฐานสากลมีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวมีห้องน้ำสาธารณะที่ถูกต้องลักษณะและถึงขยะอย่างเพียงพอ

- มีที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวให้มีระบบไฟฟ้าแสงสว่างในจุดต่างๆ อย่างเหมาะสมตามสภาพพื้นที่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหรือสนับสนุนให้มีสำนักงานที่ทำการของแหล่งท่องเที่ยว

1.5 วัดเนรมิตวิปัสสนา: การจัดการ

- มีการปรับปรุงทัศนียภาพในสถานที่ท่องเที่ยวและมีลานทำกิจกรรมมีการจัดเส้นทางเข้าที่สวยงามและเหมาะสมมีผู้รับผิดชอบใน

การจัดเก็บขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ โดยจัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลรักษามิให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม

- มีการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมีการดูแลด้านความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว

- มีเครื่องมือสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่ เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วยมีการทำป้ายประกาศเตือนจุดที่อาจเกิดอันตรายและจัดทำรั้วหรืออุปกรณ์ป้องกันอันตราย

- มีเอกสาร แผ่นพับข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยววิถีชีวิตของคนในชุมชนมีการบูรณาการกับวิถีชีวิตสมัยใหม่มากขึ้นเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดมีการจัดการ คือ การกระทำหรือปฏิบัติอย่างมีเป้าหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพแท้จริงรวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ทางสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทางมาตรการและแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่กำหนดไว้โดยการร่วมมือกันทำ มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพียงบุคคลเดียวเท่านั้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ผู้วิจัยอภิปรายผลจากการวิจัย ดังนี้

พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย พบว่าพุทธศาสนสถานมีความสำคัญในฐานะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนายังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและประเพณี เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งถ่ายทอดกันมาจากรากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย จึงมีการพัฒนาการในการเชิงบูรณาการหรือการปรับเปลี่ยนให้เข้ากันกับยุคของตน แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการของพระปลัดบุญเลิศ กตปุญโญ (สุทธิมาลย์) (Phrapalad Boonleard Katapungko (Suttimal), 2017) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลาจก กล่าวไว้ว่า พระพุทธศาสนาได้มีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อสังคมไทยมานานนับพันปี เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของสังคมและพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของวัด เป็นผู้สนใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อถือการร่วมมือกัน เป็นที่ประกอบพิธีกรรม เป็นแหล่งหล่อหลอมวิถีชีวิตชาวพุทธไทย วัดเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมอันล้ำค่า ทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรมที่ศิลปินได้ถ่ายทอดลักษณะเด่นของคำสอนทางพระพุทธศาสนาออกมาในงานศิลปะอย่างกลมกลืนน่าชื่นชม เป็นพุทธศิลป์ที่ให้คุณค่าทั้งด้านความงามและทั้งเป็นสื่อให้คนได้เข้าถึงธรรมปฏิบัติ ซึ่งช่วยกลมเกลียวจิตใจมนุษย์ให้อ่อนโยนและสะอาดบริสุทธิ์ขึ้น พัฒนาการพุทธศาสนสถานในจังหวัดเลย อภิปรายผลเป็น

ประเด็นสำคัญได้ดังนี้

การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย ต้องมีกลไกและระบบบริหารที่มีความสอดคล้องกับความต้องการและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและการสร้างกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจกับนักท่องเที่ยว ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องใช้ระบบการบริหารจัดการ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การจัดเตรียมพุทธศาสนสถาน เพื่อเป็นสื่ออำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ถือได้ว่ามีความจำเป็นในด้านโครงสร้างพื้นฐานเช่นกันและการสื่อสาร สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านอาหารและการแสดงวัฒนธรรม การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์นำเที่ยวชม เหล่านี้ ต้องมีการจัดการให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ จนเป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวย่อมกลับมาเที่ยวในพุทธศาสนสถานอีกครั้ง เพราะมีระบบการจัดการบริหารการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการของพระมหาธีรธรรมสาร (มาตรา) (Phramaha Thatchathorn Sirimangkhalo (Matra), 2013) ทำวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น กล่าวไว้ว่า หน้าที่ในการจัดการ ซึ่งเป็นกระบวนการในการจัดการในด้านต่างๆ เช่น การวางแผนหรือการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจและกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงาน การจัดองค์การ คือ การจัดให้มีโครงสร้างของงานต่างๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสม การประสานงานเป็นการ

เชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ ไปสู่เป้าหมายเดียวกันในที่สุด การควบคุม คือ การที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่วางไว้และหลักของการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือ กิจกรรมของกลุ่มที่มีเป้าหมายอันเดียวกัน ควรจะต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกัน เป็นไปตามแผนงานเพียงอันเดียวร่วมกัน การจัดการพุทธศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเลย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การปรับปรุงพุทธศาสนสถาน โดยวางกรอบนโยบายให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพุทธศาสนสถาน เพื่อให้เกิดความประโยชน์ยิ่งขึ้น

1.2 การปรับปรุงกฎระเบียบ ให้เอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวและมีการลงโทษอย่างจริงจังต่อนักท่องเที่ยวที่ผิดต่อกติกา รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่มีพฤติกรรมเอื้อประโยชน์ในพุทธศาสนสถาน

1.3 การตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเฉพาะกิจโดยเฉพาะเร่งรัดพัฒนาพุทธศาสนสถานโดยตรวจสอบข้อผิดพลาดของนักท่องเที่ยวหรือข้อบกพร่องที่มีอยู่ในพุทธศาสนสถาน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 เจ้าอาวาสจัดทำแผนพัฒนาพุทธศาสนสถานในระยะยาว โดยระดมความคิดจากภาครัฐจากภาคเอกชนร่วมกันพัฒนาพุทธศาสนสถาน เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและให้เกิด

ประโยชน์สูงสุด

2.2 การจัดการพุทธศาสนสถาน เพื่อให้เกิดความประโยชน์ในการท่องเที่ยวในการเรียนรู้ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมประเพณีและส่งเสริมการเรียนรู้ทางพุทธศาสนา

2.3 การจัดการผลประโยชน์ให้เหมาะสม เกี่ยวกับรายได้ในการท่องเที่ยวในพุทธศาสนสถานเจ้าหน้าที่ที่มีพฤติกรรมในทางลบต้องมีบทลงโทษอย่างจริงจัง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพุทธศาสนสถานเชิงประเพณีและวัฒนธรรม

3.2 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพุทธศาสนสถานแบบยั่งยืน

3.3 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการเรียนรู้ตามแนวพุทธ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

พุทธศาสนสถานในจังหวัดเลยที่เป็นกรณีศึกษา ได้แก่ วัดศรีคุณเมือง พระธาตุศรีสองรัก และวัดเนรมิตวิปัสสนา ประกอบด้วย จิตรกรรม ประติมากรรมและสถาปัตยกรรม จารีกวรรณกรรมท้องถิ่นและเรื่องราวของพุทธศาสนา มีคุณค่าทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน มีจารีตประเพณีท้องถิ่นในการรักษาพุทธสถานเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว การบริหารจัดการพุทธสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ต้องประกอบด้วยการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ เช่น ป้าย หรือสื่อออนไลน์ ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ มีป้ายบอกทางชัดเจน มีความสะอาดปลอดภัย ภูมิทัศน์ที่เหมาะสม มีเครื่องอำนวยความสะดวก ห้องน้ำที่สะอาด เพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้เดินทางมานมัสการหรือมาทำบุญ นำไปสู่เป้าหมายหลักคือ ชุมชนเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจ รวมไปถึงเป้าหมายรอง คือ พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้รับการเผยแพร่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Tipitaka (Thai)*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya,
- Phramaha Thatchathorn Sirimangkhalo (Matra). (2013). Buddhist Tourist Management of Wat Nongweang, Muang District, Khonkaen Province. *Master of Arts*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrapalad Boonleard Katapunño (Suttimal). (2017). Buddhist Tourism Management: A Case Study of Wat Yai, Bangplakod. *Master of Arts*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Tongma, V. (2014). *Consequence of Tourism Activities Mangement on the Local Community Tumbon Maeram, Amphur Maeram Chaingmai, Thailand*. Chiang Mai : Maejo University.

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง
การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*

The Development of Mathematics Problem-Solving Skill
Packages on Addition, Subtraction, Multiplication and Division
base on KWDL Technique for The third grade students

พิกุล มีคำทอง

Pikul Meekhamthong

นักวิชาการศึกษา

Educator, Thailand

E-mail: pikul.me@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหา โดยใช้เทคนิค KWDL ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียนที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหา โดยใช้เทคนิค KWDL 3) เปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ โดยใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหา โดยใช้เทคนิค KWDL 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหา โดยใช้เทคนิค KWDL กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนเทศบาลสวนสนุก จังหวัดขอนแก่น จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหา โดยใช้เทคนิค KWDL แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบทดสอบการแก้โจทย์ปัญหา และแบบสอบถามความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) แบบ Dependent Samples

*ได้รับบทความ: 12 สิงหาคม 2562; แก้ไขบทความ: 4 ธันวาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2563

Received: August 12, 2019; Revised: December 4, 2020; Accepted: December 23, 2020

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาหระคน โดยใช้เทคนิค KWDL มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.14/81.03 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังได้รับการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหา โดยใช้เทคนิค KWDL หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน หลังได้รับการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหา โดยใช้เทคนิค KWDL หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้เทคนิค KWDL โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหา; เทคนิค KWDL

Abstract

The purpose of this research were: 1) to develop mathematics problem-solving skill packages base on KWDL Technique to meet the criteria of 80/80; 2) to compare the achievement of student between before and after learning through the packages; 3) to compare mathematics problem-solving skill packages between before and after learning through the packages; 4) to study the satisfaction on learning the mathematics problem-solving skill packages between before and after learning through the packages. The sample was 40 students in third grade who are studying in the second semester 2018 academic year, Suansanuk Municipal School in Khon Kaen province. The instrument used for this mathematics problem-solving skill packages on KWDL Technique, lesson plans, learning achievement in mathematical test, problem solving ability tests and the evaluation to students' opinion toward. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test dependent.

The results on findings were as follow:

1. The efficiency of mathematics problem-solving skill packages base on KWDL Technique achieved the criterion of 81.14/81.03, which was higher than the required standard criterion of 80/80.
2. The learning achievement in mathematical before and after being taught by the mathematics problem-solving skill packages base on KWDL Technique were statistically

significant different at the .05 level.

3. The learning achievement in mathematical and problem solving abilities before and after being taught by the mathematics problem-solving skill packages base on KWDL Technique were statistically significant different at the .05 level.

4. The satisfaction of the third grade students towards the mathematics problem-solving skill packages base on KWDL Technique was at the highest level.

Keywords: the mathematics problem-solving skill packages; KWDL Technique

1. บทนำ

การจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นการศึกษาที่ต้องเชื่อมโยงกับกระบวนการทางสังคม ระบบเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับความสำเร็จก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในทุกด้าน จึงจำเป็นที่ต้องเตรียมคนไทยให้มีศักยภาพพร้อมดำรงชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 21 และสังคมอาเซียน รวมทั้งการขับเคลื่อนการปฏิรูปการวิจัยที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพของผู้เรียน ให้มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการวิจัยอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ และมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรมมีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต

โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ เต็มตามศักยภาพ (Department, 2008)

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลสวนสนุก อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งยึดตามหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือได้จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยึดความเหมาะสมตามมาตรฐานการเรียนรู้ จากการติดตามพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้พบปัญหว่านักเรียนยังขาดความสามารถด้านภาษา ด้านการคำนวณ และด้านเหตุผล ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ต่ำ จากรายงานผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (Nation Test: NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในปีการวิจัย 2559 มีผลการทดสอบเฉลี่ยทั้งโรงเรียนในด้านภาษาเท่ากับ 53.97 คะแนน ด้านการคำนวณเท่ากับ 37.75 คะแนน และด้านเหตุผลเท่ากับ 49.50 คะแนน เฉลี่ยรวมทั้งสามด้านเท่ากับ 49.50 คะแนน ในปีการศึกษา 2560 มีผล

การทดสอบเฉลี่ยทั้งโรงเรียนในด้านภาษาเท่ากับ 51.06 คะแนน ด้านการคำนวณเท่ากับ 35.15 คะแนน และด้านเหตุผลเท่ากับ 42.42 คะแนน เฉลี่ยรวมทั้งสามด้านเท่ากับ 42.88 คะแนนจากผล การทดสอบสองปีที่ผ่านมาพบว่า คะแนนเฉลี่ย ทั้งสามด้านลดลง และผลการทดสอบความสามารถ ที่ต่ำสุดในทั้งสามด้านคือ ด้านการคำนวณ แสดง ให้เห็นถึงสิ่งที่ต้องปรับปรุงการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียนเพิ่มขึ้นและ จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ทำให้ ทราบว่านักเรียนมีปัญหาในการคิดวิเคราะห์และ แก้โจทย์ปัญหาไม่เป็น คิดซ้ำ เพราะขาดการฝึกฝน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยสภาพปัญหาการจัดการ เรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของกรมวิชาการที่ พบว่า องค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์สูงสุดคือ คุณภาพ การสอน รองลงมาคือ ความรู้พื้นฐานเดิมความ เอาใจใส่ของผู้ปกครอง ตามลำดับ ส่วนปัญหาที่ เกี่ยวกับตัวนักเรียนคือ ทักษะการแก้โจทย์ปัญหานักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านตีความสูงจะ มีความสนใจในการแก้ปัญหาสูง ดังนั้น จึงเป็น หน้าที่สำคัญที่สุดของครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ที่จะต้องหาวิธีต่างๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การศึกษาเกิดการพัฒนาและเป็นไปตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL ซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับ กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำเป็นขั้นทบทวนความรู้เดิม แจกจุดประสงค์การเรียนรู้เร้าความสนใจด้วยเกม

คณิตศาสตร์ 2) ขั้นสอนเนื้อหาใหม่เป็นขั้นที่ครู นำเสนอโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียน ทั้งชั้น แล้วนักเรียนร่วมอ่านโจทย์ปัญหาและแก้ ปัญหาตามแผนผัง KWDL ดังนี้ K = ครูและนักเรียน ช่วยกันหาสิ่งที่โจทย์บอกให้ทราบ, W = ครูและ นักเรียนช่วยกันหาสิ่งที่โจทย์ต้องการจะทราบและ วางแผนแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์, D = ครูและ นักเรียนร่วมกันดำเนินการแก้ไขโจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์, L = ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปการ แก้ปัญหา และให้นักเรียนฝึกปฏิบัติกลุ่มย่อยโดย ครูคอยแนะนำด้วยการจัดแบ่งนักเรียนออกเป็น กลุ่มๆ ละ 4-5 คน ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม KWDL 3) ขั้นฝึกทักษะโดยอิสระ นักเรียนทำแบบฝึกทักษะ ที่ครูสร้างขึ้น โดยเป็นโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เกี่ยวกับ เรื่องที่เรียนและสถานการณ์อื่นๆ 4) ขั้นสรุปบทเรียน และประเมินผล เป็นขั้นที่ให้นักเรียนทำแบบทดสอบ ประจำหน่วยการเรียนรู้ มีการสอนซ่อมเสริมให้ นักเรียนที่ยังไม่เข้าใจนักเรียนและครูร่วมกันสรุป เนื้อหาสาระสำคัญที่ได้จากการเรียนรู้ และครู ประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้ความเข้าใจ การนำ ไปใช้และทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ จากแบบทดสอบประจำหน่วย และครูเตรียม แผนผัง KWDL โดยครูและนักเรียนช่วยกันเรียนรู้ ทำความเข้าใจโดยมีแผนผัง KWDL ประกอบให้เห็น ชัดเจนทุกคนด้วยการร่วมมือกันฝึกและทำแบบ ฝึกหัด นอกจากนี้นักเรียนจะต้องมีตาราง KWDL ของตัวเอง เพื่อใส่ข้อมูลเช่นกัน แต่ควรให้ใช้ร่วมกัน 2 คนต่อ 1 ชุด เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกัน

จากหลักการและเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาซึ่งเป็นครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถม

ศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลสวนสนุก อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สำนักการวิจัย เทศบาลนครขอนแก่น ได้เห็นความสำคัญของชุดฝึกทักษะและเทคนิค KWDL จึงได้นำวิธีการจัดการเรียนรู้ทั้งสองมาบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลอันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ และเพื่อนำผลไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และสาระการเรียนรู้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลสวนสนุก อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สำนักการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 10 ห้องเรียน จำนวน 404 คน และกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 40 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) (Ninlaphan, 2015 : 131)

2. รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้ศึกษายึดรูปแบบของการวิจัยก่อนมีแบบการวิจัยเชิงทดลอง (pre-experimental design) แบบที่ 2 แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (one-group pretest posttest design) (Pongsawat, 2002 : 50)

$$T_1 \times T_2$$

เมื่อ X แทน การจัดกระทำตามการทดลอง (Treatment)

T_1 แทน การวัดผลก่อนการทดลอง

(Pretest)

T₂ แทน การวัดผลหลังการทดลอง

(Posttest)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เรื่องการพัฒนาชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบ่งเป็น 3 ประเภทดังนี้ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ ได้แก่ 1) ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหา มีทั้งหมด 5 ชุดดังนี้ 1) ชุดที่ 1 โจทย์ปัญหาการบวกชุดที่ 2 โจทย์ปัญหาการลบชุดที่ 3 โจทย์ปัญหาการคูณชุดที่ 4 โจทย์ปัญหาการหารชุดที่ 5 โจทย์ปัญหาระคน 2) แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาเรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL มีทั้งหมด 12 แผน รวม 12 ชั่วโมง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบันทึกการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ บัตรกิจกรรมผลงานนักเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวัดประเมินค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดฝึกทักษะ ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก การลบ การคูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบทดสอบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก การลบ การคูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบอัตนัย แสดงวิธีการหาคำตอบ จำนวน 3 ข้อ

4. สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยข้างต้น สามารถสรุปการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีดังนี้

1.1 ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 81.14/81.03 นั่นคือ ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ระหว่างเรียน โดยรวมร้อยละ 81.14 และผลสัมฤทธิ์หลังเรียน โดยรวมร้อยละ 81.03

1.2 ดัชนีประสิทธิผลของชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 0.67 นั่นคือ นักเรียนมีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 67.00 เมื่อเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ค่าเฉลี่ยหลัง

เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ทักษะการแก้ปัญหาโจทย์ โดยใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWLD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWLD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ด้านที่นักเรียนมีความพึงพอใจสูงที่สุดคือ ด้านรูปแบบของชุดฝึกทักษะ ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.56) มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.54) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านครูผู้สอน ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.54) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีความพึงพอใจต่ำที่สุดคือ ด้านการวัดประเมินผล ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.53) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWLD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWLD สำหรับนักเรียนชั้นประถม

ศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.14/81.03 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นสื่อการเรียนรู้ที่แตกต่างจากบทเรียนที่ใช้สอนในห้องเรียนตามปกติ เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้และทบทวนความรู้ด้วยตนเองการสร้างชุดฝึกทักษะนั้นผู้วิจัยใช้ภาพประกอบที่สวยงามสร้างความสนใจเพื่อให้นักเรียนตื่นเต้น และตั้งใจในการทำชุดฝึกทักษะมีความเข้าใจเนื้อหาและทำชุดฝึกทักษะได้ถูกต้อง

นอกจากนี้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWLD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านขั้นตอนในการจัดทำอย่างมีระบบ มีวิธีการที่เหมาะสม กล่าวคือศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ศึกษาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ จิตวิทยาการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ หลักการสร้างชุดฝึกทักษะก่อนนำไปทดลองใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างนั้น ได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มเดี่ยว กลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ ตามลำดับเพื่อรวบรวมข้อบกพร่องที่พบไปปรับปรุงแก้ไขชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWLD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนที่จะนำไปทดลองจริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำให้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWLD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคุณภาพและตรงกับความต้องการของผู้ใช้ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุกัญญา

บุญพร้อม (Boonprom, 2015 : 69) ได้พัฒนาชุดฝึกทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์แบบเน้นผังความคิด เรื่องการประยุกต์ของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า ชุดฝึกที่สร้างขึ้นมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.49/84.95 และนักเรียนมีความสนใจในชุดฝึกที่สร้างขึ้น ตั้งใจเรียน และสนุกสนานกับกิจกรรมการเรียนการสอน มีความกระตือรือร้นในการเรียน และมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

2. ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWLD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้เท่ากับ 0.67 หมายความว่าหลังจากนักเรียนทดลองใช้ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWLD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แล้วนักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 67.00 สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุวิมล ใจบุญ, เกษรพรหมรักษา และวชิระ วิชชวรนนท์ (Jaiboon, Promraksa and Witchuwaran, 2018) ได้ทำการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWLD วิชาคณิตศาสตร์เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก ลบระคน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านบ่อสามแสน พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWLD มีประสิทธิภาพซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 62.38/80.95 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนไม่ให้ความสนใจในเวลาครูสอน 2) นักเรียนที่เรียนโดย

การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWLD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาการบวก ลบระคน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWLD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาการบวก ลบระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$)

3. นักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWLD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนเท่ากับ 11 คะแนนอาจเป็นเพราะแบบฝึกทักษะที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นมีความเหมาะสมกับผู้เรียนในช่วงชั้นนี้มีเนื้อหาไม่ยากจนเกินไป มีภาพประกอบสวยงามชัดเจน ตลอดจนหลักการสร้างชุดฝึกทักษะตามกรอบความคิดในการหลักการสร้างของสุนทร สินธพานนท์ (Sintapanon, 2010 : 97-100) กล่าวว่า ชุดฝึกทักษะการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุดฝึกทักษะการเรียนรู้เป็นอย่างดี มีหลักสำคัญเป็นแนวในการจัดทำชุดฝึกทักษะ สอดคล้องกับผลการศึกษาของดวงจันทร์ หลายแห่ง, นพพร ณะชัยพันธ์ และสุดาพร ปัญญาพฤกษ์ (Laiheang, Thanachaikhan and Bhanyaphreuk, 2018 : 39-54) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนา

ทักษะการแก้ปัญหาด้วยเทคนิค KWDL อัตราส่วน สัดส่วน และร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 พบว่า ค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเทคนิค KWDL ที่สร้างขึ้นมามีประสิทธิภาพรวม 95.37/82.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุด กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ด้วยเทคนิค KWDL คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบ ก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 52.05 คะแนนเฉลี่ย ของการทดสอบหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 82.50 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบหลังเรียนสูงกว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 30.45 อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มตัวอย่างมีผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะ เรื่องระบบ จำนวนเต็ม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการ เรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนศรีเสมาวิทยาเสริม สูงกว่าก่อนเรียนอาจเป็นเพราะเนื้อหาในชุดฝึก ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWLD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สอดคล้อง กับความรู้เดิมของนักเรียน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นตามไปด้วย

4. ทักษะการแก้โจทย์ปัญหา หลังใช้ชุด ฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWLD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ค่าเฉลี่ยหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุดฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ และออกแบบมาเพื่อให้นักเรียน ได้ฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการบวก ลบ คูณ หารระคน อย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นสอนเนื้อหาใหม่ ขั้นฝึกทักษะ และขั้นสรุปและ ประเมินผล การใช้เทคนิค KWDL นั้น ผู้วิจัยได้ ดำเนินการอยู่ในขั้นสอนเนื้อหาใหม่ นักเรียนจะได้ เรียนรู้ฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาจากสถานการณ์ ที่หลากหลาย และฝึกทำซ้ำหลายๆ ครั้ง ส่งผลให้ นักเรียนเกิดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร แก้วมี (Kaewmee, 2011 : 83) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้การ แก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการ พัฒนารูปแบบพบว่ามีประสิทธิภาพ 79.99/77.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75 ผลการ เปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้การแก้โจทย์ ปัญหา คณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิค KWDL สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

5. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดฝึก ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวกลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$) สอดคล้องกับซัพฟิยะห์ สาและ (Salae, 2016 : 7) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL

เรื่อง ค่ากลางของข้อมูลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL มีความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการศึกษาจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่องค่ากลางของข้อมูลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมากขึ้นไป

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้เทคนิค KWDL ทำให้ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้น จึงควรส่งเสริมให้มีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ใช้เทคนิค KWDL ในการใช้ในการจัดการเรียนรู้

1.2 การนำเทคนิค KWDL ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในช่วงแรกครูผู้สอนควรสอนและยกตัวอย่างของการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดย ใช้เทคนิคการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์แต่ละขั้นตอนให้ชัดเจน

1.3 ครูผู้สอนควรศึกษาคู่่มือการใช้และจัดกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนที่ละขั้นตอน

1.4 ครูผู้สอนควรกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและทำงานเป็นกลุ่มมากขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอภิปรายและซักถามให้มากขึ้นทั้งภายในกลุ่มย่อยและภายในชั้นเรียนอยู่เสมอ

1.5 ครูผู้สอนต้องมีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา ด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพความเป็นจริง เช่น การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน การสัมภาษณ์นักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยการพัฒนาชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิค KWDL ในเนื้อหาและระดับชั้นอื่น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับโจทย์ปัญหาได้ดีขึ้น ทั้งนี้จะเป็นประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาคณิตศาสตร์ต่อไป

2.2 ควรมีการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกทักษะกับวิธีการสอนแบบอื่นๆ ในเนื้อหาเดียวกัน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการสอน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ชุดฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะเรื่อง

การบวก ลบ คูณ และหารระคน มีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนสูงขึ้น ครูสามารถนำไปเป็นแนวทาง
การกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์การเรียนรู้สื่อการ

เรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลในการ
เรียนรู้ให้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้
ประโยชน์และเป็นพื้นฐานในการเรียนขั้นสูงต่อไป

References

- Boonprom, S. (2015). The development of mathematical connection ability skill package by Focusing Mind Mapping on topic of application of linear equation with one variable for Mathayomsuksa 2 Students under The Secondary Education Service Area Office 33. *Master of Education Program*. Graduate School : Surin Rajabhat University. Department. (2008). *The basic Education Core Curriculum B.E. 2551*. Bangkok : Printing of religion.
- Jaiboon, S., Promraksa, K. and Witchuwaran, W. (2018). The development of learning achievement by using the KWDL learning activity package in mathematics on the addition and subtraction problems in students grade 3 at Ban Bo Sam Saen School. *Bachelor of Education*. Kamphaengphet : Kamphaengphet Rajabhat University.
- Kaewmee, S. (2011). The development Learning Mathematic Problem Solving Management Model by Using K-W-D-L Teaching Technique for Prathomsuksa Three Students. *Degree Master of Education*. Graduate School : Thaksin University.
- Laiheang, D., Thanachaikhan, N. and Bhanyaphreuk, S. (2018). The Construction of Instructional Package to Develop Problem Solving Skill by Using K-W-D-L Technique on the Topic of “Ratio, Proportion, and Percentage” for Mathayomsuksa 2 Students. *Graduate School Journal*, 11(1), 39-54.
- Ninlaphan, M. (2015). *Educational research methods*. Nakhon Pathom : Silpakorn University Press.
- Pengsawatch, W. (2002). *Classroom research*. Bangkok : Suveiriyasan Printing House.
- Salae, S. (2016). The Effect of using KWDL Learning Technique on Measures of Central Value for Mathayomsuksa 5 Student’s Mathematics Achievement and Communication Abilities. *Master of Science Program*. Graduate School : Burapha University.
- Sintapanon, S. (2010). *Innovative teaching to improve the quality of youth*. Bangkok : Limited Partnership 9119 Technical Printing.

**การศึกษาแนวคิดทางอภิปรัชญาของปราสาทขอม
ในจังหวัดนครราชสีมา***
**An Analytical Study of Metaphysics Regarding Khom
Castle in Nakorn Ratchasima Province**

พระยุทธนา อธิจิตโต¹ และชริศา ไชอำเอี่ยม²

Phra Yuttana Atijitto and Karisa Saiameam

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา¹

นักวิจัยอิสระ²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakorn Ratchasima Campus, Thailand

Independent researcher, Thailand

Corresponding Author, E-mail: yuthana.pul@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติศาสตร์ของปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมาตามหลักอภิปรัชญาศาสนา 2) ศึกษาแนวคิดและลักษณะที่ปรากฏทางอภิปรัชญาของปราสาทขอม และ 3) ศึกษาแนวคิดทางอภิปรัชญาของปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากด้านศิลปวัตถุปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา ด้านเอกสารจากพระไตรปิฎก หนังสือที่เกี่ยวกับอภิปรัชญาตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า ปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา มีปราสาทหินอยู่ 2 แห่ง คือ ปราสาทหินพิมาย และปราสาทหินพนมวัน เป็นแหล่งโบราณสถานสมัยขอมที่ใหญ่โตและงดงาม เดิมใช้เป็นเทวสถานของศาสนาพราหมณ์ ต่อมาได้ใช้เป็นศาสนสถานพุทธศาสนาเถรวาท แนวคิดและลักษณะที่ปรากฏทางอภิปรัชญาของปราสาทขอมตามแบบศาสนาพราหมณ์ เป็นแบบเทวนิยมที่มีเทพเจ้าทั้งหลาย ผู้สถิตอยู่ ณ สรวงสวรรค์ภูเขาศุเมรุ อันเป็นแกนกลางของจักรวาล การสร้างปราสาทจึงเปรียบเสมือนการจำลองเขาศุเมรุเพื่อเป็นที่สถิตของเทพเจ้า มีการสร้างรูปเคารพของเทพเจ้าขึ้นประดิษฐานไว้ภายใน ตามด้วยพิธีกรรมทางศาสนา การวิเคราะห์แนวคิดทางอภิปรัชญาของปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมาในการออกแบบและรูปสัญลักษณ์ของงามสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางอภิปรัชญาทางศาสนาพราหมณ์และพุทธ

*ได้รับบทความ: 21 เมษายน 2563; แก้ไขบทความ: 8 ธันวาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2563

Received: April 21, 2020; Revised: December 8, 2020; Accepted: December 23, 2020

ศาสนาพุทธ เป็นความงามเชิงคุณค่าที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง มีคุณค่าคงที่ไม่ผันแปรและจะปรากฏออกมาในลักษณะที่เมื่อมนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องกับด้านคุณค่าทางความงาม คุณค่าทางจิตใจ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคุณค่าทางสังคม

คำสำคัญ: แนวคิด; อภิปรัชญา; ปราสาทขอม

Abstract

This research The objectives are: 1) to study the history of Khom Castle in Nakhon Ratchasima province, according to religious metaphysics, 2) to study the concepts and appearances of the metaphysics of the Khom Castle, and 3) to study the metaphysical concepts of Khom Castle in Nakhon Ratchasima Province. This is a qualitative research by studying from the art objects of the Khom Castle in Nakhon Ratchasima province, documents from the Tripitaka, books on metaphysics, as well as related research.

The research found that: the Khom Castle in Nakhon Ratchasima province, there are 2 stone castles, namely Prasat Hin Phimai and Prasat Hin Phanom Wan. There are large and beautiful Khom archaeological site. Originally used as a Brahmin shrine later, there was a religion, Mahayana Buddhism. The concept and metaphysical appearance of Khom castle in the Brahmin style. Theism with all the gods, whose dwell in heaven Mount Phra Sumen, which are the core of the universe. The construction of a castle is like a simulation of Phra Sumen Mountain to be the home of the gods. The idols of the gods were created. Up enshrined inside followed by a religious ritual an analysis of the metaphysical concepts of Khom Prasat in Nakhon Ratchasima province in the design and symbolism of architectural beauty with metaphysical value of Brahmanism and Mahayana Buddhism. It is a self-worth beauty. It is of constant value and it will emerge in such a way when human beings are involved in the aesthetic value, mental value, historical value and social values.

Keywords: Concept; Metaphysics; Khom Castle

1. บทนำ

อภิปรัชญา หมายถึง ความรู้อันประเสริฐที่ยิ่งใหญ่เป็นความรู้ที่มีเนื้อความที่ลึกซึ้งยิ่งใหญ่มากด้วยหลักพื้นฐานที่แท้จริงของจักรวาลและ

สามารถใช้อธิบายวิชาอื่นๆ ได้ทุกวิชา เราจึงสามารถนำหลักการของปฐมปรัชญาไปอธิบายสาขาของปรัชญาได้ทุกสาขา (Changkwan-yuen, 2006 : 8) การศึกษาเกี่ยวกับอภิปรัชญา หมายถึง

ความเป็นจริงแท้ของสิ่งทั้งหลาย โดยใช้เหตุผล เป็นเครื่องมือหรือเรียกสั้นๆ ว่า เป็นวิชาที่ว่าด้วยการคาดคะเนความจริงด้วยเหตุผล ไม่ยอมเชื่ออะไรง่ายๆ อย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในกาลามสูตรหรือ เกสปุตตสูตร (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

อภิปรายเกี่ยวกับเรื่องของชีวิตเป็นความซาบซึ้งที่มีคุณค่าในจิตใจของมนุษย์ “วิชาที่ว่าด้วยความสามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส เกิดความรู้สึกปิติยินดีอิ่มเอมใจ พอใจ และชื่นชมในสิ่งต่างๆ ที่เข้ามาปะทะสัมพันธ์กับชีวิต อาจจะเป็นในธรรมชาติเอง หรือที่มนุษย์ผลิตคิดค้นสร้างขึ้นโดยมีจุดประสงค์ให้มีความงาม” ดังเช่น กลุ่มปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา มีประวัติศาสตร์ของกลุ่มปราสาทขอมตามหลักศาสนา แนวคิด ลักษณะ และที่เป็นประติมากรรมทางอภิปรายของกลุ่มปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมาที่ศึกษาชี้ประเด็นให้ปรากฏทางศิลปะและประติมากรรมที่เกิดขึ้นจากการได้สัมผัสกับสิ่งที่มีความหมายและอุดมคติของชีวิต แล้วทำให้เกิดอารมณ์ทางศิลปะและประติมากรรมออกมาเป็นรูปปราสาทหินที่สวยงาม ตามแนวความคิดทางอภิปรายกับศาสนามีความคล้ายคลึงกัน

ปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา มี 2 แห่ง คือ ปราสาทหินพิมาย และปราสาทหินพนมวัน งานศิลปะปราสาทหินในจังหวัดนครราชสีมาที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นไม่เพียงใช้ฝีมือเท่านั้น แต่ยังอาศัยความคิดและจิตวิญญาณสร้างด้วยรูปแบบศิลปะภายใต้แรงงาความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ต่อมาใช้เป็นศาสนสถานพระพุทธศาสนาหายาน

เป็นส่วนที่ถูกนำมาพอกพูนเป็นเปลือกนอกห่อหุ้มแก่นภายในอันเป็นสาระที่เป็นความงามในพุทธศาสนาจึงมีศิลปวัตถุมากมายที่เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนเรื่องราวต่างๆ ในพุทธศาสนาความเชื่อ ความศรัทธาร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และสิ่งต่างๆ เป็นสื่อสัญลักษณ์ของผู้คนในแต่ละชุมชนที่แสดงถึงเชื้อชาติเผ่าพันธุ์และความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละแห่งนั้นด้วยภายใต้สังคมที่มีวัฒนธรรมความเชื่ออันถือเป็นทั้งทางจิตใจของผู้คนเช่นความเชื่อเรื่องของนรกสวรรค์ การเกิดและชีวิตหลังความตายความเชื่อเหล่านี้แสดงถึงแนวคิดทางอภิปรายในพุทธศาสนาแบบชาวบ้านทั่วไปอีกด้วย (Popular Buddhism) คือ มีการผสมผสานความเชื่อแบบดั้งเดิมและคติทางศาสนาพราหมณ์มาใช้ดังปรากฏในสถานที่ต่างๆ จากความสงสัยอยากที่จะเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในคติความเชื่อของฮินดู (Phramaha Samai Thammasaro (Kong Hom), 2014)

การที่มนุษย์จะสร้างงานที่มีคุณค่าทางศิลปะก็ล้วนต้องอาศัยวัตถุต่างๆ ในธรรมชาติหรืออาศัยรูปแบบลักษณะต่างๆ ในธรรมชาติเช่นเดียวกัน ฉะนั้น ศิลปะจึงเป็นเรื่องของธรรมชาติเพราะทั้งสองอย่างมีความสัมพันธ์กันในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชาตินั้น ถ้าหากว่าเราเป็นผู้เข้าใจมองไม่มีสิ่งใดที่จะไม่เป็นสุนทรีย์อันนี้พูดไปตามภาษาของนักศิลปะที่มองทุกอย่างเป็นศิลปะเหมือนกับธรรมะก็เหมือนกัน ผู้ที่เป็นนักธรรมะก็จะย่อมมองเห็นความเป็นไปต่างๆ ในโลกทุกแห่งทุกมุมเป็นคติธรรมได้ (Phramaha Udom Panyapo (Athasatsri), 2004) ในธรรมชาติหรืองานศิลปะ

ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ก็คือสุนทรียศาสตร์ที่แฝงอยู่กับสิ่งๆ นั้น อุทยานปราสาทหินพิมายเป็นหนึ่งในอุทยานประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญและมีคุณค่าทางจิตใจ ในทางพุทธศาสนาเองก็เห็นว่าศิลปวัตถุสามารถหาหนทางที่นี้ได้ ถ้าหากพาให้คนตระหนักถึงศีลธรรมอันดี เพราะว่าศิลปะเป็นสื่อสารที่อธิบาย ถ่ายทอดอุดมคติต่างๆ รวมถึงจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ดีที่สุดในทางหนึ่ง เช่นเดียวกับข้อเสนอของเซนต์ ออกัสติน นักปรัชญาในยุคกลางซึ่งเห็นว่า “ความหลือกวางของศิลปะ” สามารถเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่จะช่วยให้คนเรารู้และเข้าใจถึงความจริงได้ง่าย เช่นเดียวกับความเห็นของ อิมมานูเอล ค้านท์ เห็นว่า การสร้างสรรค์งานศิลปะเป็นอัจฉริยภาพหรือความสามารถส่วนตัวของศิลปินที่ไม่สามารถสอนกันได้เลย และไม่เหมือนวิทยาศาสตร์ งานศิลปะสามารถรับใช้ศีลธรรมได้ในแง่ของสัญลักษณ์ (Symbol) (Panyaharn, 2008 : 1-2) แต่เนื่องในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่เน้นเรื่องการศึกษา การรอบรู้ในทางวิชาการสร้างสัญลักษณ์ให้เห็นเป็นรูปร่างนั้นถูกสร้างขึ้นด้วยความเข้าใจ อิมเมอเรมใจ และรู้คุณค่าด้วย มิใช่สัญลักษณ์ที่มีความหมายคลุมเครือ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางอภิปรัชญาของปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมาซึ่งผู้วิจัยมีแนวคิดที่อยากจะทราบว่า แนวคิดทางอภิปรัชญาของปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา นั้น จะมีประวัติศาสตร์ของปราสาทขอมตามแนวคิดอภิปรัชญาศาสนาเป็นอย่างไร แนวคิดและลักษณะที่ปรากฏทาง

อภิปรัชญาของปราสาทขอมเป็นอย่างไรและแนวคิดทางอภิปรัชญาของปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมาเป็นอย่างไร โดยศึกษาแนวคิดลักษณะที่เป็นประติมากรรมที่ปรากฏทางอภิปรัชญาของปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้จะช่วยเพิ่มความรู้ ความคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของงานประติมากรรมในปราสาทหินพิมาย และปราสาทหินพนมวันให้เข้าใจได้เพิ่มขึ้นในอีกแง่มุมหนึ่งที่ผู้วิจัยนำเสนอานที่เป็นอภิปรัชญา ความงาม และประติมากรรมในปราสาทหินพิมาย และปราสาทหินพนมวันในทางสร้างสรรค์ที่จะสามารถส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของผลงานประติมากรรมมากขึ้นต่อไปด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ของปราสาทขอมตามแนวคิดอภิปรัชญาศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและลักษณะที่ปรากฏทางอภิปรัชญาของปราสาทขอม
3. เพื่อศึกษาแนวคิดทางอภิปรัชญาของปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการค้นคว้าวิจัยเอกสารเป็นหลักและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาแนวคิดทางอภิปรัชญาของปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมาพบว่า มีอยู่ 2 แห่ง คือ ปราสาทหินพิมาย ในอำเภอพิมาย และปราสาทหินพนมวัน ในอำเภอเมือง ดังนั้น จึงได้กำหนดขอบเขตการ

ศึกษาวิจัยทั้งปราสาท เอกสาร และปราชญ์ท้องถิ่นไว้โดยมีขั้นตอนต่อไปนี้

1. ด้านศิลปวัตถุ-ปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา เช่น ปราสาทหินพิมาย และปราสาทหินพนมวัน

2. ด้านเอกสาร ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. ด้านเอกสาร ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารตำราเกี่ยวกับอภิปรัชญา หนังสือตำราที่เกี่ยวข้องกับปราสาทขอม

4. ด้านเนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอภิปรัชญา

5. การจัดเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำและการวิเคราะห์ การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งนำเสนอข้อมูลในลักษณะวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติศาสตร์ของกลุ่มปราสาทขอมตามหลักอภิปรัชญาศาสนา ในจังหวัดนครราชสีมา มีปราสาทหินอยู่ 2 แห่ง คือ ปราสาทหินพิมายและปราสาทหินพนมวัน ซึ่งถือได้ว่าทั้งสองปราสาทหินเป็นแหล่งโบราณสถานสมัยขอมที่ใหญ่โตและงดงาม ถูกสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 16 ซึ่งเดิมใช้เป็นเทวสถานของศาสนาพราหมณ์ ต่อมาได้ใช้เป็นศาสนสถานพุทธศาสนา มหายาน สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 สถาปตยกรรมสิ่งก่อสร้างที่ยิ่งใหญ่ทั้งสองปราสาท แสดงถึงพลังแห่งศรัทธาอันแรง

กล้าที่มีต่อศาสนาพร้อมกันนั้นก็ยังแสดงถึงบารมีอันยิ่งใหญ่ของผู้สร้างปราสาทหินขอมในจังหวัดนครราชสีมาทั้งปราสาทหินพิมาย และปราสาทหินพนมวัน

2. แนวคิดและลักษณะที่ปรากฏทางอภิปรัชญาของกลุ่มปราสาทขอม ซึ่งได้ออกแบบก่อสร้างอย่างมีอุดมคติทางปรัชญาศาสนาพราหมณ์ที่ถือว่าเทพเจ้าทั้งหลาย ผู้สถิตอยู่ ณ สรวงสวรรค์ ภูเขาพระสุเมรุ อันเป็นแกนกลางของจักรวาล ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างปราสาทขอม ตามศาสนาพราหมณ์ สามารถสรุปคติความเชื่อได้ดังนี้ 1) เพื่อจำลองเขาไกรลาสหรือเขาพระสุเมรุอันเป็นที่อยู่ของเทพเจ้าสูงสุดคือ องค์พระศิวะเจ้าในศาสนาฮินดูลัทธิไศวนิกาย 2) เพื่อถวายแก่องค์พระศิวะเจ้าในศาสนาฮินดูลัทธิไศวนิกาย 3) เพื่ออุทิศถวายให้กับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว 4) เพื่อเป็นที่เก็บอัฐิของบรรพบุรุษและของผู้สร้างเองเมื่อคราวละสังขาร 5) เพื่อเป็นที่อยู่หรือที่ประทับของดวงวิญญาณของผู้สร้างและการอยู่ร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์พระศิวะ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด เพราะมีความเชื่อว่า เมื่อถึงจุดนี้แล้ววิญญาณของผู้สร้างจะมีความเป็นอมตะ 6) เพื่อเป็นการประกาศเกียรติศักดิ์เกียรติคุณและอำนาจบารมีของผู้สร้างเองให้ปรากฏแก่สายตาของสาธารณชน นอกจากนั้นแล้วยังมีคติความเชื่อในภาพแกะสลักลวดลายจิตรกรรมต่างๆ ที่ประดับตกแต่งอยู่ที่ตัวปราสาท ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเทพเจ้าทั้งสิ้นหรือเป็นการบูชาเทพเจ้า

3. แนวคิดทางอภิปรัชญาที่มีต่อปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา การศึกษาโครงสร้างตัวอาคาร หินทรายที่ใช้ก่อสร้าง สถาปัตยกรรมต่างๆ

ในตัวอย่างการต่างๆ แบบขอมโบราณ เรื่องราวที่มีการแกะสลักบนหินทรายมีกรอบความคิดของช่างผู้ออกแบบบนความเชื่อที่เป็นความจริงของศาสนา พราหมณ์-ฮินดูกำกับทุกส่วนบนตัวอย่างการทั้งหมด ซึ่งล้วนแต่เป็นความดีที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นเพื่ออุทิศถวายพระศิวะทั้งสิ้น แต่ความดีที่ดียิ่งขึ้นไปคือการทำสมาธิเพื่อเป็นวิธีการหลุดพ้นจากความทุกข์เกิดภัยต่างๆ ที่พบเห็นในขณะเวียนว่ายเกิดในสังสารวัฏ จุดประสงค์การสร้างจารึกต่างๆ ที่ปรากฏในซากอิฐหินเหล่านั้นเป็นหน้าที่ของนักโบราณคดีช่วยวิเคราะห์ตีความความหมายของจารึกเหล่านั้นย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาความเป็นมาของประวัติศาสตร์ของปราสาทหินขอมโบราณ ขณะเดียวกันก็เป็นประโยชน์การศึกษาปรัชญาและศาสนาได้เช่นเดียวกันในเรื่องของความเชื่อที่เป็นความจริงทางปรัชญาศาสนาที่ปรากฏในรายละเอียดของการก่อสร้างไว้เพราะเมื่อปราสาทหินขอมโบราณเป็นเทวสถานในศาสนาพราหมณ์ฮินดูการวิเคราะห์ทางอภิปรัชญาที่มีต่อปราสาทหินในจังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ว่า 1) มนุษย์ประกอบด้วยกายและจิต จิตเป็นผู้ใช้ กายเป็นผู้รับใช้ มนุษย์ไม่ควรเป็นทาสของวัตถุ แต่ต้องเป็นทั้งนายของตนเองและของปราสาทหิน 2) ความจริงนามธรรมของปราสาทหิน เช่น ความดี ความงามเป็นสิ่งตายตัวไม่ขึ้นกับกาลเวลา บุคคล สังคม สภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่เกิดในที่ไหนใด ยุคใด สมัยใด ก็เข้าถึงความจริงนามธรรมเดียวกันได้ทั้งสิ้น เป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัว เป็นนิรันดร์และอกาลิก 3) กฎเกี่ยวกับความจริงนามธรรมเกี่ยวกับปราสาทหินเป็นกฎสากลเป็นเช่นนั้นเสมอ เช่น

เดียวกับกฎธรรมชาติทางวัตถุ เช่น กฎฟิสิกส์ที่เป็นอยู่เช่นนั้นโดยธรรมชาติ 4) การที่คนเราให้มาตรฐานคุณค่าแตกต่างกันของปราสาทหิน เป็นเพราะยังเข้าไม่ถึงความจริงแท้ เมื่อเข้าถึงแล้วก็จะพบความจริงสากลเดียวกัน เช่นความจริงที่ศาสตร์ทั้งหลายได้แก่ ญาณวิทยา จริยศาสตร์ และสุนทรียศาสตร์ เป็นความจริงอย่างเดียวกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ประวัติศาสตร์ของกลุ่มปราสาทหินตามหลักอภิปรัชญาศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาพบว่า มีปราสาทหินอยู่ 2 แห่ง คือ ปราสาทหินพิมายในอำเภอพิมาย และปราสาทหินพนมวันในอำเภอเมือง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำประวัติศาสตร์ปราสาทหินพิมายและประวัติศาสตร์ปราสาทหินพนมวันมาเสนอ ดังต่อไปนี้

ประวัติศาสตร์ปราสาทหินพิมายตั้งอยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ถูกสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าสุริยวงศาที่ 1 ราวพุทธศตวรรษที่ 16 เพื่อใช้เป็นเทวสถานของศาสนาพราหมณ์ ต่อมาในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ได้ทรงกลับมาบูรณะปฏิสังขรณ์และก่อสร้างปราสาทหินพิมายเพิ่มเติมขึ้นอีกครั้ง โดยลักษณะผังของปราสาทหินพิมายนั้นสร้างขึ้นคล้ายเขาพระสุเมรุตามคติความเชื่อเกี่ยวกับสวรรค์และโลกมนุษย์ โดยมีปราสาทหินพิมายเสมือนประหนึ่งเป็นทางเชื่อมต่อระหว่างโลกกับสวรรค์ ปราสาทหินพิมายประกอบด้วยโบราณสถานสมัยขอมที่ใหญ่โตและงดงามอลังการวางประกอบด้วย ปราสาทใหญ่ องค์กลาง มีกำแพงสี่เหลี่ยมล้อมรอบ มีซุ้มประตูสี่ทิศเป็นคูหาติดต่อ

กันโดยตลอด กำแพงสร้างด้วยหินทรายสีแดง ถัดจากลานเข้าไปจนจะถึงระเบียงคด ลงจาก ระเบียงคด จะถึงปรางค์ 3 องค์กับอาคาร 1 หลัง ปรางค์ 3 องค์ ประกอบด้วยองค์ใหญ่อยู่ตรงกลาง ปรางค์เล็กซ้ายขวา องค์ทางซ้ายสร้างด้วยศิลาแดง เรียกว่า ปรางค์พรหมทัต ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยม มุมปรางค์ทางด้านขวาสร้างด้วยหินทรายสีแดง ชื่อ ปรางค์หินแดง ปรางค์ใหญ่องค์กลาง คือ ปรางค์ ประธานของปราสาทหินแห่งนี้ เป็นแหล่งเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านเมือง ขนบธรรมเนียมประเพณี คติการเคารพนับถือศาสนา และอื่นๆ ของผู้คนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สิ่งก่อสร้างแห่งนี้แสดงถึงอารมณียิ่งใหญ่ของผู้ สร้างและพลังแห่งศรัทธาอันแรงกล้าที่มีต่อศาสนา

ประวัติศาสตร์ปราสาทหินพนมวันตั้งอยู่ที่ บ้านมะค่า ตำบลบ้านโพธิ์ ถนนสายโคราช-ขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นโบราณสถาน สถาปัตยกรรมในคติความเชื่อของเขมรโบราณ สร้างขึ้นมาราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 เพื่อเป็น เทวสถานเพื่อใช้ประกอบพิธีในศาสนาพราหมณ์ ต่อมาภายหลังดัดแปลงเป็นพุทธสถานเป็นปราสาท หินที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 5 ของประเทศไทย ตัวปราสาทหินพนมวันสร้างเป็นปรางค์มีฉนวน (ทางเดิน) ติดต่อกันเป็นรูปสี่เหลี่ยม พระปรางค์ มีประตูซุ้ม 3 ด้าน ซุ้มประตูด้านทิศเหนือ ประดิษฐาน พระพุทธรูปยืนปางประธานอภัย 1 องค์ ลักษณะ ศิลปะแบบบอญธยา รอบปราสาทเป็นลานกว้างมี ระเบียงคด ประกอบด้วยประตูทางเข้า 4 ทิศ ทาง ด้านทิศตะวันออกมี “บาราย” หรือสระน้ำขนาดใหญ่ประจำชุมชน เรียกว่า สระเพลง ซึ่งยังคง

สามารถใช้ประโยชน์ได้ถึงปัจจุบัน ทางด้านทิศ ตะวันตกเฉียงใต้ของปรางค์มีอาคารก่อด้วย หินทรายสีแดงเรียกว่า “ปรางค์น้อย” ภายใน ประดิษฐานพระพุทธรูปหินขนาดใหญ่ บริเวณโดย รอบปราสาทมี ระเบียงคด สร้างด้วยหินทรายและ ศิลาแลงล้อมเป็นกำแพงอยู่ ประตูทางเข้าเทวสถาน มีซุ้มประตูสลักหินทรายขนาดเล็กก่อสร้างเป็น รูปหอสองชั้นสี่ทิศ บริเวณรอบนอก ปราสาททางด้าน ทิศตะวันออกห่างจากโบราณสถานเกือบ 300 เมตร มีร่องรอยของคูน้ำและเนินดิน เรียกกัน แต่เดิมว่า “เนินนางอรพิมพ์” หรือ “เนินอรพิม” นอกจากนี้ยังพบศิลาแลงจัดเรียงเป็นแนวคล้าย ซากฐานอาคารบนเนินแห่งนี้ด้วย สันนิษฐานว่า น่าจะเป็น “พลับพลาลงทรง” ในรูปแบบพิเศษ ที่ไม่เคยพบในที่อื่นๆ ของประเทศไทย อาจใช้เป็น เรือนสำหรับรับรองเจ้านายหรือเป็นวังของ ผู้ปกครองเมืองพนมวัน แล้วก็เป็นพลับพลา พระตำหนักรับเสด็จพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 หรือ ผู้แทนพระองค์ที่น่าจะเดินทางมาถึงปราสาท พนมวันในยุคพุทธศตวรรษที่ 18 เพื่อถวาย พระพุทธรูปพระชัยพุทธมหานาค และจากการขุด ค้นทางโบราณคดีโดยกรมศิลปากร ทำให้เรารู้ว่า ปราสาทหินพนมวันสร้างขึ้นจนเป็นยอดปราสาท โดยสมบูรณ์แต่ก็พังทลายแบบถล่มลงมาอย่าง รุนแรงทำให้ชิ้นส่วนรูปสลักที่มีอยู่ไม่มากนักกระทบ กันจนแตกหัก เรือนยอดปราสาทแตกละเอียดเป็น ชิ้นเล็กจนยากที่จะซ่อม ส่วนหน้าบันก็มีหลงเหลือ จนเกือบครบทุกด้าน มีทั้งที่ยังไม่เริ่มแกะสลักไป จนถึงแกะสลักเสร็จแล้ว (Fine Arts Department, 2001 : 22)

2. แนวคิดและลักษณะที่ปรากฏทาง
อภิปรัชญาของกลุ่มปราสาทขอม จากแนวคิด
เรื่องโลกและมนุษย์กลุ่มปราสาทขอมจะเป็น
ทั้งสสารนิยม นั่นคือ การสร้างปราสาทเป็นตัวตน
เป็นวัตถุสิ่งของจับต้องสัมผัสได้เป็นรูปธรรมชัดเจน
เป็นสิ่งที่ก่อสร้างด้วยวัสดุสิ่งของต่างๆ มีอิฐ หิน ปูน
เป็นรูปแบบอาคารต่างๆ ดังที่ได้เห็นอยู่วันนี้
เป็นจิตนิยมที่มีจินตนาการสร้างรูปเทพเจ้าต่างๆ ช่วง
แรกเป็นเทพเจ้าสูงสุดองค์เดียวนับถือเป็นเอก
เทวนิยม มีพระอินทร์เป็นเทพสูงสุด ต่อมาได้สร้าง
เทพเจ้าต่างๆ ขึ้นมา เพื่อเคารพนับถือของสังคม
ยุคนั้น ให้เพียงพอกับความต้องการของสังคม
ซึ่งนับถือแบบพหุเทวนิยมที่เรียกว่า ตริมูรติ
มีพระพรหมรูปปั้น พระศิวะพระพัตร์แห่งกระด้าง
พระวิษณุทรงครุฑอยู่ตามปราสาท โดยที่ลักษณะ
ของเทพเจ้าต่างๆ เหล่านี้ ประชาชนที่เข้าไปชมกลุ่ม
ปราสาทขอมสามารถพบเห็นได้ทั่วไป และเป็น
ธรรมชาตินิยม เพราะมนุษย์ได้สร้างปราสาท
ตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการใช้สอยสิ่งที่
มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นมามากกว่าตามสภาวะเหนือ
ธรรมชาติ จึงเป็นลักษณะของเทพเจ้าในสรวง
สวรรค์ที่มนุษย์ไม่สามารถจับต้องได้ แต่ที่มนุษย์
สร้างเป็นลักษณะธรรมชาติ จึงเป็นรูปปราสาทที่
ประกอบการใช้สอยตามเจตจำนงของมนุษย์ ดังที่
ปรากฏเห็นตามภาพจิตรกรรมที่ก่อให้เกิดแนวคิด
ทางอภิปรัชญา

คำว่า “ปราสาท” (Prasada) มาจาก
รากศัพท์ภาษาสันสกฤต ซึ่งหมายถึง อาคารที่มี
ส่วนกลางเป็นห้องเรียกว่า “ห้องครรภคฤหะ” หรือ
“เรือนธาตุ” และมีหลังคาซ้อนกันอยู่หลายๆ ชั้น

เรียกว่า “เรือชั้น” หลังคาแต่ละชั้นนั้นก็ทำการ
ย่อส่วนของปราสาท โดยการนำมาซ้อนกันในรูปแบบ
ของสัญลักษณ์ แทนความหมายของเรือนฐานันดร
สูง โดยที่เป็นที่สถิตของเหล่าเทพเทวดา “ปราสาท
ขอม” หมายถึง อาคารทรงปราสาทที่สร้างขึ้นใน
วัฒนธรรมขอมหรือเขมรโบราณเพื่อนำมาใช้เป็น
ศาสนสถานในการประกอบ พิธีกรรมทางศาสนา
ทั้งในศาสนาฮินดู และพุทธศาสนานิกายมหายาน
อภิปรัชญาตามแนวทางประสาทขอมได้มี
วิวัฒนาการทางความคิดตามลำดับขั้นตอนคือ
1) ความเชื่อในธรรมชาติ 2) ความเชื่อในคติถือ
ผีสงฆ์ เทวดา 3) ความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษ
4) ความเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์ 5) ความเชื่อ
ทางร่างทรงกับพระรัตนตรัยคำว่า เชื่อ หมายถึง
เห็นตามด้วย มั่นใจ ไว้วางใจ (Royal Academy, 2003
: 372) ความเชื่อ (Beliefs) หมายถึง เห็นด้วย
มั่นใจ ไว้วางใจ และนับถือ ใจยอมรับว่าจริงแต่ต้องมี
ความรู้ตัวและความเข้าใจ เป็นผลอันเนื่องมาจาก
ความคิดและความรู้สึกของตนเองเท่านั้น โดยไม่มี
การพิสูจน์เป็นทัศนคติของแต่ละบุคคลไป ในการ
ที่จะยอมรับสิ่งที่ได้รู้ ได้เห็นโดยไม่ต้องการเหตุผล
มาอธิบาย และเป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ใน
จิตใต้สำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ
ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคม แม้ว่า
พลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่สามารถจะ
พิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแท้ได้ แต่มนุษย์ในสังคม
หนึ่งยอมรับ และให้ความยำเกรง การยอมรับหรือ
การยึดมั่นถือมั่นนี้อาจมีหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้
หรือไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงก็ได้
(The University of Chicago, 1985 : 63) ความ

เชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์ค่อยๆ เรียนรู้และทำความเข้าใจโลกที่เป็นมา นานหลายพันปี และเชื่อว่าความเชื่อมีอำนาจลึกลับจริงที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดีผลร้าย เมื่อมนุษย์กลัว อำนาจลึกลับนั้น ก็จะกระทำสิ่งต่างๆ เพื่อมิให้ถูกลงโทษและเพื่อให้อำนาจนั้นพึงพอใจ ต่อมาจึงมีพิธีกรรมต่างๆ เพื่อบูชา เช่น สรวงสังเวทเทพเจ้า เพราะเชื่อกันว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้นต้องมีผู้ดลบันดาลอยู่เบื้องหลังให้เกิดขึ้นเป็นแน่แท้ ให้มนุษย์ตั้งเทพเจ้าประจำสิ่งนั้นๆ ขึ้น (Punnotok, 1985 : 350-351) ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์เริ่มเกิดขึ้นในอินเดียก่อนสมัยพุทธกาลเบื้องต้นมีความเชื่อพื้นฐานที่สำคัญที่สุด คือ ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า เชื่อว่ามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตประจำวันและจะต้องปฏิบัติตามคำสอนของพระเจ้าผู้อำนาจซึ่งได้กำหนดไว้ในคัมภีร์พระเวท และมีความเชื่อพื้นฐานอื่นๆ อีก คือ ความเชื่อทั่วไปเกี่ยวกับพระเจ้าสูงสุด ได้แก่ พระพรหม พระวิษณุ พระอิศวร หรือเรียกว่าตรีมูรติ เชื่อว่าความจริงแท้แน่นอนมีสิ่งเดียว นิรันดร์ สภาวะของเทพเจ้าหรือพรหมนั้นในลักษณะนี้มีคุณสมบัติที่สำคัญและจำเป็นอยู่ 3 ประการ คือ 1) การมีอยู่ พรหมนั้นต้องมีอยู่ในฐานะที่เป็นสาเหตุของโลก ชีวิต และสิ่งต่างๆ 2) การมีสติสัมปชัญญะ พรหมนั้นต้องมีสติสัมปชัญญะ เพราะทรงเป็นผู้สร้างสิ่งต่างๆ 3) การมีนิรามิสสุข สิ่งต่างๆ ที่มีอยู่นี้มาจากพรหม รวมทั้งความสุขอันเป็นสิ่งที่มนุษย์แสวงหาด้วย ในเมื่อพรหมเป็นผู้ให้ความสุขแก่ชีวาตมันทั้งมวล ตัวพรหมเองก็ต้องมีความสุขหรือเป็นความสุขอยู่ในตัวเองด้วย เพราะต้องเป็นความสุขที่เป็นความสุขอย่างยิ่ง คือ อานันตะ หรือ

นิรามิสสุข เพราะพรหมนั้นทรงเป็นความสุขที่ปราศจากข้อบกพร่องทั้งมวล ดังนั้น ทุกประการที่มีอยู่ในพรหมนั้นต้องเป็นความสุขสมบูรณ์ด้วย (Bunsongsermsuk, 1987 : 80) ในศาสนาพราหมณ์ถือว่าแนวคิดเรื่องโลกเป็นแนวคิดพื้นฐานในคัมภีร์ต่างๆ ได้กล่าวถึงเรื่องโลก การสร้างโลก และสิ่งทั้งหลายในโลก ซึ่งถือได้ว่าเป็นลักษณะพื้นฐานทางด้านอภิปรัชญา อันจะนำไปสู่แนวความคิดเรื่องอื่นๆ คือ เรื่องพรหมัน อาตมัน ชีวาตมัน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างพรหมันกับโลก เป็นต้น (Rattanaphak, 1979 : 21) ความเชื่อทั่วไปเกี่ยวกับวิญญาณ การเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อทั่วไปเกี่ยวกับบรรณะ ความเชื่อทั่วไปเกี่ยวกับกรรม ก่อนที่จะเกิดความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ขึ้นในประเทศอินเดียได้มีความเชื่อทางไสยศาสตร์อยู่ก่อนแล้วในประเทศอินเดีย และเมื่อเกิดความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ขึ้นในอินเดีย จึงได้มีการผสมผสานความเชื่อทางไสยศาสตร์เข้าไปในความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ด้วยในบางส่วน (Chalarate, 2001 : 12) ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ และพระพุทธรูปศาสนาพุทธที่ปรากฏตามปราสาทขอม มีวิวัฒนาการความเป็นมา ยาวนานกับความคิดจินตนาการที่เป็นวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่อง ที่เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาอารยธรรมและวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะอารยธรรมจากอินเดียเข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความคิด ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ในรูปเทพเจ้าต่างๆ ด้านพุทธปรัชญา อธิบายหลักพุทธธรรมเรื่องความจริงแท้มาวิเคราะห์ด้วยเหตุผลทางปรัชญา เช่น ยอมรับความ

เป็นจริงของจักรวาลว่าสสารมีอยู่จริงโดยจิตไม่ต้องรับรู้ก็ได้ การเกิดขึ้นของมนุษย์ตามหลักชีววิทยาและวิทยาศาสตร์และจะดำเนินไปตามกฎธรรมชาติหรือกฎสากลเช่นกฎไตรลักษณ์ ปฏิจสมุปบาท ธรรมนิยาม นิพพานเป็นภาวะแท้จริงที่สุด มนุษย์จะไม่ต้องได้รับความทุกข์จากกิเลสตัณหาและไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป การเข้าสู่นิพพานเกิดขึ้นได้ด้วยจิตที่มีความตั้งใจอย่างสูงที่จะขจัดกิเลสตัณหาให้ได้อย่างสิ้นเชิงและปฏิบัติตามหลักมรรค 8 รวมทั้งการพิจารณาให้รู้เห็นความเป็นจริงตามหลักอริยสัจ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “อานนทฺ สิ่งใดมีความแตกสลายเป็นธรรมดา สิ่งนั้นเราเรียกว่า “โลก” ก็อะไรเล่าชื่อว่า มีความแตกสลายเป็นธรรมดาสลาย คือ จักขุ...รูป... จักขุวิญญาน...จักขุสัมผัสมีความแตกสลายเป็นธรรมดา แม้ความสวยอารมณ์ที่เป็นสุขหรือทุกข์ หรือมิใช่สุข มิใช่ทุกข์ที่เกิดขึ้นเพราะจักขุสัมผัส เป็นปัจจัยก็มีความแตกสลายเป็นธรรมดา” (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

ในแง่ของความงามของปราสาทหินทั้งปราสาทหินพนมวัน และปราสาทหินพิมายจะเห็นได้จากสถาปัตยกรรมและประติมากรรมที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองในแต่ละยุคของการสร้างปราสาทและความเชื่อของคนในสมัยนั้นๆ นอกจากนี้ในด้านพิธีกรรมต่างๆ ก็แสดงให้เห็นถึงความจริง ความดี ความงามทางขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในสมัยนั้นอีกด้วย

3. แนวคิดทางอภิปรัชญาของปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมาการวิเคราะห์ด้านคุณค่าของปราสาทหินพิมายและปราสาทหินพนมวัน

3.1 คุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic values) คุณค่าด้านสุนทรียะ หมายถึง ความงามด้าน สถาปัตยกรรม ภาพแกะสลัก ลวดลายบนตัวปราสาทได้สนองต่ออารมณ์หรือความรู้สึกในแง่ของความงาม ในการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะคือการตัดสินวัตถุไม่ใช่ผู้รับรู้ แต่สัมพันธ์นิยมเชื่อเหมือนจิตวิสัยว่า คุณค่าทางสุนทรียะไม่ใช่สิ่งสมบูรณ์หรือมีค่าในตัวเองมันสัมพันธ์กับการรับรู้ทางสุนทรียะของผู้รับรู้ ดังนั้นถึงแม้คุณค่าทางสุนทรียะจะเป็นคุณสมบัติของวัตถุแต่การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะอาศัยเพียงวัตถุอย่างเดียวไม่ได้ เราต้องอาศัยหลักฐานจากการรับรู้ทางสุนทรียะด้วยเช่นกัน (Komutrattananon, 1996 : 91) ความงามของประติมากรรมในปราสาทหินพิมายและปราสาทหินพนมวัน มีลักษณะที่สอดคล้องและมีความสัมพันธ์กับความเชื่อศาสนา อาจกล่าวได้ว่าความมีอยู่ของความงามของประติมากรรมในปราสาทหินก็คือความดี การที่จะตัดสินว่าความงามนั้นมีอยู่หรือไม่ต้องพิจารณาถึงคุณค่าแห่งความดีไปด้วย เพราะฉะนั้นความงามของประติมากรรมในปราสาทหินจึงมีลักษณะที่ไม่เหมือนแนวคิดตะวันตก ความงามของประติมากรรมในปราสาทหินพิมายและปราสาทหินพนมวันนอกจากจะมีคุณค่าทางสุนทรียภาพแล้ว แต่ก็ยังมีประติมากรรมที่ให้ความจริงทางอภิปรัชญา ความดีทางจริยศาสตร์อีกด้วย

3.2 คุณค่าทางด้านจิตใจ ปราสาทหินพิมายและปราสาทหินพนมวันนับว่าเป็นปราสาทที่มีศิลปะที่เก่าแก่ที่สุด สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในทางไสยศาสตร์ ศาสนา กิจ การปกครอง การเมือง

และเพื่อประโยชน์อย่างอื่น มีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน จุดมุ่งหมายการสร้างผลงานประติมากรรมซึ่งแต่เดิมสร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน อันเกี่ยวกับศาสนา พระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองประเทศ ในการกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของคนในชุมชน จนเป็นประเพณีบวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของปราสาทหินเป็นประจำปี ดังเช่นประเพณีบวงสรวงกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของปราสาทหินพิมาย คู่บ้านคู่เมืองของชาวพิมายจังหวัดนครราชสีมา ที่จัดขึ้นในช่วงเดือนพฤศจิกายนของทุกปี ประติมากรรม ที่สร้างขึ้นในคติความเชื่อทางศาสนาฮินดู และคติความเชื่อในพระพุทธรูปศาสนาพุทธนิกายมหายาน ซึ่งปรากฏในส่วนต่างๆ ของปราสาท เช่น บนทับหลัง หน้าบัน กลีบขนุนปรangk เสา และยังเป็นปราสาทขอมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธนิกายมหายาน ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ดังนั้นคุณค่าจิตใจของปราสาทหินจึงหมายถึงตัวของประติมากรรมที่เป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์และมีความศรัทธาของพื้นที่ปราสาทหินพิมายและปราสาทหินพนมวัน ซึ่งเป็นความจริงทางจิตนิยมของอภิปรัชญา

3.3 คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ปราสาทหินพิมายและปราสาทหินพนมวัน จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยศาสนสถานสมัยขอมที่ใหญ่โตและงดงามอลังการ เป็นแหล่งโบราณคดีที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ของปราสาทหินพิมายและปราสาทหินพนมวัน จึงเป็นปราสาทหินที่มีขนาดใหญ่ จากหลักฐานศิลาจารึก

และรูปแบบทางศิลปะบ่งบอกว่าปราสาทหินได้ถูกสร้างขึ้น เป็นเป็นเทวสถานของศาสนาพราหมณ์ เชื่อกันว่าเป็นต้นแบบแห่งปราสาทนครวัดของเขมร เป็นแหล่งรวมอารยธรรม โบราณวัตถุศิลปะขอมเอาไว้จำนวนมากและน่าสนใจที่สุดในประเทศไทย ถือว่าเป็นอภิปรัชญาทางด้านจิตนิยมที่ทรงคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย

3.4 คุณค่าทางด้านภูมิปัญญาของปราสาทหินพิมายและปราสาทหินพนมวัน ลักษณะการก่อสร้างปราสาท มีแผนผังแสดงถึงการก่อสร้างอาคารโดยใช้แกนทิศเป็นหลัก อันเป็นที่นิยมมาตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 ด้วยอาคารสร้างหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ซึ่งพบทั่วไปสำหรับศาสนสถานทั้งในประเทศกัมพูชาและไทย ประกอบด้วยอาคารขนาดแตกต่างกัน เช่น พลัปปลา ชุมประตูทางเข้า ปราสาทประธาน ซากปราสาทอิฐ ปรangkน้อย และเปียงคดล้อมรอบปราสาท ขึ้นส่วนระดับสถาปัตยกรรมที่ปรากฏลดหลั่นและสลับที่พบจากปราสาทพิมายและปราสาทหินพนมวัน มีรูปแบบศิลปะเป็นที่นิยมในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 16-17 และขึ้นส่วนเหล่านี้ไม่สามารถนำมาประกอบติดตั้งเข้ากับส่วนใดๆ ของปราสาทสันนิษฐานว่าอาจเป็นขึ้นส่วนสถาปัตยกรรมหรือกลุ่มปราสาทอิฐที่ปรากฏอยู่โดยรอบ ขึ้นส่วนเหล่านี้ได้แก่ ทับหลัง ขึ้นส่วนหน้าบัน และเสาประดับกรอบประตู ซึ่งบางชิ้นได้ถูกนำไปใช้เป็นวัสดุก่อสร้างศาสนสถานสมัยหลังด้วย นอกจากนี้ลักษณะพิเศษของปราสาทหินพิมาย คือ ปราสาทหินแห่งนี้สร้างหันหน้าไปทางทิศใต้ต่างจากปราสาทหินอื่นที่มักหันหน้าไปทางทิศตะวันออก

สันนิษฐานว่าเพื่อให้หันรับกับเส้นทางที่ตัดมาจากเมืองยโสธรปุระเมืองหลวงของอาณาจักรเขมร ซึ่งเข้าสู่เมืองพิมายทางด้านทิศใต้ ถือเป็นคุณค่าด้านภูมิปัญญาของคนในสมัยนั้นทั้งสิ้น

3.5 คุณค่าทางสังคม ปราสาทหินพิมายและปราสาทหินพนมวัน ถือเป็นเทวสถานและพุทธสถานที่สังคมให้ความเคารพความเชื่อความศรัทธามาตั้งแต่สมัยที่ก่อสร้างเสร็จ ถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของสังคมตลอดมา ตามความเชื่อทางศาสนา ทั้งศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนา ควบคู่กันและยังถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างมาก

จากผลการวิจัยสรุปว่า การศึกษาสถาปัตยกรรมของปราสาทหินในจังหวัดนครราชสีมาที่สำคัญ 2 แห่งคือ ปราสาทหินพิมาย และปราสาทหินพนมวัน สามารถชี้ได้ว่าสถาปนิกได้ออกแบบปราสาททั้ง 2 ตามคติของจักรวาลและมณฑลในพุทธศาสนา นิยามมหายาน คู่กับศาสนาพราหมณ์ โดยการใช้กระบวนการศึกษาจากถาวรวัตถุอาคารที่มีศักดิ์สูงสุดไปสู่อาคารที่มีศักดิ์ต่ำกว่า เพื่อหาความหมายและระบบสัญลักษณ์ของสถาปัตยกรรมในแนวทางอภิปรัชญาของปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา

ความงามของสถาปัตยกรรมประสาทหินพิมายและปราสาทหินพนมวัน ถือเป็นความงามเชิงคุณค่าคือ ความงามที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง มีคุณค่าคงที่ ไม่ผันแปร ไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งภายนอก เช่นบุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้อง แต่มีคุณค่าในตัวเองไม่ว่ามนุษย์จะเข้าไปเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตาม ความงามนั้นยังคงอยู่และจะปรากฏออกมาในลักษณะที่เป็น

เชิงคุณค่าเมื่อมนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องทั้งด้านคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ คุณค่าทางจิตใจ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางภูมิปัญญา และคุณค่าทางสังคม

กล่าวโดยสรุปแล้ว ปรัชญาเรียกรวมๆ ว่า “ความคิด” (idea) และเราก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าความคิดไม่มีอยู่ เพราะสิ่งทั้งหลายที่เราคิดล้วนเป็นความคิดทั้งสิ้น ผลของความเชื่อเชิงอภิปรัชญานำไปสู่ความรู้ที่เป็นญาณวิทยา จริยศาสตร์ และสุนทรียศาสตร์ ตามด้วยพิธีกรรมต่างๆ เป็นแนวคิดทางอภิปรัชญาที่มีต่อปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างเป็นระบบและสามารถปฏิบัติได้ ดังต่อไปนี้

1. คนในท้องถิ่นควรร่วมมือกันอนุรักษ์รักษาโบราณสถาน ปราสาทหินพิมายและปราสาทหินพนมวัน เพื่อให้ทางการได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกต่อไป

2. หน่วยงานในท้องถิ่นทำการสำรวจและช่วยกันอนุรักษ์รักษาโบราณสถาน ปราสาทที่มีอยู่ในชุมชนของตน เพื่อช่วยรักษามรดกของชาติไว้ให้นุชนรุ่นหลังได้ศึกษาประวัติความเป็นมาต่อไปและให้อยู่คู่ชุมชนสืบต่อไป

3. สถานศึกษาต่างๆ ควรจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นหลักสูตรเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ปราสาทขอม ความเป็นมา วิธีการอนุรักษ์รักษาคุณค่าในด้านลักษณะและอื่นๆ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลของความเชื่อเชิงอภิปรายนำไปสู่ความรู้ที่เป็นความจริง ความดีและความงามตามด้วยพิธีกรรมต่างๆ สรุปเป็นองค์ความรู้แนวคิดทางอภิปรายที่มีต่อปราสาทขอมในจังหวัดนครราชสีมา

1. มนุษย์ประกอบด้วยกายและจิต จิตเป็นผู้ใช้ กายเป็นผู้รับใช้ มนุษย์ไม่ควรเป็นทาสของวัตถุ แต่ต้องเป็นทั้งนายของตนเองและของปราสาทขอม

2. ความจริงนามธรรมของประสาทขอม เช่น ความดี ความงาม เป็นสิ่งตายตัวไม่ขึ้นกับกาลเวลา บุคคล สังคม สภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็น

บุคคลที่เกิดในที่ใด ยุคใด สมัยใดก็เข้าถึงความเจริญนามธรรมเดียวกันได้ทั้งสิ้น เป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัวเป็นนิรันดร์ และอกาลิก

3. กฎเกี่ยวกับความจริง นามธรรมเกี่ยวกับปราสาทขอมเป็นกฎสากล เป็นเช่นนั้นเสมอเช่นเดียวกับกฎธรรมชาติทางวัตถุ เช่นกฎฟิสิกส์ที่เป็นอยู่เช่นนั้นโดยธรรมชาติ

4. การที่คนเราให้มาตรฐานคุณค่าแตกต่างกันของปราสาทขอม เป็นเพราะยังเข้าไม่ถึงความจริงแท้ เมื่อเข้าถึงแล้วก็จะพบความจริงสากลเดียวกัน เช่นความจริงที่ศาสตร์ทั้งหลายอันได้แก่ ญาณวิทยา จริยศาสตร์ และสุนทรียศาสตร์ เป็นความจริงอย่างเดียวกัน

References

- Bunsongsermsuk, P. (1987). Thoughts about God in the autopsy. *Research report*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Chalarate, P. (2001). Metaphysics in the beliefs and religious rituals of Brahma in Nakhon Si Thammarat. *Research report*. Chiang Mai : Chiang Mai University.
- Changkwanyuen, P. (2006). *Philosophy and way of life*. Bangkok : Arun Printing Partnership.
- Fine Arts Department. (2001). *Prasat Hin Phanom Wan*. Nakhon Ratchasima : Office of Archeology and National Museum 9.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka Version of Mahachula logkornrajavidyalaya*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Panyaharn, N. (2008). Buddhist Aesthetics in Muang Nan Textiles. *Research report*. Chiang Mai : Chiang Mai University.
- Phramaha Samai Thammasaro (Kong Hom). (2014). Analytical study of aesthetic concepts Sculpture in Prasat Hin Phimai. *Master of Arts*. Graduate School : Mahachulalong kornrajavidyalaya University.

- Phramaha Udom Panyapo (Athasatsri). (2004). A study of aesthetics of Buddhist art: a case study of the Buddha statues of Ayutthaya period. *Research report*. Ayutthaya : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Punnotok, T. (1985). *Folk culture: beliefs and beliefs*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Rattanaphak, U. (1979). Concept of the world in the philosophy of India in Asika. *Research report*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Royal Academy. (2003). *Royal Academy Dictionary 1999*. Bangkok : Nammee Book Publication.
- The University of Chicago. (1985). *The New Encyclopaedia Britannica*. Chicago : University Chicago Press.

**การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม ตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25***

**Learning Management of Social Studies, Religion and
Culture Department Based on the Concept ‘teach less, learn
More’ in Educational Institutes under the Office of Secondary
Education Service Area 25**

พระมหาวัฒนา โชติปัญญา (รัตนอน), สมควร นามสีฐาน, เอกราช โชติพิมานเวช และวิรัตน์ ทองภู
Phramaha Wathana Cotipanyo (Rattanon), Somkhuan Namseethan,
Ekkarach Kositpimanvach and Wirat Thongphu
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: chotipanyo1993@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ 2) ศึกษาเปรียบเทียบ และ 3) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการสำรวจ (Survey Research) ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 420 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) จำนวน 201 คน โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

*ได้รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2562; แก้ไขบทความ: 27 พฤศจิกายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2563

Received: February 14, 2019; Revised: November 27, 2020; Accepted: December 23, 2020

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตและการทำงาน ด้านการเรียนรู้ทางสังคม และพหุวัฒนธรรม ด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี ด้านการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา และด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม
2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ จำแนกตามระดับการศึกษา และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการจำแนกตามขนาดสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
3. แนวทาง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ครูควรส่งเสริม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นทีม ที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับชีวิต ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม และชุมชนของนักเรียน โดยมีการประสานและแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน และแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ วัฒนธรรมของท้องถิ่นและโลก และควรคำนึงถึงความสนใจ ความถนัด และความต้องการของนักเรียน ตามความแตกต่างของบุคคล

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the condition, to compare, 2) to study the ways, 3) to improve learning management of Social Studies, Religion and Culture Department based on the concept ‘Teach less, Learn more’ in the educational institutes under the Office of Secondary Education Service Area 25. This study is a quantitative research method by using survey research, to collect the data from the research samples, including 420 teachers in the Department of Social Studies, Religion and Culture under the Office of Secondary Education Service Area 25 and 201 of them were selected by Krejcie & Morgan method. The statistics used in the data analysis were: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, One Way ANOVA and Scheffe’s method of paired comparison.

The research results were as follows:

1. The overall mean score of the condition of learning management of Social Studies, Religion and Culture Department based on the concept ‘Teach less, Learn more’

in the educational institutes under the Office of Secondary Education Service Area 25 was rated at a high level. is 'Life and Work', 'Social and Multicultural Learning', 'Media and Technology', 'Critical Thinking and Problem Solving' and 'Creativity and Innovation'.

2. The comparative scores, classified by the samples' personal factors: education and working experiences were indifferent in the statistical significance level of 0.05. However, the scores of the learning management studied based on the personal factor: school size were different with the significance level of 0.05; this accepted the set hypothesis.

3. The ways to develop the above mentioned learning management can be organized as follows. The teachers should promote organizing the learning activities, allowing the students to exchange their knowledge as a team with the content linked to life, wisdom, environment and community of students by coordinating and seeking cooperation from the community and learning resources outside the educational institutions to give students a better understanding of local and world cultures. In organizing such learning activities, the teachers should consider the interests, aptitudes and needs of students according to the differences between individuals.

Keywords: learning management; Teach less, Learn more

1. บทนำ

การจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องเชื่อมโยงกับกระบวนการทางสังคม ระบบเศรษฐกิจที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และต้องสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง ระบบการศึกษาแบบเดิมที่เน้นความรู้ ทำให้ความรู้ไม่อาจพัฒนากับการปฏิบัติมีคุณภาพโดยรอบด้านได้ การจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้จึงต้องเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คนที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ เท่านั้นจึงจะประสบผลสำเร็จ ดังนั้น การศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงยึดผลลัพธ์ (Outcomes) ทั้งในด้านของความรู้ในวิชาแกนและทักษะแห่งศตวรรษใหม่ ซึ่งมีคุณค่า มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อมนุษย์ทั้งในวัยเรียน วัยทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อชีวิต รวมทั้งทักษะแห่งศตวรรษใหม่เข้ากับวิชาแกนช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับ การศึกษาอย่างแท้จริง เนื่องจากการจดจำข้อเท็จจริง คำศัพท์ตามตำรา หรือทำตามขั้นตอน หรือนักเรียน ปฏิบัติงานโดยไม่ใช้ความคิดเป็นกิจกรรมที่ใช้ความสามารถขั้นต่ำ แต่การแสดงความเข้าใจเชิงลึกผ่าน

การวางแผนการใช้หลักฐาน การให้เหตุเชิงนามธรรม ต้องใช้ความสามารถในการคิดที่สูงกว่า การเชื่อมโยงความคิดที่สัมพันธ์กันระหว่างเนื้อหาในสาขาเดียวกันหรือต่างสาขา หรือการคิดค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนต้องอาศัยการต่อยอดทางความคิด การรู้คิด (Metacognition) ในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น ระบบการศึกษาของศตวรรษที่ 21 ความแข็งแกร่ง จึงหมายถึงความเป็นเลิศในเนื้อหา และทักษะควบคู่กัน (Partnership for 21st Century Skills)

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการเรียนรู้แบบตัวใครตัวมัน (Individual Learning) เพราะการเรียนรู้ในแบบใหม่ต้องเป็นการเรียนรู้ที่แบ่งปันกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเรียนในปัจจุบันควรให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติพร้อมทฤษฎีไปพร้อมๆ กันไม่ใช่แยกส่วนกันเรียนห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ควรเปลี่ยนจากห้องเรียนธรรมดา (Class Room) เป็นสตูดิโอ (Studio) เป็นที่ทำงานเป็นกลุ่มๆ ซึ่งหมายความว่า การเรียนต้องเปลี่ยนจาก Lecture Based เป็น Project Based ที่จะช่วยการเตรียมพร้อมให้กับนักเรียนเพื่อรับมือกับการท้าทายและโอกาสในอนาคตที่ไม่แน่นอน โดยการออกแบบสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้แบบใหม่เพื่อสนับสนุนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 วิสัยทัศน์ของสิงคโปร์ “สอนให้น้อยลง เรียนให้มากขึ้น” (Teach Less, Learn More) ซึ่งเป็นกรอบวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาของสิงคโปร์สร้างขึ้นเพื่อเตรียมประเทศให้พร้อมเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โดยใช้เป็นแนวทางการสอนแบบใหม่ที่ให้นักเรียนทำงานเป็นทีมและตัดสินใจร่วมกัน

ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเข้าใจมากกว่าท่องจำ

การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เป็นกรอบวิสัยทัศน์ ด้านการศึกษา เพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของไทยนั้น สอดคล้องกับของหลายประเทศที่เป็นผู้นำด้านการศึกษาของโลก ที่เห็นพ้องกันกับแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 เรื่องของจิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐาน การประกอบสัมมาอาชีพ ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อันได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะการทำงาน ทักษะชีวิตที่ใช้ได้จริง (กับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน รัฐ และประเทศชาติ) โลกกำลังเปลี่ยนแปลง คนที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้เท่านั้นที่จะประสบความสำเร็จ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา จากผลการประเมินการศึกษาของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ผลการสอบ PISA ใหม่ๆ ที่โรงเรียนใช้เวลาจัดการเรียนการสอนมากขึ้น เป็นเวลา 7 หรือ 8 ชั่วโมงต่อวัน

จากสภาพปัจจุบันปัญหาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เด็กคิดไม่เป็น วิเคราะห์ไม่ได้ ขาดทักษะชีวิต อัดแน่นเนื้อหาวิชาการมากกว่าให้เรียนรู้ด้วยตนเอง เด็กนักเรียนมีภาระงาน การบ้านมากเกินไป หรือต้องนำการบ้านไปทำที่บ้าน เด็กเครียด และต้องเรียนพิเศษมาก

จากการกล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้น้อมนำพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีและนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มาสู่การปฏิบัติในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ครูผู้สอนมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติและเรียนด้วยตนเองมากขึ้น นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพ และมีความสุขในการเรียนอย่างแท้จริง

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ว่ามีกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” อย่างไรบ้างมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร รวมทั้งแนวทางพัฒนาเป็นเช่นใด เพื่อนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 25

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey Research) มีกระบวนการดำเนินการวิจัยดังนี้ คือ

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำนวน 201 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.94

3. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งในภาพรวม รายด้านและรายข้อ แล้วแปลผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์ วิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยใช้

การวิเคราะห์ค่า (F - test แบบ One-way ANOVA) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความมีนัยสำคัญทางสถิติ ทดสอบรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติของครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.39) ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตและการทำงาน ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.49) ด้านการเรียนรู้ทางสังคมและพฤติกรรม ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.43) ด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.45) ด้านการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.46) และด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.52)

2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จำแนกตามระดับการศึกษา และประสิทธิภาพการทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และจำแนก

ตามขนาดสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ได้แก่ ครูผู้สอนควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับชีวิต ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม และชุมชนของนักเรียน โดยมีการประสานและแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน และแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมของท้องถิ่นและโลก และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูควรคำนึงถึงความสนใจ ความถนัด และความต้องการของนักเรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และครูควรมีการประยุกต์ใช้สื่อนวัตกรรม การเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยให้นักเรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านชีวิตและการทำงาน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ครูผู้สอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ รวมถึงมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้นักเรียนมีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของน้ำผึ้ง มีศีล (Meesil, 2017 : 18-208) พบว่า

การเรียนรู้จากการทำงานบ้าน เป้าหมายของการเรียนรู้ที่ทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์คือการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนช่วยเหลือตนเองและพึ่งพาผู้อื่นให้น้อยลง ดังนั้นการเรียนรู้ที่มีครอบครัวเป็นฐานในการจัดการศึกษาจึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง การช่วยเหลือและทำงานบ้านถือเป็นกิจวัตรที่ผู้เรียนต้องทำเป็นประจำทุกวันก่อนเริ่มการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ ทั้งนี้งานบ้านยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนสามารถควบคุมและกำกับตนเองให้สามารถทำงานจนสำเร็จ โดยมีผู้ปกครองคอยช่วยกำกับในเรื่องของความปรารถนาและตรวจสอบคุณภาพของงานเพื่อการปรับปรุงแก้ไขและกำกับตัวเองของผู้เรียนในการทำงานครั้งต่อไป

2. ด้านการเรียนรู้ทางสังคมและพฤติกรรม อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ครูได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับสังคม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และมีจิตสำนึกการทำประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนยอมรับในการอยู่ร่วมกับสังคมที่มีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ และเจตคติอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของบัญญัติ ยงยวน (Yongyuan, 2013 : 753) พบว่า ครูที่สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม ด้านชาติพันธุ์ ศาสนา ขนบประเพณี วิถีชีวิตและการยอมรับโดยรวมสูงกว่าครูที่สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน (สช.) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะโครงสร้างขององค์การในโรงเรียนสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งแม้จะมี

สังกัดต่างกันแต่ทั้งคู่อีกเป็นโรงเรียนสังกัดของรัฐบาล เหมือนกันการเป็นโรงเรียนของรัฐนั้น โอกาสที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูจะได้รับความรู้และแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการสร้างการยอมรับในความแตกต่างมากกว่าครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน

3. ด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยีอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ครูได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีสื่อสารสนเทศรอบตัวให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของยุพรศุข ขาวฉ่ำ พบว่า คะแนนหลังเรียนด้วยสื่อการสอนแบบออนไลน์สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังจากเรียนด้วยสื่อการสอนแบบออนไลน์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Teach Less, Learn More ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82

4. ด้านเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ครูได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงประสบการณ์จริง ให้นักเรียนได้คิด วิพากษ์และแก้ปัญหา ฝึกคิดวางแผนในการค้นหาความรู้และลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา งามบรรจง (Ngambanjong, 2016 : 143) ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ มีความกระตือรือร้นในการหาข้อมูลมีการ

หาความรู้เพิ่มเติมทั้งในและนอกห้องเรียน ด้านความเชื่อมั่นในตนเองของผู้เรียนมีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ในมุมมองที่แตกต่างกัน สามารถแสดงแนวคิดที่แปลกใหม่ หลากหลายในการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยความมั่นใจ

5. ด้านการสร้างสรรคและนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ครูได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ให้นักเรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์ และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของอานนท์ ตาลจรัส (Tanjarat, 2017 : 175-176) การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ให้นักเรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์และเหมาะสม ได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจ ตามศักยภาพของตนเองแต่ละคน ได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน มีน้ำใจ การช่วยเหลือกันและได้เรียนรู้ อย่างมีความสุข

5. การเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ระดับการศึกษาครูผู้สอนมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยสมคิด พงศ์เนศวร

(Phongthanadesuan, 2015) พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศการสอนด้านการใช้หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักเรียน การวัดและประเมินผลของครูผู้ฝึกสอนที่มีประสบการณ์ในการสอน ระดับวุฒิการศึกษาและพื้นฐานการฝึกอบรมต่างกันในแต่ละด้านพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประสบการณ์การทำงาน ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยชุมพร ภามนตรี (Phamontri, 2016 : 193-202) พบว่า ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านภาวะผู้นำ ขนาดสถานศึกษา ครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยคมสร บัญประโคน (Boonprakon, 2018) พบว่า เปรียบเทียบของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานต่างกัน ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานการบริหารการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของ

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 32 โดยภาพรวมและรายด้าน
แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่ากิจกรรม การปฏิบัติงาน
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต
32 มีภารกิจหลักคือ การส่งเสริม การดำเนินกิจกรรม
การควบคุมคุณภาพ โดยมีคู่มือแนวทางการจัด
กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้มีการกำหนดเป้า
หมายเดียวกัน รวมทั้งได้รับการพัฒนาในเรื่อง
บุคลากรทั้งทางตรงและทางอ้อมได้รับเช่นเดียวกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เนื่องจากนโยบายทางการศึกษา
ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ซึ่งทำให้เกิดปัญหา
ในการปฏิบัติตามนโยบาย ควรมีการจัดสัมมนา
บุคลากรทางการศึกษาที่ยังขาดความรู้และเข้าใจ
ในนโยบาย จึงอยากให้หน่วยงานที่รับผิดชอบได้มี
การกำกับ ดูแล และติดตามผลอยู่ตลอด เพื่อให้เกิด
ประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

1.2 กิจกรรมการเรียนรู้ควรมีหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน
เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมคิด วิเคราะห์ และเสนอแนะ
กิจกรรมการเรียนรู้ เน้นกิจกรรมในรูปแบบของการ
ฝึกและปฏิบัติภาคสนามจากประสบการณ์ตรงเพื่อ
ให้เกิดองค์ความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตจริงได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาในรูปแบบวิธี
วิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการจัดการเรียน
รู้ตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในสถาน
ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 25 และเขตอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาปัญหาเทคนิคการ
จัดการเรียนรู้ตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”

2.3 ควรศึกษาแนวทางการแก้ไข
ปัญหาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน
เพิ่มเวลารู้” โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร
โรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามแนวคิด
“ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ครูผู้สอนต้องส่งเสริม
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับชีวิต
ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม และชุมชนของนักเรียน
โดยมีการประสานและแสวงหาความร่วมมือ
จากชุมชน และแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาให้
นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมของท้องถิ่น
และโลก และครูควรคำนึงถึงความสนใจ ความถนัด
และความต้องการของนักเรียนตามความแตกต่าง
ของบุคคล

References

- Boonprakon, K. (2018). Management of activity management reduce study time, increase knowledge time of educational institutions under the Office of Secondary Educational Service Area 32. *Master of Education Thesis*. Graduate School : Buriram Rajabhat University.
- Namphueg, N (2017). The process of managing education by family, enhancing life skills and Working in the 21st century. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 10(1), 208-218.
- Ngambanjong, S. (2016). Development of a learning process management model to enhance skills in the 21st century through activities to reduce learning time, increase the time of learning of the Office of the Basic Education Commission. *Research reports. academic offices and educational standards Office of the Basic Education Commission : Ministry of Education*.
- Phamontri, C. (2016). Characteristics of School Administrators in 21st Century as Perceived and Expected by Teachers under the Office of Secondary Educational Service Area 27. *Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University*, 13(63), 193-202.
- Phongthanadesuan, S. (2015). The need for teaching supervision of high school physics teachers In Bangkok. **Master of Education Thesis**. Graduate School : Chulalongkorn University.
- Tanjarat, A. (2017). learning reform according to the guidelines Reduce learning time, increase knowledge of Nakha Wittayakom School Wapi Pathum District Maha Sarakham Province. *Master of Education Thesis*. Graduate School : Rajabhat Maha Sarakham University.
- Yongyuan, B. (2010). A Survey of Respect for Cultural Diversity among Teachers in Three Southern Border Provinces, Thailand. *Songklanakarin Journal of Social Sciences & Humanities*, 16(5), 741-758.

การพัฒนาทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย
โดยใช้การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร
โรงเรียนภูห่านศึกษา จังหวัดขอนแก่น*

The Development of Mathematical Skills of Children
Using the Experience of Cooking Phuhansuksa School Khon
Kaen Province

ณัฐนันฐกาญจน์ ภูมาก, ลัดดา เชียงนางาม และปิยรัตน์ เทียงภักดิ์
Natnanthakarn Poomak, Ladda Chiengnangam and Piyyarat Thiengpak
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Northeastern University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: kularbpoomak29@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร สำหรับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 และ 2) เปรียบเทียบทักษะ พื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนภูห่านศึกษา ตำบลภูห่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเองใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วันๆ ละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดประสบการณ์การประกอบ อาหารและแบบทดสอบเชิงปฏิบัติทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.71-1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73 การวิจัยครั้งนี้ใช้แผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ t-test for Dependent Sample

*ได้รับบทความ: 10 มิถุนายน 2563; แก้ไขบทความ: 20 ตุลาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 9 ธันวาคม 2563

Received: June 10, 2020; Revised: October 20, 2020; Accepted: December 9, 2020

ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารระดับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 24.30$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสังเกตเปรียบเทียบ ($\bar{x} = 6.00$) ด้านการจัดหมวดหมู่ ($\bar{x} = 5.95$) ด้านการเรียงลำดับ ($\bar{x} = 6.20$) และด้านการรู้ค่าจำนวน ($\bar{x} = 6.15$) อยู่ในระดับดี และเมื่อเปรียบเทียบระดับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยในภาพรวมและรายด้าน มีค่าสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์; การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร; เด็กปฐมวัย

Abstract

This research Objective: 1) to study basic math skills of early childhood That has been provided with culinary experience For kindergarten children, and 2) compare the basic math skills of preschool children. Before and after organizing the cooking experience The sample group used in this research is preschool children aged 5-6 years studying in Kindergarten Level 2, Semester 1, Academic Year 2017, Phu Han Suksa School, Phu Han Subdistrict, Khon Kaen Primary Educational Service Area Office. 5, 20 persons, who were selected by Purposive Sampling, the researcher conducted the experiment manually. The experiment took 8 weeks, 3 days, 50 minutes each, total 24 times. This research is a plan to organize a cooking experience and a practical test on the mathematical skills of early childhood. The IOC was between 0.71-1.00 and the confidence coefficient of 0.73 was used for this research using the One-Group Pretest- Posttest Design research plan. The statistics used to analyze the data were t-test for Dependent Sample.

The result of the research shows that: After organizing cooking experiences, the level of basic mathematical skills of preschool children in a good level was good ($\bar{x} = 24.30$) and when considered in each aspect found that Comparison observation ($\bar{x} = 6.00$), classification ($\bar{x} = 5.95$), sorting ($\bar{x} = 6.20$) and quantity literacy ($\bar{x} = 6.15$) were at a good level and when comparing the basic mathematical skills of preschool children In overall and in each aspect, it was higher than before the experience of cooking with statistically significance at .01 level.

Keywords: Mathematics Basic Skills; Cooking Activities; young children

1. บทนำ

เด็กปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้ เป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีคุณค่าในการพัฒนาประเทศ ซึ่งการพัฒนาในวัยเด็กจะเป็นพื้นฐานอันมั่นคงต่อไปในอนาคต เพราะพัฒนาการทุกด้านของเด็กในวัยนี้จะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง และเป็นพื้นฐานในการวางรากฐานของการพัฒนาทุกด้าน เยาวพา เดชะคุปต์ (Dechakup, 1999) กล่าวว่า การจัดการศึกษาควรเริ่มต้นในช่วงปฐมวัย เป็นช่วงที่สำคัญมากในการวางรากฐานของการพัฒนาทุกด้าน การพัฒนาคุณภาพของประชากรจำเป็นต้องเริ่มต้นตั้งแต่ปฐมวัย เด็กในวัยนี้ควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ พัฒนาการต่างๆ ในวัยนี้สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ถ้าหากได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้อง นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั่วไปต่างเชื่อว่า ประสบการณ์ที่เด็กปฐมวัยรับจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทุกด้านต่อไปจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ พัฒนาการเด็กปฐมวัยมีการเจริญเติบโตในอัตราที่สูงที่สุดและเร็วที่สุด โดยเฉพาะระบบสมอง เจริญเติบโตถึงร้อยละ 80 ของผู้ใหญ่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมจะเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก สามารถช่วยให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต (Dechakup, 1999 : 15) ถ้าหากเด็กไม่ได้รับการพัฒนาทางด้านสติปัญญาอย่างถูกต้องเหมาะสมในช่วงนี้แล้วความสามารถในการเรียนรู้อาจหยุดชะงักได้ สอดคล้องกับสิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (Pinyoanantaphong, 2002 : 154) กล่าวว่า

เด็กได้รับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงโดยผู้ใหญ่เป็นผู้เตรียมสภาพแวดล้อมให้ และให้เด็กเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการปฏิบัติจริง เรียนรู้จากของจริงทดลองจริงกับสิ่งนั้นๆ เด็กจะเกิดความเข้าใจ และเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนได้ดี

การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สามารถจัดได้หลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ การเล่นต่อพลาสติกสร้างสรรค์ การเล่นภาพตัดต่อ การเล่นบล็อก การเล่นน้ำ การเล่นทราย เป็นต้น (Phonyothin, 1997 : 60-61) ปัจจุบันการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้รับประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์สามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบ ครูสามารถสอดแทรกเข้ากับกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กทำได้ (Chitdon, 1983 : 46) กิจกรรมการประกอบอาหารเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สามารถจัดเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ได้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทดลองและปฏิบัติการด้วยตนเองจากของจริง โดยใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้ ทำให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สัมผัสวัสดุอุปกรณ์ที่มีลักษณะแตกต่างกันในเรื่องของรูปร่าง รูปทรง ขนาด พื้นผิว ลักษณะ รูปทรง ฯลฯ จากการมีประสบการณ์กับสื่อที่เป็นวัสดุธรรมชาติที่อยู่รอบตัว เป็นการเรียนรู้โดยใช้ความรู้สึกสัมผัสกับสิ่งที่เป็นธรรมชาติอย่างแท้จริง (Kulpisan, 1993 : 9-29)

การประกอบอาหารเป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ครูมีบทบาทสำคัญในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กและในการจัดประสบการณ์

ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วต้องเป็นการจัดประสบการณ์ที่ใกล้ตัวเด็ก โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย ด้วยการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามวิถีชีวิตดั้งเดิมในการใช้ภูมิปัญญาสร้างสรรค์อาหาร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพของคนในชุมชนและเหมาะสมกับการดำเนินชีวิต การรู้จักนำพืชผักสวนครัวมาใช้ประกอบอาหาร และปรุงอาหารให้มีความสะดวกในการรับประทาน เหมาะสมกับวิถีชีวิตความเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม และยึดหลักสะดวก เรียบง่าย ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการทำให้ได้อาหารในท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ประจำตัว นอกจากนี้จะให้คุณค่าทางโภชนาการที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างครบถ้วนแล้ว ยังให้สรรพคุณทางยาและสมุนไพร มีเส้นใยอาหารมากมาย (Chitdon, 1983 : 10) รวมถึงมิติทางภูมิปัญญาและศิลปะของชุมชนท้องถิ่นอาหารพื้นบ้านจึงมีคุณค่า และเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนอาหารบางชนิดที่กำลังจะสูญหายไปกับบรรพบุรุษหากคนทำได้ยาก การทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการรับประทานอาหารไทย อาหารท้องถิ่น และการได้รับการสนับสนุนส่งเสริมการสร้างกระแสนิยมอาหารท้องถิ่นจะช่วยให้คนในท้องถิ่นรวมถึงเด็กปฐมวัยมีสุขภาพดีอย่างทั่วถึง ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาสุขภาพลดลง ทั้งยังช่วยสืบสานให้เด็กรุ่นหลานช่วยกันสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมของท้องถิ่น พืชผักพื้นบ้านจะได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น เพราะการปลูกพืชพรรณเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมี แตกต่างจาก

พืชผักที่คนเรานิยมรับประทานในปัจจุบัน ทำให้ปลอดภัยจากสารพิษทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ถ้าอาหารพื้นบ้านตามภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานได้รับความนิยมมากขึ้นชาวบ้านในหมู่บ้านย่อมปรับเปลี่ยนพื้นที่การเกษตรมาปลูกผักพื้นบ้านมากขึ้น การอนุรักษ์พันธุ์พืชในท้องถิ่นเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพและสร้างความสมดุลให้แก่ระบบนิเวศ ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองในด้านอาหารมากขึ้นและเป็นรากฐานสำคัญของชุมชนนำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้านอย่างบูรณาการ (Yaanan, 2008 : 2) ในการจัดประสบการณ์ตามวิถีภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานที่เน้นการประกอบอาหาร นอกจากเด็กปฐมวัยจะเกิดการเรียนรู้แล้วยังสามารถถ่ายทอดวิถีชีวิตจากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันผักและอาหารพื้นบ้านอีสานบางชนิดเริ่มหาทานได้ยาก บางครั้งแม้แต่คนในท้องถิ่นเองยังไม่ค่อยเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนรุ่นหลังบางคนแทบจะไม่รู้จัก เนื่องจากสังคมในปัจจุบันเด็กบางคนไม่ชอบทานผักและทานอาหารพื้นบ้านไม่เป็น ซึ่งวัฒนธรรมต่างๆ เริ่มที่จะเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเริ่มไม่เห็นความสำคัญของอาหารอีสาน พ่อแม่ผู้ปกครองจะให้ลูกทานอาหารในแบบของคนภาคกลางมากขึ้น โดยทานข้าวเจ้า อาหารประเภทผัด ต้มยำ ต้มจืด ผักและอาหารส่วนใหญ่จะซื้อจากตลาดทำให้เด็กไม่เห็นคุณค่าและไม่รู้จักผักและอาหารที่แท้จริงบางอย่างของคนอีสานโดยแท้จริง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบ

อาหารในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ โดยให้เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมประกอบอาหารด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ผ่านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นวัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นของเด็กอาศัยอยู่ มีลักษณะแตกต่างกันจะทำให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ภายใต้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่เด็กอาศัยอยู่ นอกจากนี้ยังเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามวิถีชีวิตดั้งเดิมในการใช้ภูมิปัญญาสร้างสรรค์อาหาร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพของคนในชุมชนและเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในการประกอบอาหารและปรุงอาหารให้มีความสะดวกในการรับประทานมีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตความเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมปลอดภัยมีคุณค่าทางโภชนาการ ทำให้ได้อาหารในท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ประจำตัวบนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อเป็นแนวทางให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ให้แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร สำหรับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนภูพานศึกษา ตำบลภูพาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 จำนวน 20 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample)

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วันคือ ในวัน อังคาร พุธ พฤหัสบดี วันละ 50 นาที ทำการทดลองช่วงเวลา 09.30-10.20 น. รวมระยะเวลาทดลองทั้งสิ้น 24 ครั้ง โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างและจัดเตรียมสภาพแวดล้อมก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์
2. ก่อนการทดลองผู้วิจัยทำการทดสอบ (Pretest) กับเด็กกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบเชิงปฏิบัติทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์
3. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน ใช้เวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วันๆ ละ 50 นาที ช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง โดยมีขั้นตอนดังนี้

วันอังคาร: ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการก่อนการประกอบอาหาร ประกอบด้วย ขั้นนำ การนำเข้าสู่กิจกรรมโดยการใช้สื่อของจริง เพลง คำคล้องจองรูปภาพ เพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็กให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ขั้นดำเนินการ การสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับ

ลักษณะของวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหารด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์โดยการกระตุ้นให้เด็กได้เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับและการรู้ค่าจำนวนกับสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ครูนำมาจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย ขั้นสรุป การสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับลักษณะของวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหารเพื่อทบทวนการเรียนรู้ให้เกิดทักษะ ด้านการเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ และการรู้ค่าจำนวนในกระบวนการเรียนรู้จากการประกอบอาหาร

วันพุธ: ระยะที่ 2 จัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ประกอบด้วย ขั้นนำ การนำเข้าสู่กิจกรรมโดยการใช้สื่อของจริง เพลง คำคล้องจอง รูปภาพ เพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็กให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารขั้นดำเนินการ การให้เด็กเข้ากลุ่มๆ ละ 5 คนดำเนินการจัดการประกอบอาหาร ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยที่เด็กได้เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับและการรู้ค่าจำนวนผ่านการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ขั้นสรุป ขั้นตอนที่ครูและเด็กสนทนาซักถามเกี่ยวกับข้อความรู้และทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ที่เด็กได้ลงมือจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละขั้นตอน

วันพฤหัสบดี: ระยะที่ 3 ขั้นสรุป/อภิปรายผล ประกอบด้วย ขั้นนำ การนำเข้าสู่กิจกรรมโดยการใช้สื่อของจริง เพลง คำคล้องจอง รูปภาพ เพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็กให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ขั้นดำเนินการ การสนทนาพูดคุยโดยใช้คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับ

ลักษณะของวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหารให้เด็กได้เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับและการรู้ค่าจำนวนกับสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ครูนำมาจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย ขั้นสรุปการสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับลักษณะของวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหารเครื่องปรุง ขั้นตอนในการประกอบอาหาร วิธีการประกอบอาหารเพื่อทบทวนการเรียนรู้ในการเปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับและการรู้ค่าจำนวน จากนั้นเด็กวาดภาพแสดงผลงานตามความคิดของเด็กแล้วออกมาเล่าถ่ายทอดความรู้ที่ได้หน้าชั้นเรียน

4. เมื่อดำเนินการทดลองครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการทดสอบทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์หลังการทดลอง (Posttest) ด้วยแบบทดสอบเชิงปฏิบัติทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์

5. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดการประสบการณ์การประกอบอาหาร จำนวน 24 แผน และแบบทดสอบเชิงปฏิบัติทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

การหาคุณภาพของเครื่องมือ นำแผนการจัดการประสบการณ์การประกอบอาหารและแบบทดสอบเชิงปฏิบัติทักษะฉบับที่ปรับปรุงแก้ไขกับอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว มาสร้างเครื่องมือประเมินความสอดคล้อง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนได้ประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยการหาค่าความสอดคล้องข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item objective Congruence: IOC) และการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

ค่าสัมประสิทธิ์สัมพัทธ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Conbach (1990) แบบทดสอบเชิงปฏิบัติทักษะที่มีค่าสัมประสิทธิ์ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ามีความเที่ยง (Reliability)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ส่วนข้อมูลที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และศึกษาการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบทดสอบเชิงปฏิบัติการทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ โดยใช้สูตรดัชนีค่าความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) (Pinyoanantapong, 1983 : 89) การหาค่ายากง่าย (Difficulty) ของแบบประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ (Saiyot and Saiyot, 1995 : 210) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน การเปรียบเทียบคะแนนความต่างของคะแนนเฉลี่ย จากแบบวัดความสามารถทางด้านการพูดก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการใช้ภาพสัญลักษณ์ โดยใช้สูตร t-test for Dependent Samples

4. สรุปผลการวิจัย

1. ระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ก่อนได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์

พบว่า เด็กมีความสามารถเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับพอใช้ คือ ด้านการเปรียบเทียบ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 ด้านการจัดหมวดหมู่ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 ด้านการเรียงลำดับ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 ด้านการรู้ค่าจำนวน มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.08 และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านหลังได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ พบว่า เด็กมีความสามารถเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับดี คือด้านการเปรียบเทียบ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.00 ด้านการจัดหมวดหมู่ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.95 ด้านการเรียงลำดับ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.20 และด้านการรู้ค่าจำนวนค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.15

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารสูงขึ้นก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยก่อนการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.10 และหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.30

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการศึกษาและเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร พบว่า หลังได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์โดยรวมและรายด้านสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ช่วยส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการเปรียบเทียบ ด้านการจัดหมวดหมู่ ด้านการเรียงลำดับ ด้านการรู้ค่าจำนวน พบว่า มีการพัฒนาในระดับที่ดี ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้านพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง มีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์สูงขึ้นทุกด้าน อภิปรายได้ดังนี้

1.1 ด้านการเปรียบเทียบเด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ก่อนการทดลอง อยู่ในระดับปานกลาง คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 แต่หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.00 คะแนน แสดงว่ากระบวนการการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่บ้านอีสานของครุ นั้น ได้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้การเปรียบเทียบและได้ลงมือปฏิบัติกับอุปกรณ์วัตถุของจริงที่มีในท้องถิ่น โดยการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการเปรียบเทียบครูสอดแทรกทักษะในการเปรียบเทียบอันเป็นทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ในการประกอบอาหารในการเปรียบเทียบลักษณะของแตงโม น้ำ แครอทว่ามีรูปร่าง ลักษณะ สีเหมือนหรือต่างกันอย่างไรบ้าง เด็กได้สังเกตลักษณะ สี มีความแตกต่างกันทั้งด้านขนาด สี รูปร่าง รสหวาน รสเปรี้ยว รสเค็ม

มีกลิ่นหอมอร่อย ได้ชิมรส อาหาร อันเป็นประสบการณ์ตรงที่เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้ สอดคล้องกับวรรณิ วัจนสวัสดิ์ (Watjanasawat, 2009) กล่าวว่า ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ไว้ว่าความเข้าใจทางคณิตศาสตร์เกี่ยวกับตัวเลขของเด็กจะพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการที่เด็กใช้คณิตศาสตร์อย่างง่ายจากความคิดของตนแล้วค่อยๆ พัฒนาถึงกระบวนการคิดแบบคณิตศาสตร์อย่างถูกต้อง กุลยา ตันติผลาชีวะ (Tantipolchewa, 2004 : 158) ได้กล่าวว่า ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ช่วยให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนคณิตศาสตร์เบื้องต้น ได้แก่การฝึกให้เด็กได้เปรียบเทียบรูปร่างต่างๆ บอกความแตกต่างในเรื่องขนาด น้ำหนัก ระยะเวลา จำนวนสิ่งของต่างๆ ที่อยู่รอบตัวไปในชีวิตประจำวันได้

1.2 ด้านการจัดหมวดหมู่เด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้าน คณิตศาสตร์ก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 แต่หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.95 แสดงว่า ในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารของครุ นั้น ได้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะการจัดหมวดหมู่จากวัตถุที่ครุนำมาทำกิจกรรม เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องการจัดหมวดหมู่ในกิจกรรมนี้โดยการ จัดหมวดหมู่ลักษณะรูปร่าง ทรงกลม การจัดหมวดหมู่ตามสีต่างๆ นอกจากนั้นยังได้เรียนรู้การจัดหมวดหมู่จากอุปกรณ์เครื่องครัว ว่าใช้สำหรับนำมาประกอบอาหาร เช่น ท็อป ภาด จาน ชาม สอดคล้องกับบุญเยี่ยม จิตรดอน (Chitdon, 1983

: 246) กล่าวว่า ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ช่วยให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนคณิตศาสตร์เบื้องต้น ได้แก่ การจัดหมวดหมู่ การเพิ่มขึ้นและลดลง ช่วยขยายประสบการณ์เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ให้สอดคล้องกับจากง่ายไปหายาก ฝึกให้เด็กได้เปรียบเทียบรูปร่างต่างๆ บอกความแตกต่างในเรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวนสิ่งของต่างๆ ที่อยู่รอบตัว แยกแยะของเป็นหมวดหมู่เรียงลำดับใหญ่-เล็ก สูง-ต่ำ แยกเป็นหมู่ย่อยได้โดยการเพิ่มขึ้นหรือลดลง ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้เด็กพร้อมที่จะคิดคำนวณในขั้นต่อไป ตลอดจนฝึกให้คิดหาเหตุผลหรือคำตอบด้วยตนเองจากสื่อการเรียนการสอนที่ครูจัดไว้เพื่อช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจ ตัดสินใจได้อย่างถูกต้องสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ลิดา จันทรตรี (Chantarree, 2004 : 23) กล่าวว่าทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์เด็กควรได้รับประสบการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องของ การเรียงลำดับ การจำแนกตามรูปร่าง ขนาด น้ำหนัก ความยาวความสูง การนับและการวัดซึ่งเป็นพื้นฐานในการเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์ในระดับต่อไป

1.3 ด้านการเรียงลำดับ เด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้าน คณิตศาสตร์ก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 แต่หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.20 แสดงว่ากระบวนการการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารพื้นบ้านอีสานของครูนั้น ได้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะการเรียงลำดับที่ครูนำมาทำกิจกรรม เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง เด็กมีการ

เรียงลำดับขั้นตอนการประกอบอาหาร และในทุกกิจกรรมของการประกอบอาหารจะมีขั้นสรุป เพื่อฝึกให้เด็กได้นำเสนอผลงานของกลุ่มตนเองในหน้าชั้นเรียนถึงขั้นตอนการทำอาหาร ว่ากลุ่มของตนเองมีขั้นตอนการทำอย่างไร เด็กก็สามารถเรียงลำดับขั้นตอนการทำได้ ซึ่งสอดคล้องกับนิติยา ประพุดติกิจ (Praprasitkit, 1994 : 4) กล่าวว่า คณิตศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันที่สำคัญเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ชีวิตค้นคว้า แก้ปัญหา และเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก และต้องคำนึงว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์นั้นขึ้นอยู่กับระบบพัฒนาการของเด็กด้วยและสอดคล้องกับ วัลนา ธรจักร (Thornchakra, 2001 : 25) กล่าวว่า เด็กจะต้องมีประสบการณ์และได้รับการฝึกในเรื่องของการสังเกต เปรียบเทียบ การจำแนกสิ่งต่างๆ ตามรูปร่าง การบอกตำแหน่ง การเรียงลำดับการนับและการวัด ทักษะต่างๆ เหล่านี้จะช่วยเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะก้าวไปสู่การเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ในขั้นสูงต่อไป

1.4 ด้านการรู้ค่าจำนวน เด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.80 แต่หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีระดับทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.15 แสดงว่า กระบวนการการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ได้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะการรู้ค่าจำนวนจากการปฏิบัติจริง ที่ครูนำมาทำกิจกรรมในทุกๆ กิจกรรม นอกจากนี้เด็กยังได้เรียนรู้การจับคู่หนึ่ง

ต่อหนึ่ง จำนวนมาก จำนวนน้อย และการนับ สอดคล้องกับกุลา ตันติผลาชีวะ (Tantipolchewa, 2002 : 158) กล่าวว่า คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นความเข้าใจจำนวนการปฏิบัติเกี่ยวกับจำนวน หน้าที่และความสัมพันธ์ของจำนวนความเป็นไปได้ และการวัดทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยจะเน้น ไปที่การจัดจำแนกสิ่งต่างๆ การเปรียบเทียบและการเรียนรู้สัญลักษณ์ของคณิตศาสตร์ ซึ่งเด็กจะ เรียนรู้ได้จากกิจกรรมปฏิบัติการและประพาสจิต เนติศักดิ์ (Netisak, 1986 : 20) กล่าวว่า ทักษะ พื้นฐานทางคณิตศาสตร์เป็นความรู้พื้นฐานของ เด็กที่ควรได้รับประสบการณ์ เกี่ยวกับการนับเพื่อ เป็นพื้นฐานในการเตรียมความพร้อมที่จะเรียน คณิตศาสตร์ในระดับต่อไป

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การประกอบอาหาร มีคะแนนทักษะพื้นฐานทาง คณิตศาสตร์ก่อนการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.10 ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ก่อนการ ทดลองอยู่ในระดับปานกลางแต่หลังการทดลอง เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.30 ทักษะพื้น ฐานทางคณิตศาสตร์หลังการทดลองอยู่ในระดับดี แสดงว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์การประกอบ อาหารของครูนั้น ส่งเสริมให้เด็กมีประสบการณ์ใน การประกอบอาหารที่มีในท้องถิ่นพื้นบ้านของ ตนเองเนื่องจากเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นของ ตัวเด็กจึงง่ายต่อการเรียนรู้ผ่านสื่อที่เป็นของจริง บริบทอาหารตามบ้านตนเองจริงๆ วัสดุ สื่ออุปกรณ์ มีอยู่ในท้องถิ่นตัวเองจริง เด็กได้ลงมือปฏิบัติ กิจกรรม โดยครูจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้เปรียบเทียบ เรียงลำดับ จัดหมวดหมู่และรู้ค่าจำนวน ผ่าน

ประสาทสัมผัสทั้ง 5 สอดคล้องกับธรรมชาติของ เด็กปฐมวัยที่เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ การสำรวจ ค้นคว้า มีความอยากรู้อยากเห็นสนใจสิ่งแปลกใหม่ ในกิจกรรม การได้ลงมือกระทำตรงกับพัฒนาการ ด้านสติปัญญาของเด็กในชั้นที่ 2 ชั้นก่อนปฏิบัติการ ตามที่ปานิตา กุดกรุง (Kutkrung, 2010) ได้กล่าว ไว้ว่าเด็กช่วงอายุ 2-6 ปีจะถือเอาตนเองเป็นสำคัญ (Self Centered) และเรียนรู้จากการสัมผัสและใช้ ทุกส่วนของร่างกายในการทำกิจกรรมแต่การเรียนรู้ ที่ได้ผลดีที่สุดคือการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตน ได้ลงมือปฏิบัติเด็กในวัยนี้ต้องการประสบการณ์ ที่เป็นรูปธรรมต้องการค้นหาสำรวจ (Explore) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจอห์นดิวอี้ ที่กล่าวว่า เด็กเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing) ดังที่ สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (Pinyoanantaphong, 2002 : 31-33) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยโดยธรรมชาติ แล้วมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่างๆ รอบตัว และต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่และที่สำคัญ การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยนั้นควรอยู่ที่ตัวเด็กเป็น ผู้สร้างสรรค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเองตลอดจนได้ลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเองสอดคล้องกับทิสนา เขมมณี (Khammanee, 1993 : 133-135) กล่าวว่า เด็ก ปฐมวัยมีการเรียนรู้ทั้งที่ผ่านประสาทสัมผัสและ การสร้างความรู้ขึ้นในตัวเองการเปิดโอกาสให้ เด็กได้มีประสบการณ์ตรงและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีในกิจกรรม การประกอบอาหารนี้ มุ่งเน้นให้เด็กได้สัมผัสกับสื่อ อุปกรณ์ที่มีลักษณะแตกต่างกัน เพื่อส่งเสริมให้เด็ก ได้รู้จักการสังเกตและจำแนกการเปรียบเทียบการ จัดหมวดหมู่กับสื่อ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานทาง

คณิตศาสตร์เช่นเดียวกับเยาวยา เดชะคุปต์ (Dechakup, 1999 : 10) กล่าวว่า เด็กเกิดการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสในการลงมือกระทำ การกระทำจะทำให้เด็กค่อยๆเกิดความคิดสร้างจินตนาการ

จากที่กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารของครู เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เรียนรู้ผ่านสื่อที่เป็นของจริง บริบทอาหารตามท้องถิ่นตามบริบทในบรรยากาศที่เด็กคุ้นเคยทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ได้ง่ายขึ้นผ่านสื่อของจริง วัสดุ สื่ออุปกรณ์มีอยู่ในท้องถิ่นตัวเองจริง เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 จึงส่งผลต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการเปรียบเทียบ การเรียงลำดับ การจัดหมวดหมู่และการรู้ค่าจำนวน ซึ่งทักษะในแต่ละด้านของพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยมีความแตกต่างกันตามความสามารถพื้นฐานเดิม โดยครูจะสอดแทรกความรู้ทางด้านทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ให้แก่เด็ก โดยการแนะนำสนทนาพูดคุย การใช้คำถามให้เด็กได้ลงมือกระทำกับสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นของจริงตามบริบทท้องถิ่นที่เด็กคุ้นเคยขณะทำกิจกรรมครูใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับที่ดีขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ครูควรเลือกการทำกิจกรรมการเรียนรู้การสอนระดับปฐมวัยนั้น นอกจากจะจัด

ประสบการณ์การประกอบอาหารแล้ว ครูสามารถจัดประสบการณ์การประกอบอาหารให้ครบทั้ง 4 ภาค เช่น อาหารภาคเหนือ อาหารภาคกลางและอาหารภาคใต้

1.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนระดับปฐมวัย การประกอบอาหารบางประเภทจะมีขั้นตอนการทำยุ่งยาก เด็กบางคนยังทำไม่ได้ ครูควรปรับเปลี่ยนอาหารที่มีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน และมีขั้นตอนที่ง่ายมาจัดกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้านครั้งต่อไป ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยในรูปแบบการใช้สื่อต่างๆ

2.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนระดับปฐมวัยครั้งต่อไป ครูควรศึกษาให้เด็กทุกคนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการนับตัวเลขด้วยวัสดุสิ่งของรอบตัวในการพัฒนาทักษะด้านคณิตศาสตร์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การใช้สื่อจากชีวิตประจำวันและธรรมชาติรอบตัว สามารถนำมาใช้แทนสื่อการสอนปฐมวัยที่ดีกว่าสื่อที่ประดิษฐ์ขึ้น เนื่องจากวัสดุ สื่อจากธรรมชาติและในชีวิตประจำวัน มีรายละเอียดเชิงคณิตศาสตร์ครอบคลุม เช่น สามารถเปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ และค่าจำนวนได้และ

สามารถใช้วัสดุได้หลากหลายชนิดในเวลาเดียวกัน
ภายใต้เงื่อนไขที่ครูกำหนดคือการประกอบอาหาร

การเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ มิได้เรียนแยก
รายด้าน แต่สามารถเรียนได้หลายด้านในกิจกรรม
เดียวกัน ทั้งนี้เพราะความรู้มิได้แยกส่วนสาระ
แต่ในหนึ่งสาระมีหลากหลายความรู้สำหรับเด็ก
ปฐมวัยสามารถสอดแทรกได้ตามวุฒิภาวะของเด็ก
การลงมือปฏิบัติ ใช้ประสาทสัมผัสทุกด้าน เป็นวิธี
การพัฒนาเด็กได้ดีที่สุด โดยเฉพาะการประกอบ
อาหารที่ออกแบบโดยผ่านการวิเคราะห์และ
สังเคราะห์ เนื้อหาและวิธีการดังที่ได้ออกแบบ
และทดลอง

การออกแบบเนื้อหาที่นำวัฒนธรรม
ท้องถิ่นมาจัดประสบการณ์ เป็นเรื่องที่สร้างความ
ตระหนักการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นได้ดี

เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การ
ประกอบอาหาร มีความสนใจต่อกิจกรรมทำอาหาร
ในชีวิตประจำวันมากขึ้นชอบสังเกต ชักถาม
ขั้นตอนการทำอาหารจากผู้ปกครอง ซึ่งแต่ก่อน
ไม่เคยสนใจ ทำให้ผู้ปกครองมีความพึงพอใจและ
หากผู้ปกครองเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของเด็กก็จะ
สามารถสอนเพิ่มเติมให้เกิดทักษะได้ที่บ้าน
ถือเป็นการปลูกฝังทักษะนิสัย และลักษณะนิสัยที่
ดีสำหรับการดำเนินชีวิตของเด็กในอนาคต

References

- Chantarree, L. (2004). development of basic math skills of preschool children Heard with a basic mathematics teaching set. *Master of Education*. Graduate School : Srinakharinwirot University.
- Chitdon, B. (1983). *Teacher Handbook Series of activities for children*. Bangkok : Department of General Education Supervision Study Unit. Ministry of Education.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. 5th ed. New York : Harper Collins Publishers.
- Dechakup, Y. (1999). *Activities for preschool children*. Bangkok : AP Graphic Design.
- Khammanee, T. (1993). *Principles and forms of early childhood development, Thai way of life*. 2nd edition. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Kulpisan, P. (1993). *Your child's brain develops with art*. Bangkok : Plans of Publishing.
- KutKrung, P. (2010). Basic mathematical skills of young children who receive creative art activities from natural materials. *Master of Education*. Graduate School : Srinakharinwirot University.

- Netisak, P. (1986). *Teaching Mathematics, Embellishing Education, Department of Curriculum and Instruction*. Lampang : Faculty of Education, Lampang.
- Phonyothin, P. (1997). *Early childhood learning based on the oscilloscope concept*. Bangkok : Amarin Printing and Publishing
- Pinyoanantaphong, S. (2002). *New Measurement and Evaluation: Early Childhood*. Bangkok : Srinakharinwirot University.
- Pinyoanantapong, B. (1983). *Criteria-Based Testing: Concepts and Methods*. Bangkok : Textbooks and Teachings Srinakharinwirot University.
- Praprasitkit, N. (1994). *Mathematics for Preschool Children*. 2nd edition. Petchaburi : Petchaburi Teachers College.
- Saiyot, L. and Saiyot, A. (1995). *Educational Research Techniques*. 4th edition. Bangkok : Suveeriyasan.
- Tantipolchewa, K. (2002). *Early Childhood Education Instruction*. Bangkok : Epsom Press Products.
- Tantipolchewa, K. (2004). *Learning activities management for preschool children*. Bangkok : Edison Press Products Co., Ltd.
- Thornchakra, W. (2001). Fundamental math skills of early childhood children who are experienced by educational game activities as well as real condition assessment. *Master of Education*. Graduate School : Srinakharinwirot University.
- Watjanasawat, W. (2009). Mathematic Basic Skills of Young Children Acquired Lotto Didactic Games. *Master of Education*. Graduate School : Srinakharinwirot University.
- Yaanan, R. (2008). Studying the learning management process for preserving local food wisdom in Nanokkok Subdistrict, Laplae District, Uttaradit Province. *Master Thesis in Education*. Graduate School : Udonrdit University.

การวิเคราะห์ความต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษและปัญหา
ในการพูดภาษาอังกฤษในการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษา
จากโรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช*

The Analysis of Needs in English Speaking Skills and
Problems of Navaminda Kasatriyadhiraj Royal Air Force
Academy Graduates in Speaking English in the Workplace

วนิชา สิริรังหอม

Wanicha Siraranghom

นักวิชาการศึกษา

Educator, Thailand

E-mail: wanichasira@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ความต้องการของบัณฑิตที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช (รร.นบก.) เกี่ยวกับทักษะการพูดภาษาอังกฤษสำหรับการทำงาน 2) วิเคราะห์ปัญหาการพูดภาษาอังกฤษสำหรับการทำงานของบัณฑิตที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช (รร.นบก.) เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ บัณฑิตที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช (รร.นบก.) จำนวน 140 นาย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม ที่ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ 1) ความต้องการเกี่ยวกับทักษะการพูดภาษาอังกฤษสำหรับการทำงาน โดยให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นระดับความต้องการ 5 ระดับตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Rating Scales) 2) ปัญหาการพูดภาษาอังกฤษสำหรับการทำงานของบัณฑิต และ 3) ส่วนความคิดเห็นเพิ่มเติม แบบสอบถามวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ และความคิดเห็นเพิ่มเติมจะวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมบัณฑิตต้องการพูดภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน และการติดต่อประสานงานทั่วไป และบัณฑิตในแต่ละส่วนมีความต้องการที่แตกต่างกันออกไป ตามแต่ละลักษณะ

*ได้รับบทความ: 18 ตุลาคม 2563; แก้ไขบทความ: 22 ธันวาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2563

Received: October 18, 2020; Revised: December 22, 2020 ; Accepted: December 30, 2020

ของงาน เช่น ส่วนกำลังรบ ต้องการมีทักษะการพูดเพื่อติดต่อประสานงานในการฝึกซ้อม หรือภารกิจทางทหารกับนานาชาติ ส่วนบัญชาการต้องการมีทักษะการพูดในการประสานงานทั่วไป และในการฝึกการเข้าร่วมประชุม สัมมนาต่างๆ บัณฑิตส่วนส่งกำลังบำรุงต้องการทักษะการพูดเพื่อเจรจาต่อรอง ซื้อขาย ยุทโธปกรณ์ต่างๆ รวมถึงทักษะการอ่าน และการแปล ในด้านของปัญหาที่พบในการพูดภาษาอังกฤษพบว่าบัณฑิตมีปัญหาเมื่อต้องพูดภาษาอังกฤษในสถานการณ์ที่หลากหลาย มีปัญหาด้านไม่ทราบคำศัพท์มากพอที่จะสื่อสาร การออกเสียง และขาดความมั่นใจในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ

คำสำคัญ: นักเรียนนายเรืออากาศ (นนอ); โรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช (รร.นนท.); ทักษะการพูดภาษาอังกฤษในการทำงาน; ปัญหาการพูดภาษาอังกฤษในการทำงาน

Abstract

This research of objective to: 1) to analyze the needs of graduates of Navaminda Kasatriyadhiraj Royal Air Force Academy (NKRAFA) for speaking English skills for work, 2) to analyze the graduates' problems of speaking English for work. A quantitative research the sample group was 140 graduates of Navaminda Kasatriyadhiraj Royal Air Force Academy (NKRAFA). The instrument used was a questionnaire with three main sections administered to graduates. They were 1) The need for speaking English for work 2) problems in speaking English for work, and 3) the additional opinions towards needs in speaking English for work. The questionnaire was analyzed using Statistical Package for the Social Sciences. And the additional opinions were analyzed descriptively.

The results revealed that: the graduates could not speak English in different situations effectively. They had limited speaking skills to liaise with foreigners during foreign visits and military missions. The language skills required by the graduates depended on the positions that graduates were appointed. In combat force, the graduates needed skills in liaising with others during military and diplomatic missions. In command department, graduates needed everyday conversational skills, and speaking skills when attending seminars or making a presentation. And in logistics department-such as purchasing weapons and studying the accompanying weapon manuals-they needed negotiation skills as well as reading and translation skills. In terms of problems encountered in speaking English, they had difficulty speaking English in a variety of situations. They lacked confidence

when speaking English due to pronunciation problems and limited vocabulary.

Keywords: Air Cadet; Navaminda Kasatriyadhiraj Royal Air Force Academy (NKRAFA); English speaking skills for work; problems of speaking English for work

1. บทนำ

จากผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตประจำปี 2556-2559 ของกองสถิติและประเมินผล โรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช (รร.นบก.) ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษของนักเรียนนายเรืออากาศ (นบอ.) อยู่ในระดับต่ำสุด และความสามารถด้านการพูดของ นบอ. มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเช่นกัน เมื่อเปรียบเทียบกับทักษะอื่นๆ (Data Processing Department, Statistics and Evaluation Division, 2016) และเพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของกองทัพอากาศ โรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช (รร.นบก.) โดยภาควิชามนุษยศาสตร์ กองวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ กองการศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยขึ้นตรงด้านการศึกษาของกองทัพอากาศ ได้เล็งเห็นความสำคัญที่ต้องมีการส่งเสริม และสนับสนุนให้ นบอ. มีขีดความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษในระดับที่ใช้งานได้ในชีวิตการทำงาน และในสถานการณ์จริง ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงทำการเก็บข้อมูลจากผู้สำเร็จการศึกษาจาก รร.นบก. เพื่อหาข้อมูลว่าบัณฑิตมีความต้องการทักษะการพูดที่สามารถใช้ในการทำงานอะไรบ้าง รวมถึงการหาข้อมูลว่าบัณฑิตประสบปัญหาในการพูดภาษาอังกฤษอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลใช้ในการพัฒนาบทเรียนการพูดภาษาอังกฤษ

และปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนในรร.นบก.

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเรื่อง ทฤษฎีการวิเคราะห์ความต้องการ (needs analysis) โดยการวิเคราะห์ความต้องการเป็นกระบวนการเก็บข้อมูลกระบวนการแรกในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษแบบเฉพาะทาง (English for Specific Purposes-ESP) (Brown, 1995) การวิเคราะห์ความต้องการเป็นกระบวนการที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน และการออกแบบบททดสอบ โดยกระบวนการนี้จะเริ่มจากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียนการตีความข้อมูล เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด ทั้งนี้ความต้องการบทเรียนภาษาอังกฤษแบ่งออกเป็นสองชนิด คือ 1) ความต้องการต่อเป้าหมาย (target need) ประกอบด้วย 1) ความจำเป็น (necessities) คือสิ่งที่ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้เพื่อใช้ในสถานการณ์ เป้าหมายจริงเมื่อจบหลักสูตรแล้ว 2) ความขาดแคลน (lacks) คือช่องว่างระหว่างสิ่งที่ผู้เรียนรู้แล้วกับสิ่งที่ผู้เรียนต้องการรู้ และ 3) ความต้องการ (wants) คือสิ่งที่ผู้เรียนมีความรู้สึกว่ายากจะรู้ เพื่อให้มีความสามารถเข้าถึงความต้องการต่อเป้าหมายได้) 2) ความต้องการต่อกระบวนการเรียนรู้ (learning needs) หมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนจำเป็นต้องทำใน

กระบวนการเรียนรู้ภาษา เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hutchinson & Waters, 1987) การวิเคราะห์ความต้องการเป็นกระบวนการเก็บข้อมูลซึ่งสามารถสามารถเก็บได้หลายวิธี (Orr, 2002 cited in Kim, 2013 : 279-288) เช่น แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษเฉพาะทาง (ESP) (Brown, 2016) และการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนสามารถทำได้ในระยะแรกๆ ก่อนการเรียนการสอน เพราะจะทำให้ผู้เรียนทราบถึงจุดมุ่งหมายเร็วขึ้นและตรงประเด็นมากขึ้น โดยที่ไม่เสียเวลาที่ต้องเรียนภาษาอังกฤษทั่วไป (Hutchinson & Waters, 1987; Kenny, 2016 : 253-260)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาษาอังกฤษเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะ (English for Specific Purposes หรือ ESP) เป็นการสอนภาษาอังกฤษเพื่อจุดประสงค์เฉพาะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำเอาสิ่งที่เรียนมาไปใช้ประโยชน์กับงานได้อย่างตรงจุดประสงค์ของงานอย่างเต็มที่ Hutchinson & Waters (1987) ให้นิยามว่า ESP เป็นวิธีการสอนภาษาที่ยึดผู้เรียนเป็นหลัก และเป็นวิธีการสอนที่ตอบคำถามที่ว่า ผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษไปเพื่อวัตถุประสงค์ใดต้องวิเคราะห์ว่าเนื้อหาแบบไหนและวิธีการแบบใดที่ผู้เรียนต้องการเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานในสถานการณ์จริง ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ESP เป็นการเรียนรู้ภาษาที่มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจง ซึ่งแตกต่างจากการเรียนภาษาอังกฤษโดยทั่วไป (General English) โดยจะเน้นจุดประสงค์เฉพาะของผู้เรียนอย่าง

แท้จริง (Isani, 2013) Dudley-Evans & St. John (1998) ได้กล่าวถึงลักษณะของ ESP ว่ามีดังนี้ 1) ออกแบบมาเพื่อจุดประสงค์เฉพาะ 2) ใช้สอนเฉพาะกลุ่ม และมีวิธีการสอนที่แตกต่างจากการสอนภาษาอังกฤษทั่วไป 3) ผู้เรียนส่วนมากจะศึกษาอยู่ในระดับมหาวิทยาลัย หรือวัยทำงาน 4) หลักสูตรจะถูกออกแบบมาเพื่อผู้เรียนที่มีความรู้ทางภาษาอังกฤษในระดับปานกลางถึงระดับสูง และ 5) หลักสูตร ESP ควรต้องมีการเรียนการสอนระบบภาษาบ้าง เช่น ไวยากรณ์ คำศัพท์ (Lexis) และทักษะการเรียนรู้ (Study Skills) ESP

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพูดภาษาอังกฤษ (English speaking) Celce-Murica (2001) กล่าวว่า ทักษะการพูดเป็นทักษะที่ซับซ้อน ต้องการการถ่ายทอดทางภาษาที่ต้องมีความถูกต้องและมีความคล่องในเวลาเดียวกัน (Accuracy and Fluency) และความถูกต้องประกอบไปด้วยการใช้ไวยากรณ์ คำศัพท์ และการออกเสียงส่วนความคล่องคือ ความสามารถพูดได้อย่างไม่ติดขัดพูดให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย (Gower, Philips & Walter, 1995) Bygate (1987) ได้แบ่งทักษะการพูดออกเป็นสองประเด็น คือ ทักษะการถ่ายทอดและทักษะการโต้ตอบ ซึ่งผู้พูดที่ดีต้องสามารถทำทั้งสองทักษะได้ในคราวเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ Leong & Ahmadi (2017 : 34-41) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพูดภาษาอังกฤษไว้ว่า การพูดเป็นทักษะที่ใช้บ่อยที่สุดทักษะหนึ่งในการสื่อสารกับผู้อื่นในชีวิตประจำวัน และเป็นทักษะที่ต้องเรียนรู้ก่อนทักษะการเขียนและการอ่าน เป็นทักษะที่ไม่สามารถพัฒนาได้ง่ายๆ เพราะ

การที่จะสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้พูดจำเป็นต้องเรียนรู้การออกเสียง ไวยากรณ์ หรือหลักภาษา คำศัพท์ ความคล่อง และต้องสื่อสารให้เข้าใจด้วย ดังที่ Efrizal (2012 : 127-134) และ Gilakjani (2012 : 119-128) ได้กล่าวว่า ในการสอนการพูดถ้าต้องการให้ผู้เรียนพูดภาษาอังกฤษได้เสมือนในสถานการณ์จริงครูควรสร้างสถานการณ์การพูดที่เหมือนจริงให้ผู้เรียนได้ฝึกอย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้น เพื่อที่จะผลิตนายทหารที่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุพันธกิจ และวิสัยทัศน์กองทัพอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ความต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และปัญหาในการพูดภาษาอังกฤษในการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษาจาก รร.นบก. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในการพูดภาษาอังกฤษของผู้สำเร็จการศึกษา ทั้งนี้ ผลการศึกษายังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงเนื้อหา และวิธีการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษใน รร.นบก. เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการจริงเกี่ยวกับทักษะการพูดภาษาอังกฤษในการทำงานในอนาคตของ นนอ.ด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของบัณฑิตที่จบการศึกษาจาก รร.นบก. เกี่ยวกับทักษะการพูดภาษาอังกฤษสำหรับการทำงาน

2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการพูดภาษาอังกฤษสำหรับการทำงานของบัณฑิตที่จบการศึกษาจาก รร.นบก.

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย คือ ผู้สำเร็จการศึกษาจาก รร.นบก. ในหน่วยต่างๆ ใน ทอ. จำนวน 140 นาย จาก 5 หน่วยหลัก (26 หน่วยย่อย) ที่มีชั้นยศระหว่าง ร.อ. ถึง น.ท. ที่ปฏิบัติราชการในกองทัพอากาศ การเลือกประชากรเลือกโดยวิธีการสุ่ม ประกอบไปด้วย 1) ส่วนบัญชาการ จำนวน 23 นาย 2) ส่วนกำลังรบ จำนวน 72 นาย 3) ส่วนส่งกำลังบำรุง จำนวน 29 นาย 4) ส่วนการศึกษา จำนวน 12 นาย และ 5) ส่วนกิจการพิเศษ จำนวน 4 นาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม โดยเครื่องมือได้ถูกวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง และหาค่าความเชื่อมั่นโดยผู้เชี่ยวชาญ กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงในงานวิจัยก่อนนำไปใช้จริง แบบสอบถามสำรวจความต้องการของบัณฑิต ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ให้เลือกระดับความต้องการจาก 5 ระดับ (5-Likert scale) (5 = ต้องการมากที่สุด 4 = ต้องการมาก 3 = ต้องการปานกลาง 2 = ต้องการน้อย และ 1 = ต้องการน้อยที่สุด) 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการพูดภาษาอังกฤษ ของบัณฑิต โดยให้เลือกระดับปัญหาจาก 3 ระดับ (3 = เป็นปัญหามาก 2 = เป็นปัญหามากปานกลางและ 1 = เป็นปัญหาน้อย) และ 4) ความคิดเห็นเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยทางสังคมศาสตร์

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบทางสถิติ หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนของความคิดเห็นเพิ่มเติม นำมาวิเคราะห์แบบอธิบายความ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยจะนำเสนอผลเกี่ยวกับ 1) ความต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษสำหรับการทำงาน และ 2) ปัญหาการพูดภาษาอังกฤษสำหรับการทำงาน และ 3) ความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

1. ในการวิเคราะห์ผลรวมจากแบบสอบถาม ในภาพรวมจากบัณฑิตจาก 5 ส่วนจำนวน 140 นาย โดยรวมสรุปได้ว่า บัณฑิตมีความต้องการพูดภาษาอังกฤษเพื่อติดต่อประสานงานทั่วไปกับชาวต่างชาติได้ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.93) รองลงมาเป็นความต้องการพูดภาษาอังกฤษเกี่ยวกับภารกิจงานต่างประเทศ ระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$, S.D. = 1.00) และความต้องการการพูดภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารในงานราชการทหาร ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 1.03) ต้องการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการต้อนรับ พบปะ สัมพันธ์กับบุคลากรในหน่วยงานทางราชการทหาร ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.90) จากนั้นเป็นความต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษในงานประชุม อบรม หรือการอบรมเชิงปฏิบัติการทางการทหาร ระดับมาก ($\bar{x} = 3.84$, S.D. = 0.92) และมีความต้องการการพูดในการกิจทางการทหารระดับปานกลาง ซึ่งมีผลคะแนนน้อยที่สุด คือ ($\bar{x} = 3.21$, S.D. = 0.71)

2. แบบสอบถามส่วนที่ 2 เกี่ยวกับปัญหาในการพูดภาษาอังกฤษ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบ จากมาก (3) ปานกลาง (2) หรือน้อย (1) ผลโดยรวมสรุปได้ว่า ประเด็นที่บัณฑิตคิดว่าเป็นปัญหามากที่สุดคือ ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษให้ได้ในบริบท หรือสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลายได้ ($\bar{x} = 2.11$, S.D. = 0.59) รองลงมาคือ ไม่มีความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษ ($\bar{x} = 2.10$, S.D. = 0.66) และปัญหาทางด้านการออกเสียง ($\bar{x} = 2.09$, S.D. = 0.62) มีปัญหาด้านคำศัพท์ที่ใช้ในการสื่อสาร ($\bar{x} = 2.07$, S.D. = 0.59) มีปัญหาด้านการเลือกใช้คำในภาษาอังกฤษประเภทต่างๆ ($\bar{x} = 2.06$, S.D. = 0.61) ปัญหาด้านการฟังเช่น ไม่สามารถจับใจความสำคัญ หรือเพื่อจบบายละเอียดจากการฟังได้ ($\bar{x} = 2.01$, S.D. = 0.65) ทั้งนี้บัณฑิตมีความคิดเห็นว่าไวยากรณ์ที่ใช้ในการพูดเป็นปัญหาน้อยที่สุด ($\bar{x} = 1.99$, S.D. = 0.59) นอกจากการวิเคราะห์ผลรวมแล้ว งานวิจัยนี้ยังได้เสนอผลการวิจัยแยกตามส่วนต่างๆ โดยจะนำเสนอออกเป็นส่วนๆ ไปเริ่มจากหน่วยบัญชาการ ซึ่งมีบัณฑิตตอบแบบสอบถามจำนวน 23 นาย ได้ผลดังนี้

2.1 บัณฑิตที่ทำงานในส่วนบัญชาการต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่ใช้ในการเจรจาต่อรองในสถานการณ์ต่างๆ ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = 1.33) ละต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารในงานราชการทหาร เช่น การฝึกทางทหารระดับนานาชาติประเทศ ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 1.32) ระดับมาก และประเด็นที่บัณฑิตที่ทำงานในส่วนนี้คิดว่าเป็นปัญหาที่สุดคือ ปัญหาด้านการพูดภาษาอังกฤษในบริบทและสถานการณ์ต่างๆ ($\bar{x} = 2.04$,

S.D. = 0.71)

2.2 บัณฑิตในส่วนกำลังรบจำนวน 72 นาย มีความเห็นว่า ต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อติดต่อประสานงานทั่วไปกับชาวต่างชาติมากที่สุด ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.78) รองลงมา คือต้องการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารในงานราชการทหาร เช่น การฝึกทางทหาร ระดับนานาชาติประเทศ ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.86) และ ทักษะการพูดภาษาอังกฤษในการกิจการไปศึกษาดูงานต่างประเทศ ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.79) และ บัณฑิตในส่วนนี้ เห็นว่ามีปัญหาในการออกเสียงภาษาอังกฤษมากที่สุด ($\bar{x} = 2.15$, S.D. = 0.60) จากนั้นจะประสบปัญหาด้านความสามารถพูดภาษาอังกฤษในบริบทและสถานการณ์ต่างๆ ($\bar{x} = 2.14$, S.D. = 0.56) และขาดความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษ ($\bar{x} = 2.13$, S.D. = 0.63)

2.3 บัณฑิตในส่วนส่งกำลังบำรุง จำนวน 29 นาย มีความเห็นว่า ต้องการพูดภาษาอังกฤษเพื่อติดต่อประสานงานทั่วไปกับชาวต่างชาติระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.94) รองลงมา คือต้องการพูดภาษาอังกฤษในการกิจการไปศึกษาดูงานต่างประเทศ ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 1.02) และ ต้องการพูดภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารในการประชุมอบรม หรือการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ในภารกิจทางทหาร ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.92) ระดับมาก ทั้งนี้ บัณฑิตกลุ่มนี้มีความคิดเห็นว่าปัญหาที่มีผลกับการพูดภาษาอังกฤษเกิดจากความไม่มั่นใจมากที่สุด ($\bar{x} = 2.31$, S.D. = 0.60) และมีปัญหาในการเลือกใช้คำในคำภาษาอังกฤษประเภทต่างๆ ($\bar{x} = 2.21$, S.D. = 0.62)

2.4 บัณฑิตจากส่วนการศึกษา จำนวน 12 นาย ส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อนำเสนอทางวิชาการเพื่อผลงาน อภิปรายและแสดงความคิดเห็นในงานประชุมทางวิชาการระดับนานาชาติมากที่สุด ($\bar{x} = 3.92$, S.D. = 1.00) และต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษในการกิจการไปศึกษาดูงาน ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 0.89) ทั้งนี้ปัญหาในการพูดภาษาอังกฤษของบัณฑิตคือ ความรู้ด้านคำศัพท์ในระดับที่สามารถสื่อสารได้ ($\bar{x} = 2.08$, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ ปัญหาด้านการออกเสียง ($\bar{x} = 2.00$, S.D. = 0.43)

2.5 บัณฑิตจากส่วนกิจการพิเศษ จำนวน 4 นาย มีความต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อติดต่อประสานงานทั่วไปกับชาวต่างชาติมากที่สุด ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 1.50) และต้องการการพูดภาษาอังกฤษเพื่อต้อนรับ พบปะ สังสรรค์ ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.965) บัณฑิตจากส่วนนี้มี ปัญหาความสามารถพูดภาษาอังกฤษในบริบทและสถานการณ์ต่างๆ มากที่สุด ($\bar{x} = 2.25$, S.D. = 0.50) เป็นปัญหาในการออกเสียง ($\bar{x} = 2.00$, S.D. = 0.82) และปัญหาด้านคำศัพท์ในระดับที่สามารถสื่อสารได้ ($\bar{x} = 2.00$, S.D. = 0.82)

3. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษต่อการทำงาน

1) ส่วนบัญชาการมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าบัณฑิตต้องการฝึกพูดในบริบทที่แตกต่างกัน ต้องการฝึกปฏิบัติให้บ่อย ฝึกด้วยตนเอง เช่น ดูหนัง ฟังเพลง อ่านนิยายภาษาอังกฤษ และต้องการให้มีการเพิ่มชั่วโมง การฝึกพูด ฟัง ออกเสียง เน้นการปฏิบัติจริง

ด้านเนื้อหา บัณฑิตต้องการเรียนรู้ศัพท์เทคนิคต่างๆ ต้องการเรียนรู้ไวยากรณ์ที่ถูกต้องในระดับต่างๆ เช่น การออกหนังสือราชการ และต้องการเรียนรู้การสื่อสารแบบเป็นทางการ 2) ส่วนกำลังรับมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าต้องการเรียนรู้การออกเสียง และคำศัพท์ ต้องการเรียนรู้คำศัพท์ทั่วไป ศัพท์ทางด้านทหาร ในด้านการฟัง บัณฑิตต้องการฝึกการฟัง และพูดไปพร้อมๆ กัน เช่น ฝึกฟัง CNN หรือรายการที่มีการบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ 3) บัณฑิตส่วนส่งกำลังบำรุง มีความคิดเห็นว่าเป็นบัณฑิตต้องการเรียนเพื่อใช้สื่อสารในการทำงาน ต้องการเรียนเนื้อหาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ เช่น อ่าน และแปลความ เช่น อ่าน คู่มือการใช้งานอุปกรณ์ต่างๆ และสามารถใช้ภาษาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องอุปกรณ์ต่างๆ ได้ด้วย 4) บัณฑิตจากส่วนการศึกษาต้องการให้มีการสอนคำศัพท์เพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอ และอภิปรายในงานประชุม สัมมนาต่างๆ และควรส่งเสริมให้มีการสอนวิชาต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษ และ 5) ส่วนกิจการพิเศษ เสนอความคิดเห็นว่าบัณฑิตต้องมีโอกาสใช้ภาษา อยากได้โอกาสในการฝึกพูดในสถานการณ์จริง

สรุปผล โดยภาพรวมสามารถสรุปได้ว่า บัณฑิตต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อติดต่อประสานงานทั่วไป เช่น การประสานงาน โครงการความร่วมมือ การต้อนรับคณะจากต่างประเทศ การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสร้าง และรักษาความสัมพันธ์ รองลงมาคือต้องการการพูดภาษาอังกฤษที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานในต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษเพื่อการเอาตัวรอด (survival

English) การถาม-ตอบ การอภิปราย และการแลกเปลี่ยน และแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้แล้ว บัณฑิตยังต้องการทักษะการพูดเพื่อใช้ในการกิจทางทหาร เช่น การฝึกกรบร่วมกับนานาชาติประเทศ บัณฑิตมีความคิดเห็นว่าการสื่อสารในระดับพื้นฐานมีความจำเป็นต่อการทำงาน และการประสานงานต่างๆ ดังนั้น พวกเขาต้องการกลวิธีการพูดที่หลากหลาย เพราะในการทำงานจริงไม่สามารถคาดเดาสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และเป็นที่น่าสังเกตว่า การพูดเพื่อบรรยายสรุปเกี่ยวกับหน่วยงานของตนเอง และเกี่ยวกับภารกิจด้านการทหารเป็นสิ่งที่ต้องการน้อยที่สุด นั่นก็อาจจะเป็นเพราะว่าการพูดแบบบรรยายสรุป มีรูปแบบตายตัว เมื่อเปรียบเทียบกับกรพูดด้านอื่นๆ แต่ถึงอย่างไรก็ตามความต้องการทักษะการพูดเพื่อใช้ในการทำงานของบัณฑิต ที่ทำงานในแต่ละหน่วยมีความแตกต่างกัน ตามลักษณะงาน และหน้าที่ เช่น บัณฑิตที่ทำงานในส่วนบัญชาการ มีความต้องการทักษะการพูดด้านการเจรจา ต่อรองในสถานการณ์ต่างๆ มากที่สุด นั่นก็อาจจะเป็นเพราะว่าลักษณะงานในส่วนบัญชาการต้องทำงานที่ต้องแก้ปัญหาและรักษาผลประโยชน์ของกองทัพอากาศ และบัณฑิตที่ทำงานในส่วนกำลังรบซึ่งส่วนมากจะเป็นนักบิน และบัณฑิตที่ทำงานในส่วนส่งกำลังบำรุง มีความต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษในด้านการติดต่อประสานงานกับชาวต่างชาติมากที่สุด เพราะลักษณะงานของบัณฑิตในส่วนนี้ต้องมีการฝึกกรบร่วมกับนานาชาติอยู่เป็นประจำ

ในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับทักษะการพูดของบัณฑิตนั้น พบว่า บัณฑิตไม่สามารถพูดภาษา

อังกฤษได้อย่างคล่อง และมั่นใจในการพูดในสถานการณ์ที่แตกต่างและหลากหลายได้ ปัญหานี้ อาจเกิดจากการที่บัณฑิตเรียนภาษาอังกฤษจากแบบเรียนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ไม่ได้เรียนรู้รูปแบบการสนทนาที่หลากหลาย ดังนั้น ควรส่งเสริมให้เรียนจากแหล่งจริง เช่น โปรแกรมรายการภาษาอังกฤษ ภาพยนตร์ภาษาอังกฤษหรือจากหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ

ในส่วนของการคิดเห็นเพิ่มเติมของบัณฑิตส่วนบัญชาการ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการโอกาสในการฝึกพูดในบริบทที่หลากหลาย รวมถึงต้องการเรียนรู้ทักษะการเขียนเพิ่มเติมด้วย ยิ่งไปกว่านั้นบัณฑิตในส่วนกำลังรบมีความคิดเห็นว่าการเรียนรู้คำศัพท์ให้มากยิ่งขึ้นและต้องการพัฒนาทักษะการฟังไปในคราวเดียวกันด้วย ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษาอังกฤษ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้การที่จะพัฒนาทักษะภาษาได้ ควรมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการเรียนภาษาให้ได้ก่อน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยนี้จะถูกใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการพูดของ นนอ. ให้สอดคล้องกับการทำงานในอนาคต นนอ. ต้องมีความสามารถทางการพูดได้ในระดับสื่อสารได้ ไม่ว่าจะสื่อสารในชีวิตประจำวัน หรือเพื่อการประสานงานทั่วไปซึ่งแต่ละหน่วยต้องการ แต่งานที่เจาะจง แต่ละหน่วยงานสามารถฝึกฝนเพิ่มเติมได้ เพราะลักษณะงานของแต่ละหน่วยมีความแตกต่างกัน ในเรื่องเนื้อหาการพูด

ควรมีเนื้อหาที่ นนอ. สามารถใช้สื่อสารได้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย และใช้ได้จริง ซึ่งการที่จะสามารถให้ นนอ. ได้เรียนรู้สถานการณ์ต่างๆ เหล่านั้นได้ ต้องเกิดจากการนำเอาสื่อการสอนที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงที่สุดมาสอน เช่น การไปปฏิบัติงานในสถานที่ทำงานจริง การไปสังเกตการณ์ภารกิจทางทหาร การไปฝึกงานแผนกต่างๆ การเรียนรู้จากการดูภาพยนตร์ การฟังจากโปรแกรมข่าวภาคภาษาอังกฤษ ซึ่ง นนอ. จะสามารถเรียนรู้การใช้ภาษาที่หลากหลายและสมจริง ทั้งนี้ Homolova (2004) และ Sanderson (1999) ได้กล่าวว่า การใช้สื่อการสอนจากสื่อจริงมีประโยชน์มาก เช่น ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ว่าจะต้องสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างไรกับคู่สนทนาในชีวิตจริงเพราะการสื่อสารจริงนั้นมีอยู่หลายรูปแบบ และหลายวิธีการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Martinez (2002) และ Sanderson (1999) ที่พบว่า ผู้เรียนสามารถเพิ่มพูนความรู้จากการเรียนจากสื่อจริง หรือแหล่งจริง ซึ่งเป็นความรู้รอบตัวเกี่ยวกับโลกปัจจุบัน ที่ได้นอกเหนือจากความรู้ในแง่ของภาษา ทั้งนี้ผู้เรียนก็จะเรียนอย่างมีความสุข และมีเป้าหมาย และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พูดในหัวข้อที่ทันสมัยและน่าสนใจ

จากผลการวิจัย ทำให้ทราบว่าการกิจกรรมในชั้นเรียนสามารถส่งเสริมการพูดภาษาอังกฤษได้ ดังที่ León & Cely (2010 : 11-31) ที่กล่าวว่า การมีกิจกรรมในชั้นเรียนสามารถกระตุ้นให้เกิดการพูดและส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย เพราะผู้เรียนได้แสดงออกได้อย่างอิสระ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งผู้เรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ที่ชอบการเรียนรู้ ที่แทรกกิจกรรมที่สนุกสนาน และสร้างแรงจูงใจได้ (Mora & Lopera, 2001 : 75-82) ซึ่งกิจกรรมนั้นมีอยู่หลากหลาย และมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นผู้สอนควรหากิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถ และธรรมชาติของผู้เรียน

จากผลการวิจัยทำให้ตระหนักได้ว่า นอกจากการสอนในชั้นเรียนปกติแล้ว ครูควรเปิดโอกาสให้ นนอ. ได้ฝึกปฏิบัติโดยสร้างสถานการณ์ให้ นนอ. ให้ได้ฝึกใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างความคุ้นเคย และความมั่นใจในการใช้ภาษา การเรียนการสอนควรมีการวางแผนเรื่องเวลาให้เหมาะสม ควรให้เวลาในการฝึกปฏิบัติมากขึ้น เพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้การพูดได้อย่างเต็มที่เมื่อได้รับโอกาสฝึกอย่างเต็มที่ในสิ่งแวดล้อมที่พร้อม ซึ่งสอดคล้องคลึงกับผลงานวิจัยของ Nunan (2003) และ Kayi (2007) นอกจากนั้นแล้ว ในบริบทของการเรียนการสอนใน รร.นนก. การบริหารจัดการเรื่องเวลาควรกำหนดอย่างชัดเจน และควรจัดการเรียนการสอนให้จบลงในช่วงโมงสอนเนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องเวลาของ นนอ. การมอบหมายการบ้าน หรือกิจกรรมนอกห้องเรียนควรพิจารณาภาระของ นนอ. ในแต่ละชั้นปีอย่างรอบคอบ ยิ่งไปกว่านั้นผลจากงานวิจัยนี้ทำให้ทราบว่า ทักษะการพูดจะดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสามารถทางการฟังของผู้พูด เพราะปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพูดปัจจัยหนึ่งก็คือปัญหาด้านการฟัง ทั้งสองทักษะควรถูกศึกษาไปในคราวเดียวกัน (Tuan & Mai, 2015 : 8-23) นอกจากนี้ การสอนการพูด การเรียนรู้การออกเสียง การเน้น

คำหนัก เบา หรือเรียนรู้ท่วงทำนองเสียง (Intonation) (Nillo, 2014) ก็มีความสำคัญยิ่ง ซึ่งในบริบทที่ครูจะเป็นผู้ที่ใช้ภาษาเป็นส่วนใหญ่ (Hosni, 2014 : 22-30) ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการออกเสียง การเน้นคำ หนักเบา และถูกต้องให้แก่ผู้เรียนได้ รวมถึงต้องมีการปรับทัศนคติให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1.1 สามารถการนำไปเป็นข้อมูลเพื่อออกแบบหลักสูตรการพูดภาษาอังกฤษแก่ นักเรียน นายเรืออากาศ

1.2 สามารถนำไปปรับกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการพูด หรือการให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติ ทั้งใน และนอกชั้นเรียน

1.3 สามารถนำไปปรับปรุง หรือเพิ่มเติมเนื้อหาในส่วนของการพัฒนาทักษะการพูด รวมถึงพัฒนาวิธีการเรียนการสอนในทักษะการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอื่นๆ ได้ด้วย เช่น ทักษะการอ่าน หรือการเขียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษากิจกรรมที่สามารถพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ

2.2 ศึกษาวิธีการสอนที่สามารถส่งเสริมทักษะการพูดแบบฉับพลันในสถานการณ์ที่หลากหลาย

2.3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการฟังและทักษะการพูด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลจากการวิจัยทำให้ทราบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ต้องการเรียนเนื้อหาการพูดเฉพาะทาง แต่ต้องการศึกษาการสนทนาที่ต้องใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การประสานงานทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่ากลุ่มประชากรมีความต้องการเรียนการพูดที่มีลักษณะเฉพาะทางมากกว่า แต่ผลเป็นไปในทางตรงกันข้าม ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าการสื่อสาร

ที่เป็นลักษณะเฉพาะ โครงสร้างประโยค และคำศัพท์ นั้นก็มีลักษณะเฉพาะตายตัว ผู้ใช้สามารถเรียนรู้ได้จากการทำงาน สามารถท่องจำเพื่อนำไปใช้งานได้เลย แตกต่างจากการสื่อสารทั่วไป ที่ผู้พูดไม่สามารถคาดเดาว่าจะต้องสื่อสารแบบแบบพลิกกับคู่สนทนาได้อย่างไร เพราะหัวข้อสนทนาเป็นแบบอิสระมีความหลากหลาย และพบว่าทักษะการพูดควรพัฒนาไปพร้อมๆ กับทักษะการฟัง

References

- Brown, J. D. (1995). *The elements of language curriculum: a systematic approach to program development*. Boston MA : Heinle & Heinle.
- Brown, J. D. (2016). *Introducing Needs Analysis and English for Specific Purposes*. New York : Routledge.
- Bygate, M. (1987). *Speaking: The Cambridge guide to teaching English to speakers of other Language*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Celce-Murica, M. (2001). *Teaching English as a second language or foreign language (2nd ed.)*. New York : Newbury House.
- Data Processing Department, Statistics and Evaluation Division. (2016). *Users' Satisfaction Survey Report for the graduates from Navaminda Kasatriyadhiraj Royal Air Force Academy Batch 56th -58th*. Bangkok : Division of Statistics and Evaluation, Navaminda Kasatriyadhiraj Royal Air Force Academy.
- Dudley-Evans, T. & St. John, M. J. (1998). *Developments in English for Specific Purposes*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Efrizal, D. (2012). Improving students' speaking through communicative language teaching method at MTs J-AlhagSentot All Basa Islamic boarding school of Bangkulu, Indonesia. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 2(20), 127-134.
- Gilakjani, A. P. (2012). A Study of Factors Affecting EFL Learners' English Pronunciation Learning and the Strategies for Instruction. *International Journal of Humanities and Social Science*, 2(3), 119-128.
- Gower, R., Phillips, D. & Walters, S. (1995). *Teaching practice handbook*. Oxford : MacMillan Education.

- Homolova, E. (2004). *Creative Approach to Authentic Materials in ESL*. <http://www.eslteacherboard.com/Authenticintro.htm> (Accessed 6 June 2020).
- Hosni, S. (2014). Speaking difficulties encountered by young EFL learners. *International Journal on Studies in English Language and Literature (IJSELL)*, 2(6), 22-30.
- Hutchison, T. & Waters, A. (1987). *English for Specific Purposes: a learner-centred approach*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Isani, S. (2013). Brian Paltridge, Sue Starfield (eds.), *The Handbook of English for Specific Purposes*. Boston : Wiley-Blackwell.
- Kayi, H. (2007). *Teaching Speaking: Activities to Promote Speaking in a Second Language*. <http://www.unr.edu/homepage/hayriyek> (Accessed 6 June 2020).
- Kenny, N. (2016). Is there a Specific Method for Teaching ESP?. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 4(2), 253-260.
- Kim, H. (2013). Needs Analysis for English for Specific Purpose course Development for Engineering Students in Korea. *International Journal of Multimedia and Ubiquitous Engineering*, 8(6), 279-288.
- León, W. U. & Cely, E. V. (2010). Encouraging Teenagers to Improve Speaking Skills through Games in a Colombian Public School. *PROFILE*, 12(1), 11-31.
- Leong, L. & Ahmadi, S.M. (2017). An Analysis of Factors Influencing Learners' English Speaking Skill. *International Journal of research in English Education*, 2(1), 34-41.
- Martinez, A. G. (2002). *Authentic Materials: An Overview*. <http://www.telus.net/linguistic-issues/authenticmaterials.html> (Accessed 6 June 2020).
- Mora, R. A. & Lopera, M. C. (2001). Games in the classroom: More than just having fun. *HOW-A Colombian Journal for Teachers of English*, 8(-), 75-82.
- Nillo, J. (2014). *Factors Affecting Speaking Skills*. <http://www.slideshare.net/joalexnillo/facots-affecting-speaking-skills> (Accessed 6 June 2020).
- Nunan, D. (2003). *Practical English Language Teaching*. New York : McGraw-Hill Company Inc.
- Sanderson, P. (1999). *Using newspapers in the classroom*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Tuan, N. H. & Mai, T. N. (2015). Factors Affecting Students' Speaking Performance at LE Thanh Hien High School. *Asian Journal of Educational Research*, 3(2), 8-23.

**อิทธิพลของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทต่อจริยธรรมทาง
ธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย:
กลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100***

**The Influence of Board Characteristics on Business Ethics of
Companies Listed on the Stock Exchange of Thailand: ESG 100**

ชุตินา นาคประสิทธิ์¹ และประสพฤกษ์ รัตนยงค์²

Chutima Nakprasit and Prasobrerkr Rattanyong

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา²

Rajamangala University of Technology Isan, Thailand

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhorn Ratchasima Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: chutima.nk@rmuti.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบอิทธิพลของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทที่มีต่อจริยธรรมทางธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเน้นศึกษาบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ในกลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100 คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทในการวิจัยนี้ประกอบด้วย ความเชี่ยวชาญด้านบัญชีการเงิน ความหลากหลายเชิงประชากร และความเป็นอิสระ ส่วนจริยธรรมทางธุรกิจวัดผ่านการจัดการกำไร โดยใช้แบบจำลองของ Yoon & Miller ซึ่งมีขนาดของคณะกรรมการบริษัท การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ความเสี่ยงทางการเงิน ความสามารถในการทำกำไร และขนาดของบริษัท เป็นตัวแปรควบคุม การวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปี งบการเงิน และแบบแสดงรายการประจำปี (แบบ 56-1) ของบริษัทที่ได้รับรางวัล ESG100 ประจำปี 2558-2561 รวมจำนวนทั้งสิ้น 269 บริษัท ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทที่มีอิทธิพลเชิงลบต่อการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นการแสดงว่าเมื่อความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทเพิ่มขึ้นจะทำให้

*ได้รับบทความ: 8 พฤศจิกายน 2562; แก้ไขบทความ: 9 ธันวาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2563

Received: November 8, 2019; Revised: December 9, 2020; Accepted: December 30, 2020

การจัดการกำไรลดลงแสดงถึงมีจริยธรรมทางธุรกิจมากขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าเมื่อบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ในกลุ่มหลักทรัพย์ ESG100 มีคณะกรรมการบริษัทที่มีความเป็นอิสระมากขึ้นบริษัทก็จะแสดงออกทางจริยธรรมทางธุรกิจมากขึ้นผ่านการจัดทำรายงานทางการเงินที่มีความโปร่งใสนั่นเอง

คำสำคัญ: คณะกรรมการบริษัท; จริยธรรมทางธุรกิจ; การจัดการกำไร

Abstract

The objective of this research was to examine the influence of board characteristics on business ethics of companies listed on the Stock Exchange of Thailand emphasizing on ESG 100. The representatives of board characteristics consisted of three variables as follows; board financial expertise, board gender diversity, and board independence. Earnings management measured by the model of Yoon & Miller was the proxy of business ethics. Besides, five control variables were board size, owner concentration, leverage, profitability, and company size. This study collected data from secondary source belonging to 269 firm-year observations. These data were available in their annual reports, financial statements, and annual registration statements (form 56-1) of the year 2015-2018 covering 4 years. The data were analysed by multiple regression analysis technique.

The result revealed that: there was significantly statistical negative influence of board independence on earnings management. This indicated that board independence could mitigate earnings management reflecting business ethics committed. Therefore, this could imply that board independence encouraged companies in ESG100 to commit with business ethics through faithful representation of financial reporting.

Keywords: Board Characteristics; Business Ethics; Earnings management

1. บทนำ

ปัจจุบันบริษัทต้องมีความสามารถในการบริหารองค์กรและมีความสามารถในการแข่งขันที่เหนือกว่าคู่แข่งจึงจะทำให้บริษัทดำรงอยู่ได้อย่างไรก็ตาม บริษัทก็ต้องมีการตัดสินใจเชิงธุรกิจที่เกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้กับปัจจัยอย่างน้อย

สามด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านกฎหมาย และ 3) ด้านจริยธรรม ประเด็นด้านจริยธรรมธุรกิจเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หลากหลายกรณี เช่น การฉ้อฉล การดัดสินบน การคอร์รัปชัน การตกแต่งตัวเลขรายงานทางการเงิน เป็นต้น (Khantawitc, Sillapaporn and Chansirisri,

2009 : 254) นอกจากนี้จากการสำรวจโดย Association of Certified Fraud Examiners (ACFE) องค์การต่อต้านการทุจริต ได้รายงานใน “The 2018 Report to the Nations on Occupational Fraud and Abuse” ที่เน้นศึกษาการทุจริตฉ้อฉลในองค์กรเฉพาะภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกว่าผลของการทุจริตฉ้อฉลสร้างความเสียหาย USD 236,000 จากรายงานนี้การทุจริตฉ้อฉลที่สร้างความเสียหายมากที่สุดมาจากการตกแต่งงบการเงิน (Financial Statement Fraud) และองค์กรที่ตกเป็นเหยื่อของการทุจริตนั้นมากกว่า 75 เปอร์เซ็นต์ เป็นองค์กรแสวงหากำไร ซึ่งผู้กระทำผิดที่สร้างความเสียหายมากที่สุดเป็นผู้ที่มีอำนาจอยู่ในระดับเจ้าของกิจการหรือผู้บริหารสอดคล้องกับตัวอย่างความผิดที่ผู้บริหารอยู่เบื้องหลังที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น กรณีที่ผู้บริหารของบริษัทโตชิบา ประเทศญี่ปุ่น ได้ร่วมกันกระทำความผิดตกแต่งงบการเงินเพื่อให้แสดงผลกำไรสูงเกินจริงมานานถึง 7 ปี จนกระทั่งถูกตรวจสอบพบในต้นปี 2558 หรือกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศไทย กรรมการและประธานเจ้าหน้าที่บริหารของบริษัทสิงห์ พาราเทค จำกัด (มหาชน) จำกัด ได้ดำเนินการ หรือมีส่วนรู้เห็นยินยอมให้มีการจัดทำเอกสารและบันทึกรายได้จากการขายอันเป็นเท็จในบัญชีและงบการเงินของบริษัท ส่งผลให้แสดงผลกำไรสุทธิจากการดำเนินการในปี 2550 ซึ่งหากไม่มียอดรายได้ดังกล่าว ผลประกอบการในงบการเงินของบริษัทจะแสดงผลขาดทุน (The Securities and Exchange Commission, Thailand, 2012)

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ได้อธิบายถึงการเกิดขึ้นของการทำผิดจริยธรรมทางธุรกิจในประเด็นการตกแต่งงบการเงินของบริษัทว่าเป็นปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of Interest) ระหว่างผู้ถือหุ้นที่เป็นเจ้าของ (Principal) กับผู้บริหารที่เป็นตัวแทน (Agent) ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อผู้บริหารได้ตัดสินใจทำการต่างๆ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของตัวเอง โดยเฉพาะในบริษัทที่มีโครงสร้างผู้ถือหุ้นแบบกระจายตัว (Dispersed ownership structure) และจะกลายเป็นความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างผู้ถือหุ้นรายใหญ่กับผู้ถือหุ้นรายย่อย เพราะผู้ถือหุ้นรายใหญ่กับผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มเดียวกันซึ่งปัญหาดังกล่าวจะเกิดขึ้นกับบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่ที่มีโครงสร้างผู้ถือหุ้นแบบกระจุกตัว (Concentrated ownership structure) ซึ่งไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ที่มีอำนาจควบคุมบริษัทก็ล้วนเป็นผู้ครอบครองข้อมูลของบริษัทในแง่ของปริมาณและคุณภาพที่มีมากกว่าผู้ถือหุ้นรายย่อย (Information Asymmetry) ทำให้มีโอกาสใช้ข้อได้เปรียบดังกล่าวทำการตกแต่งงบการเงิน (Moral Hazard) (Ruangsawan, 2006 : 120-128) ส่งผลให้ผู้ถือหุ้นรายย่อยหลงเชื่อและนำไปสู่การทำลายความน่าเชื่อถือของนักลงทุนที่มีต้องงบการเงินของบริษัทในตลาดทุนของประเทศนั้นๆ ในลำดับต่อมา ดังนั้นคณะกรรมการบริษัทจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ผู้ถือหุ้นและหน่วยงานกำกับดูแลนำมาใช้ในการควบคุมดูแลเพื่อลดพฤติกรรมการฉวยโอกาสนั้นของผู้บริหาร เนื่องจากคณะกรรมการ

บริษัทเป็นกลไกที่สำคัญในการดูแลการฉวยโอกาสใช้ประโยชน์จากการมีข้อมูลที่เหนือกว่าของผู้บริหาร คณะกรรมการบริษัทจึงมีความรับผิดชอบในการดูแลให้ระบบการจัดทำรายงานทางการเงินและการเปิดเผยข้อมูลสำคัญต่างๆ ถูกต้อง เพียงพอทันเวลา เป็นไปตามกฎเกณฑ์ มาตรฐาน และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง (The Stock Exchange of Thailand, 2017)

ลักษณะเชิงคุณภาพที่สำคัญของรายงานทางการเงินของบริษัทคือการเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม (Faithfulness representation) หรือความโปร่งใส (Transparency) อันหมายถึงรายการทางบัญชีของบริษัทต้องถูกรับรู้ วัสดุมูลค่าและนำเสนออยู่ในรายงานทางการเงินด้วยความซื่อสัตย์สุจริต (Honesty) เพื่อประโยชน์ของผู้ใช้งบการเงินทุกฝ่าย (Enderle, 2004) นอกจากนี้รายงานทางการเงินที่มีคุณภาพยังให้ประโยชน์ต่อการตัดสินใจของนักลงทุนอีกด้วย จะเห็นได้ว่ารายงานทางการเงินที่มีคุณภาพนั้นเป็นตัวชี้วัดถึงจริยธรรมทางธุรกิจนั่นเอง ซึ่งซอยและแทอี (Choi & Tae, 2011 : 403-427) ได้พิสูจน์ถึงความเกี่ยวข้องกันระหว่างคุณภาพของรายงานทางการเงินกับจริยธรรมทางธุรกิจของบริษัทในประเทศเกาหลีแล้วพบว่า บริษัทที่ยึดมั่นต่อจริยธรรมธุรกิจที่สูงกว่าก็จะมีรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพสูงกว่า และบริษัทที่มีระดับการยึดมั่นต่อจริยธรรมที่สูงกว่าก็จะมีจัดการกำไรน้อยกว่าด้วย ซึ่งการจัดการกำไร (Earnings Management) นั้นเกิดขึ้นได้เมื่อผู้บริหารใช้วิจารณญาณในการปรับโครงสร้างรายการทางบัญชีเพื่อเปลี่ยนแปลงข้อมูล

ในรายงานทางการเงินทำให้ผู้มีส่วนได้เสียบางคนเข้าใจผิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของบริษัทหรือต้องการจะให้มโนทัศน์ต่อการตัดสินใจในการตกลงทำสัญญาที่ขึ้นอยู่กับตัวเลขทางบัญชีที่รายงาน (Healy & Wahlen, 1999 : 365-383) จึงถือได้ว่าการจัดการกำไรเชื่อมโยงกับจริยธรรมทางธุรกิจ จึงมีหลายงานวิจัยของชาวต่างชาติได้ใช้คุณภาพของรายงานทางการเงิน ซึ่งวัดได้จากระดับการจัดการกำไรที่คำนวณจากเทคนิคต่างๆ มาใช้เป็นตัวแทนของจริยธรรมทางธุรกิจ เช่น ลาเบล กากัวโล และฟรองซีเออร์ (Labelle, Gargouri and Francoeur, 2010 : 335-353) โจและคิม (Jo & Kim, 2008 : 855-878) หวงและคณะ (Huang, et al., 2008 : 469-487) เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทในการทำหน้าที่ควบคุมการจัดการกำไรที่สำคัญควรมีลักษณะดังนี้ 1) ความเชี่ยวชาญทางด้านการเงินการบัญชีของคณะกรรมการบริษัท (Board Financial Expertise) 2) ความหลากหลายเชิงประชากรของคณะกรรมการบริษัท (Board Gender Diversity) 3) ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท (Board Independence) มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศที่พบว่าคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลต่อการจัดการกำไร เช่น Rajeevan and Ajward (2019 : 2-18) พบว่า ความเชี่ยวชาญทางด้านบัญชีการเงินของคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลเชิงลบต่อการจัดการกำไรในประเทศศรีลังกา (Damak, 2018 : 289-312) ที่พบอิทธิพลเชิงลบของคณะกรรมการบริษัทที่มีกรรมการเป็นเพศหญิงต่อพฤติกรรมฉวยโอกาสของผู้บริหารในการตกแต่งกำไรในประเทศฝรั่งเศส

แมนซอร์และคณะ (Mansor, et al., 2013 : 221-229) พบว่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทสามารถช่วยลดการจัดการกำไรได้ เป็นต้น

ข้อมูลการลงทุนของ The United Nations-supported Principles for Responsible Investment (PRI) ซึ่งเป็นองค์กรภายใต้การสนับสนุนขององค์การสหประชาชาติ ในระหว่างปี ค.ศ. 1995-2017 แสดงให้เห็นว่า สมาชิกของ PRI จากทั่วโลกได้มีการนำเงินไปลงทุนในบริษัทที่มีการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (Environment, Social and Governance: ESG) โดยดูได้จากมูลค่าที่เติบโตขึ้นเป็นอย่างมาก จากประมาณ 6 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ได้เพิ่มสูงถึงกว่า 10 เท่า จนกลายเป็นมูลค่าประมาณ 65 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ทำให้ตลาดหลักทรัพย์หลายแห่งทั่วโลกได้ริเริ่มพัฒนาดัชนีชี้วัดด้านความยั่งยืนที่เรียกว่า ESG 100 (The Stock Exchange of Thailand, 2019) สำหรับประเทศไทยนั้น สถาบันไทยพัฒน์ (Thaipat Institute) ได้ริเริ่มจัดทำข้อมูลบริษัทจดทะเบียนของไทยที่มีการดำเนินงานโดดเด่นด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล 100 อันดับ หรือที่เรียกว่ากลุ่มหลักทรัพย์ ESG100 นับตั้งแต่ปี 2558 เพื่อจะได้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจแก่นักลงทุน และสร้างผลกระทบเชิงบวกให้กับสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อสถาบันไทยพัฒน์ได้พัฒนา Thaipat ESG Index ขึ้นมาจากกลุ่มบริษัทดังกล่าวเพื่อเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการเปรียบเทียบเพื่อให้นักลงทุนใช้ในการตัดสินใจ ดังนั้นคุณภาพรายงานทางการเงินที่บริษัทดังกล่าวนำเสนอย่อมเป็นที่คาดหวังและพระราชบัญญัติ

บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบริษัทดังกล่าวมีบทบาทของคณะกรรมการบริษัทให้เป็นไปตามกฎหมาย วัตถุประสงค์ข้อบังคับของบริษัท ตลอดจนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นอย่างมีจริยธรรมอันประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ของบริษัท

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าคุณลักษณะใดของคณะกรรมการบริษัทกลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100 จะมีอิทธิพลต่อการแสดงออกจริยธรรมทางธุรกิจของบริษัทในแง่ของการจัดทำและนำเสนอรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพแก่นักลงทุนได้ ประกอบกับการวิจัยที่เน้นศึกษาบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100 ยังไม่แพร่หลายในประเทศไทย ดังนั้นผลของการวิจัยนี้จะช่วยให้นักลงทุนมั่นใจต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการบริษัทของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100 ที่จะแสดงบทบาทตามที่คาดหวังในการดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรม และส่งผลให้เกิดการลงทุนอย่างยั่งยืนในสังคมไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทที่มีต่อจริยธรรมทางธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีกลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่บริษัทจดทะเบียนในกลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100 ซึ่งเป็นบริษัทที่ถูกคัดเลือก

ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถาบันไทยพัฒนา กำหนดขึ้น โดยใช้ข้อมูลบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับ รางวัล ESG 100 ของปี พ.ศ. 2558-2561 ปีละ 100 บริษัท เป็นระยะเวลา 4 ปี รวมทั้งสิ้น 400 บริษัท (firm-year observations) โดยไม่รวมบริษัทที่มี ลักษณะดังต่อไปนี้ 1) กลุ่มบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ MAI 2) กลุ่มบริษัทที่ไม่ได้ปิดบัญชีวันที่ 31 ธันวาคม 3) กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินและ กลุ่มกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์และกองทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ และ 4) บริษัทที่มี ข้อมูลไม่สมบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างจำนวนสุทธิคงเหลือ 269 บริษัท (firm-year observations) และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูล

จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ของ บริษัทกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ งบการเงิน รายงาน ประจำปี แบบแสดงรายการประจำปี (แบบ 56-1)

สำหรับตัวแปรเกี่ยวกับจริยธรรมทางธุรกิจ วัดได้จากระดับการจัดการกำไร หากกำไรของ บริษัทที่มีรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ ของผู้บริหาร (Discretionary Accruals: DA) รวม อยู่ด้วยมาก หมายถึง มีการจัดการกำไรมาก ดังนั้น การวิจัยนี้จึงได้นำเทคนิคตามแบบจำลองที่ พัฒนาโดยยูนและมิลเลอร์ (Yoon & Miller, 2002 : 395-412) (The Yoon Model) มาใช้การวัด รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร โดยมีการคำนวณดังนี้

$$DA_t = \frac{TA_t}{REV_t} - \left(\alpha_0 + \alpha_1 \left(\frac{\Delta REV_t - \Delta REC_t}{REV_t} \right) + \alpha_2 \left(\frac{\Delta EXP_t - \Delta PAY_t}{REV_t} \right) + \alpha_3 \left(\frac{\Delta DEP_t + \Delta PEN_t}{REV_t} \right) \right)$$

โดยที่

DA_t = รายการคงค้างที่อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหาร

ΔREV_t = ผลต่างระหว่างรายได้ของปีที่กำลัง พิจารณากับปีก่อนหน้า

ΔREC_t = ผลต่างระหว่างลูกหนี้การค้าของปีที่ กำลังพิจารณากับปีก่อนหน้า

REV_t = รายได้ของปีที่กำลังพิจารณา

ΔEXP_t = ผลต่างระหว่างค่าใช้จ่ายของปีที่กำลัง พิจารณากับปีก่อนหน้า (ต้นทุนขาย ค่าใช้จ่ายใน การขายและ ค่าใช้จ่ายในการบริหาร)

ΔPAY_t = ผลต่างระหว่างเจ้าหนี้การค้าปีที่พิจารณา กับปีก่อนหน้า

ΔDEP = ผลต่างระหว่างค่าเสื่อมราคาปีที่พิจารณา กับปีก่อนหน้า

ΔPEN = ผลต่างระหว่างผลประโยชน์พนักงานปี ที่พิจารณากับปีก่อนหน้า

สำหรับสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของตัวแปร ทั้งหมด ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบอิทธิพลของคุณลักษณะของคณะ กรรมการบริษัทต่อจริยธรรมทางธุรกิจ ได้แก่ เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ซึ่งสามารถ แสดงเป็นตัวแบบสมมติฐานที่ทดสอบด้วยการใช้ สมการ (2) ดังนี้

$$DABS = \beta_0 + \beta_1 BACEXP + \beta_2 BFGEN + \beta_3 BIND + \beta_4 BSIZE + \beta_5 OWN + \beta_6 LEV + \beta_7 ROA + \beta_8 SIZE + \beta_9 (2)$$

โดยที่

DABS หมายถึง ผลรวมค่าสัมบูรณ์ของ DA จากสมการ (1) เช่นเดียวกับวิธีของ ยั้งและคริชนัน (Yang & Krishnan, 2005)

BACEXP หมายถึง ความเชี่ยวชาญทางบัญชีการเงินวัดจากสัดส่วนจำนวนกรรมการที่มีความรู้ด้านบัญชีการเงิน/จำนวนของกรรมการทั้งหมด

BFGEN หมายถึง ความหลากหลายเชิงประชากรวัดจากสัดส่วนจำนวนกรรมการที่เป็นเพศหญิง/จำนวนของกรรมการทั้งหมด

BIND หมายถึง ความเป็นอิสระวัดจากสัดส่วนจำนวนกรรมการอิสระ/จำนวนของกรรมการทั้งหมด

BSIZE หมายถึง ขนาดของคณะกรรมการบริษัทวัดจากจำนวนของคณะกรรมการ

OWN หมายถึง การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นรายใหญ่วัดจากสัดส่วนจำนวนหุ้นของผู้ถือหุ้นสูงสุด 10 รายแรก / จำนวนหุ้นที่ออกและเรียกชำระแล้ว

LEV หมายถึง ความเสี่ยงทางการเงินวัดจากอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

ROA หมายถึง ความสามารถในการทำกำไรวัดจากอัตราส่วนกำไรต่อสินทรัพย์

SIZE หมายถึง ค่าลอการิทึมธรรมชาติ (Natural Logarithm) ของสินทรัพย์รวม

4. สรุปผลการวิจัย

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทและจริยธรรมทางธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100 จำนวน 269 บริษัท (firm-year observations) นั้น พบว่า บริษัทจดทะเบียนในกลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100 มีค่าเฉลี่ยการจัดการกำไรเท่ากับ 0.0729 ในขณะที่คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัท ประกอบด้วย สัดส่วนกรรมการที่มีความรู้ทางบัญชีการเงินเท่ากับ 0.166 เท่าสัดส่วนกรรมการเพศหญิงเท่ากับ 0.193 เท่าและสัดส่วนกรรมการอิสระเท่ากับ 0.427 เท่าในขณะที่ค่าเฉลี่ยของจำนวนกรรมการบริษัทเท่ากับ 11 คน สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ 10 รายแรกเท่ากับ 0.677 เท่า อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเท่ากับ 1.007 เท่า อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมเท่ากับ 10.946 เปอร์เซ็นต์และขนาดของบริษัทเท่ากับ 23.807 หลังจากทำการตรวจสอบเงื่อนไขการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุพบค่าผิดปกติ (outlier) จึงได้แก้ไขด้วยวิธีการตัดค่านี้ออก ทำให้คงเหลือตัวอย่างสุทธิจำนวน 264 บริษัท (firm-year observations) และผ่านการทดสอบความคลาดเคลื่อนที่ต้องเป็นอิสระกัน (autocorrelation) และตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์จนเกิดปัญหา Multicollinearity จึงสามารถวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณได้

ผลการทดสอบอิทธิพลของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทต่อจริยธรรมทางธุรกิจ

ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100 พบว่า ผลการศึกษาพบอิทธิพลเชิงลบของสัดส่วนของ กรรมการอิสระต่อการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงยอมรับว่า สัดส่วนของกรรมการอิสระมีอิทธิพลเชิงลบต่อการจัดการกำไร แต่ไม่พบว่าสัดส่วนของกรรมการที่มี ความรู้ทางบัญชีการเงิน และสัดส่วนของกรรมการ เพศหญิงมีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงปฏิเสธ ว่าสัดส่วนของกรรมการที่มีความรู้ทางบัญชีการเงิน และสัดส่วนของกรรมการเพศหญิงมีอิทธิพลต่อการ จัดการกำไร เมื่อพิจารณาถึงตัวแปรควบคุม พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนและขนาดของบริษัทมี อิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ในขณะที่ตัวแปรควบคุมอื่นๆ ได้แก่ สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ 10 รายแรก ขนาดของ กรรมการ และอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์กลับ ไม่พบว่าอิทธิพลต่อการจัดการกำไรอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะ ของคณะกรรมการบริษัทต่อจริยธรรมทางธุรกิจ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่ง ประเทศไทย: กลุ่มหลักทรัพย์ ESG100 พบว่า สัดส่วนของกรรมการอิสระมีอิทธิพลเชิงลบต่อการ จัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($Sig = 0.020$, ค่า $\beta = -0.146$) ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้อง

กับแมนซอร์และคณะ (Mansor, et al., 2013 : 221-229) ที่ได้ศึกษาการกำกับดูแลกิจการและการ จัดการกำไร พบว่าสัดส่วนของกรรมการอิสระ มีอิทธิพลเชิงลบต่อการจัดการกำไร และหวงและ คณะ (Huang, et al., 2008 : 469-487) ศึกษา การบริหารเชิงจริยธรรม การกำกับดูแลกิจการและ รายการคงค้างที่ผิดปกติ พบว่า เปอร์เซนต์ของ จำนวนกรรมการอิสระที่มีอยู่ในคณะกรรมการ บริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการจัดการรายการ คงค้าง จากผลการวิจัยนี้ที่สอดคล้องกับงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องข้างต้นจึงอภิปรายได้ว่าเมื่อความเป็น อิสระของคณะกรรมการบริษัทมีมากขึ้นระดับการ จัดการกำไรจะลดลง แสดงว่าบริษัทมีจริยธรรมทาง ธุรกิจมากขึ้นนั่นเอง ดังที่ ชอยและแทอี (Choi & Tae, 2011 : 403-427) ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่าบริษัท ที่มีระดับการยึดมั่นต่อจริยธรรมที่สูงกว่าก็จะมีการ จัดการกำไรน้อยกว่าด้วย ผลการวิจัยนี้ทฤษฎี ตัวแทนสามารถอธิบายได้ว่าความเป็นอิสระของ คณะกรรมการบริษัทจะสามารถควบคุมดูแล พฤติกรรมการฉวยโอกาสของผู้บริหารในการ จัดการกำไรได้ จึงทำให้รายงานทางการเงินที่บริษัท จัดทำและนำเสนอต่อบุคคลภายนอกมีคุณภาพ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความมีจริยธรรมทางธุรกิจของ บริษัทที่มีความซื่อสัตย์หรือความโปร่งใสต่อทุกฝ่าย เพราะคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระจากการ ครอบงำต่างๆ จะทำให้สามารถแสดงความคิดเห็น ได้อย่างอิสระ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของใคร แม้แต่อำนาจกิเลสของตนเองซึ่งส่งผลให้การทำ หน้าที่ถ่วงดุลอำนาจระหว่างตรวจสอบและ การบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ซึ่งคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทด้านความเป็นอิสระนี้มีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาในเรื่องอคติ 4 ที่ปรากฏในอคติสูตร (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ซึ่งคณะกรรมการบริษัทที่ต้นนั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากอคติ 4 ได้แก่ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ นอกจากนี้ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand: SET) ที่ทำหน้าที่กำกับบริษัทจดทะเบียน ก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท จึงได้กำหนดให้คณะกรรมการบริษัทจดทะเบียนต้องมีการอิสระตามจำนวนขั้นต่ำคืออย่างน้อย 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมดและมีอย่างน้อย 3 คน โดยต้องมีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งโดยรวมคุณสมบัติดังกล่าว นั้นกรรมการอิสระต้องไม่มีส่วนได้เสียกับบริษัท ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ รวมถึงผู้บริหารของบริษัททั้งทางตรงและทางอ้อมที่อาจมีผลต่อการทำหน้าที่ของคณะกรรมการบริษัท เช่น การถือหุ้นไม่เกิน 1 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงทั้งหมดของบริษัทไม่เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือโดยการจดทะเบียนตามกฎหมายของกรรมการรายอื่น ผู้บริหารบริษัท ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ผู้มีอำนาจควบคุม เป็นต้น ดังนั้นจากการที่บริษัทกลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100 มีสัดส่วนของกรรมการอิสระต่อคณะกรรมการบริษัทสูงกว่าจำนวนขั้นต่ำที่กำหนด (ค่าเฉลี่ย = 0.427) ซึ่งยังมีมากขึ้นก็ยิ่งทำให้ผู้บริหารสามารถจัดการกำไรได้น้อยลงเป็นผลให้รายงานทางการเงินของบริษัทมีคุณภาพ

อันเป็นการแสดงถึงการมีจริยธรรมทางธุรกิจของบริษัทมากขึ้นนั่นเอง

คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทอื่น ได้แก่ ความเชี่ยวชาญทางบัญชีการเงินไม่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig = 0.713 ค่า β = -0.025) สอดคล้องกับการวิจัยของลิน (Lin, 2011) ที่ได้ศึกษาผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการและการจัดการกำไรในประเทศกำลังพัฒนาหลักฐานจากบริษัทจดทะเบียนของประเทศจีน แล้วพบว่าสัดส่วนของกรรมการที่มีความรู้ด้านบัญชีการเงินของคณะกรรมการบริษัทไม่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและนอกจากนี้การวิจัยนี้ก็พบว่าคุณลักษณะด้านความหลากหลายเชิงประชากรไม่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig = 0.145 ค่า β = 0.089) สอดคล้องกับการวิจัยของโมฮัมหมัดและคณะ (Mohamad, et al., 2010) ที่ได้ศึกษาผลกระทบของความเป็นอิสระ ความหลากหลายเชิงประชากรของคณะกรรมการบริษัทและความรับผิดชอบต่อสังคมต่อการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในประเทศมาเลเซียแล้ว พบว่า สัดส่วนของกรรมการเพศหญิงในคณะกรรมการบริษัทไม่มีผลกระทบต่อการจัดการกำไร ดังนั้น จากการวิจัยนี้พบว่า บริษัทกลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100 มีค่าเฉลี่ยของสัดส่วนของกรรมการที่มีความรู้ทางบัญชีการเงิน และสัดส่วนของกรรมการเพศหญิงต่อจำนวนคณะกรรมการบริษัทเพียง 16.6 เปอร์เซ็นต์ และ 19.3 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ซึ่งทั้งสองคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทในจำนวนดังกล่าวอาจไม่มีผลเพียงพอที่จะ

เปลี่ยนแปลงจัดการกำไรได้หรืออาจจะกล่าวได้อีก
นัยหนึ่งว่าความเชี่ยวชาญทางการเงินและ
ความหลากหลายเชิงประชากรของคณะกรรมการ
บริษัทไม่มีอิทธิพลต่อการมีจริยธรรมทางธุรกิจของ
บริษัทกลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100 นั้นเอง

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ความเป็นอิสระของ
คณะกรรมการบริษัทเป็นคุณลักษณะของคณะ
กรรมการบริษัทที่สำคัญในการแสดงออกทาง
จริยธรรมทางธุรกิจผ่านรายงานทางการเงินที่มี
คุณภาพของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มหลักทรัพย์
ESG100 จึงอาจนำไปสู่การสนับสนุนให้บริษัท
จดทะเบียนมีจำนวนกรรมการอิสระเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สำนักงานคณะ
กรรมการกำกับหลักทรัพย์ก็ควรส่งเสริมจำนวน
ของกรรมการที่มีความรู้ทางการเงินและ
กรรมการที่เป็นเพศหญิงให้มีมากขึ้นในคณะ
กรรมการบริษัทเพื่อที่จะได้แสดงบทบาทในการ
ปฏิบัติหน้าที่การสนับสนุนให้เกิดการรายงาน
ทางการเงินที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้ภาพลักษณ์
ของรายงานทางการเงินมีคุณภาพเป็นไปตามความ
คาดหวังของนักลงทุน ผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ หรือสถาบัน
การเงิน ตลอดจนบุคคลภายนอกที่มีส่วนได้

ส่วนเสียอันเป็นการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนอย่าง
ยั่งยืนต่อไป เนื่องจากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเพียง
คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทเท่านั้น
อาจมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมทางธุรกิจด้วย
และงานวิจัยนี้ก็ใช้ตัวแบบในการวัดการจัดการกำไร
เพียงตัวแบบเดียวจึงเป็นข้อจำกัดในการศึกษา
ดังนั้นสำหรับงานวิจัยในอนาคตอาจใช้ตัวแบบอื่น
ในการประมาณค่ารายการคงค้าง ตลอดจนการ
ศึกษาตัวแปรอื่นที่มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไรนอก
เหนือจากปัจจัยดังกล่าวเพิ่มเติม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

บริษัทจดทะเบียนกลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100
มีคุณสมบัติการกำกับดูแลกิจการ ดูแลสังคมและ
สิ่งแวดล้อมที่ดีโดดเด่นกว่าบริษัทจดทะเบียนทั่วไป
แต่การจะทำให้นักลงทุนมั่นใจได้ไม่ใช่เพียงเพื่อการ
สร้างผลกำไรเท่านั้น แต่รวมถึงความยั่งยืนที่เกิด
จากการที่บริษัทนั้นมีจริยธรรมทางธุรกิจด้วย งาน
วิจัยนี้จึงได้แสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าความเป็น
อิสระของคณะกรรมการบริษัทเป็นคุณลักษณะ
สำคัญของกลไกกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียน
กลุ่มหลักทรัพย์ ESG 100 ที่สนับสนุนให้
มีการแสดงจริยธรรมทางธุรกิจผ่านการจัดทำและ
นำเสนอรายงานทางการเงินของบริษัทที่มีคุณภาพ
ต่อนักลงทุน

References

- Choi, T. H. & Tae, J. (2011). Business Ethics and Financial Reporting Quality: Evidence from Korea. *Journal of Business Ethics*, 103(-), 403-427.

- Damak, S. T. (2018). Gender Diverse Board and Earnings management: Evidence from French Listed Companies. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 9(3), 289-312.
- Enderle, G. (2004). *The Ethics of Financial Reporting, the Global Reporting Initiative, and the Balanced Concept of the firm*. In: G. G. Brenkert, (ed.) *Corporate Integrity and Accountability*. Thousand Oaks : Sage.
- Healy, P. M. & Wahlen, J. M. (1999). A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting. *Accounting Horizons*, 13(-), 365-383.
- Huang, P., Louwers, T. J., Moffitt, J., S. & Zhang, Y. (2008). Ethical Management, Corporate Governance, and Abnormal Accruals. *Journal of Business Ethics*, 83(3), 469-487.
- Jo, H. & Kim, Y. (2008). Ethics and Disclosure: A Study of the Financial Performance of Firms in the Seasoned Equity Offerings Market. *Journal of Business Ethics*, 80(4), 855-878.
- Khantawitc, A., Srichanpetch, S. & Chansirisri, D. (2009). *Corporate governance to Create Firm Value*. Bangkok : The Stock Exchange of Thailand.
- Labelle, R., Gargouri, R. M. & Francoeur, C. (2010). Ethics, diversity management, and financial reporting quality. *Journal of Business Ethics*, 93(2), 335-353.
- Lin, T. (2011). *Corporate Governance Mechanisms and Earnings Management in Transitional Countries-evidence from Chinese Listed Firms. Doctor of Philosophy*. Graduate School : Queensland University of Technology.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka Version of Mahachula logkornrajavidyalaya*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Mansor, N., et al. (2013). Corporate Governance and Earnings Management: A Study on the Malaysian Family and Non-family Owned PLCs. *Procedia Economics and Finance*, 7(-), 221-229.
- Mohamad, N. R., et al., (2010). The Effects of Board Independence, Board Diversity and Corporate Social Responsibility on Earnings Management. *Conference 2011 Paper*. <https://ssrn.com/abstract=1725925> (Accessed 1 November 2019).
- Rajeevan, S. and Ajward, R. (2019). Board characteristics and earnings management in Sri Lanka. *Journal of Asian Business and Economic Studies*, 27(1), 2-18.

- Ruangsuwan, S. (2006). Creating Stock Price: Mechanisms of Numbers and Probability Strategies. *Journal of Accounting Profession*, 2(1), 120-128.
- The Securities and Exchange Commission, Thailand. (2012). *SEC files criminal complaint against SINGHA CEO for falsifying accounts*, SEC News No. 110/2012. <https://www.sec.or.th> (Accessed 1 November 2019).
- The Stock Exchange of Thailand. (2017). *Corporate Governance Code for listed companies 2017*. <https://www.set.or.th>. (Accessed 1 November 2019).
- The Stock Exchange of Thailand. (2019). *Thailand Sustainability Investment*. <https://www.set.or.th> (Accessed 6 November 2019).
- Yoon, S. S. & Miller, G. A. (2002). Cash from Operations and Earnings Management in Korea. *The International Journal of Accounting*, 37(4), 395-412.

**สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง
วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4
ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24
จังหวัดกาฬสินธุ์***

**State of Learning Management in the Social Studies Civics,
Culture and Living in Society based on Four Sublime States
of Mind of Teachers under the Secondary Education Service
Area Office 24, Kalasin Province**

พระจินดา สุชาโต, สมควร นามสีฐาน¹, ทวีศิลป์ สารแสน และชาธิวัฒน์ ทวีสงฆ์²
Phra Jinda Sujato, Somkhuan Namseethan, Tavesin Sarasan and Charriwat Thawinwong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹
นักวิชาการอิสระ²
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Independent Scholar, Thailand
Corresponding Author, E-mail: jinda.promchale25@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ 2) เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติกร และ 3) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครู เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างคือ ครูสังคมศึกษา จำนวน 165 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) การวิเคราะห์ข้อมูลคือการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยสถิติ (Independent-Samples T-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : F-test)

*ได้รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2562; แก้ไขบทความ: 20 พฤศจิกายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 15 พฤศจิกายน 2563
Received: February 14, 2019; Revised: November 27, 2020 ; Accepted: November 15, 2020

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ของครูสังคมศึกษาที่จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์สอน โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา พบว่า ครูผู้สอนควรปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริม โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้นักเรียนมีอารมณ์ที่สนุกสนานในการเรียนมากขึ้น ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเกี่ยวกับเนื้อหาการเรียน มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น ควรมีการประเมินผลและพัฒนาการทางสารหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 และกิจกรรมเข้าค่ายธรรมะ กิจกรรมประกวดมารยาทไทยหรือกิจกรรมจิตอาสาต่างๆ เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีสารหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ประจำใจ และเป็นคนดีของสังคมสืบต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; การดำเนินชีวิตในสังคม; หลักพรหมวิหาร 4 ของครู

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the state of learning management in the social studies, civics, culture and living in society; 2) to compare the levels of operation and 3) study the ways in relations to the learning management in the social studies, civics, culture and living in society based on the principles of Four Sublime States of Mind (Pāli: brahmavihāra) of teachers. This study was a survey research with its 165 samples as social studies teachers under the office of Kalasin secondary education service area 24. The tool used in this study was the questionnaire and the obtained data were analyzed by the following statistics: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test (independent samples) and One Way Analysis of Variance: f-test.

The research results were as follows:

1. The mean score of the state of learning management in the social studies, civics, culture and living in society based on the principles of four sublime states of mind

of teachers under the office of Kalasin secondary education service area 24 in overall was at a high level.

2. The overall statistic scores from the comparison of the operations of learning management in the social studies, civics, culture and living in society of the teachers, classified by their personal factors: genders, ages, education and teaching experiences were indifferent with the statistical significance level of 0.05.

3. The guidelines for learning management of social studies are that teachers should improve and develop learning management by creating a learning atmosphere in the classroom for students to have more fun in learning; they should adopt modern technology related to learning contents in teaching and learning more; there should be an evaluation and development in the subject of civics, culture and living in society with the principles of four sublime states of mind; and the Dharma camp activities, Thai manners contest or volunteer activities should be organized in order to instill students with civics, cultures and living in society with the principles of four sublime states of mind and to make them as the good people of the society.

Keywords: learning management; living in society; four Sublime States of mind of Teachers

1. บทนำ

ประเทศไทยในขณะนี้พยายามขับเคลื่อนการพัฒนาความเป็นพลเมืองสู่ประชาคมอาเซียน โดยประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนในปี พุทธศักราช 2558 เป็นการสร้างสังคมภูมิภาคให้พลเมืองของประเทศสมาชิกอาเซียนอยู่ร่วมกันฉันญาติมิตร บนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา และการที่จะก้าวไปสู่เป้าหมายดังกล่าว จะต้องมีการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กไทยสู่ประชาคมอาเซียนให้ประสบ

ผลสำเร็จ กำหนดเป้าหมาย ได้แก่ คุณลักษณะของเด็กไทยที่จะพัฒนาสู่การเป็นประชาคมอาเซียนให้ชัดเจน ทั้งด้านความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และที่สำคัญคือด้านเจตคติซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพลเมืองอาเซียนที่มีคุณภาพ (Ministry of Education, 2012 : 24)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มีนโยบายมุ่งเน้นแนวทางการพัฒนาโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้การเปลี่ยนแปลง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ นอกจากนี้ ยังมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพก่อให้เกิดการเรียนรู้

ตลอดชีวิตโดยยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องเพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ (Office of the National Economic and Social Development Board, 2019)

อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองควรมี 3 มิติ คือ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจหลักและระเบียบการปกครองประเทศในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น มีความรู้ความเข้าใจในความเกี่ยวโยงกันของสถานภาพของผู้คนกลุ่มต่างๆ ในสังคมเชิงซ้อน มีความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองในมิติสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนและการเมือง ภาคประชาชน เข้าใจเรื่องของสิทธิชุมชน ทูทางสังคมอันหลากหลาย มีความรู้ความคิดเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งในระดับประเทศและระดับโลกที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศไทย และมีความรู้ความสามารถในเทคโนโลยีสมัยใหม่ วิถีชีวิตอย่างใหม่ตามควรแก่วิชาชีพของตน 2) ด้านความคิดเห็นหรือเจตคติ มีเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีเจตคติที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรเป็นผู้มีความคิดเห็น

ต่อเหตุการณ์บ้านเมืองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย วิถีชีวิต ค่านิยมอย่างไทย เห็นคุณค่าและผลดีความเป็นชาติร่วมกับผู้อื่นและมีความคิดเห็นที่ทันสมัย 3) ด้านการปฏิบัติตน ปฏิบัติตนให้ถูกต้องสอดคล้องกับกฎหมาย ศีลธรรม และกติกาของชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ ปฏิบัติตนตามหลักสิทธิหน้าที่ของพลเมือง ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นเรื่องของ जरรรโรงความถูกต้อง ความเป็นระเบียบความดีงามของสังคม (Nirunthavee, 2006 : 12)

พระพุทธศาสนาเถรวาทจะมีคำสอนเกี่ยวกับสังคมโดยตรงปรากฏอยู่หลายหมวด ดังที่พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) ได้รวบรวมไว้ในธรรมานุญชีวิตหมวดคนกับสังคม เช่น สังคหวัตถุ 4 สาราณียธรรม 6 อปริหานิยธรรม 7 ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 เป็นต้น จากหมวดธรรมเกี่ยวกับสังคมซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้รวบรวมไว้ในธรรมานุญชีวิต หมวดคนกับสังคมนี ท่านได้กล่าวถึงพรหมวิหาร 4 ว่า คือ ธรรมของคนมีคุณ แก่สังคม (สมาชิกที่ดีของสังคม) พรหมวิหาร 4 จึงเป็นหมวดธรรมที่มีความสำคัญและน่าสนใจ นอกจากนี้พรหมวิหาร 4 ยังเป็นหมวดธรรมรู้จักกันแพร่หลายในสังคมว่า คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม 4 ประการ ได้แก่ เมตตา คือ ความรัก กรุณา คือ ความสงสาร มุทิตา คือ ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข อุเบกขา คือ ความวางเฉยมีใจเป็นกลาง ในขณะที่พุทธศาสนิกชนบางส่วน ยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหมวดธรรมดังกล่าวอีกหลายประการ เช่น ไม่เข้าใจว่า พรหมวิหาร 4 เป็น

คุณธรรมประจำใจเป็นคุณภาพจิตหรืออยู่ในระดับความคิด เนื่องในสัมมา สังกัมปะ การฝึกอบรมพรหมวิหาร 4 จึงรวมอยู่ในหมวดสมาธิหรืออิจิตสิกขา ถ้าจะใช้พรหมวิหาร 4 เช่น เมตตากับการแสดงออกภายนอก ก็ต้องเอาเมตตาอันไปประกอบ การกระทำคือ กายกรรมประกอบด้วย เมตตา วชิกรรม ประกอบด้วย เมตตา เป็นต้น เพราะว่า ลำพังเมตตาก็ยังไม่ใช่การกระทำขั้นปฏิบัติการทาง สังคมโดยตัวของมันเอง ดังนั้น ครูสังคมศึกษา จึงมีหน้าที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อ พัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่ นักเรียน การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สารหน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูนั้นมิได้มีขึ้นเฉพาะ ภายในห้องเรียนเท่านั้น การให้ผู้เรียนได้ทำ กิจกรรมเสริมหลักสูตร และทำกิจกรรมร่วมกับ ชุมชนยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มี คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี (Phra Dhamma Pitaka (P.A. Payutto), 2006 : 756)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการ จัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมด้วยหลัก พรหมวิหาร 4 ของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและการเสริม สร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่ นักเรียน เรื่องพรหมวิหาร 4 และเรื่อง การพัฒนาสังคมใน ทัศนะของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อนำไปสู่วิธี การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการพัฒนาสังคม

เพื่อที่จะได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีและ เป็น กำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ สังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและ การดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของ การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลัก พรหมวิหาร 4 ของครูสังคมศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์สอน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ สังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและ การดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยตามวิธีวิจัยเชิง สำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ (Check-List) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบคำถามปลายเปิด (Open Form) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ประชากร คือ ครูสังคมศึกษาที่ปฏิบัติ หน้าที่อยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เขต 24 ที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จากจำนวน 55 โรงเรียนในจังหวัดกาฬสินธุ์มีจำนวนทั้งหมด 291 คน

กลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) จากการคำนวณที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ความคลาดเคลื่อน ± 5 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 165 คน โดยแบ่งครูเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม ที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูระหว่าง 1-10 ปี และครูสังกัดศึกษาที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบ ความเรียง ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) นำมาวิเคราะห์โดย การวิเคราะห์แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ตามประสบการณ์การสอนที่ต่างกัน และวิเคราะห์แต่ละกลุ่มประสบการณ์ด้วยการหาค่ามัธยฐานและ

ค่าส่วนเที่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลความหมายค่ามัธยฐานเลขคณิตตามที่กำหนด แล้วนำเสนอในรูปของ ตารางประกอบ ความเรียง และตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะแนวการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสังคมศึกษา ที่ได้แจกแบบสอบถามปลายเปิด โดยเขียนในลักษณะความเรียงประกอบบริบท

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ สถิติพื้นฐานร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division) (Sisa-at ard, 2002 : 104) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพเครื่องมือหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.86 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน t-test for independent samples (Phattiyathani, 2006 : 219-221)

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย มีลำดับดังนี้ 1 คือ การจัด

กิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.40) 2 คือ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.45) 3 คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.37) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ การจัดเนื้อหาในหลักสูตร ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.43) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม จำแนกตามเพศพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้น ด้านการจัดเนื้อหาในหลักสูตร ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.37 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม พบว่า ค่า Sig. มีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ค่า Sig. มีค่ามากกว่า 0.05 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน คือ ประสบการณ์การสอน 1-10 ปี จำนวน 68 คน ประสบการณ์การสอน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 97 คน ($n = 165$) พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ มีแนวทางดังนี้ ครูผู้สอนควรปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้นักเรียนมีอารมณ์ที่สนุกสนานในการเรียนมากขึ้น ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเกี่ยวกับเนื้อหาการเรียน มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น ควรมีการประเมินผลและพัฒนาการทางสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 แก่นักเรียน เช่น กิจกรรมเข้าค่ายธรรมะ กิจกรรมประกวดมารยาทไทยหรือกิจกรรมจิตอาสาต่างๆ เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ประจำใจ และเป็นคนดีของสังคมสืบต่อไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษา สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การจัดการกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ การจัดเนื้อหาในหลักสูตร และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระภุชยะ วชิรญาณโณ (วภักดิ์เพชร) (Phra Krishna Wachirayamano (Waphakpetch), 2017) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตเทศบาลนครอุดรธานี เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป เปรียบเทียบ และเสนอแนะแนวการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวน 360 คน โดยใช้แบบสอบถามในการสำรวจและรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์คุณลักษณะของการจัดการเรียนการสอนทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีด้านการจัดการเรียนรู้และด้าน

การวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์สอน พบว่า จำแนกตามเพศ จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมแตกต่างกัน จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์การสอน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีระดับการปฏิบัติต่อปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวรรณ จิตาคม (Thitakom, 2015) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 จากการศึกษาวิจัยดังกล่าว พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษา และบุคลากรครูในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแล้วพบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา และบุคลากรครูในสถานศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการสอน ตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษา และบุคลากรครูในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับในด้านเพศ

อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ
มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรมีการสร้างบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนสนใจในการส่งเสริมสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ให้เกิดขึ้นในจิตใจ

1.2 ควรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยเพื่อจูงใจกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจ ใฝ่รู้ ใฝ่เห็น

1.3 ควรมีวิธีการวัดและประเมินผล ความก้าวหน้าทางสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย

1.4 ควรมีการสอดแทรกกิจกรรม ภาควิชาปฏิบัติจริงในการส่งเสริม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ในรายวิชาที่สอนอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 นักวิจัยและผู้สนใจด้านงานวิจัยสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ประยุกต์ และสร้างใหม่ อย่างเหมาะสมได้

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24 หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน ด้านการศึกษา สามารถนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ สังคมศึกษา ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครู สังคมศึกษา เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีสาระหน้าที่

พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อส่งเสริมหลักพรหมวิหาร 4 ในเรื่องอื่นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษามีหลักพรหมวิหาร 4 ที่ดีในด้านอื่นๆ อันจะเป็นการพัฒนาให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดีอีกประการหนึ่ง

3.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการจัดการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 แก่นักเรียน ในโรงเรียน

3.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดเนื้อหาในหลักสูตร ประเด็นในแต่ละด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม การดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสะท้อนให้เห็นผลการสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ในชั้นเรียนให้นักเรียนมีอารมณ์ที่ สนุกสนานในการเรียน การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย เกี่ยวกับเนื้อหาการเรียน มาใช้ในการจัดการเรียน การสอนของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

References

- Ministry of Education (2012). *Learning Management Approach to ASEAN Secondary Schools*. Bangkok : Printing Agriculture Cooperatives of Thailand.
- Nirunthavee, S. (2006). Learning management documents to develop learners to be good citizens. *Research report*. Bangkok : pimdee printing.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2019). *National Economic and Social Development Plan No. 12*. http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422 (Accessed 10 January 2019).
- Phattiyathani, S. (2006). *Educational measurement*. Kalasin : Coordination of printing.
- Phra Dhamma Pitaka (P.A. Payutto). (2006). *Dhamma Dharma revised and Expanded*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing.
- Phra Krishna Wachiraya Mano (WaphakPetch). (2017). Teaching and Learning of Social Studies, Religion and Culture in Promoting Moral Ethics for High School Students in Udon Thani Municipality. *Master of Buddhist Thesis*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Sisa-at ard, B. (2002). *Preliminary research*. Bangkok : Suwiriyan.
- Thitakom, N. (2015). The application of the four Brahma in administration of school administrators Office of Secondary Education, Area 42. *Master of Science Thesis*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

แนวทางประชาธิปไตยเพื่อการพัฒนา นโยบายสาธารณะ*

Democratic Approaches for the Development of Public Policy

พิมพ์กมล เกษแก้ว
Pimkamon Katkarw
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University, Thailand
E-mail: k_a_e_k_a_e@hotmail.com

บทคัดย่อ

แนวทางประชาธิปไตยเป็นการให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั้งจากกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการนโยบายสาธารณะ คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ในการแก้ปัญหา และการเสนอทางออกเพื่อแก้ปัญหาโดยอาศัยความมีเหตุมีผล ความเสมอภาค ความเท่าเทียมในการแสวงหาแนวทางที่ดีต่อการพัฒนา นโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการกับประชาชน

คำสำคัญ: ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม; ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ; การพัฒนา นโยบายสาธารณะ

Abstract

The democratic approach is the focus of the people's participation process. By people as the center of development which gives people both formal and informal groups the opportunity to enter the public policy process, Participation in the expression of ideas Opinions on problem solving and proposing solutions for solving problems by reasoning, equality, equality in the search for good ways to develop public policies that are in line with the needs of the people.

Keywords: Participation Democracy; Deliberative Democracy; development of public policy

*ได้รับบทความ: 11 ตุลาคม 2562; แก้ไขบทความ: 14 พฤษภาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2563
Received: October 11, 2019; Revised: May 14, 2020; Accepted: June 29, 2020

1. บทนำ

หลายทศวรรษที่ผ่านมา นักวิชาการและนักพัฒนาประชาธิปไตยพยายามให้ความสำคัญกับความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากประชาธิปไตยเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศทั่วโลก เพราะเชื่อว่าประชาธิปไตยเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงการยอมรับความแตกต่างของกลุ่มที่หลากหลายในสังคม ให้มีความเท่าเทียมกันในการแสดงออกทางการเมือง (Pietrzyk-Reeves, 2006 : 2) ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การออกไปใช้สิทธิในการเลือกผู้แทนเท่านั้น แต่ให้รวมถึงแนวทางที่ประชาชนมีโอกาสในการสร้างแนวทางประชาธิปไตยที่ประชาชนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ และเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารของรัฐบาลมากขึ้น คือการทำให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพและมีส่วนร่วมในทางการเมือง เพื่อผลักดันให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ (Borwornsak, 2002 : 2) โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุม พูดคุย และปรึกษาหารือเพื่อค้นหาทางออกของประเด็นปัญหาหรือการร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ รวมทั้งสามารถตรวจสอบและเรียกร้องให้ผู้มีอำนาจปฏิบัติตามนโยบายได้

ทั้งนี้ จากแนวทางประชาธิปไตยข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าในการพัฒนานโยบายสาธารณะตามแนวทางประชาธิปไตยเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย เนื่องจากในการพัฒนานโยบายจำเป็นต้องเกิดจากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างประชาชนและผู้ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย เพื่อให้สามารถ

พัฒนานโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในประเทศ อีกทั้งยังเป็นการลดข้อขัดแย้งจากกระบวนการนโยบายด้วย

บทความนี้จึงมุ่งอธิบายโดยสังเขปเกี่ยวกับแนวทางประชาธิปไตย ได้แก่ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberation Democracy) และการมีส่วนร่วมผ่านอิเล็กทรอนิกส์ (E-participation) รวมถึงการประยุกต์ใช้แนวทางประชาธิปไตยเพื่อการพัฒนานโยบายสาธารณะ

2. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมคืออะไร

ก่อนที่จะกล่าวถึงนิยามของคำว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนั้น ผู้เขียนขอกล่าวถึงนิยามความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ก่อนเนื่องจากในปัจจุบันกลายเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมาก โดยเฉพาะการตีความหลักประชาธิปไตย ซึ่งมีหลากหลายมุมมองที่ถูกพัฒนามาจากทฤษฎีบรรทัดฐาน (normative theory) และการปฏิบัติทางการเมือง (political practice) นักวิชาการบางกลุ่มได้อธิบายสาระสำคัญของประชาธิปไตยที่หมายถึงสิทธิทางการเมืองของประชาชน สิทธิในการพูด สิทธิในการออกเสียง ซึ่งสิทธิต่างๆ ข้างต้นเป็นประโยชน์กับประชาชนอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น เมื่อประชาชนได้ใช้สิทธิในการเลือกผู้แทนและหากผู้แทนที่เลือกได้รับการเลือกตั้งเป็นฝ่ายชนะจะนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลและมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและการบริหารราชการแผ่นดิน (Sartori, 1993; Dahl, 1994) ในขณะที่นักวิชาการ

บางกลุ่มได้อธิบายสาระสำคัญของประชาธิปไตยว่า ความเป็นประชาธิปไตยนั้นต้องรู้สึกความเป็นประชาธิปไตย (Deepening Democracy) คือ ทฤษฎีประชาธิปไตยต้องให้ความสำคัญกับประชาชน โดยประชาชนต้องเป็นศูนย์กลางของกระบวนการตัดสินใจ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ เช่น การมีส่วนร่วมสาธารณะ การปรึกษาหารือและการเสริมสร้างอำนาจให้กับประชาชน เป็นต้น (Fung & Wright, 2003) อย่างไรก็ตาม จากมุมมองข้างต้น แม้ว่าการตีความประชาธิปไตยอาจจะมีมุมมองที่แตกต่างกันอย่างไร แต่การมองประชาธิปไตยมักจะมีอุดมการณ์ทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ การให้ความสำคัญเรื่องความชอบธรรมซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม (Dryzek, 2009)

ภายใต้มุมมองความเป็นประชาธิปไตยข้างต้น จะเห็นได้ว่าประชาธิปไตยมีเป้าหมายสำคัญคือ บทบาทของประชาชนในทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองหรือที่เรียกว่า “การเมืองภาคประชาชน” หรือในทางวิชาการเรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)” ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองในระดับต่างๆ การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางที่มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ สามารถแสดงความคิดเห็นทั้งทางตรงและทางอ้อมได้ (Davids, 2005 : 19-29) นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมตามหลักการประชาธิปไตยยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่า

เสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง อีกทั้งความต้องการของประชาชนก็จะได้รับการตอบสนองด้วย ทั้งนี้ประชาชนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น การสะท้อนปัญหา การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น หรือแม้กระทั่งการเลือกทางเลือกสำหรับกิจกรรมต่างๆ ของรัฐ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนทั้งสิ้น

3. ระดับของประชาธิปไตยแบบการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในทัศนะของ Green and Huton-Clarke (2003 : 4-8) ได้แบ่งระดับของการมีส่วนร่วมไว้ 3 ระดับดังนี้

ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในลักษณะของการถูกจำกัดในการรับข้อมูล กล่าวคือการสื่อสารทางเดียว หรือที่เรียกกันว่าจากบนลงล่าง ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาซึ่งหมายถึง ผู้มีส่วนได้เสียบอกหรือชี้แจงเกี่ยวกับปัญหาและมีการสอบถามถึงปัญหาจากผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งการมีส่วนร่วมในระดับที่ 2 อาจจะมีหรือไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและ ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งหมายถึง ผู้มีส่วนได้เสียมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย

สำหรับประเทศไทยการมีส่วนร่วมได้ปรากฏไว้ในแนวพื้นฐานแห่งรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ซึ่งได้กำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้ง

ในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย (Constitution Drafting Commission, 2007 : 6-7; & Election Commission of Thailand, 2018) ทั้งนี้แนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วม สามารถดำเนินการได้หลายระดับและหลากหลายวิธี International Association for Public Participation-IAPP ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการแผ่นดินไว้ 5 ขั้น ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสารเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด บทบาทของประชาชนมีน้อยมาก เพียงแต่รับทราบว่าจะเกิดอะไรที่ไหน ดังนั้นรูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้อยู่ในลักษณะการให้ข้อมูลทางเดียวจากรัฐสู่ประชาชน เช่น การจัดทำสื่อเผยแพร่ การทำวารสาร การจัดทำป้าย การพาชมสถานที่จริง การใช้สื่อวิทยุและโทรทัศน์ แม้ว่าการให้ข้อมูลจะเป็นระดับการมีส่วนร่วมต่ำ แต่การให้ข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็นมากต่อการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้น เพราะถ้าประชาชนไม่ทราบข้อมูลที่ครบถ้วน การตัดสินใจที่สมเหตุสมผลคงไม่เกิด 2) การมีส่วนร่วมในระดับหารือเป็นลักษณะการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเท็จจริงความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจ ดังนั้น ประชาชนจะมีบทบาทในฐานะการให้ข้อมูล ส่วนการตัดสินใจเป็นของหน่วยงานภาครัฐ รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ เช่น การสำรวจความคิดเห็น การประชุมสาธารณะ เป็นทั้งการให้ชี้แจงข้อมูลและหารือ 3) การมี

ส่วนร่วมในระดับการเข้ามามีบทบาทเป็นลักษณะการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำงานตลอดกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างจริงจัง และมีจุดมุ่งหมายชัดเจน ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในทางเลือกต่างๆ รูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นนี้ใกล้เคียงกับการมีส่วนร่วมในระดับความร่วมมือ เพียงแต่รูปแบบการมีส่วนร่วมแบบร่วมมือมีลักษณะเป็นกิจกรรมถาวรมากกว่าและภาครัฐยังมีอำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้าย 4) การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ เป็นการให้บทบาทของประชาชนในระดับสูงโดยประชาชนและหน่วยงานของภาครัฐจะทำงานร่วมกันในกระบวนการของการตัดสินใจ ฉะนั้นความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในการตัดสินใจค่อนข้างสูง รูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนและคณะที่ปรึกษาฝ่ายประชาชน เป็นต้น 5) การมีส่วนร่วมในระดับให้อำนาจแก่ประชาชนเป็นขั้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทในระดับมากที่สุด เพราะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ รัฐจะดำเนินการตามการตัดสินใจนั้น รูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ที่รู้จักกันดีคือการลงประชามติ หรืออาจเป็นโครงการบางประเภทที่รัฐยกให้ประชาชนตัดสินใจและบริหารจัดการเอง โดยรัฐทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือช่วยเหลืออยู่ห่างๆ (Damrong, Direk & Suphot, 2009 : 13-14)

4. รูปแบบและกระบวนการของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ปัจจุบันประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจและทรัพยากรต่างๆ ที่คนทุกกลุ่มมีอำนาจในการตัดสินใจ กล่าวคือเปิดโอกาสให้ทุกๆ คนได้มีโอกาสและมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวมหรือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร ซึ่งประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนร่วมได้หลายรูปแบบ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมโดยตัวบุคคลถือเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรง 2) การมีส่วนร่วมโดยองค์การจัดตั้งของประชาชน 3) การมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทนที่มีลักษณะทั่วไป ถือเป็นการมีส่วนร่วมโดยอ้อม ซึ่งการมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงเท่านั้น 4) การมีส่วนร่วมจากการชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งรัฐบาลชักชวนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการโครงการที่รัฐบาลจะเป็นผู้ริเริ่มวางแผน โดยไม่มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน 5) การเจรจาต่อรอง ซึ่งรัฐบาลและประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ โดยรัฐบาลส่วนกลางยังคงเป็นผู้ริเริ่มโครงการก่อน ส่วนการกำหนดทำโครงการจะอยู่ที่รัฐบาลซึ่งประชาชนที่เกี่ยวข้องสามารถเจรจาต่อรองกับรัฐบาลเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองได้ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ไข การตัดสินใจเลือกแนวทางและร่วมกันวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา รวมทั้งการมีส่วนร่วมใน

การดำเนินการและการติดตามประเมินผลด้วยเช่นกัน (Kanungnit, 2002 : 27-28)

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม เช่น การมีส่วนร่วมโดยตรง การผ่านตัวแทนหรือการชักชวนจากบุคคลอื่นๆ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันบนพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในการเข้าถึงการดำเนินกิจกรรมต่างของรัฐเพื่อพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันด้วยความมีเหตุผล ถือเป็นการรักษาผลประโยชน์ของตนเองตามเจตนารมณ์ของหลักการประชาธิปไตย

5. ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเป็นรูปแบบที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่นิยมมากขึ้น เนื่องจากเป็นแนวทางเพื่อสร้างคุณธรรมโดยอาศัยการใช้หลักเหตุและผล (rational) ในการสนทนาสาธารณะเพื่อนำไปสู่การเสนอแนะประเด็นต่างๆ การใช้เหตุผลสาธารณะเหล่านั้นหมายถึงประชาชนต้องมีอิสระและมีความเสมอภาคในการแก้ปัญหาร่วมกัน ดังนั้นจุดเน้นของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberation Democracy) คือ ความเป็นอิสระของประชาชน ความเสมอภาคเป็นธรรมและการโต้แย้งซึ่งกันและกัน โดยทั้งหมดต้องอยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุผล (Cini, 2011 : 4) รวมทั้งครอบคลุมถึงรูปแบบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชน ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเสรีภาพ และความเท่าเทียมกันสามารถเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายร่วมกับสถาบันอื่นๆ ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ที่ทุกฝ่ายยอมรับได้และนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่เหมาะสม (Gutmann & Thompson, 2004 : 7) ทั้งนี้คุณลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือมีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1) เป็นกระบวนการตกลงร่วมกันด้วยเหตุผลระหว่างประชาชนและผู้แทนผู้ใช้อำนาจอธิรัฐ ซึ่งเหตุผลนั้นต้องเป็นค่านิยมที่ยอมรับและมีความเท่าเทียมกันของบุคคลและมีเป้าหมายเพื่อแสวงหาความร่วมมือระหว่างกัน 2) ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือพลเมืองทุกคนสามารถเข้าถึงได้คือ จะต้องกระทำในพื้นที่สาธารณะที่มีใช้พื้นที่ส่วนตัว เข้าใจในประเด็นที่สังคมหยิบยกขึ้นมากถกเถียงกัน 3) ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือมีจุดมุ่งหมายการตัดสินใจที่เป็นข้อผูกมัดให้เกิดการปฏิบัติตาม และ 4) เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตรคือการไม่ยึดติดอยู่กับข้อสรุปหรือการตัดสินใจจากการปรึกษาหารือในครั้งหนึ่งครั้งใดแต่ยอมรับความคิดเห็นใหม่ๆ เพื่อนำไปสู่ข้อตกลงที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย (Sathitorn, 2016 : 25-27)

ดังนั้น เห็นได้ว่าประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือคือการปกครองของประชาชนโดยประชาชน เพื่อประชาชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่สมาชิกในสังคมร่วมกันคิด ร่วมกันหาทางออก ผ่านการพิจารณากันด้วยเหตุและผล เพื่อหาแนวทางที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของสังคม โดยประชาชนตระหนักถึงความสามารถทางการเมืองของตนเอง โดยเชื่อว่าตนเองมีศักยภาพที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมและเพื่อประชาชน และผลที่ได้จากการปรึกษาหารือก็เพื่อตอบสนองความต้องการแก่ประชาชนในสังคมโดยรวม

6. รูปแบบของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

ปัจจุบันหลายๆ ประเทศทั่วโลกต่างยอมรับหลักการประชาธิปไตยเพื่อการพัฒนา กิจกรรมต่างของภาครัฐมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินกิจกรรมใดๆ ก็ตามที่มีผลกระทบต่อประชาชน ภาครัฐจะต้องดึงประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบเข้ามาพูดคุย ปรึกษาหารือให้ข้อคิดเห็น การโต้แย้ง เพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกันที่สามารถนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้นได้ ดังนั้นภาครัฐต้องจัดพื้นที่สำหรับการแสดงออกของประชาชน โดยทั่วไปแล้วรูปแบบที่นิยมแพร่หลายในหลายๆ ประเทศในระดับสากลมีดังนี้

1. กระบวนการลูกขุน คือกระบวนการที่นำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอทางออกให้กับประเด็นปัญหา โดยการรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นอย่างละเอียดและมีการพิจารณากันอย่างรอบคอบ จุดเด่นคือ มีการคัดเลือกโดยการสุ่มกลุ่มเป้าหมาย โดยไม่สนใจว่าผู้แทนเป็นใคร กระบวนการคัดเลือกนี้ทำให้ประชาชนทั่วไปที่มาจากการสุ่มสามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจได้อย่างเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน

2. การเสวนาฉันทามติ คือกระบวนการจัดเวทีสาธารณะในรูปแบบผสมที่เชิญผู้เชี่ยวชาญเข้ามาให้ข้อมูล ให้ความรู้แก่ประชาชนในเวทีถาม-ตอบ ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้ามาร่วมฟังได้ การเสวนาฉันทามติจะมีการพูดคุยถกเถียงถึงปัญหา ข้อมูลต่างๆ เพื่อพัฒนาทางเลือกนโยบาย ก่อนนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อผู้กำหนดนโยบาย

3. การสานเสวนาพิจารณาทางเลือก เป็นรูปแบบการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่ผสมผสานรูปแบบการปรึกษาหารือโดยมองภาพในอนาคตและพูดคุยกันเพื่อสร้างค่านิยมร่วมกันของสังคม ซึ่งผู้เข้าร่วมพูดคุยจะต้องพัฒนาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ทุกคนยอมรับร่วมกันและสามารถอยู่ร่วมกันได้

4. เวทีอภิปรายประเด็นปัญหา เป็นกระบวนการปรึกษาหารือที่ประชาชนจำนวนหนึ่งได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนเข้าร่วมการเสวนา โดยมีการให้ข้อมูลอย่างเพียงพอเพื่อประกอบการตัดสินใจผ่านหนังสือ สรุปประเด็น ซึ่งมีการออกแบบทางเลือกไว้แล้ว จากนั้นผู้เข้าร่วมกระบวนการจะแสดงความคิดเห็นร่วมกันในเวทีที่ใช้การพูดคุยปรึกษาหารือที่เรียกว่า การประชาเสวนา (Citizen dialogue) ซึ่งเวทีอภิปรายประเด็นปัญหาสามารถจัดเวทีหลายๆ เวทีร่วมกันได้จากกลุ่มที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้เห็นความต้องการที่แตกต่างกันของกลุ่มต่างๆ มากขึ้น

จากรูปแบบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถได้แสดงออกถึงความคิดเห็นและความต้องการ แต่กระบวนการดังกล่าวอาจจะมีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันในการนำไปประยุกต์ใช้ นอกจากนี้รูปแบบดังกล่าวผู้เขียนไม่ได้รับประกันว่าจะนำไปสู่ทางเลือกที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดหรือไม่ แต่รูปแบบดังกล่าวข้างต้นเป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันและทำให้เกิดการยอมรับร่วมกันในความแตกต่าง ทั้งในเรื่องของค่านิยม ความชื่นชอบและข้อจำกัดของแต่ละ

ฝ่ายที่แตกต่างกัน

7. การมีส่วนร่วมผ่านอิเล็กทรอนิกส์

แนวคิดการมีส่วนร่วมโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นรูปแบบใหม่ของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ประเด็นปัญหาและค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาด้วยกัน โดยใช้การมีส่วนร่วมอิเล็กทรอนิกส์ โดยการกระจายปัญหาไปยังกลุ่มคนเพื่อค้นหาคำตอบและวิธีการแก้ปัญหา หรือที่เรียกว่า Crowdsourcing ซึ่งเป็นรูปแบบหรือวิธีการมีส่วนร่วมรูปแบบใหม่ผ่านระบบสารสนเทศเพื่อให้ได้วิธีการแก้ไขปัญหาใหม่ๆ จุดเด่นของวิธีการดังกล่าวทำให้เกิดการแก้ปัญหาร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา (Charalabidis, Triantafyllou, Karkaletsis & Loukis, 2012 : 156-169) รวมทั้งประชาชนสามารถร่วมกันตัดสินใจแนวทางการแก้ปัญหาได้ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าวเพื่อเป็นการสนับสนุนข้อมูลที่สามารถนำไปสู่การกำหนดวาระ (agenda setting) และการตัดสินใจกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นช่องทางหนึ่งของรัฐบาลเพื่อสื่อสารประเด็นต่างๆ ไปสู่ประชาชนซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคมปัจจุบัน คือ สื่อสังคม

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้นเป็นรูปแบบหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการกำหนดนโยบายซึ่งเป็นการกำหนดนโยบายจากล่างขึ้นบน (bottom-up public policy formulation) เพื่อค้นหาสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม

เช่น การนำประเด็นปัญหาและความต้องการของสังคมเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย เสนอแนวคิดและการตอบสนองความต้องการเป็นประเด็นปัญหา มีการตั้งคำถามเพื่อหาแนวทางหรือคำตอบ มีการเปรียบเทียบแนวทางที่ดีที่สุด ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมโดยอาศัยอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น การดำเนินการการมีส่วนร่วมอิเล็กทรอนิกส์มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คือ การฟัง และตรวจสอบข้อมูลสิ่งที่ประชาชนต้องการ และประชาชนมีความคิดเห็นอย่างไรในหัวข้อที่นำเสนอ (หัวข้อการกำหนดนโยบายสาธารณะ) วัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้น จะต้องใช้โปรแกรมรวบรวมข้อมูล จัดระเบียบข้อมูล มีหน่วยนับผู้เข้าชมเนื้อหา ข่าว หรือวิดีโอให้ผู้เข้าชมแสดงความคิดเห็น และประมวลผลข้อมูลจากความหลากหลาย

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหาจากความต้องการ ความคิดเห็น ความกังวลของประชาชน ข้อเสนอแนะ ความรู้สึก และข้อมูลอื่นๆ ที่ซ่อนอยู่ภายใต้การสนทนาของประชาชน กระบวนการนี้ส่วนใหญ่จะต้องใช้เทคนิคทางภาษาศาสตร์เพราะข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลรูปแบบต้นฉบับเดิมใช้ภาษาตามความรู้สึก จึงต้องแปลงเป็นภาษาที่เป็นทางการ ซึ่งมีกระบวนการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) การตรวจสอบภาษาซึ่งต้องเป็นภาษาที่เป็นทางการ สามารถรับรู้ได้โดยทั่วกัน 2) สรุปวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อโต้แย้งตามความหมายที่เหมาะสม และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกับการวิเคราะห์นโยบาย 3) วิเคราะห์ความเชื่อมั่น ซึ่งภาษาจากการสื่อสารสามารถรับรู้ถึงความรู้สึก ความคิดเห็นที่ซ่อนเร้น

เช่น ความรู้สึกเป็นกลางต่อต้าน เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย และ 4) สรุปผล สร้างข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบายนั้น

ขั้นตอนที่ 3 วัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูลให้ผู้กำหนดนโยบาย นำความรู้ที่ได้มาจากรายงานก่อนหน้านี้ ในรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างสมบูรณ์ ได้มีการรวบรวมความคิดของแต่ละฝ่ายทั้งเป็นกลางต่อต้าน หรือเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย วิเคราะห์การใช้งบประมาณ ตัวชี้วัดทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงวิเคราะห์ผลกระทบที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมานำเสนอในการกำหนดนโยบาย

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 3 ตามที่ผู้กำหนดนโยบายเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลโดยปราศจากการแทรกแซงเพื่อนำมากำหนดนโยบาย เช่น การกำหนดวาระนโยบาย โดยผ่านการประชุมร่างนโยบายให้สังคมได้เสนอความคิดเห็นโดยการโพสต์ข้อความนโยบายในสื่อสังคมต่างๆ เช่น Blogs, Twitter, Facebook และ YouTube เชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะร่างนโยบายนั้นๆ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การใช้สื่อสังคมเป็นแนวทางประชาธิปไตยรูปแบบหนึ่งที่ช่องทางหนึ่งในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อกิจกรรมต่างของรัฐไม่ว่าจะเป็นนโยบายหรือโครงการ วิธีการดังกล่าวเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม เช่น การร่างนโยบายหรือการกำหนดนโยบาย ซึ่งมีลักษณะของการกำหนดนโยบายจากล่างขึ้นบนโดยผ่าน Crowdsourcing เป็นตัวกลางในการสื่อสารหรือ

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่เป็นทางการและ
ไม่เป็นทางการ

ทั้งนี้การมีส่วนร่วมอิเล็กทรอนิกส์มีข้อดีคือ
ปัญหาต่างๆ ที่ต้องการคำตอบถูกส่งออกไปยังผู้ใช้
และได้คำตอบกลับมาย่างรวดเร็วและค่าใช้จ่ายใน
การดำเนินการค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ ผู้เขียนยัง
เห็นว่าวิธีการดังกล่าว วิธีการดังกล่าวสะท้อนให้
เห็นถึงความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างภาครัฐและ
ประชาชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความเสมอภาค
และความเป็นธรรมตามหลักประชาธิปไตย

8. การประยุกต์ใช้แนวทางประชาธิปไตย เพื่อการพัฒนาโยบายสาธารณะ

นักวิชาการที่สนับสนุนการนำแนวทาง
ประชาธิปไตยไปประยุกต์ใช้ ส่วนใหญ่เชื่อว่า
ในสังคมที่เป็นประชาธิปไตยประชาชนจะมีค่านิยม
ความเชื่อ ทศนคติและการปฏิบัติหลากหลายกันไป
เมื่อนำความคิดเห็นของประชาชนที่มีความ
แตกต่างกันเข้ามาสู่กระบวนการของความเป็น
ประชาธิปไตยทั้งในกระบวนการมีส่วนร่วมหรือ
กระบวนการปรึกษาหารือ ประชาชนเหล่านั้น
จะให้เหตุผลต่อทางเลือกนโยบายต่างๆ ที่อยู่บน
ผลประโยชน์และมุมมองของประชาชนอื่นๆ ด้วย
(Valadez, 2010 : 6) ซึ่งการแลกเปลี่ยนมุมมอง
หรือความคิดเห็นร่วมกันทำให้เกิดประโยชน์ต่างๆ
เช่น ได้แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดมาจากมติ
ร่วมกันของประชาชนและได้ผลลัพธ์ที่ปฏิบัติได้จริง
ที่เป็นผลประโยชน์ส่วนรวมร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม การนำแนวทางประชาธิปไตย
ไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาโยบายสาธารณะนั้น

อาจก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการนโยบาย
สาธารณะ เช่น การผลักดันปัญหา ผลักดันวาระ
การกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ เป็นต้น
ซึ่งความสำเร็จของกระบวนการเหล่านี้จะบรรลุ
ความสำเร็จหรือไม่ ไม่ได้มาจากผู้กำหนดนโยบาย
เพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องขึ้นอยู่กับประชาชนจาก
กลุ่มที่หลากหลายในสังคม ได้เข้ามามีบทบาท
ในกระบวนการนโยบายสาธารณะเพื่อเข้ามามี
ส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง
ผู้เข้าร่วมในการกำหนดนโยบาย เพื่อช่วยปรับปรุง
เนื้อหาสาระสำคัญของนโยบาย

ทั้งนี้ การเข้าร่วมของประชาชนไม่ว่าอยู่ใน
ลักษณะใดก็ตาม จะแสดงให้เห็นถึงการประสาน
งานระหว่างหน่วยงานทั้งจากระดับกระทรวง
หรือในระดับรัฐบาล การมีส่วนร่วมดังกล่าวมักจะ
เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียทั้งภาครัฐและ
ไม่ใช่ภาครัฐซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการยอมรับ
นโยบาย (Few, Brown & Tompkins, 2007 :
46-59) และเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ
ของการกำหนดนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความ
เข้าใจปัญหาร่วมกันที่นำไปสู่การพัฒนาโยบายที่
สอดคล้องกับความต้องการ ทั้งนี้ แนวทาง
ประชาธิปไตยไม่ว่าจะอยู่ในรูปใดก็ตาม ผู้มีหน้าที่
ในการพัฒนาโยบายต้องให้ความสำคัญกับ
คุณภาพของการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ไม่ควรจำกัด
การมีส่วนร่วมเพียงแค่รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง
แต่ควรประยุกต์ใช้การมีส่วนร่วมที่หลากหลาย
เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ที่เป็น
ประโยชน์ต่อการพัฒนาโยบายสาธารณะ
ต่อไป

9. สรุป

แนวคิดประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับการเปิดกว้างต่อมุมมองต่างๆ ของประชาชนอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคเพื่อบรรลุเป้าหมายความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการพัฒนานโยบายสาธารณะ เนื่องจากทำให้เกิดมุมมองหรือความคิดเห็นใหม่ๆ ที่น่าสนใจกว่า อีกทั้ง การมีส่วนร่วมยังช่วยให้ประชาชนมีอิสระในการนำเสนอประเด็นต่างๆ รวมถึง สามารถโต้แย้งกับผู้มีอำนาจ อีกทั้ง การมีส่วนร่วมที่หลากหลายของกลุ่มประชาชนเป็นการเรียนรู้ที่จะพัฒนาปัญหาของตนเองที่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ ดังนั้น ภาครัฐต้องสนับสนุนการมีส่วนร่วมตามแนวทางประชาธิปไตยโดยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเวทีสาธารณะมากขึ้น เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการแก้ปัญหา หากในเวทีสาธารณะมีจำนวนของประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้นเท่าไร นโยบายมีความชอบธรรมมากขึ้นตามไปด้วย

ทั้งนี้จากมุมมองของผู้เขียน แม้ว่าแนวทางประชาธิปไตยเป็นหลักการที่ดีที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมกันในการแสดงออก แต่ในสภาพการณ์ทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่มีการแข่งขันกันสูงมากขึ้น ความเป็นประชาธิปไตยจะถูกแรงกดดันจากสังคมและผู้มีอำนาจ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความไม่มีเหตุมีผลได้ เช่น ประชาชนผู้เข้าร่วมอาจจะโอนเอียงไปตามกลุ่มของตนเองหรือผู้มีอำนาจ อาจจะถกเถียงกันเพื่อเอาชนะ หรือในบางกรณี

ข้อสรุปจากการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ อาจจะไม่ได้เกิดจากเหตุผลที่แท้จริง แต่เกิดจากผลประโยชน์ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะ ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนานโยบายสาธารณะต้องอาศัยความชาญฉลาดในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการใช้ “ทุนทางสังคม” ไม่ว่าจะเป็นค่านิยมร่วม การมีอัตลักษณ์ร่วมกัน และการทำงานร่วมกันโดยอาศัยความไว้วางใจเชื่อมั่นบนพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตยที่เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่สามารถนำไปสู่การสร้างนโยบายที่ดีในอนาคต

10. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการสังเคราะห์ข้อมูล หลักการและวิธีการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา นโยบายสาธารณะ ผู้เขียนมีความเห็นว่องควมรู้ข้างต้นที่จะนำไปสู่การพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี สิ่งสำคัญที่นักวิเคราะห์นโยบายหรือผู้กำหนดนโยบายไม่สามารถละเลยหรือเพิกเฉยได้ คือการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลเพื่อสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมให้เกิดกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาด้วยความจริงใจ โดยยึดหลักเสรีภาพและความเสมอภาคในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีใช้การถูกบังคับให้เข้าไปมีส่วนร่วมและไม่ว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม ภาครัฐจะต้องตระหนักถึงความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมด้วย คือประชาชนต้องมีความรู้ ความสามารถหรือมีศักยภาพที่เพียงพอกับกิจกรรมนั้นๆ นอกจากนี้

เงื่อนไขแห่งความสำเร็จสำหรับการพัฒนานโยบาย
สาธารณะคือกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม
ซึ่งต้องมีการกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมที่
เหมาะสม ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและ

เงื่อนไขการมีส่วนร่วมรวม และการให้ประชาชน
เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการจะนำไป
สู่การพัฒนานโยบายมีความเป็นรูปธรรมและเป็น
ธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย

References

- Borwornsai, U. (2002). *Participatory Democracy*. Bangkok : Chulalongkorn University Printing House.
- Charalabidis, Y., Triantafillou, A., Karkaletsis & Loukis, E. (2012). *Public policy Formulation Through Non Moderated Crowded Sourcing in Social Media*. In E. Tambouris, A. Macintosh, and O. Saebo (Eds.), *Electronic Participation*, Berlin. Germany : Springer.
- Cini, L. (2011). *Between Participation and Deliberation: Toward a New Standard for Assessing Democracy?*. Italy : European University Institute Florence, Italy.
- Constitution Drafting Commission. (2007). *Summary of New Draft Constitution*. Bangkok : Constitution Drafting Commission.
- Dahl, R. (1994). *Prefazione all' triadademocratica*. Edizioni di Comunita : Milano.
- Damrong, W., Direk, P. & Suphot, S. (2009). *The Strengthening of Legislative in National Budget Process*. Bangkok : Publish of Committee on Research and Senate Development.
- Dauids, I. (2005). *Voices from Below: Reflections on Ten Years of Public Participation: The Case of Local Government in the Western Cape Province*. Cape Town : Foundation for Contemporary Research.
- Dryzek, J. (2009). *Democratization as Deliberative Capacity Building, Comparative Political Studies*. <https://journals.sagepub.com> (Accessed 8 November 2019).
- Election Commission of Thailand. (2018). *Participation*. [http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=Public Participation](http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=Public%20Participation) (Accessed 8 November 2019).
- Few, R., Briwn, K. & Tompkins, E. L. (2007). *Public Participation and climate change adaptation : Avoiding the illusion of inclusion*, Clim Pol.
- Fung, A. & Wright, E.O. (2003). *Deepening Democracy. Institutional Innovations in Empowered Participatory Governance*. Verso : London and New York.

- Green, A. & Hunton-Clarke, O. (2003). *A typology of stakeholder participation for company environmental decision-making*. Business strategy and the environment.
- Guttmann, A. & Thompson, D. (2004). *Why Deliberative Democracy?*. Princeton. NJ : Princeton University Press.
- Kanungnit, S. (2002). *Guideling for Strengthening Participatory Democracy in Constitution of the Kingdom of Thailand 1997: Problem, Obstacle and Solution*. Nonthaburi : King Prajadhipok's Institute.
- Pietrzyk-Reeves, D. (2006). *Deliberative Democracy and Citizenship*. Polish Political Science : Yearbook.
- Sartori, G. (1993). *Democrazia*. 1th.ed. Rizzoli : Milano.
- Sathitorn, T. (2016). *Deliberative Democracy*. Bangkok : Kenchan Center Company Limited.
- Valadez, J. M. (2010). Deliberation, Cultural Difference, and Indigenous Self-Governance. *The Good Society*, 19(2), 60-65.

การเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครู*

Empowerment of Teachers

ภูวนัย สุนา

Phuwanai Suna

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: Phuwsuna@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอแนวคิดและหลักการการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครู เนื่องจากครูเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนงานในด้านต่างๆ ของสถานศึกษา อีกทั้งเป็นบุคคลที่ออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ซึ่งนักเรียนเป็นทรัพยากรบุคคลที่จะขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศในอนาคต หากครูมีการทำงานอย่างเต็มความรู้ ความสามารถ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการทำงานเป็นทีม จะทำให้งานด้านต่างๆ ของสถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ส่งผลต่อดีนักเรียนและเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาศึกษา

คำสำคัญ: พลังอำนาจ; การเสริมสร้างพลังอำนาจ; การทำงานของครู

Abstract

This article presents the concepts and principles of empowerment of teachers because the teachers are an important force in driving the work in various fields of the school and the ones who design learning management for students. The students are the human resources who will drive and develop the country in the future. If the teacher is working to the best of his knowledge and ability, he or she will develop continuously. In addition and by teamwork. The teamwork will make the various tasks of the school meet its objectives affecting students and is beneficial to the education in general and to the students in particular.

Keywords: power; Empowerment; Teacher work

*ได้รับบทความ: 8 สิงหาคม 2563; แก้ไขบทความ: 19 ตุลาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2563

Received: August 8, 2020; Revised: October 19, 2020; Accepted: December 30, 2020

1. บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจกับต่างประเทศอยู่ตลอดเวลา ทำให้ภาคธุรกิจของประเทศได้ปรับกลยุทธ์ขององค์กรเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรวมทั้งนโยบายของรัฐบาลที่มีมาตรการต่างๆ ออกมาเป็นระยะเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจระดับล่างให้เกิดการจับจ่ายใช้สอย เกิดการสร้างงานส่งผลให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเกิดการขยายตัว

องค์กรต่างๆ ที่เป็นกลไกย่อยของระบบเศรษฐกิจของประเทศ จำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ขององค์กร ปรับแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับนโยบายขององค์กรที่อยู่ในระดับสายงานที่สูงขึ้นไปผู้บริหารขององค์กรเองจะอย่างไรให้บุคลากรในองค์กร มีความรู้สึกว่าการที่ทำงานที่มีความท้าทายอยากปฏิบัติงานให้เต็มความสามารถของเขา ให้เขารู้สึกว่าเขามีส่วนร่วมในการวางแผนงานขององค์กร เกิดความภาคภูมิใจในงานที่ทำได้รับการยกย่องสรรเสริญ งานที่ทำงานมีความมั่นคงมีความปลอดภัย เกิดความรู้สึกมีอิสระในงานที่ทำไม่รู้สึกว่ามีความบังคับบัญชาสั่งการอยู่ตลอดเวลา มีโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานสามารถเพิ่มประสบการณ์ในงานที่รับผิดชอบโดยได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากทีมงานและองค์กร มีสภาพแวดล้อมของการทำงานที่ดี ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสบการณ์ ดังนั้นองค์กรจะอย่างไรให้บุคลากรในองค์กรเกิดแรงจูงใจในการทำงานมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ทำให้ทีมงานในองค์กร

เกิดความรักและผูกพันและเกิดความพึงพอใจในองค์กร เพื่อที่จะนำพาองค์กรบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ สถานศึกษาก็เหมือนกับทุกองค์กร หากผู้บริหารสถานศึกษาต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) การทำงานของครูเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่วางไว้

2. ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจ

การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) มีนักวิชาการหลายท่านที่ให้ความหมายไว้ดังนี้

Conger and Kanungo (1998 : 146) ให้นิยามว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจหมายถึง การสร้างแรงกระตุ้นหรือเพิ่มแรงจูงใจของบุคลากร เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นจากความรู้สึกภายในของผู้ปฏิบัติงานและรับรู้ในความสามารถนั้นๆ

Breeding (2008 : 96-106) ให้นิยามว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจ หมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานจะช่วยให้บุคลากรมั่นใจในการทำงานการเสริมสร้างพลังอำนาจจะช่วยให้บุคลากรมีอิสระและกล้าตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้นความสัมพันธ์กับบุคลากรจะช่วยให้เกิดเครือข่ายที่ดีในการทำงาน

ปิยะธิดา วรญาโณปกรณ์ (Worayano pakorn, 2003 : 23) ให้นิยามว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจ หมายถึง กระบวนการพัฒนาศักยภาพของบุคคลและกระบวนการพัฒนางานเพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย

ขององค์การโดยผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงความสามารถมีการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานมีการสนับสนุนทรัพยากรข้อมูลข่าวสารและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้บุคคลพัฒนางานไปสู่ความสำเร็จขององค์กร ซึ่งผลการเสริมสร้างพลังอำนาจทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมีความเป็นอิสระมีความพึงพอใจในงานผูกพันต่อองค์กรและวิชาชีพและรู้สึกว่าคุณค่าต่อองค์กร

มนิรัตน์ โนนห้วย (Nonhuaror, 2014 : 21) นิยามว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจ หมายถึง กระบวนการเพิ่มศักยภาพของบุคคลที่ส่งผลต่อทีมงานและองค์กรให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพโดยผู้บังคับบัญชาต้องเป็นผู้ให้การสนับสนุนและให้อิสระในการตัดสินใจรวมถึงการจัดสิ่งแวดลอมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานและส่งเสริมให้บุคคลเกิดความสามารถในการทำงานและแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จของตนเองและองค์กร

จากนักวิชาการที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจ หมายถึง การดำเนินการของผู้บริหารองค์กรเพื่อเป็นการเพิ่มความสามารถสร้างโอกาสสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรรับรู้ถึงความสามารถในการทำงานของตนเองด้วยการกระทำที่เป็นการสนับสนุน ส่งเสริมบุคคลได้พัฒนาความสามารถในการทำงานให้เพิ่มมากขึ้นอย่างสร้างสรรค์ปฏิบัติงานได้ดีขึ้นมีอิสระในการทำงานและตระหนักในคุณค่าแห่งตน การแบ่งปัน การร่วมแรงร่วมใจในการทำงานกับทีมงานและเกิดความภาคภูมิใจในงานที่ตนเองปฏิบัติจนเกิดความสำเร็จ

3. ความสำคัญของการเสริมสร้างพลังอำนาจ

การเสริมสร้างพลังอำนาจมีความสำคัญ (Saenthong, 2008 : 37) ดังนี้

1. ความสำคัญต่อบุคคลในองค์กรการเสริมสร้างพลังอำนาจมีความสำคัญกับบุคคลทั้งระดับปฏิบัติงานและผู้บริหารในองค์กร ดังต่อไปนี้

1.1 ระดับผู้ปฏิบัติงานการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจร่วมกับผู้บริหารในการดำเนินงานขององค์กรก็ช่วยให้บุคคลเกิดความรู้สึกถึงความรับผิดชอบต่องานเพราะเกิดความรู้สึกผูกพันในฐานะที่ตนเองเป็นคนเสนอแนวคิด ได้มีโอกาสในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยในการสร้างความสุขในการทำงานมากขึ้น ดังนั้น การเสริมสร้างพลังอำนาจจึงเป็นเสมือนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้มีมากขึ้น

1.2 ระดับผู้บริหารในระดับนี้ผู้บริหารจะต้องเป็นทั้งผู้ที่ได้รับการเสริมพลังอำนาจและเสริมพลังอำนาจให้กับผู้บังคับบัญชา โดยการเสริมพลังอำนาจเป็นเครื่องมือการบริหารงานที่ผู้บริหารใช้บริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เพื่อให้บุคคลในองค์กรมีความสามารถที่จะไปถึงเป้าหมายและเกิดประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นการกระตุ้นให้ผู้บังคับบัญชาแสดงความสามารถของตนในการปฏิบัติงานให้มีความก้าวหน้าและศักยภาพในงานเพิ่มขึ้น

2. ความสำคัญต่อทีมงาน ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนมีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยปกติลักษณะทีมจะมีหัวหน้าทีมและสมาชิกในการดำเนินของทีม อาจมีปัญหาเรื่อง

ความขัดแย้ง หรือมีความคิดเห็นไม่ลงรอยกันมีการ
เกี่ยงกันทำงานเป็นเหตุให้สัมพันธภาพในทีมไม่ดี
แต่ถ้าทีมงานได้รับการเสริมพลังอำนาจ มีการ
ติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ มีการประสานงาน
เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในการทำงานให้ทุก
คนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งทำให้ทุกคนในทีม
รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและรับผิดชอบร่วมกัน
มีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานของทีมอย่าง
ต่อเนื่องทำให้ผลิตผลจากการทำงานเพิ่มสูงขึ้น

3. ความสำคัญต่อองค์กรผู้บริหารเป็น
ผู้อำนวยการความสะดวกเป็นผู้แนะนำแก่ผู้ปฏิบัติงาน
ให้บรรลุผลสำเร็จของการทำงานสามารถดำเนิน
งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และเพิ่มความ
เชื่อมั่นจากการได้กระทำบางสิ่งที่ยุติปฏิบัติคิดว่า
ตนเองไม่สามารถปฏิบัติได้ทำให้ข้อมูลข่าวสาร
การเปิดโอกาสให้พัฒนาตนเองคิดค้นนวัตกรรม
ใหม่ๆ มาใช้ในหน่วยงานก็เป็นส่วนหนึ่งของการ
พัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานการส่งเสริม
ให้เกิดการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและการ
ทำงานอย่างต่อเนื่องก็จะส่งผลให้เกิดประสิทธิผล
ต่อองค์กร นอกจากองค์กรจะได้งานตามที่วาง
เป้าหมายไว้แล้วการร่วมมือกันทำงานโดยมีหัวหน้า
เป็นผู้เสริมสร้างพลังอำนาจโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม
ในการคิดและตัดสินใจให้ทุกคนได้พัฒนาความรู้
ความสามารถและมีระบบการสร้างรางวัลที่
ยุติธรรมกลยุทธ์เหล่านี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญ
และกำลังใจในการทำงานปฏิบัติงานให้หน่วยงาน
อย่างเต็มความสามารถมีความสุขกับการทำงาน
และในที่สุดทุกคนจะมีความยึดมั่นผูกพันต่อ
องค์กร

ดังนั้น การเสริมสร้างพลังอำนาจ มีความ
สำคัญต่อบุคคลในองค์กรทั้งผู้ปฏิบัติงานทำให้เกิด
แรงจูงใจในการทำงาน และผู้บริหารเป็นการกระตุ้น
ให้ผู้บริหารแสดงความสามารถในการปฏิบัติงาน
มีความก้าวหน้า เพิ่มศักยภาพการทำงานมากขึ้น
มีความสำคัญต่อทีมงาน โดยทำให้ผู้ปฏิบัติงานมี
ปฏิสัมพันธ์กัน ติดต่อสื่อสาร ประสานงานทำให้
ผลผลิตการทำงานสูงขึ้น มีความสำคัญต่อองค์กร
ทำให้งานประสบความสำเร็จทุกคนได้แสดงความรู้
ความสามารถ มีขวัญกำลังใจในการทำงาน

4. แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจ

แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจมีแนวคิด
หลักดังนี้ (Boonsiriphachut, 2002 : 21)

1. แนวความคิดในหลักประชาธิปไตย
(Democratization) คือ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วม
ในการทำงานมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้
วิสัยทัศน์ ข้อมูลข่าวสาร เพื่อประโยชน์ในการ
ทำงานหลักการประชาธิปไตยในการเสริมสร้างพลัง
อำนาจคือการที่บุคลากรมีสิทธิเสรีภาพตาม
บทบาทอำนาจหน้าที่เคารพสิทธิของตนเองและ
ผู้อื่น เคารพกติกาของสังคมมีความเสมอภาคที่จะ
ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันและรับฟังความ
คิดเห็นของกันและกันมีความรักความสามัคคี
เสมือนบุคคลในครอบครัวเดียวกัน

2. แนวความคิดหลักในการกระจาย
อำนาจ (Decentralization) คือ การที่ครูได้รับการ
เชื่อถือไว้วางใจในความสามารถที่จะวินิจฉัยตัดสิน
ใจได้ดีในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบจึงได้
รับมอบอำนาจหน้าที่และมีอิสระในการปฏิบัติ

ภาระหน้าที่ดังกล่าวการมีอำนาจหน้าที่ทำให้ครูได้แสดงอำนาจการทำงาน

3. แนวความคิดหลักในความสามารถ (Enablement) คือ การเชื่อมั่นในการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการทำงานในระดับที่สูงขึ้นจึงมีความพยายามใช้เทคนิควิธีรูปแบบต่างๆ ในการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูและบุคลากรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถวางแผนและดำเนินการพัฒนาตนเอง

4. แนวความคิดในหลักความเป็นผู้เชี่ยวชาญ (Professionalization) คือ การให้การยอมรับครูในฐานะผู้เชี่ยวชาญชำนาญการถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ สามารถกำหนดบทบาทหน้าที่และรับผิดชอบงานของตนเอง สามารถแปรเปลี่ยนพลังอำนาจไปเป็นผลงานเป็นการทำงานอย่างสร้างสรรค์

5. แนวความคิดหลักการปฏิรูป (Reform) คือ การปรับปรุงพัฒนาบุคลากรและองค์กรแบบต่อเนื่องให้สอดคล้องทันกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของบุคลากรในการทำงานการปฏิรูปดังกล่าว ต้องอาศัยการริเริ่มดำเนินการทั้งจากครูผู้ผู้บริหารและจากผู้บริหารสู่ครูในลักษณะการประสานความร่วมมือ

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นแนวความคิดในหลักประชาธิปไตย (Democratization) คือการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้วิสัยทัศน์ข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการทำงานแนวความคิดหลักในการกระจายอำนาจ

(Decentralization) คือการที่ครูได้รับการเชื่อถือไว้วางใจในความสามารถที่จะวินิจฉัยตัดสินใจได้ดีในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบแนวความคิดหลักในความสามารถ (Enablement) คือการเชื่อมั่นในการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการทำงานในระดับที่สูงขึ้นแนวความคิดในหลักความเป็นผู้เชี่ยวชาญ (Professionalization) คือการให้การยอมรับครูในฐานะผู้เชี่ยวชาญสามารถแปรเปลี่ยนพลังอำนาจไปเป็นผลงานเป็นการทำงานอย่างสร้างสรรค์แนวความคิดหลักการปฏิรูป (Reform) คือการปรับปรุงพัฒนาบุคลากรและองค์กรแบบต่อเนื่อง

5. องค์ประกอบของการเสริมสร้างพลังอำนาจ

การเสริมพลังอำนาจมีองค์ประกอบ 9 ประการดังนี้ (Tracy, 1990 : 111)

1. ให้ความชัดเจนในหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับผู้ปฏิบัติงานและร่วมกำหนดเป้าหมายและภารกิจขององค์กร
2. มอบหมายอำนาจหน้าที่ให้กับผู้ปฏิบัติงานตามขอบข่ายการทำงาน
3. กำหนดมาตรฐานการทำงานให้กับผู้ปฏิบัติงานโดยให้โอกาสผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาตนเองและงานตามความสนใจและความสามารถ
4. ให้ความรู้และสารสนเทศเกี่ยวกับองค์กรที่จำเป็นต่อการตัดสินใจในการทำงานอย่างถูกต้องชัดเจน
5. ให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการทำงาน
6. ให้การยกย่องหรือยอมรับในผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการทำงาน

7. ให้ความไว้วางใจในการทำงานโดยให้อิสระในการตัดสินใจ

8. การยอมรับข้อผิดพลาดผู้บริหารพร้อมที่จะยอมรับข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นร่วมรับผิดชอบและร่วมแก้ไขกับผู้ปฏิบัติงาน

9. ให้ความเคารพต่อการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน

ดังนั้น องค์ประกอบของการเสริมสร้างพลังอำนาจ เป็นการเสริมสร้างเพื่อให้ความชัดเจนในหน้าที่ความรับผิดชอบมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้กับผู้ปฏิบัติงานกำหนดมาตรฐานการทำงาน ให้ความรู้และสารสนเทศเกี่ยวกับองค์กรให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการทำงานให้การยกย่องให้กำลังใจในการทำงานการยอมรับข้อผิดพลาด ให้ความเคารพต่อการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน

6. หลักการเสริมสร้างพลังอำนาจในโรงเรียน

หลักการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูและบุคลากร ได้แก่ (Thiammueangpan, 2017 : 21)

1. สร้างความตระหนักในบุคลากรให้สำนึกว่าบุคคล คือ ผู้กำหนดวิถีชีวิตของตนเอง

2. เสริมสร้างความรู้ทักษะความสามารถ ประสพการณ์ในการทำงานของบุคลากรและสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรและองค์กรในการทำงาน

3. ส่งเสริมให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้แสดงออกและพัฒนาความรู้ทักษะความสามารถประสพการณ์ที่เป็นประโยชน์กับการทำงาน

4. ให้สามารถยืดหยุ่นในการปฏิบัติหน้าที่ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของสังคมสิ่งแวดล้อม

5. ให้อำนาจที่จำเป็นต่อการทำหน้าที่ของบุคลากร ให้การสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น ข้อมูล ข่าวสารเพื่อการทำงาน ให้บุคลากรมีอิสระวินิจฉัยตัดสินใจในงานที่ทำ

6. ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร การเรียนรู้จากกันและกัน การทำงานร่วมกันเป็นทีม

7. เตรียมความพร้อมของบุคลากรให้โอกาสการทำงาน ให้ทำงานสำคัญมีคุณค่า งานที่ท้าทายความสามารถ

8. ยอมรับในผลการปฏิบัติงานหรือข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น พร้อมรับการตรวจสอบพร้อมที่จะช่วยเหลือ ขจัดปัญหาอุปสรรคและพัฒนางานสู่ความสำเร็จอย่างเป็นระบบ

9. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรอย่างเท่าเทียมกันในการทำงาน

10. สร้างความไว้วางใจเคารพเชื่อถือในกันและกัน ทั้งในระหว่างบุคลากร บุคลากรกับฝ่ายบริหารและส่งเสริมคุณธรรมน้ำใจของความเป็นทีมงาน

ดังนั้น หลักการเสริมสร้างพลังอำนาจในโรงเรียน เป็นการสร้างความตระหนักในบุคลากรเสริมสร้างความรู้ทักษะ ความสามารถ ประสพการณ์ในการทำงานของบุคลากรส่งเสริมให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้แสดงออกให้สามารถยืดหยุ่นในการปฏิบัติหน้าที่ให้อำนาจที่จำเป็นต่อ

การทำหน้าที่ของบุคลากรส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรเตรียมความพร้อมของบุคลากรให้โอกาสการทำงานยอมรับในผลการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร และสร้างความไว้วางใจเคารพเชื่อถือในกันและกัน

7. ปัจจัยพื้นฐานการเสริมสร้างพลังอำนาจในโรงเรียน

การส่งเสริมพลังอำนาจการทำงานของบุคลากรต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานต่างกันในแต่ละสถานการณ์ของแต่ละองค์กร ปัจจัยพื้นฐานมีความสำคัญ ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงาน มีปัจจัยพื้นฐานการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานดังนี้ (Rattanasut, 2007 : 113-114)

1. ด้านความมุ่งมั่นของครู การมีความหวังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีพลังอำนาจที่จะกระทำการใดๆ ให้บรรลุผลสำเร็จที่หวัง ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูและบุคลากรที่สำคัญ คือ การที่ครูและบุคลากรมีปณิธาน ความหวังมีจุดมุ่งหมายของตน มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการทำงาน มีความตั้งใจมั่น กระตือรือร้นต้องการทำงานให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย หรือบรรลุเป้าหมายของตนและองค์การที่กำหนดไว้ในเชิงยุทธศาสตร์การบริหารการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูและบุคลากรในองค์การควรเริ่มต้นที่การสอบถามและปรับสภาพภาระงานในหน้าที่ของครูและบุคลากรให้สอดคล้องประสานกับความมุ่งมั่นเป้าหมายความต้องการทำงานของทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการปฏิบัติ

ดำเนินงานเป็นไปในแนวทางเป้าหมายเดียวกันและทุกคนทุกฝ่ายต่างก็ได้รับประโยชน์ร่วมกัน

2. ด้านความรู้ของครู การมีความรู้เป็นคุณลักษณะที่เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูและบุคลากร สารความรู้ที่เสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครู เช่น ความรู้ เนื้อหาวิชาการ หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน และวิธีการถ่ายทอดความรู้ วิทยาการต่างๆ การวัดและประเมินผลความรู้ด้านพัฒนาการของผู้เรียน ความรู้ในการประยุกต์และใช้ทรัพยากร ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ความรู้ด้านนโยบาย ทิศทางและการบริหารจัดการทางการศึกษา

3. ด้านทักษะประสบการณ์ของครู ทักษะประสบการณ์การทำงานเป็นคุณลักษณะที่เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูและบุคลากรทักษะประสบการณ์ที่เสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานในหน้าที่ครู ได้แก่ ทักษะประสบการณ์ความชำนาญในการปฏิบัติ จัดกิจกรรมดำเนินการสอนในการวัดผลประเมินผล การถ่ายทอดวิทยาการและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ทักษะความสามารถในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาต่างๆ ในการทำงานทำงานบรรลุผลตามความมุ่งหมายทักษะความสามารถในการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสารข้อมูล ทักษะการสร้างสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ร่วมงานและชุมชน

4. ด้านอำนาจหน้าที่ของครู ปัจจัยเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การให้ครูและบุคลากรมีอำนาจ

หน้าที่ มีสิทธิชอบเขตความรับผิดชอบที่ได้รับการรับรองถูกต้อง มีอำนาจตัดสินใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างอิสระ หลักการสำคัญของการมอบหมายงาน ซึ่งเท่ากับเป็นการมอบอำนาจหน้าที่ คือ การกำหนดเป้าหมายงานที่ชัดเจนแต่ไม่ระบุวิธีการทำงาน เพราะต้องให้อิสระทางความคิดและส่งเสริมภาวะผู้นำในตัวของผู้รับมอบหมายงาน หรือผู้รับมอบอำนาจหน้าที่ไปปฏิบัติ ทำให้ผู้รับงานสามารถเลือกวิธีการทำงานที่สอดคล้องกับกำลังความสามารถและสภาวะแวดล้อมเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายเป็นการเพิ่มบรรยากาศการทำงาน ทำให้บุคลากรเห็นความสำคัญของสิ่งที่กระทำว่ามีความหมายและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และสังคมต้องการ

ดังนั้น ปัจจัยพื้นฐานของการเสริมสร้างพลังอำนาจในโรงเรียน ได้แก่ ความมุ่งมั่นของครู ความรู้ของครูทักษะประสบการณ์ของครูอำนาจหน้าที่ของครูซึ่งปัจจัยที่กล่าวมาขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละสถานศึกษาเป็นปัจจัยการทำงานให้ประสบผลสำเร็จด้วย

8. สรุป

การเสริมสร้างพลังอำนาจ หมายถึง การดำเนินการของผู้บริหารองค์กรเพื่อเป็นการเพิ่มความสามารถ สร้างโอกาส สร้างแรงจูงใจให้บุคคลกรรับรู้ถึงความสามารถในการทำงานของตนเอง การเสริมสร้างพลังอำนาจ มีความสำคัญต่อบุคคลในองค์กรทั้งผู้ปฏิบัติงานทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน และผู้บริหารเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารแสดงความสามารถในการปฏิบัติงาน มีความ

ก้าวหน้า เพิ่มศักยภาพการทำงานมากขึ้น มีความสำคัญต่อทีมงานทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีปฏิสัมพันธ์กัน ประสานงานทำให้ผลผลิตการทำงานสูงขึ้น มีความสำคัญต่อองค์กร ทำให้งานประสบความสำเร็จ ทุกคนได้แสดงความรู้ความสามารถ แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจ ได้แก่ แนวความคิดในหลักประชาธิปไตย (Democratization) คือการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ข้อมูลข่าวสารแนวความคิดหลักในการกระจายอำนาจ (Decentralization) คือครูได้รับการเชื่อถือไว้วางใจแนวความคิดหลักในความสามารถ (Enablement) คือการเชื่อมั่นในการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการทำงานในระดับที่สูงขึ้นแนวความคิดในหลักความเป็นผู้เชี่ยวชาญ (Professionalization) คือการให้การยอมรับครูในฐานะผู้เชี่ยวชาญสามารถแปรเปลี่ยนพลังอำนาจไปเป็นผลงานเป็นการทำงานอย่างสร้างสรรค์แนวความคิดหลักการปฏิรูป (Reform) คือการปรับปรุงพัฒนาบุคลากรและองค์กรแบบต่อเนื่ององค์ประกอบของการเสริมสร้างพลังอำนาจ ได้แก่ ให้ความชัดเจนในหน้าที่ความรับผิดชอบมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้กับผู้ปฏิบัติงานกำหนดมาตรฐานการทำงานให้ความรู้และสารสนเทศเกี่ยวกับองค์กรให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการทำงานให้การยกย่องให้ความไว้วางใจในการทำงาน การยอมรับข้อผิดพลาดให้ความเคารพต่อการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงานหลักการเสริมสร้างพลังอำนาจในโรงเรียน ได้แก่ สร้างความตระหนักในบุคลากรเสริมสร้างความรู้ทักษะ ความสามารถ ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร

ส่งเสริมให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
แสดงออกให้สามารถยืดหยุ่นในการปฏิบัติหน้าที่
ให้อำนาจที่จำเป็นต่อการทำหน้าที่ของบุคลากร
ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรเตรียม
ความพร้อมของบุคลากรให้โอกาสการทำงาน
ยอมรับในผลการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ของบุคลากร และสร้างความไว้วางใจเคารพเชื่อถือ
ในกันและกันปัจจัยพื้นฐานของการเสริมสร้างพลัง
อำนาจในโรงเรียน ได้แก่ ความมุ่งหวังของครูความรู้
ของครูทักษะประสบการณ์ของครูอำนาจหน้าที่
ของครู ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมาขึ้นอยู่กับพื้นฐานของ
แต่ละสถานศึกษาเป็นปัจจัยการทำงานให้ประสบ

ผลสำเร็จด้วย

9. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของ
ครูมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนางานใน
ทุกๆด้านของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้อง
เพิ่มขีดความสามารถครู โดยการสร้างโอกาส สร้าง
แรงจูงใจ ให้ครูได้รับรู้ถึงความสามารถของตนเอง
ให้การส่งเสริมและสนับสนุนเพิ่มขีดความสามารถ
ของครูให้เพิ่มมากขึ้นอย่างสร้างสรรค์ มีอิสระใน
การทำงาน ตระหนักถึงคุณค่าแห่งตน ส่งเสริมการ
ทำงานเป็นทีม

References

- Boonsiriphachut, S. (2002). *The Study of Empowerment of Teachers in Secondary Schools*. Bangkok : Srinakarinwirot Prasanmit University.
- Breeding, R. R. (2008). Empowerment as a function of contextual self-understanding, *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 51(11), 96-106.
- Conger, J. A. and R. N. (1998). *Kanungo Chairsmatic leadership in Organizations*. Thousand Oaks, CA : Sage.
- Nonhuaror, M. (2004). Development of Empowerment Evaluation Model to Enhance Measurement and Educational Evaluation of Stationary Teachers, Under the Educational Service Area Office Primary Education, Prachinburi Zone 2. *Doctor of Education degree*. Graduate School : Srinakarinwirot Prasanmit University.
- Rattanasut, C. (2009). *Professional development of teachers through the empowerment process in schools, Under the Office of Udon Thani Educational Service Area 4*. Mahasarakham : Mahasarakham University.
- Saenthong, N. (2008). *Corporate culture*. Unbeatable value. Bangkok : HR Center.

- Thiammueangpan, P. (2017). *Guidelines for empowering teachers in learning management. For opportunity schools Under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 3*. Mahasarakham : Mahasarakham University.
- Tracy, D. (1990). *10 Steps to Empowerment: A Common-Sense Guide to Managing People*. New York : William Morrow.
- Warayanapakorn, P. (2003). *The development of indicators or empowerment of teachers*. Chonburi : Burapha University.

หลักฆราวาสธรรมกับการครองเรือน*

The Garavasadhamma for Householder

พิจิตร พงษ์เกษ และพระครูสุริย์คัมภีรญาณ

Pichit Phongket and Phrakhru Sudhikhambhirayana

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตงอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: weerachat.p@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ เป็นการนำเสนอในหลักฆราวาสธรรม 4 นั้น เป็นหลักธรรมที่นำมา ซึ่งความสุข ความเจริญ และความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันของสามีภรรยา คือ สัจจะ มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ทมะ รู้จักข่มใจตนเอง ไม่ประพฤติไปตามกิเลส ขันติ มีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งต่างๆ ที่มากระทบตนเอง และจาคะ รู้จักเสียสละแบ่งปันสิ่งของของตนให้คนอื่น เมื่อสามีภรรยาปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม 4 ประการนี้แล้ว ก็จะทำให้การครองเรือน มีความรักความสามัคคีในครอบครัว ไม่แตกแยกหย่าร้างกัน เป็นรูปแบบของคู่สมรสที่มีความมั่นคง ดังนั้น ในการปฏิบัติหน้าที่ของสามีภรรยาที่ดี จะต้องนำหลักฆราวาสธรรม 4 ประการในพระพุทธศาสนาเถรวาท มาประยุกต์ใช้ในการครองเรือน ก็จะแก้ไขปัญหาความแตกแยกหย่าร้างกันของคู่สมรสสามีภรรยาได้ ทำให้ครอบครัวมีความสุขและความสมบูรณ์มากขึ้น

คำสำคัญ: หลักฆราวาสธรรม; การครองเรือน

Abstract

This article presents the main Gharavasadhamma 4 is a principle that the happiness, prosperity and harmony in coexistence. Both husband and wife are truth, be honest with each other. ทมะ known self-restraint, not behave according to the passion, patience, tolerance toward things. That the impact of self and I know the sacrifice share their things to others. When the husband and wife are followed Gharavasadhamma 4 reasons and make a householder. There is love and unity in the family, not divided divorced is a form

*ได้รับบทความ: 8 มกราคม 2562; แก้ไขบทความ: 31 มกราคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 10 มีนาคม 2563

Received: January 8, 2019; Revised: January 31, 2020; Accepted: March 10, 2020

of spouse with stability. So, the on duty. A good wife to Na main Gharavasadhamma 4 respects. In Theravada Buddhism, was applied to scavenging. Will fix schism divorced spouses of husband and wife. Keep the family happy and more complete.

Keywords: the main Gharavasadhamma; the householder

1. บทนำ

พระพุทธศาสนามีหลักในการปฏิบัติสำหรับครอบครัวหรือหลักในการครองเรือน ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับการปฏิบัติของคฤหัสถ์ในการปฏิบัติที่ถูกต้อง การที่คู่สมรสจะเป็นคู่ชีวิตกันได้ยั่งยืนและยาวนานนั้น นอกจากกามคุณแล้วคู่สมรสจะต้องมีข้อประพฤติ มีหลักธรรมเป็นพื้นฐาน อันมั่นคงที่จะทำให้อยู่ครองกันได้ยืนยาว และทำให้คู่สมรสมีชีวิตสอดคล้องกลมกลืนกัน ในหลักพระพุทธศาสนามีหลักธรรมสำหรับการครองเรือน คือ ขรवासธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) สัจจะ ความจริง คือ ซื่อสัตย์ต่อกัน ทั้งจริงใจ จริงวาจา และจริงในการกระทำ 2) ทมะ ผัดตน คือ รู้จักควบคุมจิตใจ ผีกัดตณีสัย แก้ไขข้อบกพร่องข้อขัดแย้งปรับตัว ปรับใจเข้าหากันและปรับปรุงตนให้ดีขึ้นยิ่งขึ้นไป 3) ขันติ ความอดทน คือ มีจิตใจเข้มแข็งหนักแน่น ทนต่อความล่วงเกิน และร่วมกันอดทนต่อความเหนื่อยยากลำบากตรากตรำฝ่าฟันอุปสรรคไปด้วยกัน 4) จาคะ เสียสละ คือ มีน้ำใจ สามารถเสียสละความสุขสำราญ ความพอใจส่วนตนเพื่อคู่ครองได้ เช่น อดหลับอดนอนพยาบาลกันในยามป่วยไข้ ตลอดจนมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อญาติมิตรสหายของคู่ครองไม่ใจแคบ (Mahachulalong kornrajavidyalaya University, 1996) ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ควรตั้งมั่นอยู่บนความดีงาม

ของศีลธรรม จรรยา ประพฤติธรรม ตามหลักธรรม คำสอนของศาสนาที่ตนนับถือหรือตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งเราสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เกิดความสุขในโลกนี้และโลกหน้าได้ โดยยึดหลักธรรมขรवासธรรม 4 ของบุคคลทั่วไปที่ต้องการมีชีวิตอย่างมีความสุข สามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญา สร้างทรัพย์สมบัติ และสร้างหมู่ญาติให้เกิดขึ้นได้สำเร็จด้วยกำลังความเพียรของตน ต้องประกอบด้วยขรवासธรรม อันมนุษย์ทุกคนที่เกิดมาในโลกแล้ว ย่อมมีความปรารถนามุ่งหวังแห่งชีวิตตรงกัน คือ มีความปรารถนาอยากจะทำชีวิตอยู่ในโลกโดยปราศจากอุปสรรคและภัยอันตรายทั้งปวง ผ่านพ้นจากความวิบัติ ความเสื่อมหายนะ และความทุกข์ทรมาน โดยประการทั้งปวง มีความประสงค์อยากจะทำชีวิตอยู่ในโลกให้ประสบแต่ผลที่ตนปรารถนา ให้การดำเนินเจริญก้าวหน้าขึ้นไปทุกด้านโดยลำดับ และบรรลุผลแห่งความสงบร่มเย็นเป็นสุขโดยสิ้นเชิงตลอดชั่วอายุขัย

การเขียนบทความนี้เป็นการนำเสนอหลักขรवासธรรมกับการครองเรือน เป็นหลักธรรมที่นำมาซึ่งความสุข ความเจริญ และความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันของสามีภรรยา คือ สัจจะ มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ทมะ รู้จักข่มใจตนเอง ไม่ประพฤติไปตามกิเลส ขันติ มีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งต่างๆ ที่มา

กระทบตนเอง และจากะ รู้จักเสียสละแบ่งปัน สิ่งของของตนให้คนอื่น เมื่อสามีภรรยาปฏิบัติตาม หลักฆราวาสธรรม 4 ประการนี้แล้วก็จะทำให้การครองเรือน มีความรักความสามัคคีในครอบครัว ไม่แตกแยกหย่าร้างกัน เป็นรูปแบบของคู่สมรสที่มีความมั่นคง ดังนั้น ในการปฏิบัติหน้าที่ของสามีภรรยาที่ดี จะต้องนำหลักฆราวาสธรรม 4 ประการ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท มาประยุกต์ใช้ในการครองเรือน ก็จะแก้ไขปัญหาความแตกแยกหย่าร้างกันของคู่สมรสสามีภรรยาได้ ทำให้ครอบครัวมีความสุขและความสมบูรณ์มากขึ้น

2. ฆราวาสธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ฆราวาส แปลว่า ผู้ดำเนินชีวิตในทางโลก ผู้ครองเรือน และ ธรรม แปลว่า ความถูกต้อง ความดีงาม นิสัยที่ดีงาม คุณสมบัติ ข้อปฏิบัติของผู้ครองเรือน คือ มีครอบครัวต้องทำให้ถูกต้องเป็นหน้าที่ของมนุษยชาติตามปกติหรือสัตว์ตามปกติเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำให้ถูกต้องสูงขึ้น-สูงขึ้นไปเป็นลำดับ จนกระทั่งจิตใจก็ต้องทำจิตใจให้ถูกต้อง คำว่า หน้าที่ ในภาษาบาลีเรียกว่า ธมม ในภาษาสันสกฤตว่า ธรรม ในภาษาไทย ธรรม คือหน้าที่ (Buddhasa Bhikkhu, 1996 : 45) เป็นธรรมของผู้ครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ หลักการครองครอบครัวของคนทั่วไป หลักการอยู่ด้วยกันของครอบครัว กล่าวคือ สามีภรรยาจะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข (Saenburan, 2016 : 171) มี 4 ข้อ ได้แก่

1. สัจจะ หมายถึง ความซื่อสัตย์ต่อกัน ความไว้วางใจกัน ไม่นอกใจกัน สามีภรรยารัก

ใครกัน ต่างฝ่ายต่างจริงใจและซื่อสัตย์ต่อกันไม่มีความลับต่อกัน พุดง่ายๆ คือ รักเดียวใจเดียวต่อกันอย่าหลยใจ แต่อย่าหึงกันจนมากเกินไป เพราะจะนำไปสู่การเข้าใจผิด เกิดการโกรธเคืองกัน ทะเลาะวิวาทกันเองอาจทำให้ชีวิตครอบครัวพังได้ แบ่งได้ 3 ด้าน คือ 1) ความจริงใจ เป็นรากฐานที่มั่นคงของความสัมพันธ์ที่ดีงาม ความจริงใจแสดงออกเป็นความซื่อสัตย์ต่อกัน 2) จริ่งวาจา คือ พุดจริงและ 3) จริ่งการกระทำ คือ การทำความจริงตามที่ได้คิดไว้ ตามที่วาจาพุดไว้ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้ความสัมพันธ์มั่นคงยั่งยืน

2. ทมะ หมายถึง การรู้จักข่มใจ ความฝึกฝนปรับปรุงตน เป็นข้อสำคัญในการที่จะทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า หักห้ามใจในเวลาที่มีเรื่องราวที่ไม่สบายใจเกิดขึ้น บุคคลที่มาอยู่ร่วมสัมพันธ์กันนั้น ย่อมมีพื้นเพต่างๆ กัน มีอุปนิสัยในคอและสิ่งสมประสงค์ปรารถนาไม่เหมือนกัน แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันแล้วจำเป็นที่จะต้องปรับตัวเข้าหากันนี้ต้องมีปัญญาเป็นแกนนำสำคัญ เพราะต้องรู้จักคิดพิจารณา และมีความรู้ความเข้าใจ จึงจะปรับตัวและฝึกฝนปรับปรุงตนได้

3. ขันติ หมายถึง ความอดทนเป็นเรื่องของพลังความเข้มแข็ง อดทนต่อคำกล่าวติฉินนินทาอีกฝ่ายหนึ่ง อดทนไว้ เก็บอารมณ์ไว้ จะนำไปสู่การทะเลาะวิวาทกัน นอกจากนี้ อดทนอีกอย่างหนึ่งคือ อดทนต่อการทำงานเพื่อตั้งเนื้อตั้งตัวอย่าขี้เกียจ สามีภรรยาที่ขยันพยายามหาทรัพย์ในทางที่ชอบก็จะมีชีวิตที่สุขสบาย และอดทนต่อความลำบากตรากตรำ ในการทำการทำงาน ที่จะช่วยเสริมให้มีความก้าวหน้า เจริญมั่นคง และพรั่งพร้อมด้วย

ความสำเร็จ

4. จาคะ หมายถึง การเสียสละ การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนให้อีกฝ่าย หรือเสียสละความสุขของตนเพื่ออีกฝ่าย ทุกฝ่ายพยายามยอมกันในเรื่องบางเรื่องหรือทุกเรื่อง การเสียสละเพื่อประโยชน์แก่กันจะเกิดความสงสารเห็นอกเห็นในกันในที่สุด (Phra Metheewaraporn, 2012 : 125)

3. แนวคิดหลักขรวาสธรรม 4

ผู้ครองเรือนนอกจากจะมีศีลสำหรับกำจัดการกิเลสอย่างหยาบแล้ว ยังต้องปฏิบัติธรรมอีกเพื่อส่งเสริมความสงบสุขเพราะธรรมดาผู้ที่มีศีลย่อมเป็นบ่อเกิดของคุณธรรมต่างๆ เราควรศึกษาธรรมของผู้ครองเรือนเพื่อเป็นแนวทางชีวิต การที่ดีถือเป็นมงคล เป็นเหตุแห่งความสุขความเจริญในทางตรงกันข้ามความล้มเหลวในการครองเรือนเป็นเหตุแห่งความทุกข์ระทม ดังคำกล่าวที่ว่าแต่งงานผิดคิดจนตัวตาย ปลุกเรือนผิดคิดจนเรือนทลาย การครองเรือน หรือชีวิตสมรส คือ การที่ชายและหญิงมีความพอใจในรสสัมผัสซึ่งกันและกัน ตกลงใจที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน จะเผชิญกับปัญหาร่วมกัน และมีความพยายามที่จะดำเนินชีวิตร่วมกันเพื่อความสุขในการครองเรือน การที่บุคคลต่างก็มีพื้นฐานจากครอบครัวเดิมต่างกัน มีความคิด ค่านิยม รสนิยมต่างกัน มาอยู่ร่วมกัน ย่อมก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวจะมีสุขได้ เพราะด้วยเหตุจากการประพัตินของสามีและภรรยา บุคคลทั้งสองนี้เป็นผู้ที่มีความสามารถดลบันดาลให้ครอบครัวนั้นๆ เป็นสวรรค์ที่น่าอยู่หรือเป็นนรกก็ได้ ความรักจะ

มั่นคงได้ขึ้นอยู่กับคน 2 คน โดยต้องเป็นความรักแบบเมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาให้คู่ครองเป็นสุข และกรุณาคือความสงสารและเห็นอกเห็นใจห่วงใยเมื่อคู่ครองของตนได้รับทุกข์ช่วยเหลือเกื้อกูลไม่ละทิ้งกันในยามยาก ยามเจ็บ ยามจนให้ยืนยงเคียงคู่กันฝ่าฟันอุปสรรคไปได้

ดังนั้น การเลือกใครมาเป็นคู่ครองของตนนั้น ต้องมีหลักคือเหตุที่ทำให้คู่สมรสครองเรือนได้ยืนยาว ได้แก่ 1) ต้องมีค่านิยมและรสนิยมทำนองเดียวกัน หรือมีความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกัน มีจุดมุ่งหมายในชีวิตเหมือนกัน 2) มีความประพฤติดี ตั้งอยู่ในศีลธรรมเหมือนกัน มีกิริยามารยาทและพื้นฐานการอบรมนิสัยเหมือนกัน พอเหมาะสมสอดคล้องกัน 3) มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี มีใจกว้าง มีความเสียสละ มีความพร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น บุคคลที่เสมอกันด้วยจาคะนี้ ไม่อวดเอาเปรียบคู่ของตนต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือเกื้อกูลญาติมิตรคนข้างเคียงของแต่ละฝ่ายมีจิตใจ เป็นบุญกุศลทั้งคู่จะทำให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข เพราะเมื่อคนเราอยู่ด้วยกันก็ต้องเสียสละทั้งทรัพย์สินเสียสละความสุขของตน เพื่อเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และ 4) บุคคลที่มีปัญญาเสมอกัน คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักดี รู้จักชั่ว รู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ มีแนวคิดที่ตรงกันจนสามารถเข้ากันได้ เข้าอกเข้าใจกัน (Phra Metheewaraporn, 2012 : 122)

4. หลักขรวาสธรรมกับการครองเรือน

1. หลักสัจจะกับการครองเรือน เป็นหลักความซื่อสัตย์ ซึ่งธรรมชาติของคนเรานั้นก็ย่อม

ต้องการความจริงใจ หากไม่มีความจริงใจให้กัน ดังนั้นการคบหาสมาคมระหว่างบุคคลในสังคม ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด จำ ต้องมีหลักธรรมสัจจะ ซื่อสัตย์ด้วยเสมอ แต่การมีความจริงใจอย่างเดียว โดยไม่แสดงออกก็ยังไม่พอ เพราะการแสดงออก ซึ่งความซื่อสัตย์และความจริงใจต่อบุคคลที่เรารู้จัก จะทำให้เป็นรากฐานสำคัญที่สืบสานความสัมพันธ์ ระหว่างกัน ซึ่งหากมีความจริงใจและซื่อสัตย์ ความสัมพันธ์ต่อกันก็จะสามารถสานต่อสัมพันธ์กันใน ระยะยาวได้ต่อไป เพราะการดำเนินชีวิตของคนนั้น ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคมไม่ว่าจะ ระดับเล็ก ระดับกลาง หรือระดับใหญ่ ความซื่อตรง ซื่อสัตย์ในการคบหากันในกลุ่มคนที่คนเรานั้นหรือ จัดหรือคุ้นเคยมีความสำคัญอย่างยิ่งที่เป็นการสร้างความไว้วางใจกันและกัน คนเรานั้นหากมีความไว้วางใจกันได้เป็นพื้นฐานสิ่งอื่นใด ก็สามารถวางใจได้เช่นกัน คนมีสัจจะจะมีคามรับผิดชอบ ซื่อตรง ไม่โกหก ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง มีสติ บุคคลใดที่ครองคู่หรือใช้ชีวิตคู่ ถือสัจจะเป็นสิ่งสำคัญของการครองชีวิตคู่ร่วมกัน หากมีสัจจะความซื่อตรงและความจริงใจนั้นจะทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ให้เกียรติกันและกัน ซึ่งจะนำพาให้ครอบครัวมีความสุขสงบ คิดทำสิ่งใดก็จะประสบความสำเร็จร่วมกัน สัจจะจึงเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันตลอดทั้งการดำเนินชีวิต การทำงาน หรือในครอบครัวสัจจะเป็นหลักธรรมที่ทำให้ครอบครัวเป็นอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืนและมีความสุข สำหรับคนที่มีความรักนั้น การมีความซื่อสัตย์และความจริงใจให้คนรักนั้น จะต้องดูแลและพิถีพิถันมากกว่าคนทั่วไป เพราะการมีชีวิตคู่กันนั้นย่อม

ต้องการทำให้เกิดความไว้วางใจ ความเชื่อใจระหว่างคู่รัก หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดสัจจะต่อคนรัก ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความริ้วฉานได้ง่าย ทำให้ทั้งสองฝ่ายหวาดระแวงแคลงใจกันและกัน ยากนักที่จะแตกหัก เลิกรากันไป ยากที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิมด้วยเหตุนี้เอง จึงมีหลายท่านได้ให้นิยามความรักว่า คือ การมีความจริงใจให้แก่กัน ซึ่งตามหลักความเป็นจริงแล้ว ความจริงใจและความซื่อสัตย์ก็ควรเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานที่บุคคลที่รักกันพึงมีให้แก่กันเป็นอันดับแรก เพราะคนรักกันถ้ายังไม่จริงใจต่อกัน ก็เหมือนกับไม่ได้รักกันจริงหรือเป็นรักหลง หรือรักจอมปลอมนั่นเอง เพราะฉะนั้นแล้วหากเรามีความจริงใจต่อผู้อื่น เราก็จะได้รับความจริงใจกลับมานั่นเอง

2. หลักทမ်းกับการครองเรือนหลักอันแท้จริงของทမ်းก็คือการควบคุมจิตใจ ในการทำความเข้าใจคนที่เรารัก รวมถึงเข้าใจถึงความเป็นไปอันแท้จริงของโลกนี้ด้วย หากเราไม่มีธรรมะข้อนี้เท่ากับว่าเราเป็นคนที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาในการพิจารณาเรื่องต่างๆ ซึ่งผลร้ายของการปล่อยให้อารมณ์ หรือข้อบกพร่องที่มีมาควบคุมเราได้นั้นก็กลายเป็นเหตุให้เราแตกแยกความสามัคคีกับคนที่เรารัก หรือกับผู้อื่น การที่ไม่สามัคคีหรือไม่ลงรอยกันเป็นแค่อาการเบื้องต้นของการที่เราไม่มีความเข้าใจที่ต่ำ แต่อาการขั้นต่อไปนั้น ความแตกร้าจะทำลายชีวิตคู่รักให้แตกขาดจากกันอย่างสมบูรณ์แบบในที่สุด ชีวิตคู่ที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตต้องมีการฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ รู้จักข่มใจ บังคับควบคุมจิตใจตนเองได้ จะทำสิ่งใดให้พิจารณาด้วยปัญญา การมีชีวิตคู่ คุณธรรมข้อนี้

มีความสำคัญในการทำให้การครองชีวิตคู่ประสบความสำเร็จ เมื่อคนสองคนมาอยู่ร่วมกันต้องรู้จักการปรับเข้าหากันและกัน สิ่งใดที่ไม่ดีของแต่ละฝ่ายต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เป็นสิ่งที่ดีงามต่างฝ่ายต่างปรับ และห่างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดพลาดพลั้งไปควรมีการให้อภัยกันและกัน เริ่มต้นใหม่ด้วยสิ่งดีๆ ก็จะทำให้ชีวิตคู่อยู่กันได้อย่างยั่งยืนและมีความสุข รู้จักทนกันให้ได้ รู้จักยอมรับในความต่างของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตนรู้จักแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ไม่เป็นเอาแต่ใจตนเองหรือดื้อรั้นเอาอารมณ์ของตนเป็นใหญ่โดยที่ไม่สนใจอีกฝ่ายเลย การควบคุมจิตใจ ก็เพื่อที่จะทำให้เรายอมรับในข้อบกพร่องของคนรักของเราหรือผู้อื่นได้ รวมทั้งจุดเด่น จุดดีของเขาด้วย

ดังนั้น หลักทมะเป็นการฝึกฝนปรับปรุงตน การมีชีวิตอยู่ร่วมกันควรมีการปรับปรุงตนที่ไม่ดีให้รู้จักปรับปรุงตนเข้าหากันและกันเพื่อความสุขในการครองคู่หรือการดำเนินชีวิต เมื่อทุกคนต่างรู้ดีว่า ไม่มีใครที่จะสมบูรณ์แบบไปหมดทุกอย่าง ทุกคนต้องเข้าใจในข้อด้อยและข้อเด่นของผู้อื่น เมื่อเข้าใจผู้อื่นแล้วก็จะจึงจะเป็นผู้ที่สามารถได้รับความเข้าใจจากคนที่เรารัก หรือคนอื่นๆ ได้เช่นกัน ซึ่งหลักธรรมข้อนี้นั้นก็เหมือนเช่นข้ออื่นๆ คืออาจจะดูจับต้องยากสักหน่อย แต่ถ้าเราพยายามฝึกหัดควบคุมใจของตนทีละน้อย ให้เป็นผู้ที่บังคับควบคุมอารมณ์และจิตใจของตนเอง ให้ทำใจกับปัญหาและความแตกต่างที่เกิดขึ้น เราก็จะเป็นผู้หนึ่งที่ได้ผลดีแห่งความสุข สมหวังในรักจากหลักธรรมข้อนี้ (Buddhasa Bhikkhu, 1996 : 45)

3. หลักขันติกับการครองเรือน ขันติหมายถึง ความอดทน อดกลั้น ซึ่งหลักธรรมข้อนี้ไม่ใช่เพียงจำ เป็นต่อชีวิต เท่านั้นแต่เป็นหลักที่สำคัญมากที่ต้องมีหากต้องการให้ชีวิตสมหวังสำเร็จตั้งใจหมาย ความอดทนนั้น เป็นหลักการตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว ซึ่งแม้แต่ปัจจุบันนี้ก็ตามหากใครไม่มี ดูเหมือนว่า ชีวิตนี้ยากที่จะประสบความสำเร็จได้ และสำหรับชีวิตคู่้นั้นนอกจากจะต้องมีความซื่อสัตย์ ความจริงใจ และความเข้าใจกันแล้ว จะต้องมีความอดทนอดกลั้นอีกด้วยให้รู้จักอดทนต่อคำกล่าวติขินินทาของอีกฝ่ายหรือคนอื่นๆ ขันติเป็นหลักธรรมธรรมที่สำคัญที่คนที่อยู่ด้วยกันเกิดความก้าวหน้าคนจะดีต้องมีหลักธรรมนี้การใช้ชีวิตของคนเรานั้น หากไม่มีความอดทนจะสำเร็จได้ยากมาก ไม่สามารถไปถึงจุดหมายของตนและครอบครัวได้ การครองชีวิตคู่ความอดทนเป็นสิ่งสำคัญสามภรรยาเมื่อเริ่มใช้ชีวิตคู่สิ่งดีงามที่เริ่มต้นมีให้กันและกันในระยะแรกๆ ก็ยังเป็นไปปกติสุข แต่เมื่ออยู่กันนานวันนานปีพฤติกรรมหรือสิ่งอื่นใดที่แสดงให้เห็นก็มีมากบางสิ่งบางอย่างอีกฝ่ายอาจไม่ชอบหรือไม่ถูกใจกันและกันคุณธรรมในข้อนี้จึงมีความสำคัญมากในการจะครองชีวิตคู่ที่จะอยู่กันด้วยกัน ความอดทนไม่ใช่แค่เพียงร่างกายเท่านั้น จิตใจของเราก็ต้องจะต้องมีความอดทนด้วย ความอดทนเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งที่จะทำให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จ เพราะการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันนอกจากจะมีข้อขัดแย้งแตกต่างทางด้านอุปนิสัย การอบรมประสบการณ์เดิม บางครั้งก็อาจมีอุปสรรคมาให้ร่วมเผชิญ หรือบางครั้งอาจมีการทะเลาะเบาะแว้งบาดหมางกัน ซึ่งไม่ว่าจะโดย

คำพูดหรือการกระทำ จะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรู้จักอดกลั้นระงับใจ ไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไป เรื่องร้ายที่น่าจะลุกลามจึงจะระงับ สงบลงไป แต่ถ้าระงับห้ามใจไม่ได้ ต่างฝ่ายต่างทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ ก็จะไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ในที่สุดก็ต้องเลิกรากันไป หลักขั้นต้นนั้นจะแตกต่างจากหลักของทมะตรงที่ขั้นต้นมุ่งอดทนที่ร่างกายเป็นหลัก ส่วนหลักของทมะ นั้น มุ่งอดทนที่จิตใจและอดทนที่อารมณ์ คนที่มุ่งมั่นจะฝึกให้ขั้นต้นมีมากแก่ตนต้องอดทนต่อความยากลำบากที่เกิดขึ้นกับตัวเองให้ได้ โดยเฉพาะในชีวิตคู่ เราต้องอดทนทั้งต่อตัวเราเอง และอดทนกับคนที่เรารัก เพราะในการใช้ชีวิต ร่วมกับคนที่เรารัก อาจต้องพบเจอกับความลำบาก ตรากตรำ และเรื่องหนักใจต่างๆ ในการประกอบ การงานอาชีพ อุปสรรคก็จะถาโถมเข้ามา หาก อดทนไม่ไหว ก็จะทำให้พาครอบครัวไปไม่ถึงฝั่งฝัน (Phra Promkhunaporn (P.A. Payutto), 2006 : 63)

ดังนั้น สำหรับชีวิตคู่การร่วมหัวจมท้าย ที่จะอดทนเผชิญและฟันฝ่าต่อความยากลำบาก ไปด้วยกันถือเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เป็นเครื่อง พิสูจน์ถึงความรักของคนทั้งสองด้วย โดยเฉพาะ เมื่อเกิดอุปสรรค หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสบความ ตกต่ำคับขัน ทั้งคู่จะต้องมีสติ อดทน อดกลั้น คิดหาอุบาย หรือใช้ปัญญาหาทางแก้ไข ฝ่าฟันไป ให้ได้ ความอดทนเพียรพยายามเท่านั้น ที่จะ เป็น กำลังใจให้ซึ่งกันและกัน จนสามารถผ่านพ้น เหตุการณ์เลวร้ายไปด้วยกันได้

4. หลักจาละในชีวิตการครองเรือน
จาละ หมายถึง ความเสียสละ ความเผื่อแผ่แบ่งปัน

หรือคือการให้นั่นเอง จาละ นั้น มีความหมาย รวมถึงรู้จักสละสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นด้วย ซึ่งโดย ปกติของชีวิตคู่ นั้น เราต้องช่วยเหลือเกื้อกูลคนรัก ของเราตลอดเวลา เรียกว่าต้องแบ่งปันช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน แต่ถ้ามีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมุ่งจะเอา กับ คนรักอย่างเดียว ก็จะทำให้เกิดการเบียดเบียน เข้าทำนองรู้ว่า อีกฝ่ายหนึ่งตั้งใจจะเอาเปรียบ ทำให้ไม่อาจอยู่ร่วมกันยึดได้ ซึ่งการให้ที่ดีนั้น จะต้องอยู่บนหลักของ ผู้ให้ด้วยความเต็มใจผู้รับ ก็รับด้วยความสุข ผู้ให้ก็จะมีความสุขไปด้วย แต่ถ้า เป็นการบังคับเอาจากผู้อื่นโดยที่ผู้ให้ก็ไม่เต็มใจ จะให้ยอมไม่ทำให้เกิดความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับการ ดำเนินชีวิตของคนเราคือความปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ต่างๆ ตั้งแต่ในครอบครัว พี่น้องญาติมิตร เพื่อนฝูง จาละเป็นคุณธรรมที่ควรมีให้แก่กันในการอยู่ ร่วม กันในครอบครัวและสังคม การเสียสละหรือการ เป็นผู้ให้ นั้น ในการใช้ชีวิตคู่คุณธรรมข้อนี้มีความ สำคัญมากที่จะช่วยประคับประคองชีวิตคู่ให้อยู่ อย่างเป็นสุขซึ่งกันและการให้นั้นมิใช่เพียงสิ่งของ เท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการให้เวลา ให้ความ สนใจ ให้การดูแลถามทุกข์สุขในการดำเนินชีวิต ของคู่ครองและของครอบครัว การให้เป็นการสร้าง น้ำเลียงทางใจที่จะให้ครองคู่รักกันให้ยั่งยืน

อีกประเด็นที่สำคัญมากและคนมักมองข้ามกันก็คือ การให้อภัย การให้อภัยมักไม่ถูกรวมกับการให้โดยทั่วไป ทั้งๆ ที่มีความสำคัญมาก การให้อภัยนั้น อาจเป็นการสรุปนิยามของความรักที่ดี ก็ได้ เพราะเมื่อเราให้อภัยแก่คนที่เรารัก ก็เป็นการ แสดงไมตรีจิตเรื่องความจริงใจของเราเอง เป็นการ แสดงออกถึงการยอมรับความแตกต่าง การเข้าใจ

ในอีกฝ่าย และความอดทนอดกลั้นในความผิดที่คู่รักได้ก่อขึ้น ไม่คิดแก้แค้น ไม่คิดเอาคืน มีแต่ความรักให้กันและพร้อมที่จะฝ่าฟันอุปสรรคด้วยกันอีกครั้ง ดังนั้น การให้อภัยจึงเป็นจุดรวมของสัจจะ หมด ขันติ จาคะ ที่กล่าวไปแล้วด้วย

5. สรุป

หลักฆราวาสธรรมเป็นธรรมสำหรับผู้ครองเรือนที่พึงควรประพฤติปฏิบัติต่อกันและกันตั้งแต่การดำเนินชีวิตหรือผู้มีคู่ครอง ตลอดทั้งการทำงาน หลักธรรมทั้ง 4 คือ สัจจะ หมด ขันติ จาคะ หากบุคคลใดไม่ว่าจะอยู่ในศาสนาใดๆ ก็ตามได้นำหลักฆราวาสธรรมไปประยุกต์ใช้หรือปฏิบัติต่อตนเอง ครอบครัวหรือสังคมแล้วจะนำมา ซึ่งความสุขต่อตนเองและสังคม หากมีการครองคู่ชีวิตจะทำให้มี

ชีวิตคู่หรือครอบครัวนั้นมีความเป็นอยู่ที่ราบรื่น มีความซื่อสัตย์ มีการปรับตัวเข้าหากัน ให้อภัยกัน เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดผิดพลาดตลอดทั้งทำให้ไม่แตกแยกแตกร้างและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หลักฆราวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความสงบสุขในสังคม การสร้างความสามัคคีในสังคมก่อให้เกิดความสุขสวัสดิ์ หากมีการครองคู่ชีวิตจะทำให้มีชีวิตคู่หรือครอบครัวนั้นมีความเป็นอยู่ที่ราบรื่น มีความซื่อสัตย์ มีการปรับตัวเข้าหากัน ให้อภัยกันเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดผิดพลาดตลอดทั้งทำให้ไม่แตกแยกแตกร้างและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนทำให้ครอบครัวมีความสุขและความสมบูรณ์มากขึ้น

References

- Buddhasa Bhikkhu. (1996). *Garavasadhamma*. 4th edition. Bangkok : Dhamma Foundation.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Phra Matheewaraporn. (2012). *Benjasil Benjatham: Udom of Human Life*. Bangkok : Ton Boon Publishing.
- Phra Promkhunaporn (P.A. Payutto). (2006). *Life Guide*. Bangkok : Company Pim Suay Co., Ltd.
- Saenburan, P. (2016). *Theravada Buddhism*. Khon Kaen : LP Ban Nana Witthaya Limited Partnership.

การวิเคราะห์ความรักในมัทริกัณฑ์*

An Analyzes love in Maddi Kantha scriptures

พระครูวิจิตรธรรมมาร, จรัส สีภา¹,
พระมหาใจสิงห์ สิริธมฺโม, พระนรินทร์ สีลเตโช และพระอ่อน มหัทธิกโก²
Phrakhru Vijitdhammathorn, Jaras Leeka,
Phramaha Jaising Siridhammo, Phra Narin Silatasho and Phra Aon Mahitthiko
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอโยธยา²
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: mhitthikor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ เป็นการวิเคราะห์ความรักในมัทริกัณฑ์ระหว่างพระเวสสันดรกับภรรยาและบุตร ซึ่งในการวิเคราะห์ผู้เขียนได้แยกประเด็นวิเคราะห์ออกเป็นสองประเด็น คือ 1) ความรักในฐานะที่เป็นมนุษย์ทั่วไป และ 2) ความรักในฐานะที่เป็นพระโพธิสัตว์ จากการศึกษพบว่า ความรักของพระเวสสันดรที่มีต่อภรรยาและบุตรในฐานะที่เป็นมนุษย์ทั่วไป พระเวสสันดรกับภรรยา เป็นคู่รักที่รักกันจริงตามแนวคิดเรื่องความรักในพระพุทธศาสนา เช่นกันกับความรักระหว่างพระเวสสันดรกับบุตรทั้งสอง ซึ่งความรักของกษัตริย์ทั้ง 4 พระองค์จะปรากฏชัดในความรักในฐานะที่พระเวสสันดรเป็นพระโพธิสัตว์ที่มีอุดมการณ์ที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าเพื่อออกจากทุกข์ในวัฏสงสารและสั่งสอนผู้อื่นให้ออกจากทุกข์ตาม จะเห็นได้จากพระชาติต่อมาที่พระองค์ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วสั่งสอนให้ภรรยาและบุตรได้บรรลุตาม

คำสำคัญ: ความรัก; มัทริกัณฑ์

Abstract

This article analyzes love in Maddi Kantha scriptures. The author analyzes the love in Maddi Kantha scriptures of the love between Phra Vessantara, his wife and children. In the analysis, the author has divided the issue into two issues, 1) love as a human being

*ได้รับบทความ: 17 มกราคม 2562; แก้ไขบทความ: 2 ธันวาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2563

Received: January 17, 2019; Revised: December 2, 2020; Accepted: December 30, 2020

and 2) love as a Bodhisattva. According to studies, it was found that the love of Phra Vessantara for wife and children as human beings, Phra Vessantara and his wife are true love couple based on the concept of love in Buddhism such as the love between the two children that is the love of the four kings, truly appear in love as Phra Vessantara, a Bodhisattva who has the ideals to enlighten as the Buddha to leave the suffering in a circle and teach others to leave the suffering. This has shown clearly his next life after he got enlightenment as Buddha, then he taught his wife and child to enlighten as well.

Keywords: Loving; Maddi Kantha Scriptures

1. บทนำ

มัทรีกัณท์ เป็นตอนหนึ่งในพระเวสสันดรชาดก เป็นหนึ่งในสิบพระชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นศาสดาของพระพุทธศาสนา พระเวสสันดรชาดกนี้เป็นพระชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ก่อนจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าเป็นพระชาติที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญทานบารมี โดยเริ่มตั้งแต่การให้สิ่งของธรรมดา ไปจนถึงการให้บุตรให้ภรรยาเป็นทาน การให้ทานบุตร ภรรยาเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากมาก แต่เพราะพระโพธิสัตว์ มีศรัทธาหรือความเชื่อหรือความรักในสัมมาสัมโพธิญาณ จึงทำให้ตัดสินใจพระทัยในการให้บุตรและภรรยาเป็นทานกับผู้อื่นได้ในมัทรีกัณท์นี้เป็นตอนที่สำคัญอีกตอนหนึ่งในพระเวสสันดรชาดก เป็นตอนที่ต่อจากกัณฑ์กุมารที่พระเวสสันดรได้ให้บุตรทั้งสองเป็นทานแก่พราหมณ์ชุกทำให้เห็นถึงความรักของมารดาคนหนึ่งที่มีต่อบุตรและเห็นถึงความรักของภรรยาคนหนึ่งที่มีให้สามีอย่างสุดใจ ประเด็นความรักของพระนางมัทรีในมัทรีกัณท์นี้จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งทั้งในส่วนของมารดาและภรรยาที่ดี (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

ความรักเป็นสิ่งที่ดีที่สำคัญสำหรับมนุษยชาติ เพราะมนุษย์เกิดมีขึ้นมาแล้วจะอยู่คนเดียวไปตลอดไม่ได้ มนุษย์ต้องอยู่รวมกันเป็นสังคม เพราะมนุษย์ชอบอยู่กันเป็นกลุ่ม ทั้งนี้อาจจะเพื่อความอบอุ่นใจ เพื่อสงเคราะห์อนุเคราะห์กันและกัน จึงมีการแต่งงานมีคู่ครอง มีบุตรสืบตระกูล มีเพื่อนฝูงจุดเริ่มต้นของสังคมมนุษย์เริ่มจากสังคมเล็กๆ คือ ครอบครัวที่มีแค่สามีภรรยาเพียงสองคน ต่อมามีบุตรเพิ่มขึ้นมาเป็นสมาชิกของสังคม เมื่อมีมนุษย์มากขึ้นก็มีครอบครัวมากขึ้น สังคมของมนุษย์ก็เติบโตขึ้นมาเป็นลำดับจากครอบครัวเป็นหมู่บ้าน จากหมู่บ้านเป็นตำบล เป็นอำเภอ เป็นจังหวัด เป็นประเทศ จากประเทศเป็นสังคมระดับโลก ที่เป็นสังคมใหญ่ที่สุด จะเห็นได้ว่าความรักมีความสำคัญต่อสังคมทุกระดับในฐานะที่เป็นรากฐานที่ทำให้เกิดสังคมขึ้น และทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

2. ความหมายของความรัก

ความหมายของคำว่า ความรัก (Love) นักปราชญ์ และนักปรัชญา ทั้งในฝ่ายตะวันตกและ

ฝ่ายตะวันออกได้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2505 ได้ให้ความหมายของความรักไว้ว่า ความชอบอย่างผูกพัน พร้อมด้วยความชื่นชมยินดี

เซนต์ ออกัสติน (St. Augustine) ความรัก
คือ ความศรัทธาและความจงรักภักดีในพระเจ้า
ความรักเป็นทั้งคุณธรรมพื้นฐานที่เป็นบ่อเกิดแห่ง
คุณธรรมอื่นๆ และเป็นคุณธรรมสูงสุดที่สามารถนำ
มนุษย์เข้าสู่ความเป็นเอกภาพกับพระเจ้าได้

โซเพนเฮาเออร์ (E.G. Schopenhauer)
ความรัก คือ แนวความคิดที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะลงแรง
กระตุ้นทางเพศของมนุษย์ (Phra Umnaj Khema
panyo, 2013)

กิลเบิร์ต (Gillbert) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ได้ให้ความหมายของความรักว่า ความรักคือ สวนดอกไม้ที่ต้องรดด้วยน้ำตาแทนน้ำ เนื่องจากสวนดอกไม้ที่ให้ดอกสวยงามขึ้นใจนั้น เจ้าของสวนกลับต้องทนทุกข์ทรมานเพื่อดูแลเอาใจใส่อย่างดี ปานประหนึ่งว่าเอาหยาดเหงื่อรดต้นของมัน เสมือนกับความรักกว่าจะมีความสุขสำเร็จสมหวังได้ก็ต้องร้องไห้เสียน้ำตามามากมาย (Meethawit nukul, 1991)

เพลโต (Plato) นักปรัชญาตะวันตก
ผู้ยิ่งใหญ่ได้ให้ความหมายของความรักว่า ความรัก
หมายถึง ความปรารถนาหรือความต้องการโดยเขา
ได้อธิบายว่า ความรักเป็นความปรารถนาหรือความ
ต้องการอย่างหนึ่งในความปรารถนาทั้งหลายของ
มนุษย์ และความปรารถนาที่เป็นความรักนั้นจะ
ต้องเป็นความปรารถนาที่จะได้ครอบครองสิ่งที่
สวยงามในรูปลักษณะต่างๆ ซึ่งจะต้องเป็นสิ่งที่ดีและ

มีอยู่จริง ในความหมายที่สูงขึ้นไปอีกเพลโต หมายถึง
ความปรารถนาความสวยงาม ความดี และความจริง
ที่สมบูรณ์แบบเป็นอมตะ (Phra Umnaj Khema
panyo, 2013)

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของคำว่า
ความรัก คือ ความใจกว้างเห็นแก่ผู้อื่นจนไม่มีตัว
ตนเหลืออยู่ ไม่มีเรา ไม่มีเขา ไม่เห็นแก่ตัว จึงเห็น
แก่มนุษย์ทั้งหลาย เห็นแก่ความถูกต้องและรักผู้อื่น
ได้โดยธรรมชาติ เกิดเป็นบุญญตาว่างตัวตนและ
เป็นอันเดียวกันหมด (Suwannakul, 1989)

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายของ ความรัก ว่า ความรัก คือ ศิลปะแห่งการให้และรับ (Love is the art of giving and taking) หมายถึง การให้และการรับสิ่งเพิลิตเพิลินใจและความปรารถนาดี (Chanchanchai, 2016)

สรุปได้ว่า บริบทของความรักนั้นประกอบ
ด้วยสารัตถะหลายประการที่มีแง่คิด มุมมองต่างๆ
ดังนั้น บุคคลที่มีความรักที่มั่นคงและยั่งยืน เรียกว่า
ไม่หยาบคาย หอง กระบองยอดเพชรนั้นต้องเป็นความ
รักที่แฝงด้วยความเมตตาหากหล่อเลี้ยงความรัก
ด้วยภาวะจิตที่เจือด้วยตัณหาหาคะหรือกามารมณ์
เพียงอย่างเดียวความรักจะอายุขัยสั้น ถนนของ
ความรักจะมีขวากหนามคอยทิ่มตำอยู่ตลอดเวลา
การมีชีวิตที่ปลอดภัยในบริบทของความรักสำหรับ
มนุษย์ปถวน ต้องมีหลักประกันที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความซื่อสัตย์และซื่อตรงต่อกัน
(สังกะ) หมายถึง การที่สามัภรยาไม่ประพฤติ
นอกใจหรือทรยศต่อกัน

2. ความหนักแน่นและอดทน (ทมะ)
หมายถึง การที่สามเณรมีภรรยาไม่คิดเล็กคิดน้อยหรือ

จ้องจับผิด จนขาดอริสภาพในการเป็นคู่ชีวิต

3. ความเข้มแข็งและท้าทาย (ขันติ)
หมายถึงความมุ่งมั่นในแนวทางของชีวิตที่ตัดสินใจ
ร่วมสุขและร่วมทุกข์โดยไม่ย่อท้อต่อปัญหาและ
อุปสรรคต่างๆ

4. ความมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อ (จาคะ)
หมายถึง การไม่เห็นแก่ตัวจนลืมนิยามมิตรหรือ
เพื่อนฝูงทั้งสองฝ่าย ชีวิตที่มีหลักประกันทั้ง 4 ข้อ
เป็นชีวิตที่ปลอดภัยจากมลพิษแห่งความรัก เรียกว่า
เป็นความรักที่สร้างสรรค์คือ สวรรค์ของชีวิตคู่อย่าง
แท้จริง

3. แนวคิดเรื่องความรักในพุทธศาสนา

1. ความรักในพุทธศาสนา ได้กล่าวถึง
เหตุที่ทำให้คนรักกันและได้อยู่ครองคู่กันในชาตินี้
ดังพุทธภาษิตว่า “บุพเพว สนนิวาเสน ปจฺจุพนฺนํเหตน
วา เวนตํ ชายเต เปมํ อุปปลํ ว โถทเก” แปลว่า
ความรัก ย่อมเกิด เพราะอาศัยเหตุ 2 ประการ คือ
เพราะอยู่ด้วยกันในปางก่อน เพราะเกื้อกูลกันใน
ปัจจุบัน

1.1 ความรักเกิดเพราะอยู่ร่วมกันมา
ในปางก่อน เรียกว่า บุพเพสันนิวาส คือ การได้เคย
อยู่ร่วมกันในอดีตชาติ ได้สร้างบุญสร้างกุศลร่วมกัน
มาทำอะไรตรงตามกัน มีความเห็นสอดคล้อง
เหมือนกัน เมื่ออยู่ด้วยกันแล้วมีความสุขเป็นเหตุ
ส่งผลให้ได้มาเป็นคู่ครองกันในปัจจุบัน บุพเพสันนิวาส
บางครั้งอาจจะได้อยู่ร่วมกันในฐานะอื่นก็ได้

1.2 ความรักเกิดเพราะเกื้อกูลกันใน
ปัจจุบัน ในกรณีไม่ใช่บุพเพสันนิวาส แต่อาศัยความ
ใกล้ชิด สนับสนุนกัน อาศัยความช่วยเหลือกัน

เห็นอก เห็นใจกันในปัจจุบัน จะส่งผลให้เป็นเนื้อคู่
กันในปัจจุบันและในอนาคตต่อไป

2. แนวคิดเรื่องความรักในพุทธศาสนา
มีแนวคิดเรื่องความรักได้อย่างไร ความรักมีกี่อย่าง
อะไรบ้าง และพระพุทธรูปศาสนายกย่องความรักแบบ
ไหนมากกว่ากัน ในเรื่องของความรักนั้นพระพุทธ
ศาสนาแบ่งความรักออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับหยาบ
ระดับปานกลาง ระดับละเอียด มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความรักระดับหยาบ เมื่อพูดถึง
ความรักระดับหยาบนี้แล้ว สิ่งแรกที่ทุกคนจะนึกถึง
คือความรักระหว่างหญิงกับชาย เป็นความรักที่มี
เรื่องเพศสัมพันธ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ความรักชนิดนี้
เป็นไปเพื่อให้ได้มาผู้สืบทอดเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ไว้
ซึ่งเป็นความต้องการตามสัญชาตญาณสัตว์โลกทั้ง
หลายกล่าวได้ว่า สีนหะ (เสนหา) เสนหะ คือ
สินหา เป็นความรักฝ่ายอกุศล หรือความรักที่เป็น
ฝ่ายกิเลสเศร้าหมองแห่งจิตใจ จัดอยู่ในกิเลสกลุ่ม
โลภะ (Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, 1996) พระพุทธศาสนาให้คำนิยามกับ
ความรักในชั้นสัญชาตญาณนี้ไว้หลายคำ เช่น กามรัก
คือความใคร่ ราคะ รักคือความกำหนัดยินดี ตัณหา
รักคือความทะยานอยาก นันทิ รักคือความ
เพลิดเพลิน เสนหา รักคือเยื่อใย โลก รักคือความ
อยากได้ ปรารธนา รักคือความต้องการปฏิบัติ
รักคือความผูกพัน เป็นต้น คำเหล่านี้เป็นคำที่แสดง
ให้เห็นถึงความรักที่เกิดขึ้นโดยมีสัญชาตญาณ
เป็นเหตุ ความรักแบบนี้จึงเป็นสิ่งที่คนทั่วไปหรือ
มนุษย์ทุกคนในโลกนี้มีอยู่ด้วยกันทุกๆ คน ความรัก
ในระดับนี้จึงเป็นความรักที่มุ่งประโยชน์มาที่ตัวเอง
เป็นหลัก

2.2 ความรักระดับปานกลาง ความรักระดับกลางนี้ก็ยังเป็นความรักของชาวโลกหรือคนทั่วไป เป็นความรักที่เผื่อแผ่ออกไปหาผู้อื่น กล่าวคือ เป็นความรักที่เกิดขึ้นเพราะมีปัญหาเข้ามาประกอบทำให้พิจารณาเห็นว่ามนุษย์ไม่ได้อยู่คนเดียวในโลกยังมีมนุษย์ผู้อยู่ร่วมโลกกับตัวเรา และการที่จะอยู่ร่วมกันในโลกนี้ได้อย่างสงบสุขนั้น นอกจากจะรักตนเองแล้วต้องรู้จักรักคนอื่นด้วย เมื่อพิจารณาเห็นดังนี้ มนุษย์จึงเผื่อแผ่ความรักให้กับเพื่อนมนุษย์รอบๆ ข้างของตนเอง ความรักระดับนี้จึงเป็นความรักที่แผ่ออกไปจากตนเองและยินยอมให้ผู้อื่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตตน ความรักระดับนี้เป็นความรักที่เกิดจากสภาวะของจิตใจที่ประกอบด้วยคุณธรรม เป็นความรักที่มีระดับสูงกว่าระดับแรก ความรักในระดับนี้พุทธศาสนาเรียกว่า “เปมะ” ความสำคัญของเปมะจากความหมายของคำที่กล่าวแล้วว่า เปมะเป็นความรักที่อาศัยเงื่อนไข เป็นความรักที่สืบเนื่องกัน เป็นญาติกัน เป็นคนร่วมเรือนในพระสูตรปิฎก ขุททกนิกายปรกฏความรักแบบเปมะดังนี้ สิ่งอันเป็นที่รัก ได้แก่ มารดา บิดา พี่ชายน้องชาย พี่สว่น้องสาว บุตร ธิดา มิตร อำมาตย์ ญาติ หรือผู้ร่วมสายโลหิต (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความรักแบบเปมะ ว่าเป็นความรักที่เกี่ยวข้องกันได้แก่ มารดา บิดา พี่ชายน้องชาย พี่สว่น้องสาว บุตร ธิดามิตร อำมาตย์ ญาติ หรือผู้ร่วมสายโลหิต และยังมีความรักอีก 2 แบบในระดับปานกลางนี้คือ ศรัทธา ความเชื่อมั่น ฉันทะ ความพอใจ ความรักในระดับปานกลางนี้ เป็นความรักที่เกิดขึ้นจากจิต

ที่ประกอบด้วยปัญญาพิจารณาจะเห็นถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรทำ เป็นความรักที่สูงกว่าระดับแรก แต่ไม่ใช่ความรักในระดับสูงสุดของพุทธศาสนา

2.3 ความรักระดับละเอียด ความรักในระดับนี้เป็นความรักระดับสูงสุดของพระพุทธศาสนา ความรักแบบเมตตา เป็นความรักที่ปรารถนาเกื้อกูลกัน ความอนุเคราะห์ ความไม่พยายาหาความไม่ปองร้าย กุศลมูลคือ โอทสะในหมู่สัตว์ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) เป็นความรักที่เกิดจากการเห็นโทษในวิภวสงสาร ซึ่งเป็นการเห็นด้วยการพิจารณาด้วยปัญญาจนเห็นความจริงแท้ในความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายโดยเฉพาะในตัวของมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายว่าแท้จริงแล้วไม่มีอะไรเป็นของเราจริงๆ เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา เมื่อพิจารณาเห็นดังนี้แล้วก็เกิดความเบื่อหน่ายอยากออกไปให้พ้นจากวิภวสงสารอันเป็นทุกข์นี้เสีย ความรักระดับนี้เป็นความรักของผู้ที่เบื่อหน่ายชีวิตผู้ครองเรือนปรารถนาการออกจากทุกข์ มีประโยชน์สูงสุดอันเกิดแก่ตนและสรรพสัตว์เป็นที่ตั้ง มีความพ้นจากทุกข์อย่างยั่งยืนเป็นที่หมาย ตัวตนอันเป็นต้นตอแห่งทุกข์จำต้องถูกปล่อยวาง ความรักระดับนี้พุทธศาสนาเรียกว่า รักแบบเมตตา กรุณา อันประกอบอยู่ด้วยอุเบกขา ถือว่าเป็นระดับความรักที่เสมอภาค ไม่มีการแบ่งแยกด้านใดๆ อีกต่อไป (Meethawit nukul, 1991)

แนวคิดเรื่องความรักในพุทธศาสนาแบ่งความรักของมนุษย์ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับหยาบ ปานกลาง และระดับละเอียด ความรักในระดับนี้เกิดขึ้นจากจิตใจที่มีแรงผลักดันให้เกิดความรัก

แตกต่างกันคือ ระดับแรกเป็นระดับที่มีสัจธาตุญาณ เป็นแรงผลักดันให้เกิดความรัก เป็นความรักที่ใช้ตัวเอง เป็นศูนย์กลางของความรักเป็นความรักที่เห็นแก่ตัวเองเป็นใหญ่ เป็นความรักของปุถุชนทั่วไป ความรักระดับที่สองหรือระดับปานกลาง ระดับนี้ก็ยังเป็นความรักที่มีสัจธาตุญาณเป็นแรงผลักดันให้เกิด แต่ในระดับปานกลางนี้สัจธาตุญาณจะถูกแซกแซงจากปัญญา คือ มีปัญญาเข้ามาพิจารณาให้เห็นว่าสิ่งไหนควรหรือไม่ควรที่จะรัก ทำให้มนุษย์รู้ว่าการที่รักแค่ตัวเองหรือยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางของความรักนั้นยังไม่เพียงพอที่จะทำให้อยู่ในโลกนี้ได้อย่างราบรื่น เป็นสุขควรที่จะแผ่ความรักออกไปสู่ผู้ที่อยู่รอบๆ ตัวของตนเองด้วย ความรักในระดับปานกลางนี้จึงไม่ได้ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางแต่เป็นความรักที่แผ่ออกไปสู่คนรอบข้างเป็นศูนย์กลางแห่งความรัก ความรักระดับที่สามหรือระดับละเอียดนี้ เป็นความรักที่มีปัญญาเป็นเหตุให้เกิดความรักระดับนี้ขึ้นมา และเป็นปัญญาในระดับโลกุตตระปัญญาที่รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งหลายจนเกิดความเบื่อหน่ายอยากออกไปให้พ้นจากวัฏสงสาร ความรักในระดับนี้เป็นความรักในระดับสูงสุดและพุทธศาสนายกย่องความรักระดับนี้ และสนับสนุนให้พุทธศาสนิกชนทุกคนมีความรักระดับนี้

4. เรื่องย่อในมัทรีกัณฑ์

เนื้อเรื่องในมัทรีกัณฑ์นี้ เป็นตอนที่พระเวสสันดรได้ให้ทานบุตรทั้งสองคือ พระชาลีและพระนางกัณหา เป็นทานแก่พราหมณ์ชุก ก่อนที่พระเวสสันดรจะให้ทานบุตรของตนนั้น และในคืนนั้นเองพระนางมัทรีได้ฝันร้ายเห็นนางบอกเหตุว่า

พระนางจะเสียของที่เป็นที่รักของพระนางไป พระนางได้สะดุ้งตื่นขึ้นมา สิ่งแรกที่พระนางคิดถึงคือบุตรทั้งสอง พระนางมัทรีจึงได้รื้อนรันทัวใจเหมือนโดนไฟเผาร่างกาย พระนางไม่รอช้าไม่รอให้สว่างก่อนดังนั้นพระนางจึงรีบเดินทางไปหาพระเวสสันดร เพื่อให้พระเวสสันดรทำนายฝันให้พระเวสสันดรก็ได้ปลอบประโลมให้พระนางหายกังวล ถึงอย่างไรก็ตามแม้พระเวสสันดรจะปลอบให้พระนางหายกังวลใจ แต่ความห่วงใยในบุตรทั้งสองคนของพระนางไม่ได้ลดน้อยลงเลย เพราะความรักมารดาที่มีต่อบุตร รุ่งเช้าพระนางได้นำบุตรทั้งสองไปส่งที่อาศรมศาลาของพระเวสสันดรและกำชับให้ดูแลบุตรทั้งสองให้ดี แล้วพระนางก็ออกไปหาห้วยมันและผลไม้ไปปาและจะกลับมาในเวลาเย็นเช่นทุกวัน เมื่อพระนางไปแล้วชุกพราหมณ์ก็เข้ามาขอเอาพระชาลีและพระนางกัณหาบุตรทั้งสองอันเป็นที่รักของพระนางไป (Department of Education, 1981)

เริ่มมัทรีกัณฑ์กล่าวถึงตอนพระนางมัทรีจะกลับอาศรมศาลา หลังจากທີ່ตระเวนหาห้วยมันและผลไม้จนถึงใกล้จะมืดค่ำ กล่าวกันว่าที่พระนางกลับมืดค่ำเพราะว่าวันนั้นห้วยมันและผลไม้หายากมาก ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นเพราะเทวดาบังตาไม่ให้พระนางเห็นห้วยมันและผลไม้ อีกประการหนึ่งคงจะเป็นเพราะพระนางห่วงบุตรทั้งสองของพระนางมากจึงทำให้รีบร้อนในการหาเพราะความรีบร้อนนั้น จึงทำให้พระนางมองข้ามผลไม้และห้วยมันไป แทนที่จะหาได้เร็วอย่างที่ใจคิด กลับกลายเป็นหาได้ช้าจนมืดค่ำดังกล่าวเมื่อพระนางหาห้วยมันและผลไม้ได้พอประมาณแล้ว

ซึ่งตอนนั้นก็เป็นเวลาเย็นมากแล้วพระนางก็รีบเดินทางกลับด้วยความรีบร้อนและเป็นห่วงบุตรทั้งสองของพระนางเพราะความฝันของพระนางเมื่อคืนนั้นเอง ด้วยความหวังว่าจะเกิดเหตุร้ายกับบุตรพระนางจึงรีบเดินทางกลับ เมื่อเดินทางมาตามเส้นทางกลับอาศรมศาลา เป็นทางเส้นเดียวที่สามารถกลับอาศรมศาลาได้ พระนางเดินทางอย่างรีบร้อน แต่ต้องหยุดชะงักเพราะมีพญาเสือสามตัวนอนขวางทางที่จะกลับ พระนางทั้งตกใจทั้งร้อนใจเพราะความเป็นห่วงทั้งพระเวสสันดรและบุตรทั้งสอง โดยเฉพาะบุตรทั้งสอง พระนางมัทรีได้แต่คำครวญถึงบุตร และขอหนทางจากพญาเสือทั้งสามซึ่งเป็นเทวดาแปลงร่างมาเพื่อถ่วงเวลาไม่ให้พระนางกลับไปเห็นชุกพายุบุตรทั้งสองไปจนถึงเวลามีค้ำแล้วพญาเสือทั้งสามก็หลีกทางให้ จากนั้นพระนางมัทรีก็รีบเดินทางทั้งวิ่งทั้งเดินจนไปถึงใกล้อาศรมศาลาเธอก็ต้องแปลกใจเพราะไม่เห็นบุตรทั้งสองออกมารอรับ มีแต่ความเงียบสงัด พระนางมัทรีร้อนใจเป็นอย่างมากเดินตามหารอบๆ อาศรมศาลาแต่ก็ไม่เห็นพระนางจึงได้เข้าไปถามพระเวสสันดร แต่พระเวสสันดรก็เงียบนิ่งอยู่ไม่ตอบคำถามของพระนางมัทรี ทั้งยังไม่พูดจาอะไรเลย เมื่อเป็นเช่นนั้นพระนางมัทรีได้แต่วิ่งร้องให้ออกไปตามหาบุตรรอบๆ อาศรมศาลาทั้งในราวป่าสถานที่ที่บุตรทั้งสองเคยวิ่งเลย เลยไปถึงในป่าลึก และท่อน้ำ แต่ก็ไม่เจอ จึงกลับมาเฝ้าพระเวสสันดรอีกครั้งแล้วคำครวญหาบุตรทั้งสองปางจะขาดใจตายพร้อมกับรำพึงว่าถ้าไม่ได้เจอบุตรทั้งสองพระนางต้องตายแน่ๆ แล้วพระนางก็ล้มลงหมดสติไป

พระเวสสันดรก็ตกใจนึกว่าพระนางมัทรีตายไปแล้วจริงๆ เมื่อพระองค์ทรงได้สติจึงรู้ว่าพระนางมัทรีสลบไปจึงใช้น้ำประพรมทำให้พระนางฟื้นขึ้นมา เมื่อพระนางฟื้นขึ้นมามีสติสัมปชัญญะดีแล้ว พระเวสสันดรจึงได้เล่าเรื่องทุกอย่างให้พระนางมัทรีฟังว่า บุตรของเราทั้งสองยังไม่ตายหรอกแต่พระองค์ได้ยกบุตรทั้งสองให้กับพราหมณ์ผู้เป็นยาจกที่เข้ามาขอ ถ้าเรายังไม่ตายเราจะได้พบหน้าบุตรทั้งสองของเราอย่างแน่นอน ขอเธอจงอนุโมทนาในทานนี้เถิด

พระนางมัทรีเมื่อได้รู้อย่างนั้นแล้วก็ได้กล่าวว่า หม่อมฉันขออนุโมทนาในปุตตทานอันสูงส่งของพระองค์ ขอให้พระองค์จงทำพระทัยให้ผ่องใสเถิด ขอพระองค์จงบำเพ็ญทานให้ยิ่งๆ ขึ้นไปเถิด (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

5. วิเคราะห์ความรักในมัทรีกัณฑ์

มัทรีกัณฑ์เป็นการกล่าวถึงเรื่องราวการบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดรโพธิสัตว์ เป็นการบำเพ็ญเพื่อให้ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านั้น การให้ทานของพระเวสสันดรจึงเป็นการให้ที่พิเศษกว่าการให้ของคนธรรมดา เช่น การให้บุตรและภรรยาหรือแม้แต่ชีวิตของตนเป็นทาน การให้ทั้งสามอย่างที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่กระทำได้ยากหรือทำไม่ได้เลยสำหรับคนทั่วไป โดยเฉพาะการให้บุตรและภรรยาของตนเป็นทาน โดยเฉพาะบุตร สำหรับคนทั่วไปผู้ยังมีกิเลสบุตรนั้นเปรียบเสมือนแก้วตาและดวงใจของมารดาบิดาการที่จะยกให้คนอื่นไปนั้นเป็นเรื่องที่แทบจะเป็นไปไม่ได้เลย นอกเสียจาก

ว่ามารดาบิดาไม่สามารถที่จะเลี้ยงดูบุตรของตนได้จริงจึงตั้งใจที่จะยกบุตรของตนให้กับคนอื่นเลี้ยงดูแทนเพื่อให้บุตรของตนสบายและมีชีวิตที่ดีกว่า แต่ในกรณีของพระเวสสันดรที่ยกบุตรทั้งสองของตนให้กับพราหมณ์ชุกอย่างเต็มใจนั้น มีคำถามว่าพระองค์ไม่ได้มีความรักต่อบุตรของตนอย่างคนทั่วไปเลยหรือ และในกรณีของพระนางมัทรีเมื่อรู้ว่าพระเวสสันดรยกบุตรทั้งสองให้พราหมณ์ชุกไปแล้ว แทนที่พระนางจะโกรธเกลียดพระเวสสันดร แต่พระนางมัทรีกลับได้อนุโมทนาทานนั้นของพระเวสสันดร นั้นหมายความว่าทั้งสองพระองค์ไม่มีความรักความห่วงใยในบุตรทั้งสองเลยอย่างนั้นหรือ ประเด็นนี้จึงเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันขึ้นสำหรับผู้ที่ยังไม่ได้ศึกษาอย่างเข้าใจ ในการวิเคราะห์ความรักในมัทรีกัณฑ์ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ในความรักของพระเวสสันดรและพระนางมัทรี ว่าทั้งสองพระองค์มีความรักต่อบุตรทั้งสองหรือไม่ รวมไปถึงประเด็นที่ว่าพระเวสสันดรรักพระนางมัทรีไหม

1. ประเด็นที่ 1 แนวคิดเรื่องความรักในพุทธศาสนากับความรักของพระเวสสันดรที่มีต่อบุตรพระเวสสันดร เป็นชื่อของพระโพธิสัตว์ที่บำเพ็ญบารมีในชาติสุดท้ายก่อนจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ในชาติสุดท้ายพระเวสสันดรโพธิสัตว์ได้สร้างทานบารมี เมื่อวันประสูติกะเริ่มให้เงินเป็นทานหลังจากนั้นก็ให้แก้วแหวนเงินทองเป็นทานเรื่อยมาจนถึงการให้พญาช้างเผือกซึ่งเป็นช้างคู่บารมีของพระเวสสันดรและถือว่าเป็นช้างคู่บ้านคู่เมืองจนทำให้ชาวเมืองไม่พอใจเข้ามาทูลต่อพระเจ้าสญชัยพระบิดาให้ขับไล่พระเวสสันดรหนี

จากเมืองไปอยู่เขาวงกต เป็นเหตุให้พระเวสสันดรได้ให้บุตรและภรรยาเป็นทาน พระเวสสันดรยกบุตรให้พราหมณ์ชุกเพราะไม่ได้รักบุตรและภรรยาของตนจริงหรือ สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1.1 ความรักระหว่างพระเวสสันดรกับบุตร ความรักในฐานะที่พระเวสสันดรคือกษัตริย์ของกรุงสปีซึ่งเป็นพระโอรสของพระเจ้าสญชัยตอนถูกชาวเมืองขับออกจากเมืองพระองค์ก็ไม่ได้ทรงเรียกร้องให้บุตรกับภรรยาตามไปด้วย ซ้ำยังสั่งให้พระนางมัทรีและบุตรทั้งสองให้อยู่ในเมืองอย่าได้ตามพระองค์ไปเพราะเล็งเห็นแล้วว่าการไปอย่างนั้นเป็นการลำบากทั้งกษัตริย์ทั้งสามก็ไม่เคยลำบากในการดำเนินชีวิตเลย ในฐานะบิดาจึงไม่ยากให้บุตรของตนต้องไปลำบากเช่นนั้นกับตน หรือแม้แต่ตอนที่ยกบุตรทั้งสองให้พราหมณ์ชุกพระเวสสันดรยังได้ตั้งค่าตัวไว้สูงมากสำหรับผู้ที่จะไถ่ถอนเอาบุตรของตนจากพราหมณ์ชุกเพื่อจะเอาบุตรทั้งสองของพระองค์ไปเป็นข้าทาสหรือเป็นสามเณรก็ตาม การที่พระองค์ตั้งราคาการไถ่ถอนไว้สูงเช่นนั้นก็เพราะรักและห่วงบุตรทั้งสองโดยพระนางกัณหาที่เป็นผู้หญิง การตั้งราคาไว้สูงก็เพื่อป้องกันมิให้ใครๆ ก็สามารถไถ่ถอนไปได้ เป็นการป้องกันคนที่ไม่ดีไม่มีความจริงใจในตัวของบุตรของพระองค์ โดยเฉพาะพระนางกัณหาที่เป็นผู้หญิง ถ้าเป็นคนสามัญชนธรรมดาที่ต้องการพระนางไปเป็นภรรยาคนๆ นั้นก็ต้องเป็นคนที่ดีจริงๆ ถึงจะยอมลำบากหาทรัพย์สินให้ได้พอมาคือเป็นค่าไถ่นั้น แต่ถ้าเป็นพระราชาหรือกษัตริย์อย่างน้อยบุตรของตนก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสบาย และอีกตอนหนึ่งที่พระเวสสันดรได้แสดงออกมาว่าพระองค์ทรง

ห่วงใยในบุตรทั้ง 2 ของพระองค์มากแค่ไหนคือตอนที่พราหมณ์ชุกหลังจากได้บุตรทั้งสองของพระเวสสันดรแล้วก็ได้ใช้เลวร้ายผูกแขนของบุตรทั้งสองพร้อมทั้งตีไปด้วยต่อหน้าต่อตาของพระองค์เป็นปกติของผู้เป็นบิดาย่อมโกรธเพราะรักและห่วงใยบุตรของตน ทั้งยังคิดปกป้องบุตรของตนจากอันตรายด้วยการจะใช้ดาบไปฆ่าพราหมณ์ชุกนั้นซะ ที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่าในฐานะมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่ง พระเวสสันดรทรงห่วงใยในบุตรของตนมากอย่างที่คนทั่วไปเขาห่วงใย

1.2 ความรักระหว่างพระเวสสันดรกับพระนางมัทรี ในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง พระเวสสันดรก็มีความรักต่อเพศตรงข้ามคือความรักแบบคู่ครองเป็นความต้องการพื้นฐานของสัตว์โลก แต่ความรักแบบคู่ครองของมนุษย์จะแตกต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่นคือ สัตว์โลกทั่วไปความรักระดับนี้เป็นเพียงแค่สัญชาตญาณที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายเท่านั้น ส่วนมนุษย์นอกจากจะเกิดจากสัญชาตญาณที่มีกิเลสตัณหาเป็นแรงกระตุ้นแล้ว ยังมีปัญญาเข้ามาแทรกแซงกระบวนการของสัญชาตญาณด้วย จะเห็นได้จากการที่มนุษย์สามารถพิจารณาเลือกคู่ครองที่เหมาะสมกับตัวเอง เป็นต้น ส่วนสัตว์ไม่มีความรักทั้ง 2 อย่างที่กล่าวมานี้ พระพุทธศาสนาเรียกว่า ความรักระดับหยาบและระดับกลาง (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ซึ่งความรักในระดับนี้ระหว่างพระเวสสันดรกับพระนางมัทรีทั้ง 2 พระองค์ ได้แสดงออกให้เห็นว่า มีความรักความจริงใจต่อกันเป็นอย่างดี จะเห็นได้จากหลายๆตอนในพระเวสสันดรชาดกที่ทั้ง 2 พระองค์ได้

แสดงออกมาให้เห็น เช่นในตอนที่พระเวสสันดรถูกขับไล่ออกจากเมือง พระนางมัทรีก็ไม่ได้ทอดทิ้งแต่ยืนยันว่าจะตามเสด็จออกไปอยู่ในป่าบวชเป็นฤๅษี ต้องใช้ชีวิตอย่างนักบวช คือ ประพฤติพรหมจรรย์ จะอยู่ด้วยกันฉันสามีภรรยาไม่ได้ถึงขนาดนั้นพระนางก็ยอมขอเพียงได้อยู่ใกล้ได้ดูแลพระเวสสันดรเท่านั้น และตอนที่พระนางมัทรีหมดสติแต่พระเวสสันดรนึกว่าพระนางเสียชีวิตจึงตกใจเป็นการใหญ่ เพื่อร่ำพินิจไปต่างๆ นาๆ ลืมแม้แต่กฎของนักบวชรับอุ้มเอาร่างอันหมดสติของพระนางมัทรีขึ้นมา จนทรงได้สติจึงเอาน้ำมาเช็ดหน้าให้พระนางมัทรี จนฟื้นขึ้นมาพระเวสสันดรจึงทรงดีพระทัยขึ้นมาได้

2. ประเด็นที่ 2 ความรักของพระเวสสันดรในฐานะเป็นพระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์คือผู้บำเพ็ญตนเพื่อให้เข้าถึงพุทธภูมิหรือเพื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ความรักของพระเวสสันดรในฐานะที่เป็นพระโพธิสัตว์นั้น เป็นความรักที่อยากให้เพื่อนมนุษย์ผู้เกิดมาร่วมโลกด้วยกันพ้นไปจากทุกข์คือการเกิด แก่ เจ็บ และตาย ความรักของพระเวสสันดรในฐานะของพระโพธิสัตว์ที่มีต่อบุตรรวมถึงภรรยาของพระองค์จึงอยู่เหนือความรักความห่วงใยกันแบบครอบครัวอย่างคนทั่วไป แต่เป็นความรักที่เกิดจากความเมตตากรุณา อยากให้พบกับความสุขที่แท้คือการพ้นไปจากทุกข์ของการเวียนเกิดเวียนตายในสังสารวัฏนี้โดยการเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิตในทัศนะของพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน การที่จะนำมนุษย์ให้พ้นออกไปจากสังสารวัฏได้ พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญบารมีให้ครบถ้วนบริบูรณ์เพื่อจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าซะก่อน แล้วจึงสั่ง

สอนสังฆกรรมโปรดผู้อื่นให้บรรลุความจริงนั้นตาม และหนึ่งในบารมีที่ต้องบำเพ็ญคือ ทานบารมี หาก พระโพธิสัตว์ปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้า นอกจากจะให้ทรัพย์สินเงินทองเป็นทานแล้ว ยังต้องผ่านการบำเพ็ญมหาบริจาคทั้ง 5 คือ บริจาค ทรัพย์ บริจาคบุตรธิดา บริจาคภรรยา บริจาค อวัยวะ และบริจาคชีวิต ฉะนั้น คำที่กล่าวที่ว่า พระเวสสันดรไม่ได้รับบุตรและภรรยาของพระองค์ จริงๆ แต่พระองค์เพียงใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้ ตัวเองตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าเท่านั้น ดูจะเป็นการ กล่าวหาที่รุนแรงเกินไปสำหรับตัวพระเวสสันดร แต่ในมุมมองของคนที่ไม่เข้าใจในเส้นทางและ เจื่อนไขที่จะไปให้ถึงสภาวะที่เป็นอุดมคติของ พระองค์ เขาย่อมเชื่อมั่นว่าข้อกล่าวหาของเขานั้น ถูกต้อง ซึ่งก็ไม่ผิดเลยทีเดียว เพราะเป็นการมอง ความรักในระดับสัจยชาติญาณถึงระดับสัจยชาติ ญาณที่มีปัญญาเข้ามาพิจารณาหรือความรักระดับ ต่ำและระดับกลางตามแนวคิดของพุทธศาสนา นั้นเอง แต่ผู้ที่กล่าวหาพระเวสสันดรอาจไม่ได้ ศึกษารายละเอียดของความรักระดับสูงของ พระพุทธศาสนา ความรักระหว่างพระเวสสันดรกับ พระนางมัทรีเป็นความรักที่เกิดจากดวงจิตสองดวง ที่ตั้งมั่นและปรารถนาที่จะอดทนช่วยเหลือเพื่อให้ ถึงพระนิพพาน (Meethawitnukul, 1991)

6. สรุป

หากวิเคราะห์ความรักของพระเวสสันดร จะพบว่าความรักของโพธิสัตว์จะเป็นแบบเสียสละ ตลอดเวลา โพธิสัตว์จะเลือกดำเนินชีวิตแบบจาคะ คือไม่เพียงให้ความปรารถนาดีกับผู้อื่น แต่ยังต้อง

สละกิเลสของตนออกไปในการให้แต่ละครั้งด้วย ซึ่งจะได้ก็เมื่อเห็นแก่ประโยชน์ของบุคคลอื่น ก่อนความสุขของตนเสมอ แต่เนื่องจากในกรณีนี้ พระนางมัทรีเป็นคู่ที่เคยสร้างบุญบารมีร่วมกับ โพธิสัตว์มาอย่างยาวนานในสังสารวัฏ ทำให้ฝ่าย หญิงไม่ตัดสินใจโดยใช้ความสบายส่วนตนเป็นที่ตั้ง ความรักของพระนางมัทรีจึงเป็นแบบจาคะ คือ ให้พร้อมกับสละกิเลสของตนออกไปเช่นกัน ทั้งคู่ จึงได้ชื่อว่ามีศีล ศรัทธา จาคะ (การสละ) และ ปัญญาเสมอกัน ข้อกล่าวหาที่ว่าพระเวสสันดรมุ่ง แต่จะบำเพ็ญมหาทาน จนทำให้พระนางมัทรีกับ พระโอรสธิดาลำบากไปด้วย จึงไม่ถูกต้องนักที่นี้ ประโยชน์ของบุคคลอื่นมันกว้างมาก โพธิสัตว์ ไม่เพียงต้องทำประโยชน์ให้แก่ครอบครัวและบุคคล ที่ตนรัก ทว่ายังต้องทำประโยชน์ให้กับคนหมู่มากด้วย บ่อยครั้งที่ดูเหมือนการให้คนๆ หนึ่งกลับเป็นการ ทำร้ายอีกคนหนึ่ง หรือการเอื้อประโยชน์ให้กับ คนหมู่มากกลับหักหาญน้ำใจของคนหมู่น้อย เพราะ ตั้งใจบำเพ็ญมหาทานบารมี ทำให้บริจาคพญาช้าง จนชาวเมืองโกรธ หรือสละลูกชายลูกสาวให้คนอื่น นำไปเป็นทาสเชียนตีตามอำเภอใจ ทำให้คู่ครอง ของตนเป็นทุกข์ กระนั้น ถ้ามองว่าตรงนี้มีปัญชนคน ไตสามารถทำแบบนี้ได้บ้าง การสละบุตรธิดาใน กรณีของพระเวสสันดรไม่ได้เกิดจากความชิง ร้าคาญ หรือเกลียดลูกของตน เบื้องลึกของการให้ นั้นเพราะรู้อยู่เต็มอกว่ามันทำยาก สละคนรักให้คน ที่ไม่สมควรได้ ช้ำยังรู้ว่าคนรักของตนจะต้องถูก ทารุณทำร้าย มันอาจเจ็บปวดยิ่งกว่าแค่ให้ร่างกาย ของตนได้รับความทุกข์ทรมานช่วงสั้นๆ กิเลสของ คนไม่ได้มีแค่ด้านลบด้านร้าย แม้ความอาลัยรักที่

ชาวโลกหงวแหญ นั่นก็เป็นกิเลสที่ทำให้จิตยึดติดง่ายมาก และอาจจะยึดติดยาวนานกว่าความเกลียดความชังด้วยซ้ำ เพราะฉะนั้นในกรณีนี้การสละบุตรธิดารวมทั้งภรรยาของโพธิสัตว์จึงเท่ากับเป็นการจาคะกิเลสเบื้องต้น ลึกของตน อันเป็นกิเลสในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรักความผูกพัน จริงอยู่ว่าในแง่หนึ่งเป็นการทำเพื่อประโยชน์ของตนแต่ประโยชน์ที่โพธิสัตว์ได้รับเป็นเพียงวิถีทางที่ทำให้ชาวโลกได้ประโยชน์ ยิ่งกว่าในเบื้องปลาย

เพราะการให้แบบนี้เท่านั้นจึงจะทำให้เกิดปัญญาช่วยเหลือคนอื่นได้จริง ต่างจากการให้แบบปุถุชนที่ยิ่งให้ก็อาจยิ่งบ่มเพาะต้นเหา ส่งเสริมความอยากมียากเป็นเพิ่มขึ้น หรือสนับสนุนตัวกูของกูให้หนักแน่นกว่าเดิม ถ้ามว่าโพธิสัตว์ไม่มีจิตใจไม่มีความรู้สึกอาลัยหรือเยื่อใยแบบสามัญชนหรือตรงนี้เราน่าจะได้คำตอบจากอาการคร่ำครวญของพระเวสสันดร ภายหลังที่ลูกน้อยถูกพรหมณ์ใจร้ายมัดมือด้วยเถาวัลย์และผูกกระชากจากไป ในช่วงเวลาที่ยังไม่บรรลุปัญญาญาณขั้นสูงสุดแน่นอนว่าโพธิสัตว์ย่อมเกิดความลึกลับสงสัยและสับสนใจในความดีที่ตนกระทำ แม้พระเวสสันดรเองก็ยังเกิดความรู้สึกว่าเหตุใดให้ทานแล้วจึงทำให้ตนและคนรักเดือดร้อน ความรู้สึกฝ่ายลบเข้าครอบงำ

จิตใจในบางครั้ง ถ้าไม่เข้มแข็งพอ การปกป้องตัวตนและของตนจะเกิดขึ้น ซึ่งนั่นจะปิดกั้นโอกาสหล่อหลอมปัญญาเพื่อสัตว์โลกในวงกว้าง แต่เพราะพระเวสสันดรได้บำเพ็ญบารมีมาจนเกือบถึงปลายทางแล้ว พระองค์จึงทรงระงับจิตใจไม่ให้เป็นทุกข์และเลือกที่จะเชื่อมั่นในความดีของตนมากกว่าทรงเสียสละคนรักผู้ใกล้ชิดที่ดีที่สุด ผู้คอยติดตามดูแลกันตั้งแต่อยูในพระราชวัง ยิ่งพวกเขารักและดีต่อโพธิสัตว์เท่าใด การให้ก็ยิ่งทำได้ยากเท่านั้น เพราะฉะนั้น การสละของพระเวสสันดรจึงไม่ใช่แค่เป็นทาน แต่เป็นทานบารมีจริงๆ เพราะนอกจากปัญญาเพื่อสัตว์โลกแล้ว โพธิสัตว์ไม่ได้คาดหวังบุญกุศล หรือเรียกร้องผลประโยชน์ใดๆ เพื่อตนเองเลย พุท่ง่ายๆ ก็คือ เป้าหมายสุดท้ายของการกระทำไม่ได้จบที่ผลประโยชน์ส่วนตน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิเคราะห์ความรักในมัทรีกัณฑ์ระหว่างพระเวสสันดรกับภรรยาและบุตร ทำให้ได้ทราบความรักของแม่ที่มีต่อความรักของแม่ที่มีต่อลูกว่าเป็นความรักที่ยิ่งใหญ่ การพลัดพรากจากลูกย่อมนำความทุกข์โศกมาสู่แม่อย่างยากที่จะหาสิ่งใดเปรียบได้

References

- Chanchanchai, S. (2016). *Buddhism and Love*. Bangkok : Siamese Publishing House.
- Department of Education. (1981). *Maha Vadhana Jataka*. Bangkok : The Trade Organization of the Teachers Council of Thailand.

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tipitaka (Thai Translation) Mahachulalongkornrajavidyalaya Edition*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.
- Meethawitnukul, S. (1991). *Intoduction to Philosophy*. Bangkok : O. Printing House.
- Phra Umnaj Khemapanyo. (2013). A Comparative Study of the Philosophy of Love in Theravada Buddhist Philosophy and Plato's Simulation Works. *Master Thesis*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Suwannakul, S. (1989). The Way of Love and Mercy for the Social Support of the Buddhist Speaker. *Master Thesis*. Graduate School : Thammasat University.

กฎหมายรัฐธรรมนูญไทยกับการขัดแย้งหลักเสรีนิยมประชาธิปไตย*

Thai Constitution Law and Conflicts Against Liberal Democracy

พิทักษ์พล ปรีชาชาติ

Phithakpol Preechachart

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: dpeturb@hotmail.com

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 คนไทยในยุคปัจจุบันคงทราบดีว่า ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้กล่าวสุนทรพจน์ไว้ในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองที่แสดงถึงวัตถุประสงค์และเจตนาของคณะราษฎรในเรื่อง “คณะราษฎรกับการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย” ที่เปลี่ยนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในหลักการที่รับรองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งและให้พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ นี่คือการเจตนารมณ์ที่แท้จริงของ “คณะราษฎร” ที่ต้องการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ปัญหาที่ตามมาได้คือการต่อต้านจากกลุ่มคนที่ต้องสูญเสียผลประโยชน์ในทางการเมืองการต่อต้านจึงเกิดขึ้น “คณะกู้บ้านกู้เมือง” โดยพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2476 วัตถุประสงค์ของบทความนี้ เพื่อเปรียบเทียบโครงสร้างในกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับที่บังคับใช้ว่า มีบทบัญญัติขัดแย้งกับหลักเสรีนิยมประชาธิปไตยอย่างไร จึงต้องศึกษาเอกสารกฎหมายรัฐธรรมนูญไทย จำนวน 20 ฉบับที่บังคับใช้ (รวมทั้งฉบับ 2560 อีกด้วย) ทำให้ทราบว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญทุกๆ ฉบับ มีสภาพปัญหาขัดแย้งหลักเสรีนิยมประชาธิปไตย อาทิเช่น ไม่คำนึงถึงการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน หลักความเสมอภาคในกฎหมายที่ไม่ให้พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ เป็นต้น

การปฏิวัติรัฐประหารในระยะเวลา 82 ปี (พ.ศ. 2557) มีจำนวน 25 ครั้ง ถือได้ว่าเป็นกลุ่มอำนาจนิยมมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเหนือรัฐ โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองนับเมื่อปี พ.ศ. 2475 ได้มีการต่อต้านกลุ่มคณะราษฎรตลอดมาและแสดงให้เห็นว่าพระราชอำนาจได้กลับคืนมาในรัฐธรรมนูญ ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2490 ที่กลุ่มอำนาจนิยมได้สร้างยุทธศาสตร์ให้ประชาชนชาวไทยและสังคมโลกได้เห็นว่าเป็นความแตกแยกของนักการ

*ได้รับบทความ: 17 มิถุนายน 2563; แก้ไขบทความ: 18 พฤศจิกายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 8 ธันวาคม 2563

เนื่องจากกรณีสวรรคตของรัชกาลที่ 8 และสร้างรัฐธรรมนูญที่เป็นภาพว่าเราเป็นเสรีนิยมประชาธิปไตยที่ปกปิดความจริงไว้เท่านั้น

คำสำคัญ: คณะราษฎร; ประชาธิปไตย; รัฐธรรมนูญ

Abstract

In the Siamese Revolution of 1932 (B.E. 2475) that change the country's absolute monarchy to constitutional monarchy on 24th of June, it can be seen that Pridi Banomyong had given a speech, "Khana Ratsadon and Democracy Revolution," pertaining to a true main purpose and intention of 'Khana Ratsadon' or the People's Party. The content was about democracy which upholds fundamental rights and freedom of Thai people, government from election, and a king under constitution. These all were the true main intention of Khana Ratsadon who wished to promote such rights of the people in making government of the people, by the people and for the people. However, problems arose; the change was followed by resistance from a group losing political benefits. The first resistance, led by Prince Boworadet and his group called National Salvation Group, was known as Boworadet Rebellion taking place in October 1933. This article aims at comparing structures of all Thai constitutions in effect to examine on how sections conflict with democracy ideology. The study was historical, documentary research analyzing 20 constitutions enforced including that of B.E. 2560. The findings showed provisions in all constitutions are contrary to democracy ideology, for instance, fundamental rights of the people taken for granted and ungenuine equality principle which keeps a king above the constitution.

It can be said that an authoritarian group has won absolute power over the state in 25 coups d'état throughout 82 years' time till 2014 (B.E. 2557), regardless of liberties and political participation of Thai people. Since the change in 1932 (B.E. 2475) there has continually been anti-Khana Ratsadon groups and resulted in return of Royal powers as seen in Constitution (interim) B.E. 2490. The authoritarians had formulated deceptive strategies deluding Thai people and global society into thinking it was disharmony of politicians because of the death of King Rama VIII incident and wrote constitution as an image covering the truth.

Keywords: People's Party (Khana Ratsadon); Democracy; Constitution

1. บทนำ

นับจากคณะราษฎรได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ซึ่งคนไทยในยุคปัจจุบันคงทราบดีในครั้งนั้นจากการศึกษาทราบว่า ดร.ปรีดี พนมยงค์ ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมไทยให้เป็นรัฐบุรุษในเวลาต่อมาได้กล่าวสุนทรพจน์ไว้ในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองที่แสดงถึงวัตถุประสงค์และเจตนาของคณะราษฎร ในเรื่อง “คณะราษฎรกับการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย” ที่ว่าจะเปลี่ยนการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย บัดนี้ระยะเวลาได้ล่วงเลยมา 88 ปี แล้วได้สะท้อนปัญหาออกมาอย่างมากมายที่แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาหลักเสรีนิยมประชาธิปไตยไทยไม่ต่อเนื่อง แต่สิ่งที่คณะราษฎรได้กระทำตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ก็คือรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2475) ที่เป็นรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยฉบับแรกที่มีในมาตรา 2 บัญญัติว่า “อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวสยาม พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” เป็นการลดบทบาทของพระมหากษัตริย์ในการใช้อำนาจตามหลักการที่พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy) ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเพื่อส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการปกครองของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน แต่การไปเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ครอบครองอำนาจนานยาวนานย่อมต้องมีการต่อต้านจากกลุ่มคนบางกลุ่มที่มีความไม่พอใจในการกระทำของคณะราษฎร เพราะกลุ่มคนเหล่านั้น ต้องสูญเสียผลประโยชน์ใน

ทางการเมือง การต่อต้านจึงเกิดขึ้นจาก “คณะก๊วบ้านกูเมือง” โดยพระองค์เจ้าบรมวงศ์ที่กระทำรัฐประหารในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2476 แต่ไม่สำเร็จ ต่อมาพวกที่นับถือราชวงศ์ (Jaijing, 2005 : 78-117) พวกรอยัลลิสต์ (Royalism) หรือขุนนางอำมาตย์ที่ต้องการให้พระราชอำนาจยังคงเป็นของพระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดอยู่เช่นเดิมได้กระทำสำเร็จในการปฏิวัติรัฐประหารโดย พลโทผิน ชุณหะวัณ เป็นหัวหน้าและประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2490 ที่ให้อำนาจพระมหากษัตริย์เกี่ยวข้องฝ่ายบริหาร มีพระราชอำนาจแต่งตั้งอธิรัฐมนตรีในมาตรา 9 ดังนั้นระบบอำนาจนิยม (Authoritarianism) ได้ใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเหนือประชาชนโดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน รวมทั้งรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยที่ถือได้ว่าเป็นการเปิดความขัดแย้งของสังคมไทยนั่นเอง

2. สภาพปัญหา

ในขณะที่ปัญญาชนไทยในยุคดังกล่าวที่ได้มีโอกาสไปเล่าเรียนศึกษามาจากต่างประเทศ ในยุโรปนั้นกลับมองเห็นว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่เอาเปรียบประชาชนที่ไม่ได้รับการศึกษามีการใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงให้เป็นทาสเป็นไพร่ ทำให้ชาวสยามขาดสิทธิเสรีภาพที่ควรจะได้รับจากรัฐการพัฒนาประเทศชาติก็ไม่สามารถกระทำได้เท่าที่ควรกลายเป็นมูลเหตุในการเสีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตด้วยประการหนึ่งประกอบกับเหตุผลในการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 อยู่ช่วงที่ประเทศชาติอยู่ในสภาพเกิดวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก การต่อต้านคณะราษฎรได้เริ่มต้นจากกลุ่ม

ขุนนางอำมาตย์ที่มียุทธศาสตร์ในการเข้ามาดำเนินงานทางการเมืองในรัฐสภานับตั้งแต่คณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (Setthabutt, 1999 : 17) ที่ประธานอนุกรรมการได้แถลงว่า “ในการร่างรัฐธรรมนูญนี้ อนุกรรมการได้ทำติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา” หรือในคณะรัฐมนตรีหรือในฐานะนักคิดนักเขียน นักสื่อสารมวลชนที่สอดแทรกเข้ามาซึ่งถือได้ว่ากลุ่มต่อต้านเหล่านี้ได้ทำให้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญขัดแย้งตามหลักเสรีนิยมประชาธิปไตยที่แท้จริงและชัดเจนตามมณีนีติประชาธิปไตยโดยสิ้นเชิง การทำรัฐประหารแต่ละครั้งก็เพื่อที่จะปรับปรุงข้อความในรัฐธรรมนูญในส่วนที่นำไปสร้างฐานอำนาจนิติรัฐให้กลุ่มอำนาจนิยม โดยที่ไม่มีใครกล้าคัดค้าน รูปแบบบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญดังกล่าวเกือบทุกๆ ฉบับที่บังคับใช้ที่เป็นปัญหาที่ขัดแย้งหลักเสรีนิยมประชาธิปไตยและขัดต่อคุณธรรมประชาธิปไตยนับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองมาจนถึงปัจจุบัน สรุปสภาพปัญหาของกฎหมายรัฐธรรมนูญไทยและการขัดแย้งกับหลักเสรีนิยมประชาธิปไตย มีดังนี้

1. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทยไม่คำนึงถึงคุณธรรมประชาธิปไตย
2. การแบ่งแยกอำนาจในรัฐธรรมนูญไม่เด็ดขาดทำให้องค์กรอื่นเข้าแทรกแซงได้
3. การออกแบบโครงสร้างองค์กรทางการเมืองในรัฐธรรมนูญขัดแย้งกับเจตนารมณ์ประชาธิปไตยโดยสิ้นเชิง
4. การปฏิวัติรัฐประหารทำให้กลุ่มอำนาจนิยมข่มขู่ประชาชนให้เกิดความกลัวในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

วัตถุประสงค์ต้องการศึกษารัฐธรรมนูญไทยที่บังคับใช้นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองมาจนถึงปัจจุบันเรามีรัฐธรรมนูญทั้งชั่วคราวและถาวรรวมกันทั้งหมด 33 ฉบับ (ทั้งของคสช. และปี 2560 ด้วย) แต่ถ้านับฉบับสำคัญที่บังคับใช้รวมปี 2560 ด้วยรวม 20 ฉบับเพื่อค้นหามบทบัญญัติต่างๆ ที่ขัดแย้งหลักเสรีนิยมประชาธิปไตยที่เป็นภาพรวมในกฎหมายรัฐธรรมนูญไทยว่ามีอยู่อย่างไร เพื่อวิเคราะห์บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่ามีความขัดแย้งอย่างไร เพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้สังคมไทยเข้าใจบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมีความหมายอย่างไร เป็นความตั้งใจของยุทธศาสตร์ในการจัดทำรัฐธรรมนูญให้ขัดแย้งหลักเสรีนิยมประชาธิปไตยนี้คือสมมติฐานของบทความนี้

บทความนี้มีเจตนาเพื่อสะท้อนให้เห็นปัญหาความขัดแย้งในบทบัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญทุกฉบับที่บังคับใช้ที่ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรทุกฉบับที่บังคับใช้ (20 ฉบับ) ว่าเป็นไปตามโครงสร้างในระบอบประชาธิปไตยและตามหลักเสรีนิยมประชาธิปไตย หรือไม่เพียงใด แต่ในบทความนี้จะขอนำบางฉบับมาวิเคราะห์และชี้ให้เห็นปัญหาที่เป็นความจริงในทางนิติศาสตร์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางการศึกษานิติศาสตร์และนำไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญที่เป็นกลางของประชาชนและสร้างแนวคิดในการตระหนักรู้ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการยกย่องรัฐธรรมนูญที่เป็นกลางและตรงต่อเจตนารมณ์มหาชนชาวไทยเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง

3. สถาบันกษัตริย์กับการปกครองในสมัยโบราณ

ประเทศไทยเรามีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานอย่างน้อยเกือบ 6,000 ปี ผู้เขียนเชื่อว่าสถาบันที่ยิ่งใหญ่ในอดีตและเป็นผู้นำในการสร้างชาติคือสถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชนผู้มีความกล้าหาญ สิ่งที่ยืนยันความเก่าแก่ของแผ่นดินไทยได้ปรากฏในหลักฐาน กระถางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มรดกไทยจากภาพดาวเทียมได้กล่าวถึงชุมชนโบราณในประเทศไทยที่ทราบจากผลการสำรวจจากรูปถ่ายทางอากาศของดาวเทียมที่บ่งบอกตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทยประมาณ 1,200 แห่ง พร้อมจัดทำทะเบียนแหล่งที่ตั้งด้วย จึงเป็นคำตอบที่ดีที่สุดของสังคมไทย (Ministry of Science and Technology, 2007 : 102-103)

บ่อเกิดตำแหน่งกษัตริย์ เป็นตำแหน่งที่เกิดขึ้นในรูปแบบการปกครองของรัฐพราหมณ์โบราณในการบริหารดูแลอาณาจักร ฉะนั้น กษัตริย์ในความหมายของคนโบราณคือ ผู้เป็นใหญ่แห่งไร่นาทั้งปวงถึงแม้รูปแบบการปกครองในอดีตที่มีโครงสร้างที่แตกต่างกันในแต่ละยุคแต่ละสมัยไม่เหมือนกัน แต่สิ่งที่สะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรมตลอดมาของการสร้างชาติไทยก็คือ สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประกอบหลัก ความผูกพันทางจิตใจจึงมีต่อกันมายาวนานนับพันๆ ปี ในการเป็นธรรมราชา และมีทศพิธราชธรรม 10 ประการเป็นต้น พราหมณ์จึงใช้วิธีอบรมสั่งสอนประชาชนให้เห็นว่ากษัตริย์คือสมมติเทพ จึงเป็นสถาบันที่ต้องเคารพสักการบูชาจะไปตำหนิติเตียนกล่าวโทษ

ไม่ได้รูปแบบการปกครองแบบเทวราชาหรือสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้สืบทอดต่อๆ กันมาจนถึงยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 18-19 ที่เกิดขึ้นทั้งรูปแบบการปกครอง ระบบกฎหมาย ต่างก็ดี องค์ความรู้ทางการศึกษาปรัชญาต่างๆ ของชาติตะวันตก ความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามาส่งเสริมการผลิต เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมการเพิ่มขึ้นของประชากร การแสวงหาวัตถุดิบต่างๆ ในการผลิตและการบริโภคทำให้มีการออกแสวงหาอาณานิคมและตามด้วยการล่าอาณานิคมเพราะด้วยความเจริญทางเทคโนโลยีและมีกำลังการรบที่เหนือกว่าทำให้การล่าดินแดนที่ด้อยความเจริญต่างๆ ทวีปเอเชียเป็นเป้าหมายของชาวตะวันตกที่ต้องการค้าขาย และต้องการยึดครอง สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความเสียหายให้สังคมเอเชียรวมทั้งดินแดนแผ่นดินไทยก็ได้รับแรงกระทบในรัชสมัยรัชกาลที่ 4 ต้องสูญเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้ชาวอังกฤษที่มาทำสนธิสัญญาเบาว์ริง (Boonchalermpipas, 2000 : 135-136) ทางการค้ากับกรุงเทพฯ และตามด้วยประเทศอื่นๆ อีก 13 ประเทศในขณะนั้นจนต้องทำให้กรุงเทพฯ ต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารจัดการบ้านเมืองให้เท่าทันเทียบเทียมอารยประเทศในขณะนั้นให้ได้อย่างรวดเร็วเพื่อหลุดจากบ่วงการเสียเปรียบทางการศาลและการค้าต่างของรัฐไทยที่มีความรู้ไม่เท่าทันฝรั่งชาติตะวันตกในระบบกฎหมายสมัยใหม่ที่เป็นแนวคิดของจอห์น ออสติน (John Austin) ก็ได้แพร่หลายเข้ามาในไทยตามด้วยรูปแบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เป็นระบบกฎหมายโรมัน ในการจัดทำ

ประมวลกฎหมายอาญา การจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การจัดทำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ และกฎหมายอื่นๆ ตามมา ความเจริญดังกล่าวนี้นำไปสู่ให้กรุงสยามต้องส่งบุคลากรไปทำการศึกษาในด้านต่างๆ ในต่างประเทศในกลุ่มประเทศยุโรปอย่างต่อเนื่องและขยายจำนวนคนเพิ่มขึ้น

4. หลักการประชาธิปไตยและเสรีนิยมประชาธิปไตย

การกำเนิดแนวคิดอำนาจอธิปไตย ที่เสนอโดยฌอง โบแด็ง (Jean Bodin) ระหว่าง ค.ศ. 1530 -1596 นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสในช่วงศตวรรษที่ 16 ท่านจึงได้เสนอแนวความคิด ว่าด้วยอำนาจสูงสุด (Summa potestas: puissance souveraine) ที่อธิบายว่า “สิ่งที่เรียกว่ารัฐย่อมมีลักษณะเป็นการปกครองที่เป็นระเบียบตามกฎหมายเหนือครอบครัวยุคโบราณมากมาย รวมถึงสิ่งต่างๆ ที่ครอบครัวยุคก่อนนั้นโดยอาศัยอำนาจสูงสุด” และให้ความเห็นอีกว่า “ถ้าอำนาจอธิปไตยอยู่ที่เจ้าชายคนเดียว ก็เป็นระบอบกษัตริย์ ถ้าคนส่วนน้อยปกครองคนส่วนใหญ่โดยอำนาจอธิปไตยก็เป็นระบอบขุนนาง ถ้าคนส่วนใหญ่ทั้งหมดรวมกันออกคำสั่งโดยอาศัยอำนาจอธิปไตยร่วมกันนั้นต่อปัจเจกชนแต่ละคน ก็เป็นระบอบประชาธิปไตย” (Pakeerut, 2018 : 222-223)

การกำเนิดแนวคิด เจตนารมณ์ร่วมกันของปวงชนและอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนที่เสนอโดยฌอง ฌาคส์ รูสโซ นักคิดชาวฝรั่งเศสในช่วง ค.ศ. 1712-1778 ได้เสนอแนวคิดในหนังสือ “สัญญา

ประชาคม” (Social Contract) ที่กล่าวว่า “รัฐเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์หลายคนมาอยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่าจนเกิดเป็นสังคมขึ้น มนุษย์ได้ทำสัญญาหรือก่อพันธะผูกพันกันโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายว่าจะโอนอำนาจอธิปไตยที่ตนมีอยู่ให้แก่สังคมที่รู้จักกันว่า สัญญาประชาคม” เป็นที่มาของการเผยแพร่ทฤษฎี “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน” (Sawangsak, 2013 : 60)

นักปรัชญาชาวอังกฤษนามว่า จอห์น ล็อก (John Locke) ที่มีแนวคิดที่ว่า “อำนาจไม่ควรตกอยู่คนเดียวและสามารถตรวจสอบอำนาจของผู้มีอำนาจได้” และหนังสือเรื่อง “ศาสตรนิพนธ์สองบรรพว่าด้วยการปกครอง” แนวคิดของจอห์น ล็อกได้กลายเป็นพื้นฐานของกฎหมายที่ทำให้ ชาลส์ เดอ มงเตสกีเอร์ ได้นำเสนอ ทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ นิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ ทำให้โทมัส เจฟเฟอร์สัน ตัวแทนจากเวอร์จิเนียได้นำแนวคิดของจอห์น ล็อกและมงเตสกีเอร์ไปใช้ในการประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา (United States Declaration of Independence) แลงการณเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1776 ที่เป็นสงครามปฏิวัติที่อาณานิคมขัดแย้งกับอังกฤษทำให้เกิดรูปแบบการปกครองแบบประธานาธิบดี (Presidential System) ที่ยึดถือการแบ่งแยกอำนาจอย่างเคร่งครัด ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร และมีอำนาจตุลาการคือ ศาลในการตัดสินคดีต่างๆ อย่างอิสระ การปกครองรูปแบบดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นครั้งแรกที่บัญญัติกฎหมายกติกาทั้งหมดไว้ในรัฐธรรมนูญประเทศสหรัฐอเมริกา จึงนับว่าเป็นประเทศแรกๆ

วิวัฒนาการรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยที่ลือหลักการมาจากนครรัฐเอเธนส์ในสมัยโบราณ จึงทำให้เกิดรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ส่งผลให้เกิดการปฏิวัติในประเทศฝรั่งเศสระหว่างปี ค.ศ.1789-1799 ที่ล้มล้างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่เป็นประวัติศาสตร์มนุษยชาติ ที่ตามด้วยการจัดตั้งสาธารณรัฐในเดือนกันยายน ค.ศ. 1792 ประเทศฝรั่งเศสจึงได้เกิดระบอบการปกครองแบบกึ่งประธานาธิบดี (Semi-Presidential System) ขึ้นในสังคมโลก จึงเห็นได้ว่าในสังคมตะวันตกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ในระบอบการปกครองในกระแสวิคิดทางการเมือง และแนวคิดทางปรัชญาต่างๆ และแพร่หลายองค์ความรู้ไปสู่ประชาชนและบุคคลที่เดินทางไปเรียนและศึกษาในประเทศดังกล่าวนี้ รวมทั้งคณะราษฎรก็ได้ไปศึกษาในประเทศฝรั่งเศส และนำความคิดในระบอบการปกครองที่อำนาจเป็นของปวงชนกลับมาและคิดปรับใช้ในประเทศไทยให้มีการวิวัฒนาการที่ดีเกิดขึ้น

ประชาธิปไตยคือ ระบอบการปกครองที่ถือเอาอำนาจของประชาชนเป็นใหญ่ อำนาจอรัฐเป็นของประชาชน แต่ในบางรูปแบบที่มีกษัตริย์ กษัตริย์มีอำนาจสูงสุดในรัฐแต่อำนาจของกษัตริย์ถูกจำกัดให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ การใช้อำนาจอรัฐโดยประชาชนในการออกเสียงเลือกตั้งประการหนึ่ง และในการออกเสียงประชามติอีกประการหนึ่ง โดยเป็นประชาธิปไตยทางอ้อมที่ให้ประชาชนเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำงานในรัฐสภาที่เรียกว่า ผู้แทนราษฎร ในสภาผู้แทนราษฎรที่ถือว่าประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมมีความเสมอภาคใน

กฎหมาย ผู้ใช้อำนาจปกครองนั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนส่วนใหญ่ การใช้อำนาจอปกครองนั้นเป็นไปเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวม การใช้อำนาจอปกครองนั้นสามารถตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน การใช้อำนาจอปกครองต้องมีกฎหมายให้อำนาจในการดำเนินการเรียกว่า นิติรัฐ ที่จำกัดอำนาจของรัฐในการใช้อำนาจอปกครองได้ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจเท่านั้น (Pakeerut, 2014 : 207-209)

เสรีนิยมประชาธิปไตย แนวความคิดได้พัฒนาขึ้นในภายหลังในช่วงปี ค.ศ. 1723-1790 ช่วงสมัยของอาจารย์อดัม สมิท (Adam Smith) นักเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมที่เห็นว่า การแข่งขันทางเศรษฐกิจที่เป็นไปตามธรรมชาติ แนวคิดดังกล่าวนำมาพัฒนาเป็นการปกครองเสรีนิยมประชาธิปไตย ที่ผู้ปกครองต้องได้อำนาจการปกครองมาจากประชาชน โดยผ่านการเลือกตั้ง รัฐเปิดให้ประชาชนจัดตั้งพรรคการเมืองได้ พรรคการเมืองที่ได้รับเสียงข้างมากจากการเลือกตั้งจะได้เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศ ส่วนพรรคที่ได้เสียงข้างน้อยก็จะเป็นฝ่ายค้านควบคุมการตรวจสอบการใช้ อำนาจของรัฐบาล การปกครองระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยได้นำมาใช้ปกครองประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ในรูปแบบการปกครองใหม่ที่ทำให้เกิดกฎเกณฑ์ข้อบังคับในการปกครองประเทศขึ้น (Pakeerut, 2014 : 102-103) ซึ่งสรุปหลักเกณฑ์ในรัฐธรรมนูญ รับรองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งเป็นใหญ่ มีสื่อเสรี มีระบบการเลือกตั้ง

ที่เสรีและเป็นธรรม

รัฐธรรมนูญ (Constitution) มีความหมายว่ากฎเกณฑ์ข้อบังคับที่เป็นรากฐานของประเทศที่มีขอบเขตอำนาจแน่นอน มีประชากรที่เป็นประชาชนที่มารวมตัวกัน ด้วยการกำหนดอำนาจรัฐความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของรัฐที่มีหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีเนื้อหาครอบคลุมรูปแบบของรัฐ ประมุขของรัฐและองค์กรที่ใช้อำนาจสูงสุดของรัฐ มีองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รัฐธรรมนูญถือว่าเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ (Chumpa, 2014 : 1-6)

5. การขัดแย้งกับหลักเสรีนิยมประชาธิปไตย

แนวคิดกฎหมายรัฐธรรมนูญทำให้เกิดความสัมพันธ์ต่างๆ ขึ้นของสถาบันการเมืองในทางกฎหมาย เป็นสิ่งที่สภาร่างรัฐธรรมนูญควรนำไปวิเคราะห์และจัดทำออกมาเป็นรูปกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่ในทุกๆ รัฐธรรมนูญที่ผ่านๆ มาเกือบทุกฉบับที่ขัดแย้งกับหลักเสรีนิยมประชาธิปไตย มีบทวิเคราะห์ให้เห็นบทบัญญัติที่ขัดแย้ง ดังนี้

1. ปัญหาที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทยที่ไม่คำนึงถึงอุดมการณ์ประชาธิปไตย กล่าวคือ อำนาจอธิปไตยที่เป็นของปวงชนชาวไทย การรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจที่อยู่ในหลักเสรีนิยมประชาธิปไตย ในเรื่องดังกล่าวนี้ หากวิเคราะห์ด้วยรัฐธรรมนูญ (ฉบับ พ.ศ. 2475) ประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 จะมีบทบัญญัติในมาตรา 3 ที่บัญญัติว่า “องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดละเมิดมิได้” นั้นเห็นได้ว่า

ย้อนแย้งหลักการในมาตรา 12” ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดีโดยแต่งตั้งก็ดีหรือโดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย” เห็นได้อย่างชัดเจนว่าสองมาตรานี้ขัดแย้งในหลักเสรีนิยมประชาธิปไตย หมายความว่า พระมหากษัตริย์จะต้องเป็นที่เคารพสักการะและถวายพระเกียรติมีเอกสิทธิ์เหนือกฎหมายรัฐธรรมนูญประชาชนจะไปกล่าวหาฟ้องร้องมิได้ การบัญญัติได้กระทำต่อเนื่องมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในมาตรา 6 บัญญัติว่า “องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหา หรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใดๆ มิได้” ปัญหาในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทยดังกล่าวนำไปสู่การขัดแย้งหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย หลักแห่งความเสมอภาคในกฎหมาย และการตรวจสอบถ่วงดุล ตามหลักเสรีนิยมประชาธิปไตย ถ้าหากให้พระองค์ท่านใช้อำนาจได้ก็ต้องยินยอมให้ตรวจสอบได้เช่นกัน จึงเป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อหลักการที่ให้พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญขัดต่อหลักนิติธรรมที่ว่ากฎหมายที่ดีต้องมีความชัดเจน กฎหมายที่ดีต้องไม่ขัดแย้งกันเอง กฎหมายที่ดีต้องมีเหตุผล ซึ่งลักษณะเช่นนี้ได้สืบทอดส่งต่อแนวคิดในตารางแสดงรัฐธรรมนูญไทยฉบับต่างๆ ต่อมา รวมทั้งฉบับชั่วคราว พ.ศ.2557 และฉบับปัจจุบันอีกด้วย (Chumpa, 2014 : 12-13)

2. การแบ่งแยกอำนาจในรัฐธรรมนูญไม่เด็ดขาดทำให้องค์กรอื่นเข้ามาแทรกแซงได้

ปรากฏในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ (ฉบับ พ.ศ. 2489) ที่ถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ในมาตรา 2 บัญญัติว่า “อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” และในมาตรา 3 อีกว่า “องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิดมิได้” และบัญญัติต่อไปในมาตรา 6 7 และ 8 ให้ทรงใช้อำนาจ นิติบัญญัติทางรัฐสภา อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการทางศาลเป็นการขัดแย้งหลักเสรีนิยมประชาธิปไตยที่ต้องการให้พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ และเป็นประมุขเพียงอย่างเดียว การบัญญัติเช่นนี้ ถือได้ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ขัดแย้งไม่ยอมรับอำนาจอธิปไตยของประชาชน ในการใช้อำนาจตามที่กล่าวในข้อ 1 ทำให้การจัดทำรัฐธรรมนูญของไทย แบ่งแยกอำนาจไม่เด็ดขาดตามหลักแบ่งแยกอำนาจ และขยายเข้าไปในหมวด 5 ในมาตรา 80 ที่บัญญัติว่า “การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์” ในบทบัญญัตินี้ก็เป็นการก้าวล่วงอำนาจอธิปไตยที่มาจากปวงประชาชนโดยสิ้นเชิงที่เป็นอำนาจอิสระของตุลาการโดยแท้ การบัญญัติอำนาจตุลาการไม่ให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจของตนเอง ที่ออกแบบว่ากระทำการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนฟ้องร้องศาลได้ในกรณีวินิจฉัยคดีผิดพลาด เพราะติดขัดในมาตรา 3 ข้างต้น ซึ่งอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจอิสระ

ของตุลาการตามหลักเสรีนิยมประชาธิปไตยหลักดังกล่าวนี้ขัดแย้งมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญ (ฉบับ พ.ศ. 2475) ในมาตรา 58 และสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันต่อมาในรัฐธรรมนูญ (ฉบับ พ.ศ. 2492) ก็ยังมีการแทรกแซงอำนาจอธิปไตยของประชาชนด้วยบทบัญญัติหลายมาตราในหมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐ ที่มีการบัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกในมาตรา 59 “กำลังทหารเป็นของชาติ อยู่ในบังคับบัญชาสูงสุดของพระมหากษัตริย์ไม่ขึ้นต่อเอกชน คณะบุคคลหรือพรรคการเมืองใดๆ” ในระบอบประชาธิปไตยที่พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ พระองค์ท่านมีสถานะเป็นเพียงพระประมุขของชาติที่เป็นเสมือนเครื่องหมายสัญลักษณ์ของประเทศ ดังนั้นการบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ก็เปิดโอกาสให้กองทัพเข้าใจว่าเป็นทหารของพระราชาทันที ที่กินเงินเดือนจากภาษีอากรของประชาชน และพระมหากษัตริย์ทรงหมดภาระในการบริหารบ้านเมืองทางการปกครองและราชการแผ่นดินไปแล้ว และในมาตรา 60 บัญญัติว่า “กำลังทหารพึงใช้เพื่อการรบการสงครามหรือเพื่อปราบปรามการจลาจล และจะใช้ได้แต่โดยกระแสพระบรมราชโองการฯ” ก็เป็นการยืนยันอำนาจและคำสั่งของพระมหากษัตริย์ในการบังคับบัญชาตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เดิม อีกทั้งในหมวด 7 อำนาจบริหาร ในมาตรา 155 ที่บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ” การอภัยโทษควรจะเป็นหน้าที่ของสถาบันตุลาการหรือผู้พิพากษาที่ได้รับมอบอำนาจจากประชาชนตามหลักเสรีนิยมประชาธิปไตยถือว่าบทบัญญัติเหล่านี้ได้ทำให้

การแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยไม่เด็ดขาด อีกทั้งไม่สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าวได้ การใช้พระราชอำนาจในมาตรานี้เห็นได้ว่าเป็นการนำพระราชอำนาจ เป็นอำนาจส่วนตัวของพระราชซึ่งมีอยู่ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และสืบทอดต่อๆ กันมาถึงปัจจุบัน ก็เป็นการตรากฎหมายที่ย้อนแย้งหลักการเสรีนิยมประชาธิปไตยนั่นเอง

3. การบัญญัติโครงสร้างองค์กรทางการเมืองในรัฐธรรมนูญขัดแย้งหลักเสรีนิยมประชาธิปไตยในเรื่อง สิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้มีการบัญญัติใน รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2490 และฉบับ พ.ศ. 2492) โดยในฉบับ พ.ศ. 2490 ในมาตรา 9 “พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งอภิรัฐมนตรีเป็นตำแหน่งสำหรับถวายคำปรึกษาในราชการแผ่นดิน” และในฉบับ พ.ศ. 2492 มาตรา 13 “พระมหากษัตริย์ทรงเลือกแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอีกไม่มากกว่าแปดคนประกอบเป็นคณะองคมนตรีวรรคสอง คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวง ฯ” ในบทบัญญัติดังกล่าวนี้ เป็นการบัญญัติองค์กรทางการเมืองเข้ามาในระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยโดยไม่มีเหตุผลรองรับแต่อย่างใด การแต่งตั้งอภิรัฐมนตรีหรือองคมนตรีเป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดินนั้นกระทำในรัชสมัยรัชการที่ 5 ที่เป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพราะพระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจในกิจการบริหารราชการแผ่นดินทั้งปวงภายในประเทศ แต่ในหลักเสรีนิยมประชาธิปไตย มีคณะรัฐมนตรี และสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก

เลือกตั้งเสรี มีคณะผู้พิพากษา การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามนโยบายที่นายกรัฐมนตรีที่ได้แถลงต่อรัฐสภาและมีคณะรัฐมนตรีที่รับผิดชอบกำกับดูแลราชการแผ่นดินในกระทรวงทบวงต่างๆ ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินหรือพระมหากษัตริย์ไม่ได้มีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้แล้ว การเพิ่มสถาบันองคมนตรีขึ้นมาก็ต้องมาจับเงินเดือนจากภาษีอากรของประชาชนที่ทำให้เพิ่มงบประมาณขึ้นมาอีก และขัดแย้งระเบียบวิธีทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยและทำให้องค์กรองคมนตรีเข้ามามีอำนาจในทางการเมืองสามารถเข้าแทรกแซงการทำงานของข้าราชการทหาร ข้าราชการประจำต่างๆ หรือหน่วยงานของรัฐได้ ปัญหาเรื่องนี้สืบทอดบทบัญญัติทางกฎหมายตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

4. การปฏิวัติรัฐประหาร ทำให้กลุ่มอำนาจนิยมข่มขู่ประชาชนให้เกิดความกลัว ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ปัญหาดังกล่าวนี้นั้นระยะเวลา 82 ปี (พ.ศ. 2557) มีการปฏิวัติ (Kerdvichai, 1998 : 214) รัฐประหารในประเทศไทยไปเป็นจำนวน 25 ครั้ง (ถึงปัจจุบัน) สิ่งที่เกิดขึ้นคือกลุ่มอำนาจทางทหารที่ก่อการดังกล่าวที่ถือได้ว่าเป็นกลุ่มอำนาจนิยม (Authoritarianism) ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเผด็จการในการใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเหนือรัฐ โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน ในอดีตที่ผ่านมาของการยึดอำนาจของคณะปฏิวัติได้สร้างกลไกทางกฎหมายในการใช้อำนาจต่อประชาชน การข่มขู่การใช้อำนาจควบคุมตัวไปกักขัง การปราบปรามผู้ต่อต้านหรือประท้วง การประหารชีวิต การละเมิด

สิทธิมนุษยชนและอีกหลายวิธีการที่กระทำต่อประชาชน และประชาชนไม่เคยมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่อย่างใด สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความหวาดกลัวให้เกิดขึ้นกับประชาชน สถาบันทหารไม่ได้ปรับตัวเข้ากับระบบการปกครองเสรีประชาธิปไตยแต่อย่างใดการปฏิวัติรัฐประหารนำไปสู่การบัญญัติรัฐธรรมนูญและตรากฎหมายต่างๆ ของคณะปฏิวัติขึ้นมาบังคับใช้กับประชาชน ซึ่งเป็นกฎหมายที่ลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน สภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่ได้มาจากการวิธทางประชาธิปไตยแต่อย่างใดแต่ในการตรากฎหมายกลับจัดทำไว้มากมายเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มอำนาจนิยมให้มีหลักนิติรัฐเป็นเครื่องมือสืบทอดอำนาจประการหนึ่ง เพื่อสร้างความแข็งแกร่งในการยึดครองของกลุ่มขุนนางอำมาตย์อีกประการหนึ่ง และสร้างบทบัญญัติกฎหมายที่เป็นเจตจำนงของกลุ่มผู้มีอำนาจอีกประการหนึ่ง กฎหมายเหล่านี้ก็ไม่ได้กระทำการยกเลิกแต่อย่างใดยังคงบังคับใช้มาถึงปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ย้อนแย้งกับวิธทางประชาธิปไตยและหลักเสรีนิยมประชาธิปไตย เป็นข้อเท็จจริงที่เห็นได้ว่ามีการจัดตั้งกลุ่มขุนนางอำมาตย์ข้าราชการประจำเข้าไปควบคุมการจัดทำยกร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามเจตจำนงของรัฐาธิปัตย์ผู้กุมอำนาจอย่างแท้จริง

6. สรุป

บทบัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้ทุกฉบับและที่ยกมาวิเคราะห์เป็นประจักษ์พยานเอกสารอันดับหนึ่ง ที่นำสืบให้เห็นเจตนาของคณะ

กรรมการผู้ร่างรัฐธรรมนูญในทุกยุคทุกสมัยที่มีกลุ่มอำนาจนิยมเข้าไปมีอิทธิพล จึงทำให้ประชาธิปไตยไทยขัดแย้งตลอดมาเพราะมียุทธศาสตร์ทางการเมืองที่เข้ามาคุมอำนาจประการหนึ่งและด้วยความยำเกรงในพระราชอำนาจระบบเก่าที่ทำให้การยกร่างรัฐธรรมนูญไม่มีความอิสระประการหนึ่ง จึงเห็นได้ว่า ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับที่นำมากล่าวมีบทขัดแย้งกับสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน รัฐบาลไม่ได้มาจากการเลือกตั้งที่แท้จริงพระราชอำนาจยังคงมีอยู่ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ถือได้ว่ารัฐธรรมนูญไทยที่เกิดขึ้นเกือบทุกฉบับขัดแย้งหลักเสรีนิยมประชาธิปไตยตลอดมา ผลที่ประเทศได้รับคือ ความเสียหายของประชาชนตลอดระยะเวลา 88 ปี ที่ผ่านมา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

สร้างความตระหนักรู้ให้ประชาชนหันมาศึกษาสภาพปัญหาในรัฐธรรมนูญและมีความเข้าใจในระบอบการปกครองระหว่างระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยกับระบอบอำนาจนิยม ที่มีความแตกต่างในอุดมการณ์และเจตนารมณ์ในทางกฎหมายอย่างไร ประกอบด้วย ข้อดี ข้อเสีย ในระบอบการปกครองมีความแตกต่างอย่างไร เพื่อนำไปสู่การแสดงประชามติของประชาชนทั้งประเทศ จนก่อให้เกิดการจัดตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามเจตจำนงของประชาชนคนทั้งประเทศอย่างแท้จริง โดยนำนิติปรัชญาแนวพุทธที่มีวิธีประสานประโยชน์และวิธีปรองดองมาใช้ให้สอดคล้องกับจารีตในสังคมไทย

References

- Boonchalermwipas, S. (2000). *The Thai Legal History*. (2nd ed.). Bangkok : Winyuchon Publisher.
- Chumpa, M. (2014). *Principle of Constitutional Law*. (2nd ed.). Bangkok : Nitidhamma Publisher.
- Jaijing, N. (2005). Deconstruct 1932: Real Dream of True Blue-Blooded Idealist. *Art & Culture magazine*, 27(2), 78-117.
- Kerdvichai, N. (1998). *Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2540 (1997)*. Bangkok : Dok Ya Publisher.
- Ministry of Science and Technology. (2017). *The heritage from Space*. Bangkok : Aroonkarnpim Ltd., Part.
- Pakeerut, W. (2014). *Doctrine on Constitution and Principle of Public Law*. (2nd ed.). Bangkok : Duean Tula Publisher.
- Pakeerut, W. (2018). *History, Forensics, Philosophy*. Bangkok : Pappim Publisher.
- Setthabutt, N. (1999). *Document on Examining Constitution Draft 10 December 1932*. Bangkok : Thammasat University Press.
- Sawangsak, Ch. (2013). *Public Law*. Bangkok : Duen Tula Publisher.

การจัดการองค์การในภาวะวิกฤต กรณีโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19*

Crisis Organization Management Case Study: COVID-19 Viral Infection

อัฐวัฒน์ ชชนากัญญ์

Chattawat Shatnataphat

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Northern College, Thailand

E-mail: chattawat_s@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการองค์การโดยใช้ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 เป็นกรณีศึกษาพบว่า การเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 ถือเป็นภาวะวิกฤตประเภทหนึ่งที่ต้องได้รับการจัดการองค์การเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในแต่ละด้านอย่างเร่งด่วน เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เพราะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 คือ ภาวะที่องค์การประสบเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน หรืออาจเป็นภัยให้กับองค์การและผู้มีผลประโยชน์ เป็นปัจจัยภายนอกองค์การ ยากต่อการควบคุมและจัดการส่งผลทำให้การดำเนินงานอาจหยุดชะงัก เกิดปัญหาด้านการเงิน และส่งผลกระทบต่อพนักงานขององค์การ กลายเป็นปัญหาเศรษฐกิจระดับประเทศ รุกกลามกลายเป็นปัญหาเศรษฐกิจระดับโลก ซึ่งการมีวิธีการจัดการที่ดีย่อมทำให้ภาวะวิกฤตที่องค์การประสบหรือพบเจอมีหนทางแก้ไข หรือมีความผ่อนคลายลงได้ในระดับหนึ่งอันจะเตรียมพร้อมไปสู่การจัดการองค์การในขั้นอื่นๆ ต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการ; โรคติดเชื้อไวรัส COVID-19; ภาวะวิกฤต; องค์การ

Abstract

This article is intended to manage the organization by using the coronary epidemic disease epidemic 2019 or COVID-19 viral disease as a case study. With the analysis results that is one type that must be managed in order to not cause the impact

*ได้รับบทความ: 11 มิถุนายน 2563; แก้ไขบทความ: 9 ธันวาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 18 ธันวาคม 2563

Received: June 11, 2020; Revised: December 9, 2020; Accepted: December 18, 2020

to occur in each area urgently, appropriately and efficiently, because the spread of COVID-19 is a condition that the organization experienced unexpected events before, or may be a danger to organizations and interested parties Is a factor outside the organization difficult to control and manage resulting in the operation might be disrupted financial problems and affect the employees of the organization become a national economic problem penetration is a global economic problem. Good management methods cause economic pressure or find it difficult to resolve or feel some relief.

Keywords: Management; Viral Infection COVID-19; Crisis; Organization

1. บทนำ

เมื่อช่วงปลายปี 2562 ทั่วโลกเริ่มรู้จักคำว่า “ไวรัสอู่ฮั่น” ที่ทราบกันว่าเป็นเชื้อไวรัสติดต่อมีต้นกำเนิดจากมณฑลอูฮั่น ประเทศจีน และต่อมาองค์การอนามัยโลกได้ระบุเชื้อก่อโรคและตั้งชื่อไวรัสติดต่อชนิดนี้ใหม่ในปี 2563 ที่ทั่วโลกต่างรู้จักกันดีว่า “COVID-19” ย่อมาจาก “Corona Virus Disease Starting in 2019” หรือโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือเชื้อไวรัสโควิด-19 อันส่งผลให้ทั่วโลกพบผู้ติดเชื้อมากถึง 14 ล้านคน และมีผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อมากถึง 6 แสนคน (ข้อมูลจากกรมควบคุมโรค ณ วันที่ 10 กรกฎาคม 2563)

จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ต้องจัดการรับมือกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 โดยการประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 แต่งตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด 19 หรือ ศบค. ชุดใหญ่ เพื่อกำหนดมาตรการต่างๆ ให้บริหารจัดการ ควบคุม และดูแลการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสอย่างใกล้ชิด ซึ่งแน่นอนว่าทั้งภาครัฐและภาคเอกชนย่อมได้รับผลกระทบทั้งทางตรง

และทางอ้อม ในส่วนของภาครัฐได้รับผลกระทบที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือต้นทุนการใช้ทรัพยากรทางสาธารณสุขที่เกิดขึ้นจากการเจ็บป่วยและเสียชีวิตของประชาชนเงินสำหรับช่วยเหลือเยียวยาตามมาตรการต่างๆ ของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นเงินเยียวยา 5,000 บาท เงินเยียวยาภาคเอกชน ฯลฯ ซึ่งเงินเหล่านี้ภาครัฐก็ไม่คาดการณ์เพื่อเตรียมการรับมือกับการแพร่ระบาดมาก่อน ส่วนในภาคเอกชนการสูญเสียแรงงานทั้งชั่วคราวและอย่างถาวรที่เกิดขึ้นอันเนื่องจากการเจ็บป่วยของบริษัท อาจทำให้บางบริษัทต้องปิดตัวเพื่อให้พนักงานต้องกักตัว 14 วัน หรือปิดบริษัทเพื่อป้องกันการแพร่ระบาด เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยอาจมองว่าพบผู้ติดเชื้ออยู่ในระดับที่ควบคุมได้ดีแต่แท้จริงแล้ว ภายใต้การจัดการต่างๆ ย่อมมีผลกระทบอยู่มากขึ้นอยู่กับว่าภาครัฐ และภาคเอกชนจะมีการบริหารจัดการการแพร่ระบาดนี้เช่นไร บริษัทเอกชนส่วนมากมีการจัดการรองรับสถานการณ์การแพร่ระบาดเพื่อไม่ให้ได้รับผลกระทบต่อการดำเนินงานของบริษัท นั่นคือ ให้พนักงานบริษัททำงานที่บ้านหรือ Work From Home แต่ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ที่เกิดขึ้นจากการปิดเมือง หรือการยกเลิกกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ นั้น ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมการผลิต การค้าปลีก การค้าระหว่างประเทศ และการขนส่ง เมื่อการดำเนินกิจกรรมแบบปกติต้องลดลงแน่นอนว่ารายได้หลักของบริษัทย่อมหายไป จึงส่งผลต่อการจ้างงานของบริษัท มีแรงงานจำนวนมากที่ต้องว่างงานอย่างฉับพลันเมื่อแรงงานว่างงานก็ทำให้รายได้ของประชาชนลดลง โดยประชาชนส่วนหนึ่งอาจประสบภาวะยากจนฉับพลัน (Abrupt Poverty) เนื่องจากรายได้ที่มีไม่เพียงพอต่อการยังชีพขั้นพื้นฐานในสังคม นอกจากนั้น ผลจากการยกเลิกกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น อาจทำให้เกิดภาวะขาดแคลนของสินค้าอุปโภคและบริโภค ซึ่งทำให้ประชาชนอยู่ในภาวะยากลำบากยิ่งขึ้น

2. รู้จักโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19

โรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 คือโรคติดเชื้อจากไวรัสชนิดหนึ่ง ซึ่งพบการระบาดในช่วงปี 2562 ที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน โดยในตอนนั้นทุกคนจะรู้จักโรคนี้ในชื่อว่า ไวรัสอู่ฮั่น ก่อนที่ภายหลังจะระบุเชื้อก่อโรคได้ว่าเป็นเชื้อในตระกูลโคโรนาไวรัส แต่เป็นสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ดังนั้น ทางองค์การอนามัยโลกจึงได้ตั้งชื่อโรคติดต่อชนิดนี้ใหม่อย่างเป็นทางการ โดยมีชื่อว่า โรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อไม่ให้เกิดรอยมลทินกับพื้นที่ที่เกิดการระบาดของโรคด้วย โคโรนาเป็นเชื้อไวรัสที่เกิดจากโรคทางเดินระบบหายใจ มีมานานกว่า 60 ปี แล้ว และจัดเป็นเชื้อไวรัสตระกูลใหญ่ที่มีอยู่หลายสายพันธุ์ โดยชื่อโคโรนาก็มีที่มาจากลักษณะ

ของเชื้อไวรัสที่รูปร่างคล้ายมงกุฎ Corona เป็นภาษาละตินที่แปลว่า มงกุฎ เนื่องจากเชื้อไวรัสชนิดนี้มีสารพันธุกรรมเป็น RNA มีเปลือกหุ้มด้านนอกที่ประกอบไปด้วยโปรตีนคลุมด้วยกลุ่มคาร์โบไฮเดรต ไขมันเป็นปุ่มๆ ยื่นออกไปจากอนุภาคไวรัส จึงสามารถเกาะตัวอยู่ในอวัยวะที่เป็นเป้าหมายของเชื้อไวรัสได้ (Huang, et al. 2020 : 497-506)

โคโรนาไวรัสเป็นเชื้อที่ก่อโรคได้ในคนและสัตว์ เนื่องจากตัวไวรัสมีสารพันธุกรรม RNA มีโอกาสกลายพันธุ์สูง สามารถติดเชื้อข้ามสปีชีส์กันได้ โดยเฉพาะในสถานที่ที่มีการรวมตัวของสัตว์อย่างหนาแน่น เช่น ตลาดค้าสัตว์ เป็นต้น ดังนั้น ต้นตอการแพร่ระบาดของโรคก็อาจจะมาจากสัตว์ปีก เช่น นก ค้างคาว ไก่ หรือสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น ม้า วัว แมว สุนัข กระต่าย หนู อูฐ รวมไปถึงสัตว์เลื้อยคลานอย่างงู เป็นต้นจริงๆ แล้วทุกคนเจอกับโคโรนาไวรัสน้อยๆ อยู่เรื่อยๆ เนื่องจากโคโรนาไวรัสมีอยู่หลายสายพันธุ์ แต่ส่วนใหญ่จะไม่ก่อให้เกิดโรครุนแรง ผู้ที่ได้รับเชื้ออาจเป็นเพียงไข้หวัดธรรมดา แต่มีโคโรนาไวรัสบางสายพันธุ์ที่สามารถทำให้เกิดอาการรุนแรงจนถึงขั้นปอดอักเสบได้ เช่น โรคซาร์ส ที่มีสาเหตุมาจากโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ SARS-CoV ข้ามสปีชีส์จากค้างคาวมาสู่ตัวชะมด แล้วมาติดเชื้อในคนและโรคเมอร์ส ที่มีสาเหตุมาจากโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ MERS-CoV ข้ามสปีชีส์จากค้างคาวสู่อูฐ และมาติดเชื้อในคน และล่าสุดกับเชื้อโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ที่ก่อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 ซึ่งเป็นโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่

โดยโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ 2019 มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า SARS-CoV-2 เป็นเชื้อไวรัสลำดับที่ 7 ในตระกูล Coronaviruses Lineage B จินัส Beta Coronavirus ที่ก่อให้เกิดโรคในคนเชื้อโคโรนาไวรัส สายพันธุ์ SARS-CoV-2 มีต้นตอมาจากการศึกษาทางพันธุกรรมของไวรัส และการเรียงลำดับของรหัสแต่ละตัวทำให้พบต้นตอของเชื้อ SARS-CoV-2 ว่า ไวรัสสายพันธุ์ใหม่ชนิดนี้มีจำนวนนิวคลีโอไทด์ที่เหมือนกันถึงร้อยละ 89.10 ของเชื้อ SARS-like Coronaviruses ในค้างคาวที่เคยพบในประเทศจีน และในภายหลังมีข้อมูลที่ยืนยันว่าต้นตอของโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ 2019 เกิดจากการผสมสารพันธุกรรมระหว่างโคโรนาไวรัสของค้างคาวกับโคโรนาไวรัสในงูเห่า กลายพันธุ์เป็นโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ SARS-CoV-2 ที่แพร่เชื้อจากงูเห่ามายังคนได้โคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ที่ระบาดเกิดจากเชื้อจะแฝงตัวอยู่ในละอองฝอยจากการไอ จาม และสารคัดหลั่ง เช่น น้ำมูก น้ำลาย หรืออุจจาระ ดังนั้นการแพร่เชื้อโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดต้องได้รับเชื้อผ่านการสูดดมละอองฝอยขนาดใหญ่และละอองฝอยขนาดเล็กในอากาศรับเชื้อเข้าไปในทางเดินหายใจ หรือใครที่อยู่ใกล้ผู้ป่วยในระยะ 1-2 เมตร อาจจะติดเชื้อจากการสูดดมละอองขนาดใหญ่ และละอองขนาดเล็กจากการไอ จาม รดกันโดยตรงหรือหากอยู่ห่างจากผู้ติดเชื้อในระยะ 2 เมตรขึ้นไป ก็อาจติดเชื้อจากการสูดดมละอองขนาดเล็กได้เหมือนกัน (Yuen, et al., 2020 : 3513)

นอกจากนี้ โคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ยังอาจแพร่เชื้อโดยการสัมผัสได้ เช่น การจับของใช้

สาธารณะร่วมกัน แล้วมาสัมผัสเยื่อต่างๆ ในร่างกาย เช่น ขี้ตา สัมผัสปากหรือหิบบของกินเข้าปาก เป็นต้น การที่เชื้อไวรัสจะก่อโรคในร่างกายทุกคนได้ ทุกคนต้องได้รับเชื้อไวรัสดังกล่าวผ่านเยื่อต่างๆ จนนำไปสู่การติดเชื้อที่ระบบทางเดินหายใจส่วนบน เช่น เซลล์เยื่อหลอดลม ซึ่งไวรัสจะใช้ผิวเซลล์ของไวรัสจับกับเอนไซม์ที่ผิวเซลล์มนุษย์ จากนั้นไวรัสจะค่อยๆ เพิ่มจำนวนเชื้อในตัวทุกคน ซึ่งหากภูมิคุ้มกันของทุกคนไม่สามารถจัดการกับเชื้อไวรัสนี้ได้ จำนวนเชื้อไวรัสก็จะเพิ่มมากขึ้น และกระจายไปยังเซลล์ข้างเคียง ทำลายเซลล์ในหลอดลมและปอด ทำให้ปอดอักเสบและเกิดภาวะทางเดินหายใจล้มเหลวได้ มีเพียง 15-20% ที่เชื้อลงปอดแล้วทำให้เป็นปอดอักเสบแต่เมื่อลงปอดไปแล้วจะก่อความรุนแรงเพียงใด ขึ้นอยู่กับภูมิคุ้มกันร่างกายของแต่ละคน ขณะที่ข้อมูลผู้ติดเชื้อในประเทศจีนพบว่า เชื้อไวรัสลงปอดมักเกิดขึ้นในสัปดาห์ที่สองหลังจากได้รับเชื้อแล้ว แต่มีผู้ติดเชื้อประมาณ 80% ที่เชื้อไม่ลงปอดเป็นเพียงไข้หวัดธรรมดา

ทั้งนี้ กรณีเชื้อไวรัสลงปอดจะเกิดขึ้นเมื่อเชื้อไวรัสเข้าสู่ร่างกายแล้วจะแบ่งตัวและเจริญเติบโตในเซลล์มนุษย์ เช่น เซลล์ของเยื่อหลอดลม จึงจะก่อโรคได้ และเซลล์มนุษย์ที่ติดเชื้อจะเพิ่มจำนวนและปล่อยเชื้อไวรัสออกมานอกเซลล์เพื่อไปก่อโรคในเซลล์ข้างเคียง เมื่อเชื้อไวรัสเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จะทำลายเซลล์มนุษย์ในหลอดลม ถุงลม และเนื้อปอด รวมทั้งเซลล์ข้างเคียงหากภูมิคุ้มกันของร่างกายไม่แข็งแรงพอ หรือสร้างภูมิคุ้มกันขึ้นมาช้า เพราะเม็ดเลือดขาวเพิ่งพบกับเชื้อไวรัส

เป็นครั้งแรก ทำให้ภูมิคุ้มกันต้านทานทำลายเชื้อไม่ทัน ผู้ป่วยจะมีอาการปอดอักเสบ และเมื่อเซลล์ที่ติดเชื้อจำนวนมากตาย จะถูกทดแทนด้วยพังผืดในเวลา 2-3 สัปดาห์หลังการเจ็บป่วย อย่างไรก็ตาม มีข้อมูลว่า ผู้ป่วยที่มีอาการปอดอักเสบส่วนใหญ่ เนื้อปอดจะถูกทำลายไปราว 20% ซึ่งหากเนื้อปอดถูกทำลายไม่ถึง 50% ร่างกายฟื้นฟูเองได้ตามสภาพแต่ละคน ทว่าจะมีผู้ป่วยราว 5% ที่เนื้อปอดถูกทำลาย 70-80% กรณีนี้ถือว่า วิกฤตร่างกายอาจฟื้นตัวไม่ไหว หรือแพทย์อาจต้องใช้เครื่อง ECMO หรือเครื่องหัวใจ-ปอดเทียมแบบเคลื่อนย้ายมาทำงานแทนหัวใจและปอดของผู้ป่วย ซึ่งหากช่วยไม่ไหว สุดท้ายแล้วระบบหายใจจะล้มเหลวและเป็นผู้ติดเชื้อโคโรนาไวรัสเสียชีวิต (Harlan and Morris, 2020)

โคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ กลัวความร้อน แค่เจออุณหภูมิ 70 องศาเซลเซียส ก็ทำให้เชื้อตายได้ นอกจากนี้เชื้อไวรัสตัวนี้ยังจะตายได้ง่ายด้วย แอลกอฮอล์ที่มีความเข้มข้น 70% และการทำความสะอาดด้วยสบู่อย่างเหมาะสม กล่าวคือ ล้างมือด้วยสบู่เป็นระยะเวลา 15-30 วินาที รวมไปถึงสารลดแรงตึงผิวต่างๆ เช่น ผงซักฟอก สารฟอกขาว (Sodium Hypochlorite) ที่มีความเข้มข้น 0.1-0.5% โฟวิโด ไอโอดีน 1% หรือ ไฮโดรเจน เพอร์ออกไซด์ 0.5-7.0% เป็นต้น สิ่งเหล่านี้โคโรนาไวรัสจะไม่ทน เพราะไวรัสชนิดนี้มีไขมันหุ้มอยู่ด้านนอก ดังนั้น หากใช้สารลดแรงตึงผิวทำลายไขมันที่หุ้มอยู่ได้ ก็จะฆ่าไวรัสได้ ทุกคนสามารถป้องกันการติดเชื้อโคโรนาไวรัสได้ โดยการหลีกเลี่ยงการอยู่ในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค

สวมหน้ากากอนามัย ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงในการสูดดมละอองฝอยขนาดใหญ่ได้ถึง 80% อยู่ห่างจากผู้ป่วยหรือผู้ที่มีอาการไอ จาม อย่างน้อย 2 เมตรล้างมือบ่อยๆ โดยเฉพาะหลังจับหรือใช้ของสาธารณะ หลังเข้าห้องน้ำ และก่อนรับประทานอาหาร หลีกเลี่ยงการใช้มือสัมผัสใบหน้าและดวงตา และกินอาหารปรุงร้อน สดใหม่ และใช้ช้อนกลางทุกครั้ง (ISRA News Agency, 2020)

3. แนวคิดการจัดการองค์การ

ไม่ว่าหน่วยงานใด หรือประเทศใด เมื่อเกิดภาวะวิกฤตที่เหนือการคาดการณ์ เช่น การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 การแก้ปัญหาในเบื้องต้น องค์การย่อมต้องศึกษา ค้นคว้า และมีวิธีการจัดการด้านต่างๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรือภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น ดังนั้น คำว่า “การจัดการองค์การ” จึงเป็นคำที่คุ้นหูและถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายรวมทั้งมีผู้นิยามให้ความหมาย และแนวคิดไว้มากมาย ยกตัวอย่างเช่น

Edwin B. Flippo (1970 : 129) กล่าวว่า วัฏจักรการจัดการ หมายถึง การจัดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ คือ ตัวบุคคลและหน้าที่การทำงาน เพื่อรวมกันเข้าเป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพสามารถทำงานบรรลุเป้าหมายได้

ธงชัย สันติวงศ์ (Santiwong, 1994 : 63) กล่าวว่า วัฏจักรการจัดการ คือ การจัดระเบียบกิจกรรมให้เป็นกลุ่มก้อนเข้ารูป และการมอบหมายงานให้คนปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของงานที่ตั้งไว้ การจัดการองค์การจะเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบความรับ

ผิดชอบต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนต่างฝ่ายต่างทราบ ว่า ใครต้องทำอะไร และใครหรือกิจกรรมใดต้อง สัมพันธ์กับฝ่ายอื่นๆอย่างไรบ้าง

สมคิด บางโม (Bangmo, 1995 : 94) กล่าวไว้ว่า การจัดการองค์การ หมายถึง การจัดแบ่ง องค์การออกเป็นหน่วยงานย่อยๆ ให้ครอบคลุม การกิจและหน้าที่ขององค์การ พร้อมกำหนด อำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์กับองค์กรย่อยอื่นๆ ไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหาร ให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

Schneider, et al. (2013 : 361-388) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการองค์การ คือ การจัด ระบบความสัมพันธ์ระหว่างส่วนงานต่างๆ และ บุคคลในองค์การ โดยกำหนดภารกิจ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพทฤษฎีองค์การ อาจแบ่งได้เป็น 3 ทฤษฎีด้วยกันคือทฤษฎีดั้งเดิม (Classical Organization Theory) ทฤษฎีสสมัยใหม่ (Neo-Classical Organization Theory) และทฤษฎี สมัยปัจจุบัน (Modern Organization Theory)

Chen, et al. (2010 : 848-870) ได้ให้ ความหมายว่า การจัดการองค์การ คือ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) ในการจัดองค์การจะสามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม เมื่อมีการแบ่งงานกันตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และทุกคนรู้จักงานและหน้าที่ของตน ปฏิบัติงาน ภายในขอบเขตที่องค์การมอบหมายมา แต่งาน ที่ดำเนินการจะสามารถสัมฤทธิ์ผลได้ก็ต่อเมื่อ ผู้บริหารที่มีอำนาจในการมอบหมายอำนาจหน้าที่

นั้นจะต้องกำหนดความรับผิดชอบของบุคคลแต่ละ คนในการปฏิบัติงานอีกด้วย

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การจัดการองค์การ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 หมายถึง องค์การควรมีการจัดระบบ ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนงาน หน่วยงานต่างๆ รวมถึงบุคคลในองค์การ โดยกำหนดภารกิจ อำนาจ หน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อให้ การดำเนินงานตามภารกิจขององค์การบรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การจัดการภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัส COVID-19

การเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัส COVID-19 ถือเป็นภาวะวิกฤตประเภทหนึ่ง ที่ต้องได้รับการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นในแต่ละ ด้านอย่างเร่งด่วน เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ อาจจะเรียกคำนิยามนี้ว่า “การจัดการภาวะวิกฤต” เพราะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 คือภาวะที่องค์การประสบเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน หรืออาจเป็นภัยให้กับองค์การ และผู้มีผลประโยชน์ เป็นปัจจัยภายนอกองค์การ ยากต่อการควบคุมและจัดการส่งผลทำให้การ ดำเนินงานอาจหยุดชะงัก เกิดปัญหาด้านการเงิน และส่งผลต่อพนักงานขององค์การกลายเป็น ปัญหาเศรษฐกิจระดับโลก แน่นนอนว่าวิธีการแก้ สถานการณ์ในช่วงวิกฤตนั้นย่อมมีจำกัด เนื่องจาก องค์การมีเวลาน้อยในการเตรียมตัวแก้ปัญหา โดยการจัดการภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรค ติดเชื้อไวรัส COVID-19 ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ

1. การกำหนดมาตรการต่างๆ ที่ทางภาครัฐเป็นผู้ประกาศและกำหนดใช้ในด่านแรก คือ การให้เปิดเผยข้อมูลการเดินทางไปต่างประเทศของตัวพนักงานและคนในครอบครัว การกักตัวพนักงานที่กลับมาจากพื้นที่เสี่ยงเป็นเวลา 14 วัน

2. การป้องกันการติดเชื้อขั้นพื้นฐานของส่วนบุคคล ตามมาตรการของภาครัฐ เช่น การสวมหน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่าง Social Distancing การไม่รวมกลุ่มกัน ซึ่งองค์การก็มีการแจกหน้ากากอนามัยและเจลล้างมือฆ่าเชื้อ รวมถึงการติดตั้งเครื่องตรวจจับอุณหภูมิร่างกายเพื่อคัดกรองผู้คน

การจัดการภาวะวิกฤติในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 ที่ทุกๆ องค์การต้องปฏิบัติและกระทำให้เป็นปกติหรือที่เราคุ้นดีกับคำว่า “การใช้ชีวิตแบบ New Normal” ไม่เพียงเท่านั้นองค์การยังต้องมีการจัดการให้เกิดความสมดุลในด้านต่างๆ ตามแนวคิดของ Harvard Business Review เรื่องการนำธุรกิจฝ่าวิกฤติไวรัสโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 แบ่งเป็น 7 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 Communications การสื่อสารกับพนักงานและบุคคลภายนอก บริษัทต้องสื่อสารระเบียบวิธีปฏิบัติอย่างรวดเร็วเพื่อความเข้าใจและให้พนักงานเตรียมรับมือในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การเดินทางไปพักผ่อนต่างประเทศที่เป็นพื้นที่เสี่ยงหรือแม้กระทั่งการสื่อสารกับพนักงานที่ไม่ใช่พนักงานประจำ

มิติที่ 2 Employee Needs เข้าใจความต้องการของพนักงานในช่วงนี้ ด้วยการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการดูแลสุขภาพหรือวิธีปฏิบัติในการป้องกันไวรัส งดการเดินทางไปใน

สถานที่เสี่ยง หากพนักงานต้องทำงานในพื้นที่เสี่ยงควรต้องใช้น้ำกากอนามัย และดูแลให้มีเจลฆ่าเชื้อล้างมือ ทำความสะอาดตลอดเวลา

มิติที่ 3 Travel การเดินทาง บริษัทต้องระบุให้ชัดเจนถึงพื้นที่ที่พนักงานสามารถเดินทางไปได้ หรือถ้ามีความจำเป็นต้องเดินทางไปประเทศที่เสี่ยงก็ต้องได้รับการอนุมัติจากผู้บริหาร

มิติที่ 4 Remote Work การทำงานนอกออฟฟิศ บริษัทควรระบุให้ชัดเจนกรณีที่อนุญาตให้พนักงานทำงานที่บ้านว่าจะควบคุมการทำงานและ Review ความคืบหน้าของงานอย่างไร

มิติที่ 5 Supply-Chain Stabilization บริษัทควรวิเคราะห์ประเมินความเสี่ยงด้วยการ Review Safety Stocks แหล่ง Supplies อื่นๆ เพื่อเป็นทางเลือกและแก้ปัญหา Bottlenecks ในการจัดส่ง ถ้าแก้ปัญหาเรื่องนี้อย่างเร่งด่วนไม่ทันก็ต้องร่วมมือกันวางแผนหาทางแก้ไขปัญหาชั่วคราวและสื่อสารให้คนที่เกี่ยวข้องเข้าใจ เพื่อลดการหยุดชะงักกันของธุรกิจ

มิติที่ 6 Business Tracking and Forecasting วิกฤตินี้จะทำให้ผลการดำเนินงานสะดุด ไม่สม่ำเสมอ บริษัทต้องจัดให้มีการรายงานผลงานอย่างรวดเร็วเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบและป้องกันไม่ให้ลุกลามหรือหาทางทดแทนด้วยธุรกิจในพื้นที่ที่สามารถฟื้นตัวได้เร็ว หรือไม่ได้รับผลกระทบ นับเป็นการวัดความสามารถในการจัดการธุรกิจท่ามกลางความท้าทายได้อย่างดียิ่ง

มิติที่ 7 Being Part of The Broader Solution การเป็นพลเมืองดี บริษัทต้องสนับสนุนคู่ค้า เช่น Supply Chain อุตสาหกรรมของตน

สังคมที่ทุกคนอยู่ว่าบริษัทสามารถช่วยเหลืออะไรได้บ้างไม่ว่าจะเป็นด้าน Health Care การสื่อสารอาหาร หรือเรื่องอื่นๆ ที่เป็นความเชี่ยวชาญของบริษัทผู้บริหารต้องมีการผ่อนคลายในการวางแผนในแต่ละขั้นตอน เพราะทุกคนไม่อาจคาดการณ์การเปลี่ยนแปลง ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และอาจแย่งได้ในทุกขณะ รวมทั้ง ยังต้องเตรียมพร้อมสำหรับสถานการณ์ในกรณีที่เลวร้ายที่สุด (Worst Case Scenarios) ได้

หากย้อนมองดูการจัดการกับวิกฤติไวรัสอุ้ยอันของรัฐบาลจีน เป็นตัวอย่างของการตัดสินใจแก้ปัญหาได้รวดเร็ว แม้จะมีการวิจารณ์เรื่องการขาดความโปร่งใส ไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงในระยะแรกจนเสียหายและควบคุมยาก แต่ในมิติอื่นๆ เช่น การตัดสินใจปิดเมืองอุ้ยอันเพื่อควบคุมการแพร่ระบาด การสร้างโรงพยาบาลใหม่เพื่อดูแลผู้ป่วยให้เพียงพอ การใช้เทคโนโลยีหุ่นยนต์มาทดแทนคนในการส่งของให้ผู้ป่วย การใช้โดรนในการสอดส่องคนออกนอกบ้านโดยไม่สวมหน้ากาก การติดตามถึงตัวคนที่เดินทางในไฟล์ทที่มีคนติดเชื้อไวรัสด้วยการใช้ข้อมูล Health Code ของคนในเมืองหางโจวเป็นสีเขียว เหลือง หรือแดง คำนวณ Code โดยประมวลจากข้อเท็จจริงที่แต่ละคนแจ้งกับข้อมูลของทางการและพฤติกรรมการใช้ชีวิตจากโทรศัพท์มือถือเพื่อคัดกรองคนเข้าที่ทำงานหรือสถานที่เสี่ยงต่างๆ เช่น สนามบิน สถานีรถไฟ การดำเนินงานเหล่านี้แสดงถึงความมุ่งมั่นและประสิทธิภาพของจีนในการจัดการกับวิกฤติไวรัสที่ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ทุกคนได้เห็นความเป็นเอกภาพของชาวจีนในการต่อสู้กับไวรัสในครั้งนี้

ทุกคนต้องเรียนรู้ว่าวิกฤติไวรัสครั้งนี้ได้กระทบและเปลี่ยนธุรกิจและสังคมของทุกคนอย่างมีนัยสำคัญ และทุกคนต้องปรับเปลี่ยนแผนงานของทุกคนอย่างไร ให้อยู่รอดในโลกที่เปลี่ยนไป (ASIS International, 2019)

5. สรุป

การเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 ถือเป็นภาวะวิกฤตประเภทหนึ่งที่ต้องได้รับการจัดการเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในแต่ละด้านอย่างเร่งด่วน เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพราะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 คือ ภาวะที่องค์การประสบเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน หรืออาจเป็นภัยให้กับองค์การและผู้มีผลประโยชน์ เป็นปัจจัยภายนอกองค์การ ยากต่อการควบคุมและจัดการ ส่งผลทำให้การดำเนินงานอาจหยุดชะงักเกิดปัญหาด้านการเงิน และส่งผลกระทบต่อพนักงานขององค์การ กลายเป็นปัญหาเศรษฐกิจระดับประเทศ รุกلامกลายเป็นปัญหาเศรษฐกิจระดับโลก ซึ่งการมีวิธีการจัดการที่ดีย่อมทำให้ภาวะวิกฤตที่องค์การประสบหรือพบเจอมีหนทางการแก้ไข หรือมีความผ่อนคลายลงได้ในระดับหนึ่งอันจะเตรียมพร้อมไปสู่การจัดการองค์การในขั้นอื่นๆ ต่อไป

การจัดการองค์การในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 คือ การที่องค์การควรมีการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างส่วนงาน หน่วยงานต่างๆ รวมถึงบุคคลในองค์การ โดยกำหนดภารกิจ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจ

ขององค์การบรรลู่วัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพโดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การจัดการองค์การในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 โดยการแก้ไขระเบียบองค์การ (Resolve) ความท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อพนักงาน ลูกค้า องค์การ เทคโนโลยี หรือการทำงานนอกออฟฟิศ (Remote Working) พร้อมทั้งออกมาตรการพื้นฐานเพื่อปกป้องสภาพคล่อง เช่น การแก้ไขนโยบายสำหรับพนักงาน โดยให้ทำงานจากที่บ้าน หรือเพิ่มระยะห่างทางสังคมในที่ทำงาน การแก้ไขนโยบายความปลอดภัยของพนักงาน โดยการเปลี่ยนแปลงนี้อาจส่งผลให้พนักงานเกิดความเครียดและทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง องค์การหรือบริษัทควรกำหนดนโยบายอื่นๆ รองรับ เช่น การจัดทีมขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ นโยบายการตั้งเป้าหมายการบริหารงานแบบให้ทำงานทางไกลได้โดยมีเป้าประสงค์ชัดเจน และนโยบายการนำเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

2. การจัดการองค์การในภาวะวิกฤตโดยเพิ่มการผ่อนคลาย (Resilience) การตอบสนองเพื่อผ่อนคลายด้านวินัย หรือ Financial Stress Scenarios Test คือ ปัจจัยสำคัญในการตอบรับกับความท้าทายจากการบริหารงานในระยะสั้น ซึ่งการปรับตัวต่อวิกฤตนี้ได้แก่ ระบุและจัดลำดับความเสี่ยง สร้างแบบจำลองสถานการณ์จากความเสี่ยงขั้นสูงสุด ทำการทดสอบความสามารถในการรับผลกระทบทางการเงินที่หน่วยงานทนรับได้ ระบุแนวทางการดำเนินงานเพิ่มความโปร่งใสและการบริหารการเงินที่รัดกุม และสร้าง

ศูนย์รวมข้อมูล เพื่อติดตามตัวชี้วัดที่สำคัญ

3. การจัดการองค์การในภาวะวิกฤตโดยการทบทวน (Return) การวางแผนมาทำงานในการทบทวนภาวะปกติหรือ Normal Supply Chain โดยเริ่มต้นจากการติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิดว่ามีจำนวนผู้ติดเชื้อที่ลดลง และมาตรการจากภาครัฐที่ให้มีการกักตัวที่ผ่อนคลายลงหรือไม่ รวมทั้งจะต้องมีชุดทดสอบโรคที่ใช้อย่างกว้างขวางและทราบผลอย่างรวดเร็ว หรือมีวัคซีนป้องกันโรคที่ใช้ได้ผลหากสถานการณ์คลี่คลายลงให้ดำเนินการยกระดับเป็นมาตรฐานขององค์การเพื่อปกป้องพนักงาน เช่น วัดไข้ ล้างมือบ่อยๆ สร้างความมั่นใจแก่ลูกค้าว่าองค์การมีมาตรการที่รัดกุม เช่น มีเจลฆ่าเชื้อและเมื่อกลับมาทำงานร่วมกับหน่วยงานในห่วงโซ่อุปทาน จะต้องกระจายห่วงโซ่อุปทานออกไปยังภูมิภาคต่างๆ เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงจากนั้นจึงพิจารณาผลกระทบจากการหยุดชะงักทางองค์การ และพิจารณาว่าต่อไปควรดำเนินองค์การแบบเดิม หรือปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานทบทวนไปอย่างไร

4. การจัดการองค์การในภาวะวิกฤตโดยการประยุกต์แนวทางใหม่ (Reimagination) สภาพสังคมใหม่หลังจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 หรือ Next Normal จะเป็นไปในรูปแบบใด ส่งผลอย่างไร และองค์การควรปรับตัวอย่างไร เช่น การประยุกต์แนวทางใหม่โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบของการสาธารณสุขให้ครอบคลุมโดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาช่วย เช่น การประยุกต์แนวทางใหม่โดยนำระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการประยุกต์แนวทางใหม่โดยการใช้ระบบการ

แพทย์ทางไกล (Telemedicine) มาประยุกต์ใช้ให้ทันสมัย

5. การจัดการองค์การในภาวะวิกฤต โดยการปฏิรูปวิถีชีวิตใหม่ (Reform New Normal) การปฏิรูปวิถีชีวิตใหม่ คือ ความจำเป็นตามที่กล่าวทั้ง 4 ข้อข้างต้น ให้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎระเบียบต่างๆ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้นและอาจจะส่งผลที่ดีในระยะยาว เช่น การลดข้อจำกัดทางการค้า (Trade Barriers) การกำหนดการปกป้องสิทธิของแรงงานในการทำงานแบบทางไกล (Remote Working) หรือการทำงานจากที่บ้าน (Work from Home) เป็นต้น

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการองค์การในภาวะวิกฤต กรณีโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 โดยองค์ความรู้ที่ได้รับจากบทความวิชาการ คือ ผู้นำองค์การต้องไม่ตื่นตระหนก และสร้างแผนงานบริหารจัดการภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 ทันที เช่น การแก้ไขระเบียบองค์การ การผ่อนคลาย การวางแผนมาทำงานในภาวะปกติ การประยุกต์แนวทางใหม่การปฏิรูปวิถีชีวิตใหม่ โดยเฉพาะการสื่อสาร และตัดสินใจเด็ดขาดควรต้องมาจากผู้นำองค์การเท่านั้น เพื่อป้องกันการสื่อสารที่ไม่ถูกต้อง

References

- ASIS International. (2019). *Organizational Resilience: Security, Preparedness, and Continuity Management Systems-Requirements with Guidance for Use ASIS SPC 1-2009*. <https://www.amazon.com/Organizational-Resilience-Preparedness-Continuity-Requirements/dp/1887056920> (Accessed 12 March 2020).
- Bangmo, S. (1995). *Organization and management*. Bangkok : Wittayapat.
- Chen, C. J., et al. (2010). Knowledge management and innovativeness: The role of organizational climate and structure. *International Journal of Manpower*, 31(8), 848-870.
- Flippo, Edwin, B. (1970). *Principle of Personnel Management*. New York : Mc Graw-Hall Inc.
- Harlan, C. and Morris, L. (2020). *Italy ramps up coronavirus lockdown, Merkel warns virus could infect two-thirds of Germany*. <https://www.seattletimes.com/nation-world/italy-ramps-up-coronavirus-lockdown-bringing-country-to-near-total-economic-standstill/> (Accessed 12 March 2020).
- Huang, C., et al. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *The Lancet*, 395(10223), 497-506.

- ISRA News Agency. (2020). *Principle 5 R. and new roles, Post Crisis era, COVID-19*. <https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/87272-postcovid.html> (Accessed 1 June 2020).
- Santiwong, T. (1994). *Organization theory and design*. Bangkok : Thai Wattanapanich.
- Schneider, B., et al. (2013). Organizational Climate and Culture. *Annual Review of Psychology*, 64(-), 361-388.
- Yuen, K. F., et al. (2020). The psychological causes of panic buying following a health crisis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(10), 3513.

การจัดการศึกษาท้องถิ่นสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน*

Local Education Management for Sustainable Development

กฤตยากร ลดาวัลย์

Kittayakorn Ladawan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอริยธรรมา

Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus, Thailand

E-mail: ob0834560021@gmail.com

บทคัดย่อ

การจัดการศึกษาท้องถิ่นสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้สำหรับทุกคน และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตระหนักและรับรู้ปัญหาความต้องการท้องถิ่นและชุมชนของตน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมชื่นชมผลสำเร็จ ร่วมกันตามบริบทของสังคมไทย รวมทั้งการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ การกระจายอำนาจที่นำไปสู่ความสำเร็จและบูรณาการเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ร่วมกันทั้งชุมชน โดยมีสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่จัดการศึกษาดำเนินงานร่วมกันมุ่งสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาท้องถิ่น; การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

Local education management for sustainable development is an educational arrangement for the development of education for all. The majority of people are involved in educational management, realize and being aware of the problems and needs of local communities and their communities in order to jointly develop learners through the participation process. In thinking, planning, making decisions, taking responsibility based on the mutual success. As well as integration into the learning system informal in terms

*ได้รับบทความ: 20 กรกฎาคม 2563; แก้ไขบทความ: 20 ตุลาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 14 ธันวาคม 2563

Received: July 20, 2020; Revised: October 20, 2020; Accepted: December 14, 2020

of informal and I non-formal one. Community under educational institutions or agencies jointly working towards sustainable local development.

Keywords: Local Education Management; Sustainable Development

1. บทนำ

การบริหารจัดการการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความมั่นคง ยั่งยืน การตระหนักถึงเป้าหมายสูงสุดของความเป็นคนไทยและสังคมไทยตามมาตรฐานการศึกษาชาติที่กำหนดไว้ 3 มาตรฐานคือ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก คนไทยต้องเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและการบริหาร โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน และมาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ การสร้างวิถีการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาความพร้อมแก่เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเยาวชนในท้องถิ่นและสังคมในภาพกว้างทั้งในและระดับนานาชาติ

ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาจะต้องมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งทั้ง 3 มาตรฐานนี้จะเป็นแนวทางในการจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษาท้องถิ่นสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจนและเกิดการพัฒนายั่งยืน

2. การจัดการศึกษาในท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไว้อย่างชัดเจน เช่น มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล มาตรา 250 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลจัดทำบริการสาธารณะและกิจการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนายั่งยืน (The Constitution of the Kingdom of Thailand 2007) ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 41 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นได้ตามศักยภาพ

สอดคล้องกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 มาตรา 17 และบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะด้านการศึกษา เพื่อเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในเขตท้องถิ่นที่รับผิดชอบ (Ministry of Education, 1999 : 14-15)

จากแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 มาตรา 17 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาท้องถิ่น ไว้ 7 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อให้เด็กที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการบริการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตรที่กำหนดอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3. เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนดและตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยมและพฤติกรรม เน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่นดำเนินการตามความต้องการและคำนึงถึงการมีส่วนร่วม การสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาทุกระดับ ตามศักยภาพ และความสามารถของท้องถิ่น

5. เพื่อส่งเสริมให้เด็ก เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้ออกกำลังกายและฝึกฝนทักษะการกีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจและสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬานันทนาการ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กเยาวชนไปในแนวทางที่ถูกต้องใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

6. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพเพื่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพให้มีงานทำไม่เป็นภาระแก่สังคม

7. เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ์ บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

สรุป องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นได้ตามศักยภาพ

3. การพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น

การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) เป็นแนวคิดที่กำหนดไว้ในกฎหมายการศึกษาชาติมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติ เนื่องจากเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่ให้การเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต อันจะก่อให้เกิดสังคมคุณภาพในอนาคต ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าว การจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งเป็นแผนแม่บทสำคัญในการกำหนดคุณภาพการศึกษาชาติและส่งผลต่อคุณภาพของประชาชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กล่าวคือ เป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข มีชีวิตสำหรับการดำรงตนที่ดีในสังคมไทย สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Lifelong Learning) โดยใช้กระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการปฏิบัติให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งปัจจุบันองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเรียนรู้ในลักษณะ 3 ประเภท

ประกอบด้วย

1. การศึกษาในระบบ (Formal Education) เป็นการจัดการศึกษาที่กำหนดเงื่อนไขของความสำเร็จการศึกษาไว้อย่างชัดเจน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษาหลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล และการศึกษาในระบบ จะมี 2 ระดับ คือ 1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ซึ่งระดับมัธยมศึกษา มีการแบ่งออกเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ยังแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทสามัญศึกษาและประเภทอาชีวศึกษา 2) การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา

2. การศึกษานอกระบบ (Informal Education) เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จการศึกษาเช่นเดียวกัน โดยเนื้อหาและหลักสูตรต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม เช่น การฝึกอบรมอาชีพให้แก่เด็กเยาวชนและประชาชนหรือการให้การศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

3. การศึกษาตามอัธยาศัย (Nonformal Education) เป็นการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยจัดให้มีการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้บุคคล ภูมิปัญญา สื่อ ชุมชน ท้องถิ่นเช่น ห้องสมุด

ชุมชน แหล่งอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์คอมพิวเตอร์ท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรกรรม หรืออุตสาหกรรมในท้องถิ่น เป็นต้น

จะเห็นว่า การจัดการศึกษาตลอดชีวิตมีส่วนให้มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคล องค์กร ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังหลายประการ เช่น 1) ช่วยให้ผู้บุคคลมีโอกาสเรียนรู้ในทุกช่วงของชีวิต 2) ช่วยให้ผู้บุคคลได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน 3) ช่วยให้ผู้บุคคลได้รับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพการดำเนินชีวิตเพราะเป็นการบูรณาการระหว่างการศึกษา กับชีวิต 4) ช่วยให้ผู้บุคคลได้รับการศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้ 5) ช่วยให้ผู้บุคคลได้รับการศึกษาที่สอดคล้องกับการงาน สามารถเลือกและพัฒนาอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป 6) ช่วยให้ผู้บุคคลมีความรู้และทักษะที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง 7) ช่วยให้ผู้บุคคลมีอิสระในการเรียนรู้สามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ตรงกับความต้องการ ความสนใจของตนเอง เลือกวิธีการเรียนที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของตน 8) ช่วยให้ผู้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ 9) ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม 10) ช่วยให้ผู้บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้และนำตนเองสู่ในการเรียนรู้ 11) ช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมมีโอกาสในการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของ

ตนเอง 12) ช่วยให้ผู้บุคคลและองค์กรในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 13) ช่วยสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

สรุปได้ว่า การกำหนดคุณภาพการศึกษาชาติและส่งผลต่อคุณภาพของประชาชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กล่าวคือเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข มีชีวิตสำหรับการดำรงตนที่ดีในสังคมไทย สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Lifelong Learning) โดยใช้กระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการปฏิบัติให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเรียนรู้

4. การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา

การดำเนินการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง และเป็นการบริหารจัดการที่ประสบผลสำเร็จเป็นด้านๆ มากกว่าเป็นองค์กรรวม อย่างไรก็ตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษายังประสบปัญหาการบริหารจัดการศึกษารองรับการกระจายอำนาจในหลายด้าน ทั้งด้านปัจจัย ภาวะเปื้อนที่เป็นอุปสรรคโดยเฉพาะด้านการบริหารงานบุคคล อำนาจหน้าที่ของกรรมการบางคณะในเขตพื้นที่การศึกษาที่ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ นโยบายของส่วนกลางที่เปลี่ยนแปลงบ่อย โครงสร้างการแบ่งส่วนงานที่ยังไม่สอดคล้องกับบริบทสำนักงาน สถานศึกษา บุคลากร และงบประมาณ วัฒนธรรมการทำงาน

ของบุคลากรที่ยังยึดติดกับวัฒนธรรมอำนาจ จึงเป็นอุปสรรคต่อการกระจายอำนาจ การบริหาร การศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา (The Secretariat of the Council of Education, 2009) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lippit, G. L. (1976) เสนอว่าการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาได้นั้น ควรจะต้องอยู่บนพื้นฐานหลักการดังต่อไปนี้

1. การกระจายอำนาจนั้นควรกระจายให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจที่มีความรู้ความเข้าใจ ในภารกิจที่จะต้องปฏิบัติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ผลของการกระจายอำนาจจะบังเกิดผลดี ถ้าอำนาจหน้าที่ที่แท้จริงถูกมอบหมายไปยังทุกระดับขององค์กร และการกระจายอำนาจจะไม่บังเกิดผลดีถ้าผู้ได้รับการมอบอำนาจจะต้องรายงานกลับมายังศูนย์รวมอำนาจในทุกภารกิจที่ปฏิบัติ

3. ผู้บริหารทุกระดับควรจะมี ความเชื่อมั่นว่าเมื่อกระจายอำนาจแล้วผู้ได้รับมอบอำนาจมีความสามารถในการตัดสินใจในภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และการตัดสินใจของผู้ที่อยู่ใกล้ภารกิจที่จะต้องปฏิบัติจะดีกว่าการตัดสินใจจากส่วนกลาง

4. การกระจายอำนาจควรมี 4 วัตถุประสงค์ นโยบายและมาตรการที่ชัดเจน แต่การนำนโยบายไปปฏิบัติในแต่ละท้องถิ่นไม่จำเป็นจะต้องมีวิธีการปฏิบัติที่เหมือนกัน

ยิ่งไปกว่านั้น ยังสอดคล้องกับทัศนะของ Riley (1997 : 155-167) ที่เสนอว่าการปฏิรูปการศึกษาในประเทศอังกฤษตามกฎหมายการปฏิรูป

การศึกษาปี ค.ศ. 1988 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา ให้องค์กรและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีบทบาทในการจัดการศึกษา ซึ่งมีผลทำให้เกิดการบริหารโดยเครือข่ายในระดับโรงเรียนและสถาบันต่างๆ การรวมพลังมีลักษณะธรรมชาติแบบเดียวกับเครือข่าย (Networks) และโรงเรียนควรดำเนินการรวมพลังโดยการสร้างเครือข่ายความสำเร็จของเครือข่าย และการรวมพลังขึ้นอยู่กับความไว้วางใจ ความเป็นปึกแผ่นความซื่อสัตย์ และความไม่เห็นแก่ตัว

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้สนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาไทย เช่นกันว่าในการจัดการศึกษาทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในแต่ละท้องถิ่น โดยจากรายงานการติดตามการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (The Secretariat of the Council of Education Ministry of Education, 2011) มีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการศึกษา และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดโดยให้มีการดำเนินงานเพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามสภาพความพร้อม

2. ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จหรือหน่วยงานที่มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดีเพื่อให้ความช่วยเหลือในการจัดการศึกษา

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรให้การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนา

ครูและความช่วยเหลือด้านวิชาการแก่ครู เพื่อเป็นการศึกษาที่แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำลดช่องว่างของคนให้คนทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ในขณะที่ศักยภาพและขนาดของท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงคุณภาพการศึกษาเพราะไม่มีกฎหมาย

ในการกำกับดูแลการจัดการอย่างเท่าเทียม ภายใต้วิสัยทัศน์ “พลเมืองไทยมีคุณภาพทางการศึกษา มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะและศักยภาพ ในการพัฒนาประเทศ ตามวิสัยทัศน์ประเทศไทย พ.ศ. 2558-2563 มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมีกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่ระดับปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน (เด็กทั่วไป เด็กด้อยโอกาส เด็กที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กที่มีความพร้อมสูง และเด็กเป้าหมายพิเศษ) อาชีวศึกษา จนถึงอุดมศึกษา มีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้ผู้เรียนทุกกลุ่มทุกพื้นที่และทุกระดับการศึกษา เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน และเพื่อให้มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการสร้างโอกาส คุณภาพ และความเป็นธรรมในสังคม ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมของครอบครัว ภูมิลำเนาของผู้เรียนในเขตเมืองและชนบทและสภาพทางวัฒนธรรมและการศึกษาของพ่อแม่ (Nawarat, 2016)

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อความยั่งยืนสามารถดำเนินการได้ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการ

ศึกษาอยู่แล้ว มีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้ผู้เรียนทุกกลุ่มทุกพื้นที่และทุกระดับการศึกษา เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพในรูปแบบที่เหมาะสม แต่ทั้งนี้จะต้องอยู่ภายใต้การพิจารณามาตรฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนด

5. สรุป

จากการศึกษาการจัดการศึกษาท้องถิ่นสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักและรับรู้ปัญหาและความต้องการท้องถิ่นและชุมชนของตนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบร่วมติดตามประเมินผล และร่วมชื่นชมผลสำเร็จร่วมกัน ได้จัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นตามศักยภาพ โดยการกำหนดคุณภาพการศึกษาชาติ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของเยาวชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข มีชีวิตสำหรับการดำรงตนที่ดีในสังคม สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Lifelong Learning) โดยใช้กระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการปฏิบัติให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และมีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้ผู้เรียนทุกกลุ่มทุกพื้นที่และทุกระดับการศึกษา เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพในรูปแบบที่เหมาะสม

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการศึกษาท้องถิ่นสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความตระหนักและรับรู้ปัญหาและความต้องการท้องถิ่นและชุมชนของตนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมคิด ร่วมวางแผน

ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมชื่นชมผลสำเร็จร่วมกัน รวมทั้งการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยมีสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่จัดการศึกษาดำเนินงานร่วมกันมุ่งสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

References

- Lippit, G. L. (1976). *Autocracy and democracy*. 2nd ed. New York : Harper and Row.
- Ministry of Education. (1999). *National Education Act 1999*. Bangkok : Company Siam Sport Syndicate Limited.
- Ramasut, N. (2016). *Office of the Minister News 384/2016 Performance Announcement 2 Year of government: summary / report*. Public relations group Office of the Minister Ministry of Education. <http://www.moe.go.th/websm/2016/sep/384.html> (Accessed 10 October 2019).
- Riley, K. (1997). Changes in local governance –collaboration through networks: A post-16 Case study. *Educational Management and Administration*, 25(2), 155-167.
- The Constitution of the Kingdom of Thailand 2007. The Government Gazette. Book 124 : Episode 47 A, 24 August 2007, Pages 1-127.
- The Secretariat of the Council of Education Ministry of Education. (2011). *Proposals for educational reform in Second Decade (2009-2018)*. Bangkok : Sweet Chili Graphic.
- The Secretariat of the Council of Education Ministry of Education. (2009). *4-year government action plan of the Secretariat of the Council Education*. Bangkok : The Secretariat of the Council of Education.

วิจารณ์หนังสือ : Book Review

คุณสมบัติพื้นฐานของชาวพุทธ*

The basic features of Buddhist

ผู้เขียน: วศิน อินทสระ

Author: Wasin Intasara

พระครูวิบูลส์สวสฺส และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ

Phrakhru Wibunsilaprot and Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: pmahamit@gmail.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง หนังสือเรื่อง คุณสมบัติพื้นฐานของชาวพุทธ ซึ่งแต่งโดยอาจารย์วศิน อินทสระ เป็นหนังสือดีลำดับที่ 196 ของชมรมกัลยาณธรรม เหมาะสำหรับผู้ที่สนใจใฝ่ธรรมในเชิงปรัชญาชีวิต และศาสนา เป็นการปูพื้นฐานคุณสมบัติของชาวพุทธที่ดี คนเราจะเป็นอะไรที่ดีได้ ก็ต้องมีคุณสมบัติของความเป็นเช่นนั้นโดยทันตแพทย์หญิงอัจฉรา กลิ่นสุวรรณ ผู้เป็นประธานชมรม ได้ขออนุญาตพิมพ์มีจำนวนทั้งหมด 122 หน้าจัดพิมพ์เป็นธรรมทาน โดยชมรมกัลยาณธรรมจัดพิมพ์ จำนวน 5,000 เล่ม

หนังสือเรื่อง คุณสมบัติพื้นฐานของชาวพุทธที่กล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้ มี 5 ประการ คือ 1) ศรัทธา ความเชื่อที่มีเหตุผล 2) ศีล ความประพฤติ

ดีทางกาย วาจา การงดเว้นจากการเบียดเบียน 3) ความไม่ถือมงคลตื่นข่าว หนักแน่นในเรื่องกรรม ไม่ถือมงคลภายนอก อันขัดกับหลักกรรม 4) ไม่แสวงหาเขตบุญนอกพุทธศาสนา 5) ทำอุปัฏฐาก คือบำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนาได้อธิบายรายละเอียดทั้ง 5 ประการนี้ไว้พอสมควร เป็นการปูพื้นฐานคุณสมบัติของชาวพุทธที่ดี คนเราจะเป็น อะไรที่ดีได้ ก็ต้องมีคุณสมบัติของความเป็นเช่นนั้น พุทธศาสนิกชนที่แท้จริง ย่อมมีพระรัตนตรัยเป็นสรณะภายในดวงจิต และมีคุณสมบัติของชาวพุทธที่แท้จริงอันเป็นเครื่องหมายแห่ง “พุทธะ” คือ ผู้มีที่พึ่งอันประเสริฐ คือ “พระธรรม” ไม่ว่าชีวิตภายนอกอันเกี่ยวข้องกับ “โลภธรรม” จะผันผวนแปรปรวนไปเพียงไร แต่จิตใจหรือโลกภายในของผู้เป็นชาวพุทธที่แท้

*ได้รับบทความ: 3 ธันวาคม 2561; แก้ไขบทความ: 27 พฤศจิกายน 2563; ตอบรับตีพิมพ์: 30 พฤศจิกายน 2563

ย่อมตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว ทุกข์กายและความสูญเสียภายนอก อาจมาระคายจิตใจได้บ้าง แล้วแต่ภูมิจิต ภูมิธรรมของแต่ละท่าน ชาวพุทธที่แท้ย่อมมีความต้านทานทุกข์ได้ในระดับหนึ่ง และไม่มีวันที่จะหันไปพึ่งพาสิ่งอื่นใดนอกเหนือจากพระรัตนตรัยในความเป็นจริงของสังคมของเรายังมีสิ่งแอบแฝงปลอมปนอยู่

ในความเป็นพุทธมากมาย ทั้งไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ วัตถุมงคล เครื่องรางของขลังและพวกนอกลัทธิต่างๆ และอาศัยศาสนาหากิน เป็นต้น หากผู้นำสังคมไม่เอาใจใส่ ไม่ให้การศึกษา และไม่ส่งเสริมการเผยแผ่ธรรมที่ถูกตรง ย่อมมีผู้หลงคว่ำที่ยึดเกาะผิดๆ เป็นอันมาก ทั้งในส่วนตัวบุคคลก็ต้องเป็นผู้ที่ทำบุญดีมาแต่ปางก่อน และมีความใส่ใจรักษา ไม่ศรัทธาอย่างมกมาย เราจึงจะได้เป็นหนึ่งในชาวพุทธที่มีคุณสมบัติอย่างแท้จริง จนถึงเรื่องสุดท้ายในเล่มคือ “มนุสยปฏิวัติ” ที่ช่วยปลุกสติเร้าใจให้พวกเราชาวพุทธ ตามหาแก่นแท้แห่งพุทธธรรมเพื่อคุณค่าแห่งศักยภาพที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์และพบพระพุทธศาสนา อันเป็นหนทางดำเนินไปสู่อิสรภาพของชีวิตและจิตวิญญาณอย่างแท้จริง

2. โครงสร้างหนังสือ

หนังสือเรื่องนี้มีทั้งหมด 6 หัวข้อ ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

หัวข้อที่ 1 คุณสมบัติพื้นฐานของชาวพุทธ ว่าด้วยเรื่อง 1) ศรัทธา ความเชื่อที่มีเหตุผล 2) ศีล ความประพฤติดีทางกาย วาจา การงดเว้น จากการเบียดเบียน 3) ความไม่ถือมงคลตื่นข่าว หนักแน่น

ในเรื่องกรรม ไม่ถือมงคลภายนอก อันขัดกับหลักกรรม 4) ไม่แสวงหาเขตบุญนอกพุทธศาสนา 5) ทำอุปัชฌา คือบำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนา

หัวข้อที่ 2 หมอดู (โหราศาสตร์) กับศักยภาพในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่าด้วยเรื่อง การเชื่อโชคลาง การวางอนาคตลงให้หมอดูเป็นผู้ตัดสิน เป็นส่วนหนึ่งแห่งความอ่อนแอทางจิตใจของมนุษย์

หัวข้อที่ 3 วัตถุมงคลว่าด้วยเรื่อง วัตถุมงคลเครื่องรางของขลัง

หัวข้อที่ 4 ขัดแย้งตัวเองว่าด้วยเรื่อง กฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

หัวข้อที่ 5 มรดกบุญและบาปว่าด้วยเรื่อง การสร้างพระพุทธรูปบูชาธรรม

หัวข้อที่ 6 การฟื้นฟูสังคมไทยและมนุษยปฏิบัติว่าด้วยเรื่อง เรื่องราหู เรื่องจันทเทพบุตร สุริยเทพบุตร

ผู้วิจารณ์เห็นว่า โครงสร้างเนื้อหาคุณสมบัติพื้นฐานของชาวพุทธ ที่กล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้ว่า ชาวพุทธที่ดีมีคุณสมบัติของชาวพุทธ จะต้องเชื่อกรรม เชื่อมั่นในการกระทำของตน ไม่หวังผลสำเร็จจากการดลบันดาล จากภายนอกหรือลาภลอยไม่สวนทางกับหลักธรรมของพุทธศาสนา มิฉะนั้นแล้ว เราจะเหลืออะไร นอกจากเป็นพุทธแต่เพียงชื่อเท่านั้น

3. เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อหาในหนังสือนี้มีทั้งหมด 6 ตอน ผู้วิจารณ์ได้แยกอธิบายแต่ละตอนดังนี้

หัวข้อที่ 1 คุณสมบัติพื้นฐานของชาวพุทธ ในส่วนของผู้ศึกษาขอนำเสนอความเห็นที่ผู้เขียน

ให้แนวคิดไว้ในหัวข้อที่ 1 นี้ มีการเขียนกล่าวอ้างถึงสถานการณ์ที่ชาวพุทธได้สูญเสียคุณสมบัติของชาวพุทธไปเป็นอันมาก แล้วเอาหลักอันเป็นคุณสมบัติของชาวพุทธ ลองนำพื้นฐานของชาวพุทธนำมาพิจารณาแต่ละข้อ คือ 1) มีศรัทธา หมายถึง ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาเชื่อในพระรัตนตรัย แต่ชาวพุทธเราเวลานี้ มีศรัทธาเชื่อในไสยศาสตร์ ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากกว่าพระรัตนตรัยอันบริสุทธิ์ 2) มีศีลบริสุทธิ์ดี ชาวพุทธไทยส่วนมากไม่รู้สิ่งเหล่านี้ เท่าที่ยังไม่มีโอกาสล่วงละเมิด พอมีโอกาสล่วงละเมิดศีลก็ขาดทันที ไม่ได้ตั้งใจรักษารึจริง ๆ แม้แต่สักข้อเดียว ศีลข้อเว้นจากสุราเมรัยนั้น ชาวพุทธไทยล่วงละเมิดได้อย่างไม่รู้สึกละอาย ยิ่งหนักเข้าไปอีกก็คือ พระบางรูป ซึ่งมีชื่อเสียงทางคลังและศักดิ์สิทธิ์นั้น แม้จะประพฤติผิดวินัยของสงฆ์อยู่เป็นอาจิน แต่ก็ไม่มีใครถือ กลับห้อมล้อมยกย่องเป็นการใหญ่ ความไม่สนใจใฝ่ดีต่อศีลธรรมในสังคมไทย และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่มุ่งเน้นอยู่ที่การเติบโตทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางทรัพย์สินเป็นจุดหมายหลัก ผู้ใหญ่ในครอบครัวสาละวนยุ่งเหยิงอยู่ด้วยการแสวงหาเงินตราวัสดุ มาให้เพียงพอกับตัณหาซึ่งถูกเร้า อยู่ทุกวัน 3) ไม่ถือมงคลตื่นข่าว พระพุทธรูปนั้นเดิมทีเดียว ท่านสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นที่ระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า คือ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ แล้วถ่ายทอดดำเนินตามไปๆ มาๆ ชาวพุทธจำนวนไม่น้อยเอาพระพุทธรูปองค์ใหญ่บ้าง เล็กบ้าง มาเป็นวัตถุของคลังศักดิ์สิทธิ์ สำหรับไว้ถือนวอนขอนั้นขอนี้จากท่าน ทำให้พระพุทธรูปเป็นเหมือนเทวรูปของ

พราหมณ์ไป เพี้ยนไปจากจุดมุ่งหมายเดิมและเสียหลัก กลัปลายเป็นความสัมพันธ์ในระบบผลประโยชน์ คนในสังคมไทยเชื่อถือมงคลภายนอกกันมาก トラบใดที่ชาวพุทธผู้ใดยังชอบหื้อเอาความมั่งงาย トラบนั้นชาวพุทธผู้นั้น ย่อมไม่อาจล่วงพ้นภูมิปุถุชนก้าวเข้าสู่อริยภูมิได้ ความมั่งงายหรือมงคลตนขำนนั้น เกิดจากความไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร ไม่รู้เหตุผล ไม่รู้ต้นเหตุแล้ว เข้าใจผิด คิดว่าสิ่งนั้นๆ จะช่วยให้พ้นภัย ให้มีลาภ ให้มีความสุขได้ จึงชวนกันบวงสรวง อ้อนวอน ทำสิ่งที่ไม่มีตัวตนขึ้นแล้วเคารพบูชาด้วยความยึดมั่นถือมั่นว่าจะอำนวยโชคลาภให้ตนได้ 4) ไม่แสวงหาเหตุผลนอกพุทธศาสนา การทำความดีต่อนักบวชหรือศาสนิกในศาสนาอื่น ทางพุทธศาสนาไม่ถือเป็นบาปหรือเสียหายท่านไม่ห้าม ตรงกันข้ามท่านสนับสนุนให้มีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ และสัตว์โลกทั้งปวง สังคมสงเคราะห์เป็นสิ่งจำเป็นในสังคมมนุษย์ การช่วยเหลือกันในฐานะสังคมสงเคราะห์ย่อมเป็นการสมควร แม้ในระหว่างคนต่างศาสนา พระศาสดาผู้ทรงมีพระทัยเกื้อกูลแก่สัตว์โลกทั้งปวง ย่อมทรงพอพระทัยชาวพุทธผู้มีการศึกษา ย่อมเข้าใจในเรื่องเหล่านี้ 5) ทำบุญในพุทธศาสนาอุบาสก อุบาสิกา คือ ชาวพุทธชายหญิง ควรชวนชวนในทาน ศีล และภาวนาให้ต่อเนื่อง เพื่ออบรมบ่มนิสัยของตนให้ดีงาม จุดหมายปลายทางของการบำเพ็ญคุณความดีคือ อุปนิสัยอันดีงาม ความเลอเลิศแห่งอุปนิสัย คนไทยนิยมทำสังฆทาน เพื่อสะเดาะเคราะห์บ้าง เพื่อต่ออายุบ้าง เพื่ออุทิศส่วนบุญให้ผู้ตายบ้าง ล้วนแต่เพื่อตัวเองและญาติมิตรของตัวเองทั้งนั้น น้อยคนที่ทำสังฆทานเพราะคิดถึง

พระสงฆ์หรือความอยู่รอดของพุทธศาสนา แม้จะ
ดูเป็นการให้ก็เป็นการให้เพื่อได้เสียเป็นส่วนมาก
มีความโลภเป็นตัวนำ ไม่ได้กำจัดความโลภหรือ
ความเห็นแก่ตัวลงไปสักเท่าใด เผลอๆ จะเพิ่มพูน
มากขึ้น เพราะมุ่งแต่ผลที่จะได้จึงละเลยผู้รับ ซึ่งตน
ควรช่วยเหลือไปเสียแม้รู้ว่าขาดแคลน (Intasara,
2013 : 11-54) ซึ่งมีความสอดคล้องกับท่านพระ
พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ประยุทธ์ ปยุตโต) (Phra
Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2012 :
656) กล่าวว่า ศรัทธา เป็นธรรมขั้นต้นที่สำคัญยิ่ง
เป็นอุปกรณ์ชักนำให้เดินหน้าต่อไป เมื่อใช้ถูกต้อง
จึงเป็นการเริ่มต้นที่ดี ทำให้การก้าวหน้าไปสู่จุด
มุ่งหมายได้ผลเร็วขึ้น กลับประสบความสำเร็จ
ช้ากว่า ผู้มีปัญญาด้อยกว่า แต่มีศรัทธาแรงกล้า
เลื่อมใสในธรรม คือ เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อด้วยเหตุ
ด้วยผล เชื่อมั่นในคุณงามความดี มีความเชื่อความ
เลื่อมใสในความจริง เพื่อที่จะไม่ให้บุคคลลุ่มหลงไป
ตามสิ่งที่ยั่วยวน และลักษณะอาการที่เป็นไปใน
ภายนอก (Phra Brahmagunabhorn (P. A.
Payutto), 2018 : 323)

ผู้วิจารณ์เห็นว่าบทนี้ที่ผู้เขียนกล่าวไว้
เป็นการสุดโต่งเกินไป เน้นลักษณะพระพุทธานุภาพ
เข้าถึงได้ยาก แคกระพี้เปลือกนอกเท่านั้น โดยการ
มองเพียงด้านเดียว คือไม่ได้แยกแยะว่า คนส่วน
ใหญ่ที่นับถือพระพุทธานุภาพมีความศรัทธาเพียงใด
มีความเชื่ออย่างไร ความเข้าใจในแก่นแท้ของ
พุทธศาสนานั้น ก็จำกัดอยู่ในวงคนส่วนน้อย สมัย
โบราณก็คงจะเป็นในกลุ่มผู้ที่บวชเรียนมาแล้ว
(และมีความตั้งใจศึกษาในพระไตรปิฎก) แต่ในสมัย
นี้มีช่องทางให้ศึกษามากขึ้น แต่ก็จำกัดอยู่ที่คนส่วน

น้อยอยู่ดี ส่วนเรื่องความมั่งมีต่างๆ นานา
โดยเฉพาะเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่างๆ หรือความ
เชื่ออื่นๆ ที่ไม่มีการไตร่ตรองตามหลักพุทธศาสนานั้น
ผู้วิจารณ์คิดว่ามีเยอะมาแต่ไหนแต่ไรแล้วเหมือนกัน
สมัยนี้เสียอีกที่ยังมีหนังสือของพระอาจารย์ต่างๆ
ให้อ่านมากกว่าสมัยก่อน อธิบายหลักธรรมให้
เข้าใจได้ง่ายกว่าสมัยโบราณด้วยซ้ำไป แต่จำนวน
คนที่สนใจศึกษาก็ยังจัดว่าเป็นคนกลุ่มน้อยอยู่ดี
สถาบันสงฆ์เสียอีกที่ควรเรียน สภาพการณ์ปัจจุบัน
ควรจะดำเนินการเผยแผ่พระพุทธานุภาพไปใน
แนวทางใด สร้างศรัทธาด้วยความเชื่อที่มีเหตุผล
อย่างไร ไม่ใช่เอาวัตถุนิยมมาล่อเพื่อสร้างศรัทธา
ควรจะนำเอาหลักธรรมคำสอนมาสร้างศรัทธา
เท่านั้น

หัวข้อที่ 2 หมอดู (โหราศาสตร์) กับศักยภาพ
ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในส่วนของผู้ศึกษา
ขอนำเสนอความเห็นว่าคุณเขียนให้แนวคิดไว้ใน
หัวข้อที่ 2 นี้มีการเขียนถึง หมอดูโหราศาสตร์ว่าจะ
ทำอะไรนิตอะไรหน่อย ก็ต้องให้หมอดู ดูเสียก่อน
ไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง การตัดสินใจทำ
อะไร หรือไม่ทำอะไรด้วยเหตุผลและสติปัญญานั้น
เป็นการกล่าวเกินความจริง ผู้เขียนแสดงการ
ศรัทธาเป็นเรื่องของความเชื่อ ความเลื่อมใสแต่
ความจริงเป็นเรื่องของเหตุผล พระพุทธานุภาพ
สอนให้คนเชื่อในสิ่งที่มีความเหตุผลรองรับ และพระพุท
ธานุภาพสอนให้เชื่อว่าการกรรมมีจริง สอนให้เชื่อในผล
ของกรรม สอนให้เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตัวเอง
สอนให้เชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคต
(ตถาคตโพธิสัทธา) แต่เนื่องจากค่านิยมของคนไทย
มีความยึดมั่นและมีความเชื่อในเรื่องต่างๆ มาก

มนุษย์เกิดมาต้องเผชิญปัญหาต่างๆ มากมายในการดำเนินชีวิต ซึ่งทุกขณะต้องมีการตัดสินใจและเลือกกระทำการต่างๆ การมีความเชื่อจะช่วยให้การตัดสินใจเกิดความมั่นใจและมั่นคงในการดำเนินชีวิต ถึงแม้บางเรื่องจะไม่สามารถพิสูจน์ได้แน่นอนก็ตาม เพราะถ้ามนุษย์มีความสงสัยไปทุกเรื่อง และไม่ยอมเชื่อจนกว่าจะพิสูจน์ได้ด้วยระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ชีวิตก็จะไม่สามารถดำเนินไปโดยราบรื่น จิตใจก็จะเต็มไปด้วยความวิตกกังวลต่างๆ ไม่สามารถตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ความเชื่อที่ไม่สามารถใช้เหตุผลพิจารณาเลย ก็อาจกลายเป็นความเชื่อที่เป็นไปในลักษณะงมงายก็ได้เป็นลักษณะสำคัญมากในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่ก้าวหน้าและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ถ้าเชื่อหมอดูมาก เราก็จะสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองและสูญเสียการดำเนินชีวิตไปตามแนวทางเหตุผล สังคมเราจึงหาคนมีความรู้ได้ง่าย แค่ว่าคนมีทั้งความรู้และคุณธรรมได้ยากการเชื่อโหราศาสตร์การวางอนาคตลงให้หมอดูเป็นผู้ตัดสินใจเป็นส่วนหนึ่งแห่งความอ่อนแอทางจิตใจของมนุษย์ (Intasara, 2013 : 55-58) ซึ่งมีความสอดคล้องกับสุภัทรา สุภาพ (Suphap, 2000 : 161) กล่าวว่าผู้ที่เชื่อถือ เห็นว่าชีวิตของมนุษย์ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของดาวพระเคราะห์ ไม่ว่าจะในทางที่ดีหรือร้ายก็ตาม ฉะนั้นการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง จึงเป็นสิ่งดีเป็นการประพฤติดีให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ไม่ประมาท และหาทางผ่อนหนักเป็นเบา เคราะห์กรรมที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะบุคคลที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตหรือคนที่มีความทุกข์ มักจะชอบหาโหรหรือหมอดูเพื่อขอคำแนะนำ เพื่อความสบายใจ

ของตนเอง ฉะนั้นโหรหรือหมอดูบางครั้งทำหน้าที่คล้ายๆ กับนักจิตวิทยา เพราะเป็นการระบายอารมณ์ของคนบางคน และเป็นที่ได้ปรับปลอบจิตใจในบางเรื่อง แต่มีเหมือนกันที่ยังหาโหรหรือหมอดูยิ่งเคร่งครัด เพราะเมื่อเขาทำนายว่า โชคเคราะห์ไม่ดีก็กลัวกลัว จึงต้องหาทางสะเดาะเคราะห์วิธีการต่างๆ เช่น รดน้ำมนต์ บันบานศาลกล่าว ตักบาตร เป็นต้น

ผู้วิจารณ์เห็นว่า ทุกอย่างอยู่ที่จิตใจเป็นสำคัญ บางครั้งมนุษย์ไร้ที่พึ่งทางใจ จึงมีศาสนาเป็นที่พึ่ง แต่ด้วยเหตุที่มนุษย์จำเป็นต้องศาสนามีได้และเข้าใจคำสอนยากในบางบุคคล จึงเริ่มหันมาพึ่งโหราศาสตร์ เหตุการณ์เกิดของมนุษย์มีกรรมเป็นตัวกำหนด จะเกิดที่ไหน วันใด เดือนใด ขาว ดำ ต่ำ สูง มันมีเหตุของกรรม การดำเนินชีวิตของมนุษย์ซึ่งก็คือกรรมแห่งวิถีชีวิต แต่อย่างไรก็ดี แต่กรรมไม่สามารถแก้ได้ แต่สามารถเบาบางลงอย่างเช่น น้ำสีแดง เติมน้ำสีขาวลงไป มันก็แดง แต่แดงน้อยลงอย่างนั้น แล้วมีไหมที่รู้ชะตาแต่ไม่สามารถทำอะไรได้เลย ฉะนั้นทุกอย่างเกิดจากจิตใจเป็นสำคัญ เข้มแข็ง มั่นใจ ไม่ประมาท มุ่งมั่น ในปัจจุบันสังคมไทยก็ยังมีการนำโหราศาสตร์มาใช้อ้างอิงในทุกระดับ ตั้งแต่พยากรณ์ดวงเมือง ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนกระทั่งการใช้ประกอบการตัดสินใจในการแก้ปัญหาชีวิตและการทำงาน โหราศาสตร์ในเรื่องของการสร้างขวัญกำลังใจในการดำรงชีวิต ดังนั้น การพึ่งพาผู้รู้หรือผู้ให้กำลังใจ จึงสามารถช่วยลดความตึงเครียดดังกล่าว โหราศาสตร์มักถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมั่นที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ เช่น การ

ใช้ถุขยยาม พิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อโบราณ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน ฮวงจุ้ยหรือการใช้ดูลักษณะบุคคล (โหงวเฮ้ง) เพื่อช่วยคัดเลือกว่าบุคคลเหล่านี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นกุศโลบายในการสร้างขวัญกำลังใจและสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในองค์กรสร้างบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองได้

หัวข้อที่ 3 วัดถุมงคล ในส่วนของผู้ศึกษา ขอนำเสนอความเห็นเห็นว่า ผู้เขียนให้แนวคิดไว้ในหัวข้อที่ 3 นี้บทนี้ผู้เขียนเกริ่นนำถึง ความหมายของวัดถุมงคลการปลุกเสก ผู้เขียนได้พูดถึงผลเสียของวัดถุมงคลว่า ความเชื่อมั่นในวัดถุมงคลคือทำให้สูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นการขัดแย้งกับกฎแห่งกรรม ผู้วิจารณ์เห็นว่ามนุษย์จำเป็นต้องผูกพันอยู่กับความเชื่อโดยมิอาจขาดความเชื่อได้ ชีวิตมนุษย์มีทั้งสิ่งที่มองเห็นได้ เข้าใจได้ และพิสูจน์ได้ความเชื่อทำให้มนุษย์เกิดความมั่นใจทำให้เกิดความสบายใจ และความเชื่อทำให้มนุษย์บรรลุถึงความสำเร็จได้ วัดถุมงคลเป็นเรื่องของความเชื่อศรัทธาในสิ่งของซึ่งอาจเป็นทางด้านศาสนาหรืออาจเป็นตามสมัยนิยมก็ได้ วัดถุมงคลจะมีมากมายในสังคมไทย (Intasara, 2013 : 67) เครื่องรางของขลัง การทำเครื่องรางของขลังหรือที่เรียกในปัจจุบันว่า วัดถุมงคลนี้ เชื่อมโยงกับไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ ส่วนมากมุ่งไปทางขลังทางศักดิ์สิทธิ์ ถ้ามุ่งไปทางขลัง ศักดิ์สิทธิ์ก็เป็นไสยศาสตร์ ตกลงว่าในการทำวัดถุมงคลต้องโยงไปถึงโหราศาสตร์และไสยศาสตร์ด้วยรวมกันแต่ใช้สวดพุทธมนต์ รู้แต่ว่าเพื่อให้เกิดความขลัง เอาพุทธมนต์ ไปใช้ในแนวไสยศาสตร์ ศาสตร์ทั้ง 2 นี้ ไสยศาสตร์ก็

โหราศาสตร์ก็ดี พุทธศาสนาปฏิเสธ ถ้าดูตามหลักพุทธศาสนาผู้ที่เลื่อมใสในโหราศาสตร์ จะดึงเรื่องราวในพระวินัยตอนหนึ่งเข้าไป โยงเข้าไป เพื่อสนับสนุนโหราศาสตร์โดยบอกว่า พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระเรียนโหราศาสตร์ได้ โหราศาสตร์เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าท่านทรงปฏิเสธว่า ไม่จริงไม่แท้ ไม่เหมือนพุทธศาสตร์ ไม่เหมือนคำสอนของพระพุทธเจ้า สิ่งเป็นของจริงของแท้ ผลเสียอีกอันหนึ่ง ในการมอบตัวไว้กับความเชื่อมั่นในวัดถุมงคลคือ ทำให้สูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นการขัดแย้งกับกฎแห่งกรรม (Intasara, 2013 : 59-77) ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ประยุทธ์ ปยุตโต) (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2018 : 56) กล่าวว่า แม้ว่าคำ “วัดถุมงคล” จะแปลความหมายได้กว้างกว่าว่า สิ่งที่เป็นสิริมงคล หรือสิ่งที่นำสิริมงคลคือ ความดีงาม ความสุขความเจริญมาให้แต่คนทั่วไปมักเห็นความหมายอย่างเครื่องรางของขลังเท่าเดิม สำหรับพุทธศาสนิกชน การนับถือพระเครื่อง คือ เป็นหลักยึดเหนี่ยวที่สื่อใจโยงให้สนิทแน่วในพระพุทธคุณ มาจนถึงคุณมารดาบิดา อุปัชฌาย์ อาจารย์และปลุกใจให้ปสาทะ เกิดความชื่นบาน มั่นแน่วเข้มแข็ง มีกำลัง ทำให้จิตมีสติและสมาธิที่จะทำการนั้นๆ อย่างได้ผลดีเต็มที่และใจสว่าง ใช้ปัญญาคิดการได้โปร่งโล่ง ทำการได้รวดเร็วและลุล่วงสำเร็จถึงจุดหมาย ถ้าใช้ถูกต้องอย่างนี้ ก็จะไม่ผิดหลักกรรม ไม่ขัดต่อศรัทธาในกรรมคือ เชื่อการกระทำว่าจะต้องทำเหตุปัจจัย ให้เกิดผลที่ต้องการด้วยเรี่ยวแรงความเพียรพยายามของตน และจะเกิดผลดีทั้งระยะสั้นและระยะยาว แต่ถ้าไม่รู้จักใช้คือ

ใช้ผิดหลักกรรม ขัดต่อศรัทธาในกรรม ก็จะเกิดความเสื่อมทั้งแก่ชีวิตและสังคม

ผู้วิจารณ์เห็นว่ามองว่า สังคมไทย ไม่ว่าจะให้นำหนักไปด้านใดระหว่างวัดมณฑลภายนอกกับสรณะภายใน ในฐานะที่คนไทยส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน มีความเคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ถ้าหากว่าเราต้องการให้สังคมไทย เป็นสังคมพุทธที่สงบร่มเย็นเหมือนในอดีต คนไทยควรยึดมั่นในอุบาสกธรรม 5 ประการ คือ 1) มีศรัทธา 2) มีศีล 3) ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื้อกรรม ไม่เชื่อบุญคือมุ่งหวังจากการกระทำและการงาน มิใช่จากโชคกลาง และสิ่งที่เชื่อกันว่าลัทธิศักดิ์สิทธิ์ 4) ไม่แสวงหาทักษิณภายนอกหลักคำสอนนี้ คือ ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา 5) กระทำกรรมสนับสนุนในพระศาสนาเป็นเบื้องต้น คือ ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา ก็ไม่ขัดต่อศรัทธาในกรรม

หัวข้อที่ 4 ขัดแย้งตัวเองในส่วนของผู้ศึกษาขอเสนอความเห็น ว่า ผู้เขียนให้แนวคิดที่ว่าในหัวข้อที่ 4 นั้นบทนี้ผู้เขียนกล่าวอ้างถึงความเชื่อทางโหราศาสตร์ที่สามารถชี้ชะตาชีวิตของผู้ที่ถูกรับคำทำนาย เชิงประจักษ์ประจักษ์สังคมว่า คนอยู่ในโลกเป็นคนดีไม่ได้ คนซื่อสัตย์ค้าขายไม่ได้ในโลกเขาโกหกกันทั้งนั้น ถ้าเป็นคนดีจริงๆ ต้องไปบวชเป็นพระเสียรู้แล้วรู้รอด บวชแล้วสอนคน ให้เป็นคนดี เป็นการขัดแย้งตัวเอง และยังกล่าวถึงรายการโหราศาสตร์ ทำนายโชคชะตา โดยให้ผู้สงสัยโทรเข้ามาถามได้ใจความสำคัญว่า คน เราเมื่อมีความทุกข์ก็ต้องการหาที่พึ่ง เขาทำนายชะตาตั้งคำพูดทำนองนี้ เป็นการขัดแย้งตัวเอง เช่น บอกว่า “คน

อยู่ในโลกเป็นคนดีไม่ได้ คนซื่อสัตย์ค้าขายไม่ได้ในโลกเขาโกหกกันทั้งนั้น ถ้าเป็นคนดีจริงๆ ต้องไปบวชเป็นพระเสียรู้แล้วรู้รอด บวชแล้วสอนคน ให้เป็นคนดี” คำพูดของโหรทำนองนี้เป็นอันตรายไม่ให้กำลังใจแก่ผู้บำเพ็ญคุณงามความดีในสังคม และขัดแย้งกับกฎแห่งกรรมของพระพุทธเจ้า ขนาดเราให้กำลังใจกันอยู่ พูดเรื่องกฎแห่งกรรมทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว กันอยู่เสมอ คนจำนวนไม่น้อยก็ยังทำความชั่ว (Intasara, 2013 : 78-80) ซึ่งมีความสอดคล้องกับเสฐียรพงษ์ วรรณปก กล่าวว่าชีวิตมนุษย์มิได้ขึ้นอยู่กับโหราศาสตร์ เป็นเงื่อนไขอย่างเดียว มันย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขปัจจัยอีกมากมาย เงื่อนไขต่ำที่สุด คือ กรรม (การกระทำ) ของคนๆ นั้นเอง เขาทำทั้งกรรมดีและกรรมไม่ดีคละกันไป สิ่งเหล่านี้แหละมีแนวโน้มจะให้ผลในอนาคต ไม่ว่าดีหรือไม่ดี พูดอีกนัยหนึ่งเราเป็นผู้กำหนดอนาคตเราเอง ถ้าต้องการให้ชีวิตเป็นไปอย่างใด ก็ต้องสร้างเงื่อนไขที่ดีๆ ไว้ให้มาก แล้วอนาคตจะดีไปเอง ตรงข้ามถ้าสร้างแต่เงื่อนไขไม่ดี อนาคตก็เป็นไปตามนั้น คนเราถ้าไม่ขวนขวายพยายามปล่อยชีวิตไป ตามยถากรรม ก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของฟ้าดิน แต่กรรมเท่านั้นที่เป็นตัวกำหนดอย่างแท้จริง นั่นคือเราต้องสร้างอนาคตของเราเอง คนที่พยายามพึ่งตัวเองด้วยการกระทำ แต่ความดีถึงที่สุดแล้วย่อมอยู่เหนือโชคชะตา

ผู้วิจารณ์เห็นว่า ความขัดแย้งว่าการไม่ลงตัวระหว่างความคิดและความเป็นจริงที่เป็นอยู่ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างจิตใจใฝ่ดีและไม่ชั่ว หรือความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับสังคมหรือหลักการบางอย่าง อีกทั้งความขัดแย้งภายใน

บุคคลเกิดขึ้นจากภาวะที่จิตใจ เกิดกามตัณหาคือ ความอยากมี อยากได้ และเกิดภาวะตัณหาคือ ความอยากที่จะเป็นจึงทำให้เกิดความลำบากใจ ที่เกิดจากการต้องตัดสินใจทำบางสิ่งบางอย่าง จากสิ่งที่อาจทำได้ หรือต้องประสบ ตั้งแต่สองอย่าง ขึ้นไป ผลดีของความขัดแย้ง คือ ความจริงแล้ว ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อเกิดขึ้นก็จะนำไปสู่ความก้าวหน้า หรือเกิดความสำเร็จได้ เพราะจะเกิดแนวคิดที่สามขึ้นมา ซึ่งเหนือกว่าสองแนวคิดที่ขัดแย้งกันอยู่ ดังนั้น ความขัดแย้งจึงเสมือนเป็นการบังคับให้มนุษย์ แสวงหาแนวคิดที่ใหม่ขึ้นเสมอ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อ องค์การทางสังคม เพราะจะเกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ และเปิดโอกาสให้มนุษย์ ตรวจสอบ ความสามารถของตนเองอยู่เสมอ ทำให้เกิดความ เคยชิน ในการแลกเปลี่ยนความเห็นและยอมรับ นับถือ ซึ่งกันและกันมากขึ้น ผลเสียของความขัดแย้ง คือ อาจจะทำให้ตนเองขาดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพได้ ถ้าหากตนไม่รู้จักแก้ไขและสาเหตุ ของความขัดแย้งของตนภายในตนเอง มีอยู่หลาย ประการด้วยกัน การแก้ไขจึงต้องใช้วิธีการที่แตกต่างกันด้วย ดังนั้น จำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ มิฉะนั้นอาจมีการแก้ไขปัญหาได้ ไม่ถูกต้อง และจะเกิดความเสียหายต่อผลงานใน ส่วนรวมได้ เช่น อาจมีผลให้คนที่ทนไม่ได้จะต้อง ย้ายหนีจากหน่วยงานนั้นไป ความเป็นมิตรระหว่าง บุคคลจะลดลง บรรยากาศของความเชื่อถือและ ไว้วางใจซึ่งกันและกันจะหมดไป และอาจเป็นการ ต่อสู้ที่ใช้อารมณ์ไร้เหตุผลมีการต่อต้านซึ่งอาจ ขัดต่อวัตถุประสงค์ เป็นต้น

หัวข้อที่ 5 มรดกบุญและบาป ในส่วนของ ผู้ศึกษาขอเสนอความเห็น ว่า ผู้เขียนให้แนวคิด ว่าในหัวข้อที่ 5 นี้บทนี้ผู้เขียนกล่าวถึง พระสงฆ์ ไม่ได้ใช้หลักธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้ามาอบรมสั่งสอนอุบาสกอุบาสิกาให้ใช้ ปัญญาไตร่ตรอง เหตุผล ศรัทธาใช้เหตุผล ประกอบ การสร้างพระพุทธรูปเชิงพุทธพาณิชย์คือ การใช้ ความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาพุทธ มาทำให้เกิด รายได้หรือข้าวของเงินทองให้กับตนเอง ซึ่งเป็น แนวทางที่ขัดกับหลักคำสอนของพุทธศาสนาเป็น อย่างมาก พุทธพาณิชย์ ไม่ใช่เป็นแต่เพียงการ ซื้อขายพระเครื่องอย่างที่หลายคนเข้าใจแต่ยัง หมายถึง กิจกรรมอื่นๆ ที่ใช้ความเชื่อ ความศรัทธา ของพุทธศาสนิกชนมาแปลงเป็นเงินหรือทรัพย์สิน พุทธพาณิชย์ คือ กระบวนการค้าขายความเชื่อ และความศรัทธาในพุทธศาสนาโดยใช้วัตถุหรือ สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาหรือ พระรัตนตรัย มาเป็นเครื่องมือสร้างรายได้แสวงหา ผลประโยชน์ในทางพาณิชย์ และกล่าวถึงการสร้าง พระพุทธรูปในนามของการบูชา “การบูชา” แต่เนื้อ แท้คือ สร้างเพื่อค้าขาย เป็นกิจการที่ลงทุนน้อย ที่สุด ผลกำไรงามที่สุด แต่ถ้าไม่มอดดวง ประทีป คือ ปัญญา ให้คนแล้ว พวกเขาก็ยังหลง มงายอยู่ กับการบูชาวัตถุ เพื่อผลที่ต้องการคือวัตถุ ไม่ได้ สัมผัสกับธรรมเลยแม้แต่น้อย ไม่มีการกระทำที่ เรียกว่า “บูชาธรรม” อันเป็นหัวใจสำคัญของการ บูชา และไม่ได้เข้าแนวทางการปฏิบัติธรรม อันเป็น หลักสำคัญในการดำเนินชีวิตถ้ามนุษย์เราทำอะไร หลายอย่างเพื่อสิ่งเดียวคือ “วัตถุหรือเงิน” เป็นสิ่ง ตอบแทนแล้วมนุษย์จะเอาสิ่งนี้แหละ มาย้ายมนุษย์

ด้วยกัน มนุษย์เราจะตระหนกอย่างแท้จริงว่าเราเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน เสมอกันในเรื่องไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาแม้จะแตกต่างกันในเรื่องอื่นบ้าง เช่น ยศศักดิ์ สมบัติ เป็นต้น (Intasara, 2013 : 81-84) ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ประยุทธิ์ ปยุตโต) (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 31-32) กล่าวว่า ระบบของการทำพุทธพาณิชย์เป็นกระบวนการซึ่งจะมุ่งไปที่ผลประโยชน์มากกว่าการที่จะมุ่งส่งเสริมให้คน ได้เข้าใจในหลักธรรมคำสอนหรือความดีงามที่เกิดจากการสร้างวัตถุมงคล ทำให้ระบบการบุญกุศลอันถือได้ว่าเป็นแบบอย่างความสัมพันธ์ของพระสงฆ์และชาวบ้านที่มีลักษณะที่เกื้อกูลอุดหนุนกันและกัน และจะนำไปสู่ความสุขเกษมได้นั้น เปลี่ยนมาสู่ความสัมพันธ์ในระบบผลประโยชน์

ผู้วิจารณ์เห็นว่า เป็นการใช้เงินเพื่อแสดงออกซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนิกชนกับพุทธศาสนา ที่บ่งบอกถึงความใกล้ชิดและลักษณะความสัมพันธ์ที่มีร่วมกัน ผ่านกิจกรรมหรือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ที่ศาสนาพุทธสอนให้คนลด ละ เลิก กิเลสทุกชนิด สอนให้ใช้สติและปัญญาในการแก้ปัญหา รวมถึงสอนให้เข้าใจที่เป็นกุศล หมั่นทำบุญทำทาน แต่ก็มีคนจำนวนไม่น้อยใช้พลังศรัทธาตรงนี้มาหาประโยชน์ใส่ตนเอง บางรายใช้วิธีสร้างเรื่อง (โกหก) ขึ้นมาเอง เพื่อให้เข้าใจว่าพระเกจิรู้นั้น เจริญรุ่งเรืองมีความขลังความศักดิ์สิทธิ์ เพื่อปั่นราคาของเหรียญหรือพระเครื่องรางที่ตนเองครอบครองอยู่ก็มีบางวัดใช้วัตถุและสิ่งปลูกสร้างหรือมีกิจกรรมต่อเนื่อง เพื่อให้คนมาทำบุญและบริจาคเงินเข้าวัด

เป็นต้น แนวปฏิบัติเหล่านี้ถือว่าเป็นพุทธพาณิชย์ทั้งสิ้น และเป็นกิจกรรมที่พึงได้รับความรังเกียจจากสังคมเป็นอย่างมากยิ่งผู้เขียนยังกล่าวระบบถ้าสร้างดีก็เป็นมรดกบุญของสังคม ถ้าสร้างไม่ดี ก็เป็นมรดกบาปตกอยู่แก่สังคม ซึ่งผู้เขียนไม่ได้ชี้แจงให้แจ่มแจ้งชัดเจน เหมือนหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทางส่องประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่าคนผู้มีจักจุกเห็นรูปได้เพราะปัญญาจะเจริญขึ้นได้ ต้องมาจากเหตุที่สำคัญ คือ ศรัทธาที่รับรองด้วยเหตุผล

หัวข้อที่ 6 การฟื้นฟูสังคมไทยและมนุษยปฏิบัติ ในส่วนของผู้ศึกษาขอเสนอความเห็นเห็นว่าผู้เขียนให้แนวคิดไว้ในหัวข้อที่ 6 นี้ว่านี้ ผู้เขียนได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องราหู เรื่องจันทเทพบุตร สุริยเทพบุตร เป็นเทพนิยายของพราหมณ์ ในศาสนาพราหมณ์อันนี้เป็นความเชื่อที่มีกันอยู่ในสังคม ของเราเวลานี้ ก็กลายเป็นไสยศาสตร์ไป คอยอ้อนวอนราหู ถ้าเกิดมีเรื่องราหูขึ้นมา คนก็อ้อนวอนให้ได้สุขให้พ้นทุกข์ ซึ่งตามหลักพระพุทธศาสนาแล้วไม่มีสุข-ทุกข์ บุคคลต้องทำเอาเอง ราหูคือโมหะหรือความมืด ความ หลง ความหลงผิดหรืออวิชชาคือความไม่รู้นั่นเอง โขเครติสท่านถือว่า ความไม่รู้เป็นความชั่วร้ายอย่างหนึ่งตรงกันข้าม ท่านบอกว่าคนที่ทำผิดทั้งไม่รู้นั่นแหละ ควรถูกตำหนิมากกว่า เพราะ 1) ทำความผิด 2) เมื่อไม่รู้ ก็ทำผิดเรื่อยไป ความไม่รู้เป็นความชั่วร้ายอย่างหนึ่ง และยังจะนำไปสู่ความชั่วร้ายอื่นๆ อีกมากมาย มีตัวอย่างเยอะแยะที่คนทำผิดพลาดเพราะความไม่รู้ เพราะโมหะ เพราะอวิชชาพระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ เป็นผู้ตื่น เป็นผู้เบิกบาน เป็นผู้ทำลายโมหะและอวิชชามาก่อน

ราหูจึงกลัว แม้แต่เพียงเอ่ยพระนามของพระองค์ เพราะฉะนั้นการทำจิตใจให้สว่าง ด้วยปัญญาเป็นเรื่องสำคัญมาก เราผู้เป็นชาวพุทธเป็นศิษย์ของพระพุทธเจ้า ขอให้มารู้เท่าทันสิ่งเหล่านี้แล้วเราก็จะไม่ตกใจกลัวสิ่งที่ไม่ควรกลัวและจะกล้าในสิ่งที่ควรกล้า เป็นผู้ที่ไม่ใครๆ หลอกหลวงไม่ได้โดยง่าย เป็นผู้มั่นคงในปัญญา รุ่งเรืองด้วยปัญญา สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย่อมเป็นผู้รุ่งเรืองด้วยปัญญา ในท่ามกลางปุถุชนเป็นอันมากที่รักชู้สาวได้ยาก เหมือนกองหยากเยื่อในทาง แต่สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย่อมเป็นผู้รุ่งเรืองด้วยปัญญา เพราะฉะนั้น ชาวพุทธเราก็ขอให้พัฒนาปัญญา ให้สมเป็นศิษย์ของพระพุทธเจ้า ผู้รู้ ผู้ตื่น ตื่นจากความหลงจากความมกมาย แล้วก็เป็นผู้เบิกบาน ด้วย ความกรุณา มีความกรุณาแล้ว หลอกหลวงใครไม่ได้ หลอกหลวงใครไม่เป็น ไม่มีกิจกรรมที่เป็นไปเพื่อความหลอกหลวง หรือเพื่อประโยชน์ของตัวเองแล้ว ทำให้คนอื่นเสียประโยชน์เพราะมีความกรุณา เห็นใจเขา สงสารเขา ดำเนินชีวิตตามรอยพระบาทของพระพุทธเจ้าคนที่ดีในโลกมนุษย์ เป็นคนมีศีลธรรมแม้แต่เทพก็ต้องนอบน้อม ไม่ใช่ว่าคุณต้องไปนอบน้อมต่อเทพแต่เทพต้องมานอบน้อมต่อคน เทพเจ้าทั้งหลายและเกรงใจ ขอให้มีความรู้สึกรู้ว่า เราเป็นผู้ที่สามารถพึ่งตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งสิ่งภายนอก แล้วก็อยู่กับสิ่งทั้งหลายทั้งปวงในโลกนี้ ด้วยความเป็นมิตรกัน อีกเรื่องก็คือ ต้องเปลี่ยนค่านิยมในสังคมไทย เสียใหม่ มีค่านิยมมากมายที่ไม่ดี เช่นค่านิยมเรื่องความ มั่งคั่ง เราต้องเปลี่ยนค่านิยมในเรื่องความมั่งคั่ง เรื่อง วัตถุนิยม เราต้องพยายามลดค่านิยมเรื่องความมั่งคั่งลงให้มากที่สุดเท่าที่จะ

เป็นไปได้ แล้วหันมาใช้ชีวิตแบบพออยู่พอกินส่วนเรื่อง การฟื้นฟูสังคมไทยในปัจจุบันนี้ เราจะฟื้นฟูแต่เวลานี้ ชาวชนบทพึ่งตนเองไม่ค่อยได้ มีปัญหามากมายซึ่งท่านทั้งหลายก็ทราบอยู่แล้ว สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งก็คือ ความโลภของคนทุกระดับ พื้นฐานสังคมไทยเราเวลานี้เกิดความชำรุดทรุดโทรมเป็นอย่างมาก เพราะเหตุที่มีความโลภ ความริษยา และความแค้นเป็นอย่างมาก สังคมของเรา จำเป็นจะต้องทำสิ่งหนึ่งที่เรียกว่า มนุสยปฏิวัติ (Intasara, 2013 : 81-84) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ บุญสนอง บุญโยทยาน (Boonyotayan, 1985 : 98) กล่าวว่า พระราหูเป็นความเชื่อในลักษณะ มายาศาสตร์ ที่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์เฉพาะราย และเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้คนให้ เห็นผลทันตา ในขณะใดขณะหนึ่ง ไม่ใช่เป็นที่พึ่งในระยะยาวในเรื่องเกี่ยวกับโลกหน้า สวรรค์หรือนรก ดังนั้นความเชื่อพระราหูจึงสามารถเป็นที่พึ่งของผู้คนทั้งในอดีตและปัจจุบัน เมื่อสภาพสังคมโดยรวมมีความเปลี่ยนแปลงไปความเชื่อพระราหูจึงต้องปรับบทบาทหน้าที่ตามความเปลี่ยนแปลงนั้น เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้คนให้ครอบคลุมทั้งผู้คนภายใน และภายนอกชุมชน

ข้อนี้ผู้วิจารณ์เห็นด้วยว่า ความไม่รู้เป็นความชั่วร้ายอย่างหนึ่ง และยังจะนำไปสู่ความชั่วร้ายอื่นๆ อีกมากมายส่วนการทำจิตใจให้สว่าง ด้วยปัญญาเป็นเรื่องสำคัญมากและการฟื้นฟูสังคมไทยในเรื่องความเชื่อใหม่สาเหตุมาจากการที่การเชื่อหมอคุณไสยศาสตร์ถือฤกษ์ดี ยามดี ต้องปฏิรูปใหม่ตรงนี้ ผู้วิจารณ์ก็เห็นด้วยเพราะไม่ใช่จะเชื่อเกินไปอันไม่เป็นการทำมาหากินเลย วิถีชีวิตของ

คนเปลี่ยนแปลงได้ มนุษย์มีเจตจำนงเสรี เพราะฉะนั้น จะต้องส่งเสริมเสรีภาพทางปัญญา ขจัดความเชื่อเรื่องโชคชะตานิยมและหากลดละความโลภได้สังคมก็จะมีความเจริญมั่นคงทั้งด้านกายและจิตใจทั้งเพิ่มพูนปัญญา มนุสสปฏิวัติ นั้นมีอยู่สามทาง คือ ทางที่หนึ่งเกี่ยวกับตัวมนุษย์คือ ความผันแปรในรูปธรรมหรือความคิดที่เปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับ ทางที่สองเกี่ยวกับฐานะของมนุษย์ในสังคมคือ การเปลี่ยนสภาพมนุษย์จากความเป็นทาส ความสูงต่ำ และการแบ่งชั้นวรรณะให้กลายเป็นเสรีภาพและเสมอภาพ ทางที่สาม คือ การเปลี่ยนลักษณะนิสัยใจมนุษย์จากสภาพอันไม่พึงปรารถนา ให้เข้าสู่สภาพอันพึงปรารถนา ที่กล่าวกันว่าสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทางเป็นนักปฏิวัติอย่างสูงสุดนั้น ท่านทั้งหลายคงเห็นแล้วว่าเป็นการพ้นวิสัยที่จะกล่าว วัฒนธรรมไทย แต่โบราณ มีเรื่องการกินง่าย อยู่ง่าย รู้จักพอ เป็นวัฒนธรรมที่ดีมาก เพราะเราได้รับต้นแบบมาจากพระอริยเจ้าผู้ไม่มีกิเลส เป็นอริยวัฒนธรรม อยู่ในวัฒนธรรมนั้นก็พลอยมีชีวิตที่เรียบง่าย โปร่ง เบา มีความสงบสุข เพราะดำเนินชีวิตตามรอยของพระอริยะ จุดแข็งในบทนี้ที่ทำให้ผู้อ่านอยากปฏิบัติตาม แต่แค่อยากอ่านเพื่อความบันเทิงก็ยอมแค่รู้แต่เกิดประโยชน์เช่นนั้นไม่ได้

4. สรุป

จุดเด่นของหนังสืออยู่ที่การอธิบายเนื้อหา นั้น ได้ใช้ภาษาที่ทำให้คนอ่านเข้าใจง่ายไม่ลึกลับเกินไปเหมาะสำหรับคนที่สนใจศึกษาหลักธรรมในเชิงปรัชญาและศาสนา เนื่องจากผู้เขียน

มิได้มีการอธิบายเชิงปรัชญาบูรณาการกับแนวคิดทางศาสนาทำให้สามารถเชื่อมโยงให้สอดคล้องรวมทั้งการเปรียบเทียบกันอย่างให้ข้อคิด เช่น คุณสมบัติของชาวพุทธที่ผู้เขียนสามารถบรรยายได้ดี คุณสมบัติพื้นฐานของชาวพุทธที่กล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้ มี 5 ประการ คือ 1) ศรัทธา ความเชื่อที่มีเหตุผล 2) ศีล ความประพฤติดีทางกาย วาจา การงดเว้น จากการเบียดเบียน 3) ความไม่ถือมงคลตื่นข่าว หนักแน่นในเรื่องกรรม ไม่ถือมงคลภายนอก อันขัดกับหลักกรรม 4) ไม่แสวงหาเขตบุญนอกพุทธศาสนา 5) ทำอุปกะระคือ บำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนาส่วนหลักธรรมที่ยกมากล่าวอ้างก็มีหลายเรื่อง เช่น ศรัทธา 4 กุศลกรรมบถ 10 อปายมุข 6 พระสูตรต้นตอปัญหาเรื่องมหาปริณิพพานสูตรหลักปฏิจจนสมุปบาทหรืออิทัปปัจจยตา หลักกรรม โยนิโสมนสิการ ทาน ศีล ภาวนา เป็นต้นโดยการอ้างทั้งสองส่วนมีการอธิบายเพิ่มเติมแยกต่างหาก ส่วนเรื่องเนื้อหาความถูกต้องของทฤษฎีหรือหลักธรรมะคงต้องมีการไปค้นคว้าหาข้อมูลความถูกต้องต่อไป

สิ่งที่ผู้วิจารณ์อยากเสนอเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ก็คือ เป็นหนังสือที่อ่านแล้วก่อให้เกิดความรู้ ก่อให้เกิดปัญญามีอรรถรสในการอ่านเป็นอย่างยิ่ง ถ้าอ่านเนื้อเรื่องทั้งหมดแล้วก็จะทำให้เข้าใจและซาบซึ้งในเนื้อหามากขึ้นและถ้าอยากอ่านเฉพาะบางเรื่องแล้ว ถ้าอ่านเรื่องนั้นก็ยิ่งเข้าใจซาบซึ้งในบทนั้นๆ มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะมีการอธิบายคำสอนทางพระพุทธศาสนาในเชิงปรัชญาและสอดคล้องเชิงวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดความสนใจที่จะติดตามผลงานในเรื่องอื่นๆ ของผู้เขียนต่อไป อีกโดยเฉพาะ

หลักธรรมที่อ้างอิงจากพระไตรปิฎกก็ต้องไปศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อเสริมความรู้ใหม่ๆ ให้มากขึ้น ย่อมได้รสชาติในการอ่านไปอีกแบบถึงอย่างไรก็ตามเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ได้ได้เน้นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าในเรื่องต่างๆ ด้วยศรัทธาที่ประกอบ ด้วยปัญญาเชื่อในพระรัตนตรัย รับรองด้วยเหตุผล

โดยเฉพาะคำสอนที่เป็นหนทางการหลุดพ้นด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้แล้วแสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาว่าด้วยเหตุผลก่อให้เกิดปัญญารวบรวมแนวคิดในการประยุกต์ใช้หลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่ว่าด้วยการเข้าถึงความพ้นทุกข์ได้ อย่างครอบคลุม สันกระชับ และรัดกุมที่สุด

References

- Boonyotayan, B. (1985). *Human and society*. 7th edition. Bangkok :Thammasat University.
- Intasara, W. (2013). *The basic features of Buddhists*. Bangkok : Khun Thong Industry and Printing Co., Ltd.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2012). *Buddhadhamma extended edition*. 32th edition. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University printing house.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2016). *Dictionary of Buddhism pramuandhamma*. 34th edition. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University printing house.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2016). *The situation of Buddhism, the current superstition*. 12th edition. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University printing house.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2018). *Dictionary of Buddhism Glossaryissue*. 31th edition. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University printing house.
- Suphap, S. (2000). *Thai society and culture: values, family, religion, tradition*. 11th edition. Bangkok : Thai Wattana Panich.

วิจารณ์หนังสือ : Book Review

ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด*

Decoding the Philosophy of Sufficiency Economy to Teach the Thinking Process

ผู้เขียน: ทิศนา แคมมณี

Author: Thitsana Khaemmani

พระครูพัฒนภักตยานธรรม และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ

Phrakhru Phimonkanlayanatham and Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: pmahamit@gmail.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด เป็นหนังสือสำหรับครู อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กและเยาวชนทุกระดับการศึกษาให้สามารถน้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ไปใช้ในการคิด การศึกษาเล่าเรียน การทำงานและการดำเนินชีวิตให้เป็นไปในทางสายกลาง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีความสงบสุขและก้าวหน้าไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน ขอเชิญชวนครูผู้สอนในทุกระดับการศึกษามาช่วยกันปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นและเจริญงอกงามขึ้นในตัวผู้เรียน โดยการพัฒนากะบวนการคิดของ

ผู้เรียน เนื่องจากการคิดเป็นที่มาของการกระทำ การรู้จักคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงนำไปสู่การกระทำหรือการปฏิบัติอย่างพอเพียง อันจะพัฒนาไปสู่อุปนิสัยพอเพียงในที่สุด นวัตกรรม การสอนที่เสนอแนะ ในหนังสือเล่มนี้ให้แนวทางวิธีการที่สะดวกและเรียบง่ายซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์หรือใช้ในการสอนได้ในทุกระดับการศึกษา

หนังสือเล่มนี้มีขนาดประมาณ 145 x 210 มม. พิมพ์ครั้งที่ 3 เมื่อปีพ.ศ. 2559 โดยสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความหนา 214 หน้า มีเนื้อหาเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: สาระสำคัญ คือ 1) การขับเคลื่อนปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา 2) การถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประยุกต์สู่การสอน 3) การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอน กระบวนการคิด: การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน 4) การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วน 5) การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบเน้นกระบวนการคิด: นวัตกรรมการสอน 6) หลักการสอนสำหรับการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงแรงจูงใจ 3 ประการในการเขียนหนังสือคือ (1) การเห็นคุณค่าในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) การเห็นความจำเป็นในการปลูกฝังปรัชญาให้แก่เด็กและเยาวชนของชาติ และ (3) การเห็นปัญหาของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงตามที่คาดหวังทุกระดับการศึกษา ทำให้ผู้เขียนได้ชวนครูผู้สอนในทุกระดับศึกษามาช่วยกัน ปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นและเจริญงอกงามขึ้นในตัวผู้เรียน โดยการพัฒนาระบวนการคิดของผู้เรียน เนื่องจากการคิดเป็นที่มาของการกระทำ การรู้จักคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงนำไปสู่การกระทำหรือการปฏิบัติอย่างพอเพียง อันจะพัฒนาเด็กและเยาวชนไปสู่สุขนิสัยพอเพียงในที่สุด นวัตกรรมการสอนที่ผู้เขียนได้เสนอแนะในหนังสือเล่มนี้ให้แนวทางและวิธีการที่เรียบง่าย ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์หรือปรับใช้ในการสอนของตนได้อย่างสะดวก

2. โครงสร้างหนังสือ

จากผลการศึกษาเนื้อหา 2 ตอนทั้งหมด 7 บทของหนังสือเล่มนี้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าด้วยเรื่อง บทที่ 1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: สารสำคัญของบทที่ 2 การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา บทที่ 3 การถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประยุกต์สู่การสอน

ตอนที่ 2 การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิดว่าด้วยเรื่อง บทที่ 4 การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน บทที่ 5 การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วน บทที่ 6 การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบเน้นกระบวนการคิด: นวัตกรรมการสอน และบทที่ 7 หลักการสอนสำหรับการพัฒนาทักษะ กระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจารณ์เห็นว่า โครงสร้างของหนังสือเล่มนี้เพื่อให้ครูผู้สอนน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นและเจริญงอกงามขึ้นในตัวผู้เรียน พัฒนาไปสู่อุปนิสัยพอเพียงให้เกิดขึ้นให้ครูเป็นต้นแบบที่เป็นมาตรฐานสามารถถ่ายทอดและปลูกฝัง ตลอดจนสามารถบูรณาการสร้างสรรค์กิจกรรมในชั้นเรียนได้ต่อไป

3. เนื้อหาโดยย่อ

สำหรับการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือเรื่องนี้ ผู้วิจารณ์นำเสนอตามลำดับคือ

หัวข้อที่ 1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: สำคัญ ในส่วนของผู้ศึกษาขอเสนอความเห็น ว่า ผู้เขียนให้แนวคิดไว้ในหัวข้อที่ 1 นี้ว่าด้วย เรื่อง ความหมายและเป้าหมายปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง เป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงได้ระบุไว้ว่าก้าวทันความเปลี่ยนแปลง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกมีความ สมดุลในทุกมิติด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งความหมายปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง Sufficiency Economy ไม่ใช่ Self-Sufficiency ประกอบด้วย 3 ห่วง คือ หลักพอเพียง 3 ประการ ได้แก่ ความ พอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัว ที่ดี 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขของปรัชญา 2 ประการ ได้แก่ เงื่อนไขด้านความรู้และคุณธรรม และมิติ 4 ด้าน คือเป้าหมายของปรัชญา ได้แก่ ความ สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ ทั้งด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและ วัฒนธรรม (Khaemmani, 2016 : 2) ความสำคัญ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงชีวิตและ ปฏิบัติตน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ไม่ประมาท ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยคำนึง ถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัว ที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ในการดำรงชีวิตให้รอดพ้นจากวิกฤติ มีความมั่นคง และยั่งยืน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยหลักของพอเพียง Sufficiency Economy มี 3 ระดับคือ

ระดับ 1 แบบพื้นฐาน เป็นความพอเพียง ระดับครอบครัว ให้สามารถพึ่งตนเองได้

ระดับ 2 แบบก้าวหน้าระดับกลุ่ม เป็นการ รวมพลังกันเป็นกลุ่ม เพื่อการผลิต และความเป็น อยู่ที่ดีขึ้น

ระดับ 3 แบบก้าวหน้าระดับเครือข่าย เป็นการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยการร่วม มือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดียิ่ง ขึ้นทั้งนี้การนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงไปปฏิบัติใช้เพื่อพัฒนาประเทศต้องทำเป็น ลำดับขั้นตอนคือ สร้างพื้นฐานให้ครอบครัว สามารถพึ่งตนเอง พอมีกินมีใช้เป็นเบื้องต้นก่อน ต่อไปจึงค่อยเสริมสร้างความเจริญและการพัฒนา ให้ไปสู่ขั้นที่สูงขึ้นสำหรับการพัฒนาต้องคำนึงถึง องค์ประกอบสำคัญของการพัฒนามี 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้าน สิ่งแวดล้อม และมิติด้านวัฒนธรรม การพัฒนา อย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการพัฒนา เป็นการพัฒนาที่สมดุลใน 4 มิตินี้ เพราะปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายเพื่อความสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติคือ มิติด้าน วัตถุ หมายถึง วัตถุเชิงกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงเงินซึ่งเป็นปัจจัยในการผลิตและบริโภค มิติ ด้านสังคม หมายถึง สภาพและกติกการอยู่ร่วมกัน และความสัมพันธ์ของคนในสังคม สถาบันทาง สังคม และสวัสดิการทางสังคม มิติด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ชุมชน สังคม และโลก มิติด้านวัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมรวมไปถึงศิลปะ และโบราณสถาน (Khaemmani, 2016 : 5-12)

สอดคล้องกับจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริญญช พิบูลสรารวุธ (Issarangkun Na Ayutthaya and Piboonsarawut, 2009 : 10) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการและแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลและองค์กรโดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อม ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง โดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาด้วยความรอบคอบและระมัดระวังควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่างๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวกนำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้ กระแสโลกาภิวัตน์ได้

ผู้วิจารณ์เห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ ดังนั้นในกระบวนการพัฒนาตนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงมิติทั้ง 4 ด้านอย่างเป็นองค์รวม นอกจากนี้ต้องพิจารณามิติทั้ง 4 ด้านอย่างเป็นองค์รวม หมายถึงการพิจารณาเรื่องที่คิดปฏิบัติให้ครบทั้ง 4 มิติ รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันขององค์ประกอบต่างๆ ของมิติทั้งสี่ เนื่องจากกระบวนการคิดพิจารณามิติทั้ง 4 ด้านอย่างเป็นองค์รวมจะช่วยให้ค้นพบปัญหา ข้อผิดพลาด ประเด็น และปัจจัยต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการพัฒนา ทำให้สามารถปรับปรุง แก้ไขแผนงาน รวมทั้งจัดปัจจัยเกี่ยวข้องต่างๆ ที่สามารถช่วยให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ

สำเร็จได้ดีขึ้น

หัวข้อที่ 2 การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในส่วนของผู้ศึกษาขอนำเสนอความเห็น ว่า ผู้เขียนให้แนวคิดไว้ในหัวข้อที่ 2 นี้ว่าด้วยเรื่อง การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาจากนั้นผู้เขียนได้เชื่อมโยงถึงปัจจัยสำคัญที่จำเป็นต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ตลอดจนถึงปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สรุปได้ว่า ประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนอยู่ที่การจัดการเรียนการสอนของครูที่ส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่เข้าใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ไม่ประมาท ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้รอดพ้นจากวิกฤติ มีความมั่นคงและยั่งยืน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่างๆ (Khaemmani, 2016 : 13-36) ซึ่งมีความสอดคล้องกับปริญญช พิบูลสรารวุธ (Piboon sarawut, 2007 : 14) กล่าวว่า การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการ

ขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
หน้าที่หลัก คือ การจัดทำแนวทางเพื่อให้สถาน
ศึกษาและบุคลากรทางด้าน การศึกษาในระดับ
ต่างๆ ทั้งในและนอกระบบ สามารถนำหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงไป ประยุกต์ใช้ในการบริหาร
สถานศึกษา การจัดการศึกษา และพัฒนาผู้เรียน
ได้อย่างเหมาะสม วิสัยทัศน์ ในการขับเคลื่อนหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาคือ
สถานเครือข่าย ขยายความรู้ ควบคู่ประชาสัมพันธ์
เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาบูรณาการสู่การ
เรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ของทุ
กระดับได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม
ตลอดจนผู้บริหารสามารถนำหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหาร สถานศึกษา
เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุข

ผู้วิจารณ์เห็นว่า สถานศึกษาที่น้อมนำ
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักการในการ
บริหารจัดการและจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนย่อม
สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมตอบ
สนองต่อนโยบายของหน่วยเหนือรวมทั้งสามารถ
ผลิตผู้เรียนที่มีคุณลักษณะตรงตามพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 คือ ดี เก่ง
และมีความสุขได้ และประการสำคัญที่สุดคือ
ได้น้อมนำพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาสู่การปฏิบัติ
อย่างเป็นรูปธรรมในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการปฏิบัติ
เพื่อสนองตอบต่อพระมหากรุณาธิคุณ ในฐานะ
พสกนิกรผู้จงรักภักดี ส่วนสังคมได้คาดหวังว่าสถาน
ศึกษาจะเป็นแหล่งที่หล่อหลอมและสร้างผู้เรียนให้

มีความดี ความเก่งและมีความสุข ท่ามกลางสังคม
ซึ่งกำลังประสบวิกฤตหลายๆ ด้าน ในปัจจุบันความ
คาดหวังดังกล่าวนั้นเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา
ซึ่งต้องปฏิบัติอยู่แล้วประกอบกับได้รับนโยบายทั้ง
จากกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะ
กรรมการการอาชีวศึกษาให้จัดการศึกษาโดยใช้
“คุณธรรมนำความรู้” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญา
ของเศรษฐกิจ อันประกอบด้วย 3 ห่วง (พอประมาณ
มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี) และ 2 เงื่อนไข (ความรู้
คุณธรรม) โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ ยั่งยืน 4 มิติ (เศรษฐกิจ
สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม)

หัวข้อที่ 3 การถอดรหัสปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประยุกต์สู่การสอนในส่วน
ของผู้ศึกษาขอนำเสนอความเห็น ว่า ผู้เขียนให้
แนวคิดไว้ในหัวข้อที่ 3 นี้ว่าด้วยเรื่อง การถอดรหัส
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประยุกต์สู่การ
สอนสาระสำคัญเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ และตีความเพื่อ
การประยุกต์สู่การสอนมี 8 ประการดังนี้

รหัสที่ 1: ความหมายและเป้าหมาย
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รหัสที่ 2: หลักคิดและหลักปฏิบัติตาม
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความพอประมาณ

รหัสที่ 3: หลักคิดและหลักปฏิบัติตาม
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความมีเหตุผล

รหัสที่ 4: หลักคิดและหลักปฏิบัติตาม
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: การมีภูมิคุ้มกันที่ดี
ในตัว

รหัสที่ 5: เงื่อนไขปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง: ความรู้

รหัสที่ 6: เจื่อนไขปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: คุณธรรม

รหัสที่ 7: เป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความสมดุลและความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ

รหัสที่ 8: องค์รวมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Khaemmani, 2016 : 37-95)

การถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประยุกต์สู่การสอน มีสาระสำคัญที่ครูผู้สอนควรนำไปจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ทักษะการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยทักษะการคิดตามองค์ประกอบสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทักษะกระบวนการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ทักษะการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เจตคติต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Khaemmani, 2016 : 98-102) ซึ่งมีความสอดคล้องกับปริญญพิบูลสรารุท (Piboonsarawut, 2007 : 21) กล่าวว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยพื้นฐานก็คือ การพึ่งตนเองเป็นหลัก หมายถึง การทำอะไรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร ความสมเหตุสมผล การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ ครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงเศรษฐกิจเราสามารถประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ

ผู้วิจารณ์เห็นว่า ความเข้าใจสาระที่จะสอนดังกล่าว นอกจากจะช่วยให้สาระที่สอนมีความชัดเจนขึ้นแล้ว ยังช่วยให้ผู้สอนเห็นความแตกต่างในประเภทของสาระที่สอน ซึ่งนำไปสู่การเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับประเภทของสาระนั้นด้วยในการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนใช้วิธีเขียนโดยการตั้งคำถามและเสนอคำตอบที่สะท้อนจากปัญหาความสงสัยของครูที่มีต่อสาระในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยังมีการสรุปสาระสำคัญในแต่ละ รหัสทั้ง 8 ข้อไว้ในตอนท้ายด้วย เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสาระสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ชัดเจนมากขึ้น

หัวข้อที่ 4 การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การเรียนการสอน ในส่วนของนักศึกษาขอเสนอความเห็นที่ ผู้เขียนให้แนวคิดว่า ในหัวข้อที่ 4 นี้ ว่าด้วยเรื่องประเภทของสารการเรียนรู้เหตุที่ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับสาระการสอนและหลักการสอนนั้นก็เพราะโดยทั่วไปแล้วความรู้หรือเนื้อหาสาระที่สอนมีหลายประเภทและมีลักษณะแตกต่างกันซึ่งโดยทั่วไปจัดจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. สาระประเภทความรู้ จัดอยู่ในกลุ่มพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จำแนกเป็นประเภทย่อยๆ ได้แก่ 1) ความรู้ประเภทข้อมูล ข้อเท็จจริง (Factual Knowledge) 2) ความรู้ประเภทความคิดรวบยอด (Conceptual Knowledge) 3) ความรู้ประเภทกระบวนการ (Procedural Knowledge)

2. สาระประเภททักษะหรือทักษะกระบวนการ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มทักษะพิสัย (Psychomotor/Process Skills Domain) มีประเภท

ย่อยๆ อีกหลายประเภท ได้แก่ 1) ทักษะกระบวนการปฏิบัติ (Performance Skill) 2) ทักษะกระบวนการทางปัญญาหรือทักษะกระบวนการคิด (Cognitive Skill) 3) ทักษะกระบวนการทางสังคม (Social Skill)

3. สาระประเภทความรู้สึกรู้สึก ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มจิตพิสัย (Affective Domain) ประกอบด้วยความรู้สึกรู้สึก เจตคติ คุณธรรม ค่านิยม คุณลักษณะ

เนื่องจากสาระแต่ละประเภทมีลักษณะแตกต่างกัน การสอนแต่ละประเภทจึงมีลักษณะแตกต่างกันไปด้วย ตามความเหมาะสมกับธรรมชาติของสาระนั้น

กระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสาระประเภทความรู้สึกรู้สึกด้วย เพราะจุดมุ่งหมายของการถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประยุกต์สู่การสอนต้องให้ผู้เรียนเห็นการกระทำตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการนั้น เนื่องจากการเห็นการกระทำสามารถช่วยให้ผู้เรียนจดจำความรู้ที่มีลักษณะเป็นการกระทำตามลำดับขั้นตอนได้ดี และให้ผู้เรียนได้ลองปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของการกระทำนั้น การได้ทดลองทำตามความรู้หรือกระบวนการที่เรียนรู้อย่างมา จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดทั้งความเข้าใจ และสามารถจดจำกระบวนการนั้นได้มากขึ้นและดีขึ้น นอกจากนั้น การทดลองปฏิบัติจริงอาจทำให้ได้ข้อมูลนำไปสู่การปรับปรุงขั้นตอนของกระบวนการให้ดีขึ้นได้ด้วย ดังนั้นการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในสาระความรู้ประเภทกระบวนการนั้น ผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจในลำดับขั้นตอนของกระบวนการ และได้ลอง

ปฏิบัติตามกระบวนการนั้น การดำเนินการตามหลักดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการนั้นได้ดี แต่ยังไม่ถึงระดับการเกิดเป็นทักษะ ซึ่งเป็นอีกด้านหนึ่งที่ต้องอาศัยหลักการสอนที่แตกต่างกันออกไป (Khaemmani, 2016 : 98-103) ซึ่งมีความสอดคล้องกับปริญญพิบูลสรารุท (Piboonsarawut, 2007 : 254) กล่าวว่า ได้เสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ว่าต้องเป็นการ “ระเบิดจากข้างใน ต้องเริ่มที่...ตัวเด็กนักเรียนเอง...สนใจอยากที่จะค้นหาความรู้ ลองทำ มีเพื่อนร่วมทาง เรียนรู้ร่วมกัน ขยายเครือข่าย ทำเป็นขั้นเป็นตอน...” จึงจะทำให้การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีคุณค่าเกิดประโยชน์ได้จริง ซึ่งครูที่จะทำให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้แบบนี้ได้ นอกจากจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ทักษะและคุณธรรมแล้ว ยังจะต้องเป็นผู้มีสติ ใจเย็น มีความเพียรอดทน และมีจิตวิญญาณครูที่จะสอนผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณค่าด้วยเช่นกัน

หัวข้อที่ 5 การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วน ในส่วนของผู้ศึกษาขอนำเสนอความเห็นที่ 5 นี้ ว่าด้วยเรื่อง การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วน แนวการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วนการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วนโดยใช้คำถามและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการส่งเสริมการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Khaemmani, 2016 : 125-146) ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิชาญ

พานิช (Phanich, 2012 : 16-21) กล่าวว่า การเรียนรู้ควรเป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ประกอบกับเรียนรู้สาระวิชา โดยธรรมชาติของมนุษย์มีปัญญาและเหตุผลสามารถคิดได้เป็นระบบ รู้จักไตร่ตรอง ตัดสินใจเลือกและให้คุณค่าของสิ่งต่างๆ มีจุดมุ่งหมายของชีวิต รู้วิธีที่จะบรรลุเป้าหมายของชีวิต ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขที่มั่นคงไม่แปรเปลี่ยนตามกระแสโลกภายนอกและสอดคล้องกับมาเรียม นิลพันธุ์, ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย และปริยดา ยะวงศา (Nilaphan, Wanich vatthanavorachai and Yawongsha, 2011 : 2) ซึ่งกล่าวว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนทุกระดับให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น วิสัยทัศน์และพันธกิจของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ว่าจะมุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันภายใต้แนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจารณ์เห็นว่า การเรียนรู้จึงสามารถทำให้บุคคลเป็นคนดีได้ คนดี คือบุคคลที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สังคมโลกต้องการได้ เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนดี มีความสุข มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันในเวทีโลก และได้กำหนดจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับทุกประเภทเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มาตรฐานและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

หัวข้อที่ 6 การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบเน้นกระบวนการคิด: นวัตกรรมการ

สอน ในส่วนของผู้ศึกษาขอเสนอความเห็นที่ผู้เขียนให้แนวคิดไว้ในหัวข้อที่ 6 นี้ ว่าด้วยเรื่องการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบเน้นกระบวนการคิด: นวัตกรรมการสอนความสำคัญของการพัฒนากระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: นวัตกรรมการสอนเสนอแนะ และชุดคำถามสำคัญเพื่อพัฒนากระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการจัดการเรียนการสอนและฝึกทักษะการใช้หลักคิดตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้แนวการสอนแบบบูรณาการและการสอนโดยตรง ตามแนวทางทั่วไปในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอแนะไว้ ยังมีช่องทางอื่นๆ ที่ครูผู้สอนสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้ อีก ได้แก่ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารการศึกษา การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในวิถีชีวิต คือในกิจวัตรประจำวัน ทั้งผู้บริหาร บุคลากร ครูผู้สอน ผู้เรียนสามารถนำคำถามที่กระตุ้นการคิดตามหลักคิดตามสาระประเภททั้ง 3 สาระการเรียนรู้ที่ให้เป็นตัวอย่างไว้ข้างต้นไปใช้ในการวางแผนงาน และการพิจารณาการคิด การกระทำของตน ให้มีความเหมาะสมตามหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่การคิดการกระทำที่มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และเป็นไป

อย่างถูกต้องทั้งตามหลักวิชาและหลักคุณธรรมหนึ่ง การฝึกฝนการใช้หลักคิดต่างๆ ตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ว่าจะในสถานการณ์ใด จะเกิด ผลดีได้ล้วนต้องอาศัยปัจจัยสำคัญเพิ่มเติม ดังนี้

1. การได้ฝึกฝนบ่อยๆ คือให้ได้คิดบ่อยๆ เริ่มจากการเห็นตัวอย่าง การคิดตามแบบหรือ ตัวอย่าง การคิดตามจนคล่อง จนกระทั่งคิดได้เอง จนคล่อง การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องมีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อการเกิดทักษะการคิด

2. การได้ฝึกคิดในสถานการณ์ที่มีความ หลากหลายแตกต่างกันเป็นการเพิ่มทักษะการ ประยุกต์การใช้หลักคิด ทำให้บุคคลสามารถคิดได้ อย่างคล่องแคล่ว แก้ปัญหาได้ไม่ว่าจะอยู่ในสถาน การณ์ใดๆ

3. การได้รับข้อมูลป้อนกลับคือ การได้ รับข้อมูลว่า การคิดการกระทำของตนผิดพลาด หรือบกพร่องอย่างไร การได้รับข้อมูลป้อนกลับจะ ช่วยให้ผู้คิดทำจุดที่ตนควรปรับปรุงพัฒนา

4. การปรับปรุงโดยใช้ข้อมูลป้อนกลับ เมื่อได้รับข้อมูลป้อนกลับแล้ว ควรมีการนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการปรับปรุงการคิดการกระทำของ ตนให้ดีขึ้นเรื่อยๆ

5. การได้รับการเสริมแรง การได้รับ กำลังใจ คำชมเชย และแรงเสริมอื่นๆ สามารถช่วยให้บุคคลมีแรงจูงใจในการฝึกฝนตนเอง

หากทุกคนสามารถนำหลักคิดตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ จะทำให้เกิดการคิด การกระทำที่มีความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และเป็นไปอย่างถูกต้อง ทั้งตาม หลักวิชาและหลักคุณธรรม ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิด

ปัญหาเดือดร้อนแก่ผู้ใด ทุกอย่างก็จะดำเนินไปได้ ด้วยดีและก้าวหน้าขึ้น ตามลำดับ (Khaemmani, 2016 : 147-200) การเลือกกิจกรรมที่นำไปสู่การ ปฏิบัติให้เห็นผลดีในชีวิตได้จริง การนำเทคโนโลยี ที่เหมาะสมมาใช้ประกอบการเรียนการสอนปัญญา เป็นการพัฒนาในด้านความรู้ ความจริง เริ่มตั้งแต่ ความเชื่อที่มีเหตุผล ความเห็นที่เข้ามาสู่แนวทาง ของความเป็นจริง การรู้จักหาความรู้ การรู้จักคิด พิจารณา การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ทดลอง ตรวจสอบ ความรู้ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การเข้าถึงความจริง การนำความรู้มาใช้แก้ไข ปัญหาและคิดการต่างๆ ในการก่อภูมิลำเนาสร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง (Nakgarrearn, 2006 : 24) และสอดคล้องกับ สิวลี ศรีวิไล (Sirivilai, 2006 : 69) ได้กล่าวถึงความ อยู่ดีมีสุขของชีวิตมนุษย์ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มี ปัญญาและมีเหตุผล ทำให้มนุษย์สามารถคิด ได้อย่างเป็นระบบ รู้จักตัดสินใจเลือกและให้คุณค่า แก่สิ่งต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับเรา การรู้จักเลือก สิ่งต่างๆ

ผู้วิจารณ์เห็นว่า การนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงไปสู่สถานศึกษา ครูควรเข้าใจ หลักคิด การอยู่ร่วมกันในสังคม โดยครูต้องเข้าใจ แก่นของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง แท้จริง เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถออกแบบ การเรียนรู้ โดยใช้สื่อ นวัตกรรม สร้างบรรยากาศ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการประเมินผลที่ สอดคล้องกับการเรียนรู้รวมทั้งบุคคลด้วย จึงจะ เป็นความสำเร็จในการส่งเสริมสนับสนุนให้คนอยู่ ร่วมกันได้

หัวข้อที่ 7 หลักการสอนสำหรับการพัฒนาทักษะ กระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนของผู้ศึกษาขอเสนอความเห็น ว่า ผู้เขียนให้แนวคิดไว้ในหัวข้อที่ 7 นี้ ว่าด้วยเรื่อง หลักการสอนสำหรับการพัฒนาทักษะ กระบวนการคิดการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำเสนอ พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์ปรัชญาดังกล่าวให้เห็นทั้งองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย รวมทั้งความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น แล้วจึงสังเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ นั้นมาเป็นกระบวนการคิดที่มีลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้คิดสามารถดำเนินการคิดได้อย่างสะดวก ทำให้การคิดเป็นไปอย่างรอบคอบ ครบคลุม ประเด็นสำคัญที่ควรคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่การที่ผู้เรียนจะสามารถคิดโดยใช้กระบวนการดังกล่าวได้ดี และเกิดเป็นทักษะความชำนาญ จนสามารถพัฒนาเป็นลักษณะนิสัยของตนได้ดีที่สุดนั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความเข้าใจกระบวนการ และได้รับการฝึกฝนใช้บ่อยๆ ในสถานการณ์ที่มีความแตกต่างหลากหลาย ผู้สอนจึงมีบทบาทที่จะต้องทำหน้าที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในกระบวนการและฝึกทักษะให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้จะต้องเข้าใจในสาระสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและกระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังกล่าวไว้ในบทต้นๆ ที่ผ่านมาแล้ว ผู้สอนจำเป็นต้องมีความเข้าใจในหลักการสอนทักษะกระบวนการด้วย เพื่อช่วยให้เกิดการสอนที่ดีที่สุด (Khaemmani, 2016 : 201-212) ซึ่งมีความ

สอดคล้องกับปริญานุช พิบูลสรารุท (Piboon sarawut, 2007 : 78) กล่าวว่า ในการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เกิดผลต่อการพัฒนานั้น ต้องเข้าใจ “กรอบแนวคิด” ว่าเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา ขณะเดียวกันก็ต้องเข้าใจคุณลักษณะว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

ผู้วิจารณ์เห็นว่า การพัฒนาตนเองมีความสำคัญ คือ เพื่อที่จะได้รู้จักตนเองตรงตามความเป็นจริง อันจะนำไปสู่การจัดความรู้สึกที่ขัดแย้งภายในตัวบุคคลออกไปและก้าวมาสู่การยอมรับตนตามสภาพความเป็นจริง พร้อมทั้งจะปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้น โดยการสร้างคุณลักษณะที่มีประโยชน์และลดหรือขจัดคุณลักษณะที่เป็นโทษกับชีวิตและสังคม และเพื่อเป็นแนวทางในการที่จะพัฒนาชีวิตไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้อย่างมีระบบและมีคุณภาพ

4. สรุป

จุดเด่นของหนังสือเรื่องถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิดเล่มนี้ เป็นหนังสือที่มีประโยชน์ มีคุณค่า เหมาะสมกับครูผู้สอน และผู้ที่มีความสนใจและเห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรของชาติ ซึ่งจะได้ใช้

หนังสือดังกล่าวเป็นแหล่งความรู้เป็นแนวทางในการลงมือปฏิบัติเพื่อสืบสานและน้อมนำมรดกทางความคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทยไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศไทยสืบไป

จากเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดหลักปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับการคิดตั้งแต่การคิดวางแผน (Plan) หรือคิดก่อนทำ เพื่อให้ได้แผนงานที่ดี และการคิดระหว่างปฏิบัติงานตามแผนหรือคิดขณะทำ เพื่อประเมินและปรับปรุงงานที่ทำให้ดีรวมไปถึงการคิดทบทวนในสิ่งที่ได้ทำไปแล้ว หรือการคิดหลังทำ เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาต่อไป ดังนั้น การคิดจึงเป็นทักษะที่สำคัญซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องช่วยกันส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียน เพราะกระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 5 ข้อดังกล่าวมาข้างต้นหากบุคคลใดสามารถนำไปใช้จริงในการคิดพิจารณาและกระทำการใดๆ ย่อมช่วยให้การคิดการกระทำเป็นไปในทางสายกลาง นำไปสู่ความสมดุลที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาความเดือดร้อน เสียหายใดๆ แก่ใครชีวิตก็จะสงบสุข และก้าวหน้าไปอย่างมั่นคงยั่งยืน ทำให้หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าสำหรับครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปประยุกต์ใช้ฝึกกระบวนการคิดได้ด้วยตนเองและผู้สอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เด็กและเยาวชนนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำปรัชญาไปใช้ในการคิดและการกระทำต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ตระหนักในประโยชน์และคุณค่าของปรัชญา จนเกิดแรงจูงใจในการนำปรัชญาไปใช้อย่างต่อเนื่องและพัฒนาเป็นคุณลักษณะลักษณะนิสัยพอเพียงในที่สุด ซึ่งวิธีการสอนอาจใช้การสอนแบบบูรณาการและการสอนโดยตรงโดยยึดหลักการที่กล่าวข้างต้นจะสามารถช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้

ในทัศนะของผู้วิจารณ์เห็นว่า หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนใช้สำนวนเชิงวิชาการเพื่อประกอบการเขียนโดยน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักให้สอดคล้องกับการพัฒนากระบวนการคิดเนื่องจากผู้เขียนเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญพิเศษด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ท่านนำเสนอจึงเป็นหลักคิดที่มีคุณค่า อีกทั้งสามารถสร้างความเชื่อมโยงกับการใช้กระบวนการคิดหนังสือ “ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด” จึงเป็นหนังสือที่ควรมีไว้อ่าน ทั้งส่วนตัวและการศึกษาเล่าเรียน ในส่วนการทำงานสามารถนำไปประยุกต์ใช้และการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดความพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปฏิบัติบนทางสายกลางและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้พัฒนาชีวิตไปสู่เป้าหมายที่มีความสงบสุขและก้าวหน้าต่อไปอย่างมั่นคงยั่งยืนและเห็นคุณค่า

References

- Issarangkun Na Ayutthaya, C. and Piboonsarawut, P. (2009). *Follow the father of sufficiency to sustainable development*. 2th edition. Bangkok : Phechrung.
- Khaemmani, T. (2016). *Decoding the philosophy of sufficiency economy to the teaching process*. Bangkok : Publisher of Chulalongkorn University.
- Nakgarrearn, M. (2006). *Buddhism and Environ mental Education*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University printing house.
- Nilaphan, M., Wanichvatthananvorachai, S. and Yawongsha, P. (2011). *Developing a Learning Management Model the philosophy of Sufficiency Economy*. Bangkok : Faculty of Education Silpakorn University.
- Phanich, W. (2012). *21st Century Learning for Disciples*. Bangkok : Sod Sri-Saritwong Foundation.
- Piboonsarawut, P. (2007). *The royal palace with the philosophy of Sufficiency Economy*. Bangkok : Phich Rung Printing.
- Piboonsarawut, P. (2007). *Driving the Sufficiency Economy of Education*. Bangkok : Office of the Crown Property.
- Sirivilai, S. (2006). *Ethics for Nursing*. 11th edition. Bangkok : Chulalongkorn University.

วิจารณ์หนังสือ : Book Review

ภาวะผู้นำและจริยธรรมนักการเมือง*

State of Leadership and Politician Ethics

ผู้เขียน: พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต)

Author: Phra Promkhunaporn (P.A. Payutto)

พระมหาพรชัย อุนฺธมฺโม และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ

Phramaha Pornchai Chandhadhammo and Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: krapom5942@gmail.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง ภาวะผู้นำและจริยธรรมนักการเมือง ศาสตราจารย์พิเศษ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ นามเดิม ประยุทธ์ อารยางกูร ฉายา ปยุตโต หรือที่รู้จักกันดีทั่วไปในนามปากกา ป.อ. ปยุตโต ขณะที่แต่งหนังสือเรื่อง ภาวะผู้นำและจริยธรรมนักการเมือง ท่านดำรงสมณศักดิ์พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้นำความสำคัญเกี่ยวกับตัวผู้บริหารหรือผู้นำในการบริหารโดยมีคำสอนที่พูดถึงเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนาจะต้องเป็นผู้ประกอบด้วยปัญญาคือ มีหุตาไวกว้างไกลสามารถจำแนกบุคคลและเหตุการณ์ออกว่าเป็นอย่างไรซึ่งจะทำให้ผู้นำมีประสบการณ์ มีความชำนาญในการปกครอง เข้าใจ

บุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ระดับความสำคัญมากน้อยต่างกันไปตามระดับตำแหน่งหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานว่าเล็กหรือใหญ่ ขนาดไหนหรือมีความสำคัญเพียงใดโดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว ผู้ปกครองรัฐหรือผู้นำประเทศแล้วนับว่าเป็นองค์กรที่ใหญ่ ผู้นำหรือผู้บริหารจึงต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนจึงจะสามารถยึดศรัทธาของผู้ใต้บังคับบัญชาไว้มารวมบรรยายไว้ในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้ขยายความ เรื่อง ภาวะผู้นำและจริยธรรมนักการเมืองให้ผู้อ่านทุกระดับสามารถอ่าน ศึกษา และทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อได้ประโยชน์อันสูงสุดในชีวิต

สำหรับหนังสือเล่มนี้มีชื่อเรื่องของหนังสือ น่าสนใจชวนให้อ่าน และเมื่อได้อ่านเนื้อหาที่

*ได้รับบทความ: 15 มกราคม 2562; แก้ไขบทความ: 1 ธันวาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2563

Received: January 15, 2019; Revised: December 1, 2020 ; Accepted: December 30, 2020

อัดแน่นอยู่ภายในเล่ม ยิ่งเพิ่มความสนใจเป็นเท่าทวี เพราะเป็นเนื้อหาที่ชาวพุทธทุกคนต้องอ่านและศึกษาให้เข้าใจ ดังนั้น ผู้วิจารณ์จึงมีความประสงค์ที่เลือกวิจารณ์หนังสือเรื่องนี้ เพื่อศึกษามุมมองของผู้เขียนในหนังสือเรื่อง ภาวะผู้นำและจริยธรรม นักการเมือง ซึ่งเป็นผลงานที่ผู้เขียนได้แสดงในโอกาสคล้ายวันสถาปนาของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี (Phra Promkhunaporn (P.A. Payutto), 2008) มุ่งให้เข้าใจง่ายเพื่อวิจารณ์เนื้อหาสาระ ให้เห็นถึงคุณค่าของหนังสือในด้านต่างๆ ทั้งด้านโครงสร้าง การอธิบายเนื้อหาสาระของหนังสือ สำหรับผู้อ่านใช้เป็นคู่มือแห่งการดำเนินชีวิต นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

2. โครงสร้างหนังสือ

หนังสือเรื่อง ภาวะผู้นำและจริยธรรม นักการเมือง ตีพิมพ์ครั้งแรกในเดือนตุลาคม พุทธศักราช 2540 ส่วนในครั้งปัจจุบันนี้เป็นการตีพิมพ์ ครั้งที่ 11 จำนวน 4,000 เล่ม โครงสร้างของหนังสือแบ่งออกเป็นเรื่องใหญ่ๆ 2 เรื่อง ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ และ 2) จริยธรรมนักการเมือง รวมทั้งปกหน้า/หลัง มีจำนวน 59 หน้า ISBN: 974-497-786-8 หนังสือเรื่อง ภาวะผู้นำและจริยธรรม นักการเมือง ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ก็คือเรื่องนิพพาน ซึ่งได้มีการแบ่งโครงสร้างเป็นเรื่องใหญ่ๆ ทั้งหมด 2 เรื่อง ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ และ 2) ภาวะผู้นำและจริยธรรมนักการเมือง

ผู้วิจารณ์เห็นว่า การจัดโครงสร้างของหนังสือมีความเหมาะสม ด้วยการแบ่งเนื้อหาที่

ลงตัว ลำดับการนำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับนั้นตอนได้ชัดเจน โดยเริ่มจากการจัดทำสารบัญ นำเนื้อเรื่องใหญ่มาเป็นบทเรื่อง แล้วเนื้อหาที่ย่อยละเอียดลงไปถึงระดับของเนื้อหาย่อยๆ เรียงลำดับจากเรื่องง่ายๆ สู่เรื่องที่ทำความเข้าใจยาก ผู้เขียนกำหนดการเดินเรื่องราวหรือเนื้อหาในแต่ละบทให้มีความสอดคล้อง เนื้อหามีความร้อยรัดเพื่ออธิบายให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นผลงานทางวิชาการที่ดีที่มีลักษณะคุณภาพ 3 องค์ประกอบร่วมด้วย คือ ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ มีการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ สามารถนำไปใช้ได้หรือมีผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนหรือประเทศ เป็นจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้

3. เนื้อหาโดยย่อ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) ท่านได้บรรยายเนื้อเรื่อง มุ่งให้เข้าใจง่าย มีเนื้อหาโดยย่อเกี่ยวกับเรื่อง ภาวะผู้นำและจริยธรรม นักการเมือง ดังนี้

1. ภาวะผู้นำ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกัน หรือว่าจะเป็นกรอยู่รวมกันก็ตาม หรือทำงานร่วมกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ตั้งงาม ที่ว่าพากันไป ก็ให้พากันไปด้วยดีนั้น หมายความว่า ไปโดยสวัสดิ์ หรือโดยสวัสดิภาพ ผ่านพ้นภัยอันตรายอย่างเรียบร้อยและเป็นสุข เป็นต้น แล้วก็บรรลุถึงจุดหมายที่ตั้งงามโดยถูกต้องตามธรรม หมายความว่า เป็นความจริงความแท้ ความถูกต้อง และได้มาโดยธรรม โดยต้องมีคุณสมบัติของผู้นำหรือ

ผู้บริหารที่จะสามารถดำเนินกิจกรรมขององค์กรให้ประสบความสำเร็จได้คือ ความสามารถในการที่จะไปเกี่ยวข้องกับปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นทุกอย่างให้ถูกต้องและได้ผลดี องค์ประกอบเหล่านั้น คือ 1) ตัวผู้นำ จะต้องมีความสมบูรณ์ภายในของตนเองเป็นจุดเริ่มและเป็นแกนกลางไว้ 2) ผู้ตาม โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับผู้ตาม หรือเราอาจจะไม่เรียกว่า ผู้ตาม ในพุทธศาสนาก็ไม่ได้นิยมใช้คำว่า ผู้ตามเราอาจจะใช้คำว่า ผู้ร่วมไปด้วย 3) จุดหมาย โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับจุดหมาย เช่น จะต้องมีความชัดเจน เข้าใจถ่องแท้และแน่วแน่ในจุดหมาย 4) หลักการและวิธีการ โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับหลักการและวิธีการที่จะทำให้สำเร็จผลบรรลุจุดหมาย 5) สิ่งที่จะทำ โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสิ่งที่จะทำ 6) สถานการณ์ โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือสิ่งที่จะประสบซึ่งอยู่ภายนอกกว่าทำอย่างไรจะผ่านไปได้ด้วยดีในท่ามกลางสังคม สิ่งแวดล้อมหรือสิ่งที่ประสบเป็นต้น (Phra Promkhunaporn (P.A. Payutto), 2009 : 5) เห็นว่าภาวะผู้นำของท่าน ป.อ. ปยุตโต มองภาวะผู้นำถึง 6 ประเด็นด้วยกัน ภาวะผู้นำจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กรผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรง วางแผนสั่งการดูแลและควบคุมให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการ และบุคคลทั่วไปมักอยู่ตรงประเด็นที่ว่าผู้นำทำอย่างไร หรือมีวิธีการนำอย่างไรจึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความผูกพันกับงานแล้วทุ่มเทความสามารถ และพยายามที่จะ

ทำงานสำเร็จด้วยความเต็มใจ บทบาทผู้นำสังคมไทยในปัจจุบัน ส่วนใหญ่รับอิทธิพลจากแนวคิดแบบตะวันตกจากการไปศึกษาและฝึกอบรมจึงถูกหล่อหลอมโดยแนวคิดแบบตะวันตกและมองว่าระบบบริหารมีความเป็นสากลทั่วโลกให้การยอมรับ แนวคิดภาวะผู้นำตามแบบตะวันตกตั้งอยู่บนพื้นฐานของจุดเน้นหลัก (Panitanamai, 2006 : 20) ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำแบบกำหนดทิศทาง 2) ผู้นำแบบมีส่วนร่วม 3) ผู้นำแบบสร้างพลังอำนาจ 4) ผู้นำแบบใช้บารมี 5) ผู้นำตามความนิยม ในขณะที่แนวคิดผู้นำแบบตะวันออก (Buddhadasa Phikku, 2006 : 10) ผู้นำแนวคิดแบบตะวันออกที่เป็นแบบอย่างที่ดีที่สุดก็คือพระพุทธเจ้าได้เน้นการเป็นผู้นำด้านจริยธรรม (Ethical Capital) ดังที่ท้าวมหาพรหมมากราบอาราธนานิมนต์พระพุทธองค์ผู้เป็นผู้นำว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้มีพระปัญญาดี มีพระสมันตจักขุบุรุษ ผู้ยืนบนยอดภูเขาศิลาล้วนพึงเห็นหมู่ชนได้โดยรอบ แม้ฉันใดพระองค์ผู้หมดความโศกแล้วโปรดเสด็จขึ้นสู่ปราสาทคือธรรม จักได้เห็นหมู่ชนผู้ตกอยู่ในความเศร้าโศกและถูกชาติชราครอบงำได้ชัดเจน ฉะนั้น” “ข้าแต่พระองค์ผู้มีความเพียรผู้ชนะสงคราม ผู้นำหมู่ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) พระองค์ยังทรงเน้นเรื่องจิตวิญญาณ พระองค์เป็นผู้นำที่ปราศจากความรุนแรงคืออหิงสาหรือ (Non-violence) เป็นคนที่ปล่อยวางในสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะไม่ยึดในอัตตาเพื่อให้เกิดความสงบของจิตใจที่เกิดขึ้น (Peace of Mind) แนวคิดผู้นำแบบตะวันออกค่อนข้างมองการทำงานแบบองค์รวม บูรณาการยึดเป้าหมาย

แล้วทำไปจนเกิดความสำเร็จ บริหารงานพร้อมการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุถึงความเป็นจริงมุ่งแก้ไขปัญหตามความเป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาจิตใจที่ดีของชาวพุทธ เรียนรู้อย่างลึกซึ้งเพื่อตอบข้อสงสัย และนำความรู้ที่ได้ลงสู่การปฏิบัติอย่างยั่งยืนให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตในสังคมและเหนือสิ่งใดคือการตระหนักถึงความเป็นตัวตนของตนเอง (Self Realization) หรือการค้นพบตัวเองและเป้าหมายการพัฒนา ส่วนภาวะผู้นำของของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) คือ ช่วยให้ผู้ร่วมไปด้วยกันประสานกันเอง คือ ชักนำให้เกิดความสามัคคีพร้อมเพียงกัน ทั้งประสานมือและประสานใจซึ่งมีความสำคัญในการที่จะอยู่ร่วมกัน ซึ่งต้องการความกลมเกลียวมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันร่วมจิตร่วมคิด ร่วมใจซึ่งเป็นหลักใหญ่ที่ต้องการหลักธรรมประสานคนกับสิ่งที่จะทำหรือประสานคนกับงาน

ในทัศนะผู้วิจารณ์เห็นว่า ป.อ. ปยุตโต ท่านยังมองอีกประเด็นหนึ่งที่มีความแตกต่างไป คือ สถานการณ์ เหตุแห่งที่ท่านมองถึงสถานการณ์คงเพราะท่านให้ความสำคัญกับสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ ภาวะผู้นำจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์อันกว้างไกล ในประเด็นนี้มีความสอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนา ตรงกับหลักภาษาบาลีว่า จกขุโร มีความหมายว่าเป็นผู้มีวิสัยทัศน์การมองที่กว้างไกล

2. จริยธรรมนักการเมือง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้อธิบายถึง “จริยธรรม” ในความหมายทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การดำเนิน

ชีวิต หรือกระบวนการแห่งชีวิตที่ดำเนินไปทั้งหมด คือความเป็นอยู่ การแสดงออก ความรู้สึกนึกคิด คุณสมบัติต่างๆ ทั้งจิตใจ ทั้งปัญญา ทั้งพฤติกรรม ได้แก่การมีศีล 5 การไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายร่างกาย ไม่ทำลายชีวิตผู้อื่น การไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่น การไม่ประพฤติผิดทางเพศ การไม่พูดเท็จ ไม่โกหกหลอกลวง การไม่ดื่มสุรายาเมา สิ่งเสพติด และการงดเว้นอบายมุข เหล่านี้ถือว่าเป็นเรื่องของจริยธรรมพื้นฐานของนักการเมือง จะหมายถึงการดำเนินชีวิตความรู้สึกนึกคิด จิตใจ และสติปัญญาของผู้ที่จะไปบริหารบ้านเมือง หรือเป็นผู้นำของประชาชน ที่จะพาประเทศชาติบ้านเมืองไปสู่ความเจริญงอกงาม และสันติสุข คุณธรรมที่แท้จริงมีคุณค่าภายในตัวของมัน คือ ทำให้ผู้ครอบครองความดีเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพลิดเพลินว่า คุณธรรมต้องตั้งอยู่บนความรู้ สิ่งที่ยึดถือว่าเป็นคุณธรรม เช่น ความกล้าหาญ ความพอดี ความยุติธรรม และศาสนกิจ จะไม่เป็นคุณธรรม หากสิ่งต่างๆเหล่านั้นไม่มีความรู้ (ความรักในปัญญา) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญสังคมที่คนในสังคมไม่มีคุณธรรมจริยธรรม ก็จะเป็นสังคมไร้ระเบียบ มีการเบียดเบียนละเมิดและขัดแย้งกัน (Phra Promkhunaporn (P.A. Payutto), 2009 : 35)

ในทัศนะของผู้วิจารณ์มองว่า ในทัศนะของ ป.อ. ปยุตโต ท่านมองว่าจริยธรรมนักการเมืองว่า จริยธรรมนั้นมักจะเริ่มที่พฤติกรรมนำสู่ความรู้สึกสร้างจิตสำนึกแล้วนำสู่ปัญญา เป็นปัจจัยพื้นฐานของนักการเมืองที่ว่าคุณธรรมมักจะเกิดขึ้นจากภายในก่อนแล้วนำสู่ภายนอก จนสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความกล้าหาญในกาลต่อมา การที่

นักปราชญ์มองอย่างนี้คงเป็นเพราะจริยธรรมทางการเมืองที่ดীনนั้นเป็นบรรทัดฐานของนักการเมืองที่ดীনเอง

4. สรุป

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่า แนวความคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ อิงอาศัยตามประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางแสดงแนวความคิดทางการเมือง ด้วยการยกเอา พระพุทธศาสนาก็ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อระบบการเมือง การปกครองไทยทุกระบบของไทย จะเห็นได้ว่าพระพรหมคุณาภรณ์ได้เขียนหนังสือ ตำราพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทยไว้จำนวนมาก ตัวอย่างเช่น “พระพุทธศาสนากับประชาธิปไตย” ด้วยการนำเอานิทานชาดกหรือพระสูตรต่างๆ มาแสดงแนวความคิดทางการเมืองการปกครองให้สังคมได้นำไปปฏิบัติตามในฐานะสมาชิกของสังคม ประเทศชาติแสดงให้เห็นได้ว่า ปัญหาการเมืองในเชิงพัฒนา เป็นสิ่งที่บุคคลในสังคมทุกคนจะต้องพบเห็นเสมอ มีการกระทำร่วมกันทั้งโดยตรงและโดยอ้อม หรือมีความตระหนักในปัญหาสังคมการเมืองเพื่อให้พัฒนาไปได้

หนังสือภาวะผู้นำจริยธรรมนักการเมืองเล่มนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักความประพฤติของบุคคลเพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ในแต่ละวันย่อมมีทั้งความดี และความชั่ว เรียกว่า ทำทั้งความดีและความชั่วไปพร้อมๆ กันอีกทั้งเป็นการอธิบายถึงสังขธรรม อันเป็นหลักความจริงที่เป็นไปตามสภาวธรรมหรือความจริงที่เป็นไปตามกฎธรรมดา

ซึ่งเป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าด้านจิตใจได้เป็นอย่างดี และเป็นหนังสือที่ควรอ่านเพื่อประเทืองปัญญาสำหรับนักการเมืองและบุคคลทั่วไปได้เป็นอย่างดี สำหรับองค์ความรู้ที่ได้รับจากบทความวิชาการ

ประการที่หนึ่ง คือเรื่องคุณธรรม จริยธรรม เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน กฎระเบียบใดๆ ที่จะกำหนดอย่างชัดเจนว่ามีหรือไม่มีจริยธรรมเป็นเรื่องที่ยากจะบัญญัติได้อย่างตายตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่ทุกวันนี้ สิ่งที่เราเชื่อว่าจะขัดคุณธรรมจริยธรรมในวันนี้ อาจเป็นเรื่องที่ไม่ขัดในวันข้างหน้า ถ้าประชาชนในสังคมมีความเห็นเช่นนั้น

ประการที่สอง เรื่องของผู้นำที่ดีก็สามารถมองได้หลายมิติ ซึ่งโดยปกติแล้วความเป็นผู้นำ มักจะมาพร้อมๆ กับวิสัยทัศน์และความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ประเพณีปฏิบัติอยู่เป็นปกติ และในเมื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเกิดจากวิสัยทัศน์ ข้อบัญญัติที่กำหนดไว้นอกจากจะไม่เอื้อต่อภาวะผู้นำแล้วยังเป็นการจำกัดกรอบความคิดให้ต้องเดินตาม แล้วความเป็นผู้นำจะเกิดขึ้นได้อย่างไร

ประการที่สาม คือเรื่องความเป็นพลวัตของผู้นำที่ต้องปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาเมื่อสถานการณ์และสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงผู้นำได้จะต้องมีวิสัยทัศน์พร้อมกลยุทธ์ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้เพื่อประโยชน์สูงสุดขององค์กร แต่ถ้าถูกกำหนดให้อยู่ในกรอบเช่นนี้ก็เท่ากับจำกัดตัวเองให้ดำเนินการตามกฎระเบียบเป็นหลัก และนั่นไม่น่าจะเป็นเรื่องของผู้นำ แต่เป็นเรื่องผู้บริหารองค์กรมากกว่า

References

- Buddhadasa Phikkhu. (2006). *The New Dimension of Buddhism*. Bangkok : OS Printing House.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Panitanamai, W. (2006). *Leadership, Theory and Practice: Science and Art to Complete Leadership*. Bangkok : Phet Siam Printing.
- Phra Promkhunaporn (P.A. Payutto). (2008). *politician leadership and ethics*. Bangkok : Rong Print unity.

วิจารณ์หนังสือ : Book Review

เชื่อกกรรม รู้กรรม แก้กรรม*

Believe Kamma Know Kamma Solve Kamma

ผู้เขียน: พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

Author: Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto)

พระครูอินทสารวิจิตร และพระมหามิตร จิตตปัญโญ

Phrakhru Inthasanwlijak and Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: thongkoon1945@gmail.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง เชื่อกกรรม รู้กรรม แก้กรรม ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่เขียนขึ้นมาเพื่ออธิบายกรรม เป็นการเขียนเชิงวิชาการ โดยยกตัวอย่างมาประกอบพร้อมอ้างหลักกรรมในพระพุทธศาสนามาสสนับสนุนให้สมเหตุผล ภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่ง่ายและเป็นภาษาร่วมสมัย มีการแบ่งหัวข้อใหญ่ออกเป็น 3 หัวข้อ จำนวนหน้ากระดาษ 117 หน้า ขนาด A4 พับครึ่ง หนังสือเล่มนี้เป็นอีกเล่มหนึ่งที่ควรนำมาศึกษาเพราะเป็นหนังสืออธิบายถึงพฤติกรรมและผลของพฤติกรรมซึ่งพฤติกรรมและผลของการกระทำที่ปรากฏในปัจจุบัน

2. โครงสร้างหนังสือ

การร่างโครงสร้างและส่วนประกอบของหนังสือ ได้มีการร่างความสำคัญของหนังสือได้เป็นอย่างดี เห็นได้จากการเรียงหัวข้อดังนี้ 1) ทำอย่างไรจึงจะให้เชื่อเรื่องกรรม 2) หลักกรรมสำหรับคนสมัยใหม่ 3) เหตุปัจจัย ในปฏิจกสมุปปาทและกรรม จึงเห็นได้ว่าการวางโครงสร้างของเนื้อในหนังสือนี้ดูเหมือนจะวางรากฐานไว้ได้ค่อนข้างดีเหมาะสำหรับผู้ที่เริ่มสนใจศึกษากฎฐานเพื่อหาหนทางดับทุกข์ได้เป็นอย่างดีในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจารณ์จะวิจารณ์ 3 หัวข้อ อันเป็นหัวข้อที่มีเนื้อหาที่ควรนำมาศึกษา

*ได้รับบทความ: 22 มกราคม 2560; แก้ไขบทความ: 26 กุมภาพันธ์ 2563; ตอรับตีพิมพ์: 11 มีนาคม 2563

Received: January 22, 2018; Revised: February 26, 2020; Accepted: March 11, 2020

3. เนื้อหาโดยย่อ

ตามทีผู้วิจารณ์ได้ศึกษาหนังสือเชื่อกกรรม รู้เท่าทันกรรม แก่กรรมของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้เมตตาเขียนแล้วพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน นับว่าเป็นการให้อย่างสูงสุดที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่าเป็นทานอันเลิศ เป็นทานที่ชนะทานทั้งปวง เป็นการแสดงน้ำใจปรารถนาดีอย่างแท้จริงแก่ประชาชนผู้มีมิตบอในทางธรรมท่านได้เขียนในประเด็นหลักอยู่ 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง: ทำอย่างไรจึงจะให้เชื่อเรื่องกรรม ความสับสนคลาดเคลื่อนในความหมาย: (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 1) หลักกรรมนี้มีอะไรที่เป็นความสับสนคลาดเคลื่อนเข้ามาปิดบังคลุมอยู่ ความเข้าใจของคนไทยทั่วไป หรือแม้แต่จำกัดเฉพาะในหมู่พุทธศาสนิกชน พอพูดถึงคำว่ากรรม ก็จะเกิดความเข้าใจในความคิดของแต่ละท่านไม่เหมือนกันการที่ท่านได้ให้ความเห็นอย่างนี้ก็เป็นเพราะว่าประชาชนคนไทยมีความรู้สึกว่าการมนั้น มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเองอย่างใกล้ชิด เพราะฉะนั้น ความคุ้นเคยกับคำว่ากรรมจึงอาจทำให้มีความเข้าใจกันไปคนละมุมตามที่ตนเชื่อ ซึ่งจะเห็นได้จากสำนวนไทยที่เราคุ้นเคยหรือฟังกันอยู่บ่อยๆ ว่า ชาตินี้ มีกรรมหรือว่า เราทำมาไม่ดีก็กัมหนารับกรรมไปเกิด ที่มากไปกว่านั้นเห็นเป็นคำว่า สุดแต่บุญ แต่กรรมก็แล้วกัน อย่างนี้ เป็นต้น ซึ่งในประเด็นนี้ดูเหมือนว่า กรรมนั้นเป็นเรื่องใหญ่หรือไม่รุนแรงมาก ในประเด็นนี้ท่านเสฐียรพงษ์ วรรณปก (Vannapok, 2016 : 2) ได้กล่าวในหนังสือ เพื่อความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับหลักกรรมว่า “กรรม” คือผลของความชั่วร้ายที่ทำ

ไว้แต่ชาติก่อน บันดาลให้เราได้มาเกิด มาเป็นอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ผิดตรงที่คำว่า กรรม มิใช่ผล แต่เป็นเหตุ มิใช่เรื่องที่ล่วงไปแล้ว แต่เป็นเรื่องปัจจุบัน มิใช่เรื่องร้ายอย่างเดียว เรื่องดีๆ ก็เป็นกรรมด้วย กรรม คือ การกระทำทางกาย วาจาและใจที่มีเจตนาเป็นตัวนำ เราตั้งใจทำ พุทธคิดเรื่องใดทั้งในแง่ดีและไม่ดี เรียกว่า กรรมการทำนินยามคำอย่างนี้คงเป็นเพราะว่าท่านเองก็รู้อยู่พุทธพจน์ว่า กัมมุนา วัตตติ โลโก สัตว์โลกทั้งหลายต้องเป็นไปตามกรรมในประเด็นนี้ท่านคงมองเห็นว่าสังคมบางส่วนคิดว่ากรรมจะไม่มีวันให้ผลได้เลย พวกเขาเชื่อว่าชาติ-ชั่วอยู่ที่ตัวทำ จะสูง-ต่ำอยู่ที่ทำตัว ซึ่งพวกเขานี้ลืมนึกไปว่า ความสุข ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้นแหละ เรียกว่า ผลของการกระทำ ซึ่งผลของการกระทำนั้นคือกรรม การที่ให้ผลมากน้อยจึงขึ้นกับเจตนา ดังพุทธพจน์ว่า อุทเทส กัมมปจฺจโย เพราะมีเจตนาตั้งใจเป็นปัจจัย กัมมปจฺจโย การกระทำนั้นจึงให้ผลตามเจตนาที่เป็นเหตุหรือให้สำเร็จกิจในหน้าที่ของตนเรียกว่า กรรม

ความคลาดเคลื่อนในทัศนคติ (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 8) ความคลาดเคลื่อนในประเด็นนี้มีอยู่มาก ก็คือทัศนคติต่อกรรม พอพูดถึงกรรม ทัศนคติของคนทั่วไปก็มักจะเป็นไปในแง่ของการทอดธุระหรือไม่มีความรับผิดชอบจะเห็นว่าความรู้สึกทอดธุระคือรู้สึกว่าย่อท้อ ยอมแพ้ ถดถอย ไม่คิดปรับปรุงตัวเอง เช่นในประโยคว่า ชาตินี้มีกรรมหรือเราทำมาไม่ดี กัมหนารับกรรมไปเกิดที่จริงคำพูดอย่างนี้ถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นทั้งในแง่ดีและไม่ดี คือเวลาพูดอย่างนี้ เดิมก็คงมุ่งหมายว่า ในเมื่อเป็นการ

กระทำของเราเอง ทำไว้ไม่ดี เราก็ต้องยอมรับผลของกรรมกระทำนั้น นี่คือการรู้สึกรับผิดชอบของตนเอง ยอมรับความผิดที่ตนเองก่อขึ้น แต่ถ้าอีกมุมก็จะเห็นนี่เป็นความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนาที่ประชาชนคนพุทธมีความเชื่อ สอดคล้องกับพุทธพจน์ว่า กัมมัสสะโกมมิตี กัมมปะทายาโท เรามีกรรมเป็นของๆ ตน เราจักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น กัมมะโยนิ กัมมะพันธู เรามีกรรมเป็นแดนเกิด เรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) กัมมะปะฏิสสะระโน ยัง กัมมัง กะริสสามิ กัมมัสสกตา ควรพิจารณาเรื่อยๆ ว่า เรามีกรรมเป็นของตน เราทำกรรมใด ดีก็ทำตาม ชั่วก็ทำตาม จักต้องเป็นทายาทของกรรมนั้น ซึ่งการยอมจำนนกับหลักคำสอนนี้ที่ท่านอย่างนี้คงเป็นเพราะว่าท่านพยายามจะชี้ให้เห็นว่าผลของการกระทำนั้นมีจริง แต่ละอาจแปลสภาพในการรับซึ่งไม่ใช่ทำอย่างจะเป็นนั้น กรรมอาจแปลสภาพจากอันหนึ่งไปสู่อีกอันหนึ่ง แต่นั่นก็คือผลของกรรมนั่นเอง การที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) มองในอีกมุมคงเป็นเพราะว่าประชาชนถอดรื้อมากเกินไปจนลืมนึกจะปรับปรุงตนเองหรือไม่ก็เป็นสิ่งที่น่านำมาพิจารณา

ความสับสนคลาดเคลื่อนในตัวธรรม (Phra Brahmamagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 12) ความคลาดเคลื่อนและสับสนในตัวธรรม ก็เป็นเรื่องใหญ่ พุทธศาสนิกชน เวลานึกถึงกรรมก็มักจะคิดถึงเรื่องกรรมเก่า โดยมากเอาอดีตชาติเป็นเกณฑ์ไม่ค่อยนึกถึงกรรมที่ทำในปัจจุบัน หลักกรรมในพุทธศาสนานั้น มีแง่หนึ่งที่เรควรพยายามศึกษาให้เกิดความเข้าใจชัดเจน คือแง่ที่จะต้องแยกจากหลัก

คำสอนในศาสนาอื่น (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) พระพุทธองค์ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย สมณะพราหมณ์พวกหนึ่งมีวาทะมีทฤษฎีอย่างนี้ว่า สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี อย่างหนึ่งอย่างใดที่ได้เสวย ทั้งหมดนั้นเป็นเพราะกรรมที่ตัวทำไว้ในปางก่อน โดยนัยนี้ เพราะกรรมเก่าหมดสิ้นไปแล้วด้วยดะบะ ไม่ทำกรรมใหม่ ก็จะไม่ถูกบังคับอีกต่อไป เพราะไม่ถูกบังคับอีกต่อไปก็สิ้นกรรมเพราะสิ้นกรรมก็สิ้นทุกข์ เพราะสิ้นทุกข์ก็สิ้นเวทนา เพราะสิ้นเวทนามาก็คืออันสลัดทุกข์หมดสิ้น ภิกษุทั้งหลาย พวกนิครนถ์มีวาทะอย่างนี้ในขณะเดียวกัน ศาสนาอื่นสอนหลักกรรมเพื่อเป็นฐานรองรับการแบ่งแยกวรรณะ การที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้นำหลักกรรมมาเปรียบเทียบให้อย่างนี้ ก็เพียงเพื่ออธิบายให้ว่า อิทธิพลเรื่องกรรมดั้งเดิมที่มาจากศาสนาอื่นยังมีพลังอยู่ แม้พระพุทธองค์จะทรงนำเรื่องกรรมมาสอนใหม่ก็ตาม แต่อิทธิพลเรื่องกรรมซึ่งมีต่อตัวบุคคลหรือความเชื่อแบบดั้งเดิม ยังคง ยังมีการนำแนวคิดแนวแบบเดิมๆ มาขยายโดยไม่สนใจที่จะศึกษาให้ถ่องแท้ จึงเป็นเหตุให้ความเข้าใจคลาดเคลื่อนในเรื่องกรรมมาจนถึงปัจจุบัน

ในทัศนะของผู้วิจารณ์มองว่า ความสับสนคลาดเคลื่อนในตัวธรรมนั้น ดูเหมือนว่าจะมีความเป็นจริงอยู่ แต่ถ้ามองอีกด้านหนึ่งจะเห็นว่า ที่ท่านมองว่าคนส่วนมากกำลังเข้าใจผิดก็ควรสมควร เพราะพฤติกรรมการแสดงออกในเรื่องการหนีกรรมของสังคมในปัจจุบันมีปรากฏมากมาย ซึ่งโดยความเป็นจริงสิ่งที่เราทำ เราจำต้องรับด้วยเหตุนี้ เราไม่อาจจะหนีมันได้เลย เพราะกรรมเป็นผู้ดูแล

เราอย่างแท้จริง

ประเด็นที่สอง: หลักกรรมสำหรับคนสมัยใหม่ปัจจุบันสังคมไทยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม มากไปกว่านั้นก็คือเรื่องวิทยาศาสตร์ที่ให้หลักเหตุผล การที่จะพูดเรื่องกรรมกับคนรุ่นใหม่จำต้องให้เหตุผลที่สมเหตุสมผล (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 46) ได้หลักกรรมสำหรับคนสมัยใหม่มาอธิบายให้เห็นปรากฏการณ์ว่า การอธิบายเรื่องกรรมจำต้องอธิบายเหตุผลให้เห็นจริงเห็น จึงได้ว่าเรื่องนั้นกับเรื่องนี้สัมพันธ์กันอย่างไร พระพุทธศาสนาที่แท้นั้นต้องการให้เห็นความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยชัดเจนทั้งด้านรูปธรรมและด้านนามธรรม แต่พวกเราเองปล่อยตัวหละหลวมกันมา วิทยาศาสตร์ก็เหมือนมาช่วยเตือนให้เราหันไปค้นวิถีคิดของพระพุทธศาสนาขึ้นมากการอธิบายในแง่ของเหตุปัจจัยที่แยกแยะเชื่อมโยงให้เห็นชัด ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดซับซ้อน นับว่ายากอยู่ จะต้องอาศัยการพินิจพิจารณาและศึกษาหลักวิชามากและบางทีก็หาถ้อยคำมาพูดให้มองเห็นชัดเจนได้ยาก หรือเราไม่ค่อยมีเวลาที่จะอธิบาย เพราะคนส่วนใหญ่มาพบกันได้ในที่ประชุมเพียงชั่วโมง 2 ชั่วโมง ซึ่งจะพูดกันได้ก็แต่เรื่องในขั้นตัวอย่างหยาบๆ มองช่วงไกลๆ ด้วยเหตุนี้ หลักกรรมสำหรับคนยุคใหม่จำต้องอธิบายให้มากจึงจะไม่เข้าใจคลาดเคลื่อนท่านพุทธทาส ภิกขุ (Buddhādaśa Bhikkhu, 1999 : 20) มองว่า ความเชื่อเรื่องกรรมมักมีความเข้าใจไม่ถูก เพราะมักมองกรรมเป็นเรื่องสิ่งของ อันเป็นความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง แต่ไม่ได้มองที่ผลของมันคือความดี ความชั่ว อันมีอยู่แล้วในกรรมนั้น ซึ่งจิตใจ

เราสัมผัสได้ทุกครั้งที่เราทำกรรม

ประเด็นนี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่าสมัยนี้มักเมื่อได้ยินคำว่า กรรม ก็มักจะคิดไปในแง่กรรมจะตามมาให้เคราะห์ให้โทษอย่างไร พูดถึงเรื่องกรรมก็จะนึกถึงอะไรอย่างหนึ่งที่คอยตามจะลงโทษหรือทำให้เราเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ โดยเฉพาะคิดไปถึงชาติก่อน คือ มองกรรมในแง่กรรมเก่า และเป็นเรื่องไม่ดี ความจริงก็เป็นเรื่องธรรมดา ธรรมชาติคือเป็นเรื่องความเป็นไปตามเหตุปัจจัยของชีวิตมนุษย์ ที่มีเจตนา มีการคิด การพูด และการกระทำ แสดงออก มีความสัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลาย แล้วก็เกิดผลต่อเนื่องกันไปในความสัมพันธ์ ดังนั้น เมื่อพิจารณาแนวคิดของทั้งสองท่านก็จะมีความเห็นคล้ายคลึงกันในแง่ของผลกรรมแต่ก็ไม่ได้เหมือนกันทั้งหมดเพราะยังมีมุมการให้เหตุผลที่มีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ในมุมหนึ่งผู้เขียนยังได้แสดงให้เห็นผู้วิจารณ์เห็นหลักกรรมที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา คนสมัยเก่าอาจมีความเชื่อที่ลึกซึ้งในบุญบาป แต่คนสมัยใหม่อาจมองในหลักการและเหตุผลที่มีความแตกต่างจากคนสมัยเก่าอาจมีการถามหาเหตุผลเลยก็ได้ ด้วยเหตุนี้ การอธิบายกรรมจึงเป็นเรื่องของความเป็นเหตุเป็นผล เป็นเรื่องของกฎเกณฑ์แห่งเหตุปัจจัย ถ้าจะอธิบายให้ลึกลงไป จำต้องโยงไปในเรื่องไตรวิภังค์ คือ กิเลส กรรมและวิบากจึงเข้าถึงปัจจุสมุปบาทที่จะทำให้ผลเกิดขึ้นในระดับจิตใจ ให้เข้าถึงความหมายของกรรมได้ถูกต้อง ซึ่งจะเป็นผลประจักษ์ทันที

ประเด็นที่สาม: เหตุปัจจัย ในปัจจุสมุปบาทและกรรม ปัจจุสมุปบาท เป็นเรื่องของกฎธรรมชาติ จึงเป็นเรื่องใหญ่ มีความกว้างขวางลึกซึ้ง

มีแง่ต่างต่าง ๆ มากมายละเอียดซับซ้อนอย่างยิ่ง ไม่ต้องพูดถึงว่าจะยากต่อการที่จะเข้าใจให้ทั่วถึง แม้แต่จะพูดให้ครบถ้วนก็ยากที่จะทำได้

ด้วยเหตุนี้ในการศึกษาทุกๆ ไป เมื่อเรียนรู้หลักพื้นฐานแล้ว ก็อาจจะศึกษาบางแง่บางจุดที่น่าสนใจเป็นพิเศษ โดยเฉพาะส่วนที่เกื้อหนุนความเข้าใจทั่วไป และส่วนที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต แก้ปัญหา และทำการสร้างสรรค์ต่างๆ เหตุปัจจัยจำต้องอาศัยซึ่งกันและกัน (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 99) ตามหลักธรรม ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติ การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือ ปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง จะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยเหตุปัจจัยต่างๆ หลากหลาย ประชุมกันพร้อม (ปัจจัยสามัคคี) ตามหลักการนี้ ท่านสอนไว้ด้วยว่า ในปฏิจลสมุปบาทที่พระพุทธองค์ตรัสว่า เพราะอวิชชาปัจจัย สังขารจึงมี เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี ฯลฯ เป็นต้น การพยายามอธิบายกระบวนการแห่งชีวิตตามหลักปฏิจลสมุปบาทนี้ จำเป็นจะต้องหาจุดเริ่มต้นอธิบายให้เห็นว่า เป็นเหตุเป็นปัจจัยกันอย่างไรก่อน ดังที่กล่าวไว้ในข้างต้นแล้วแต่คนในสมัยปัจจุบันก็ยังคงเหมือนว่าติดอยู่กับลัทธิเหตุเดียวผลเดียว และประสบปัญหาจากความยึดติดนี้ ถึงแม้ว่าจะมองในภาพรวมว่ามนุษย์พัฒนาความในธรรมชาติได้ก้าวหน้ามามาก แต่ความรู้นั้นก็ยังห่างไกลจากการเข้าถึงหลักธรรมชาตอย่างแท้จริง สมควรอย่างยิ่งที่มนุษย์จะต้องนำความรู้ในความจริงของระบบปัจจัยสัมพันธ์ที่เรียกว่า ปฏิจลสมุปบาทมาประยุกต์ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้การดำเนินชีวิตมีความสมดุลกับระดับของการกระทำอันเรียกว่ากฎแห่ง

ธรรมชาติถ้าเมื่อไรก็ตามมนุษย์เข้าใจหลักนี้แล้ว ก็สามารถมองเห็นผลที่หลากหลายจากปัจจัยอันที่สัมพันธ์กัน ก็จะช่วยให้การใช้ชีวิตของมนุษย์ได้มีการพัฒนาทั้งภายใน และดำเนินไปในโลกอย่างสำเร็จผลเป็นอย่างดี

4. สรุป

1. จุดเด่น จากการวิจารณ์หนังสือเชื่อกกรรม รู้กรรม แก่กรรม มีจุดเด่นคือ การใช้ภาษาง่ายๆ มาใช้อธิบายหลักกรรม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น แม้ในกลุ่มที่มีพื้นฐานพระพุทธศาสนาน้อย ผู้เขียนยกตัวอย่างมาประกอบในแต่ละเรื่องได้น่าสนใจ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับหลักกรรมนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอในรูปแบบวิชาการที่อ้างหลักกรรมในพระไตรปิฎก โดยเขียนด้วยภาษาธรรมดา เพื่อให้ผู้อ่านทั่วไปเข้าใจหลักกรรมที่ถูกต้องที่มากกว่านั้นผู้เขียนเป็นนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ที่ทรงภูมิรู้ และภูมิธรรมเป็นอย่างดี มีประสบการณ์การเขียนตำรามากกว่า 100 เรื่องและสอนวิชาพระพุทธศาสนามายาวนานมานานหลายปีนี้ถือเป็นจุดเด่นของหนังสือและผู้เขียน

2. จุดที่ผู้ศึกษาอยากนำเสนอ หนังสือเล่มนี้ทำให้ผู้วิจารณ์เข้าใจถึงแนวคิดและมุมมองเรื่องหลักกรรมของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ยิ่งขึ้นไป การอ่านหนังสือเล่มนี้ทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงสภาพของสังคมที่มีมุมมองเรื่องกรรมที่แตกต่างกันยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจารณ์จึงใคร่ขอเสนอหนังสือเรื่อง เชื่อกกรรม รู้กรรม แก่กรรม ให้บุคคลผู้ที่มีความสนใจหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาได้อ่านหนังสือเล่มนี้บ้างจะได้มีความเข้าใจ

ในผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต สามารถเป็นแนวทางในการสร้างเป็นเครื่องป้องกันอกุศลกรรมได้ อีกทั้งจะเป็นหนังสือที่สร้างองค์ความรู้ให้กับผู้ที่ได้อ่านเป็นอย่างดี ดังนั้นผู้วิจารณ์จึงใคร่จะแนะนำว่า ถ้ามีเวลาก็ขอให้อ่านหนังสือเล่มนี้บ้าง เพราะเป็นหนังสือที่ประเทียงปัญญาได้เป็นอย่างดี

สำหรับองค์ความรู้ที่ได้รับผลการวิจัยเห็นได้ว่า องค์ธรรมในที่นี้เป็นสถานะที่แสดงออกหรือผลที่สะท้อนจากการกระทำของบุคคลทำให้ยอมรับผลของกรรมที่ได้กระทำ ตรงกับความเชื่อตามหลักทางพระพุทธศาสนาที่ว่า กัมมัสสะโกมहि กัมมะทายาโท เรามีกรรมเป็นของๆ ตน คือการรับผลของกรรมนั้น ทำให้เข้าใจในหลักของกรรมตาม

ความเชื่อทางพุทธศาสนาที่ว่ากรรมเกิดจากการกระทำของตนเองการจะพูดเรื่องกรรมกับคนรุ่นใหม่ นั้นจะต้องใช้เหตุผลหรือส่วนบุคคลสำหรับคนรุ่นใหม่หรือบุคคลทั่วไป อธิบายให้เห็นปรากฏการณ์พยายามอธิบายเหตุและผลให้เห็นจริงตามเหตุปัจจัยทั้งทางด้านรูปธรรมและนามธรรม เพื่อให้บุคคลเข้าใจในความเชื่อเรื่องกรรมในระดับสังคม คนสมัยนี้เขามองกรรมในแง่ของกรรมเก่า ว่าเป็นเรื่องธรรมดาเป็นไปตามเหตุปัจจัยหรือกฎของธรรมชาติ เพราะทุกสิ่งที่มีชีวิต มนุษย์มุ่งเจตนาในการกระทำกรรมต่างๆ ในการคิด การพูด การกระทำ และการแสดงออก เกิดการสัมพันธ์ เป็นเหตุและผลทำให้สังคมทั่วไปเข้าใจในเรื่องของกรรมว่านี้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติโดยแท้

References

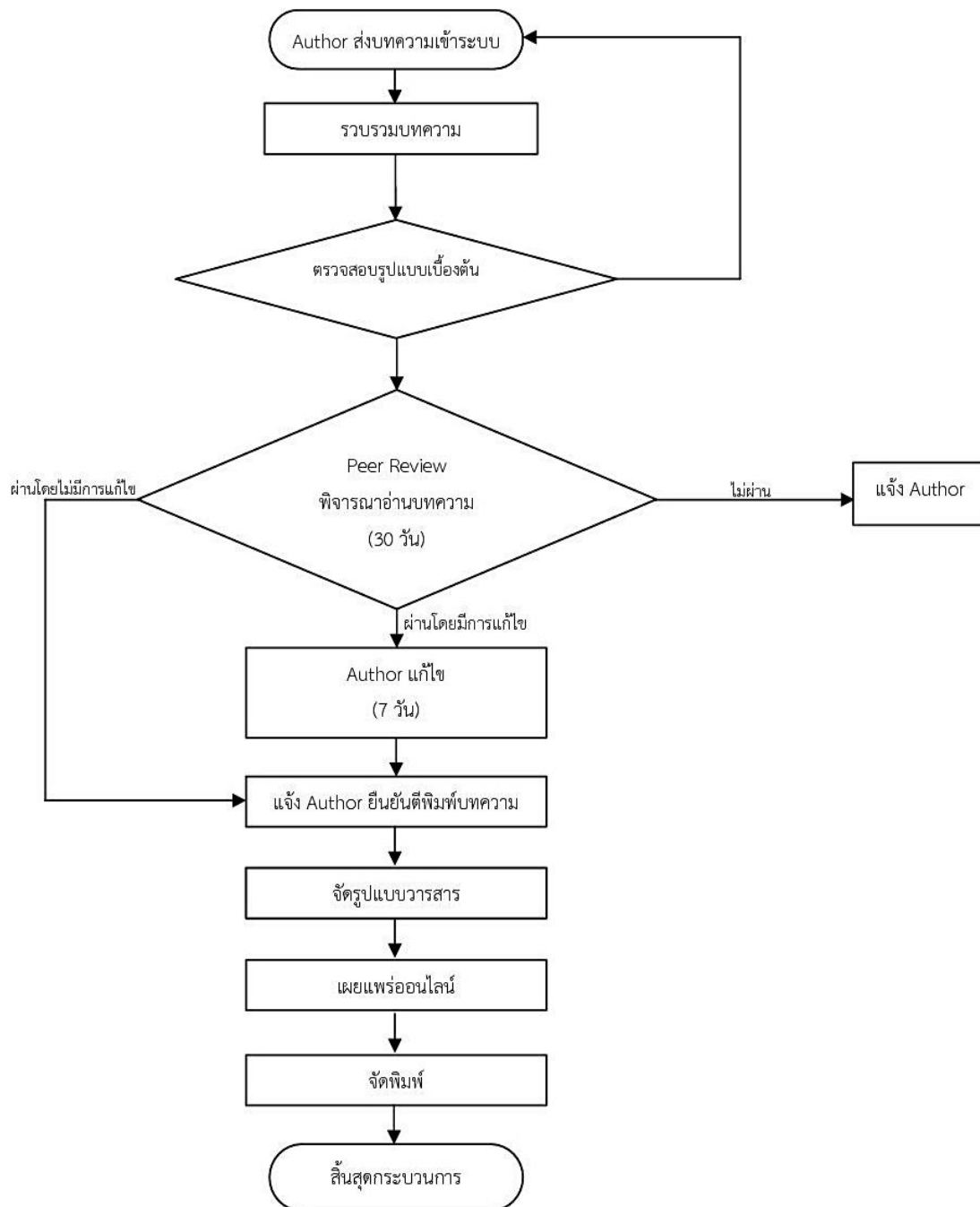
- Buddhādaśa Bhikkhu. (1999). *karma and Being above the karma*. Bangkok : Dhamasapa Publisher.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tipitaka (Thai Translation) Mahachulalongkornrajavidyalaya Edition*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2016). *Convict, Knowing karma, Solve karma*. Nakhonpathom : Utsahakamma and Printing Limited.
- Vannapok, S. (2016). *to understand correctly about the karma*. Bangkok : Sa-iam Parithasna Publisher.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 043-283-546-7 (ต่อ 114)

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ **ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม.** พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยาย ในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ มาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณ ต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า และค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

ตัวอย่างเช่น (พระไตรปิฎก, 27/855/191)

(Tipitaka, 27/855/191)

1.2 หนังสือ

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557 : 15)

(Phraphrombandit (Prayūn Thammachittō), 2014 : 15)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ศิริรัตน์ ภาคสุวรรณ และศิริลักษณ์ ไชยรังสี, 2524 : 145-146)

(Phaksuwan and Chairangsi, 1981 : 145-146)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้ค้นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องค้นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552 : 80)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009 : 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้ค้นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525 : 100)

(Ratsin, et al., 1982 : 100)

1.3 วารสาร

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้าอ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557 : 15)

(Phra Phrombandit (Prayūn Thammachittō), 2014 : 15)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ศิโรตน์ ภาคสุวรรณ และศิริลักษณ์ ไชยรังสี, 2524 : 145-146)

(Phaksuwan and Chairangsi, 1981 : 145-146)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552 : 80)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009 : 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525 : 100)

(Ratsin, et al., 1982 : 100)

1.4 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้าอ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557 : 15)

(Phra Phrombandit (Prayūn Thammachittō), 2014 : 15)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ศิริรัตน์ ภาคสุวรรณ และศิริลักษณ์ ไชยรังสี, 2524 : 145-146)

(Phaksuwan and Chairangsi, 1981 : 145-146)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552 : 80)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009 : 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525 : 100)

(Ratsin, et al., 1982 : 100)

1.5 สัมภาษณ์

(ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต), 15 สิงหาคม 2557)

(Phrakru Suvithanphatthanabandhit, Interview, August 15

2014)

1.6 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้าอ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557 : 15)

(Phra Phrombandit (Prayūn Thammachittō), 2014 : 15)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ศิโรตน์ ภาคสุวรรณ และศิริลักษณ์ ไชยรังสี, 2524 : 145-146)

(Phaksuwan and Chairangsi, 1981 : 145-146)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552 : 80)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009 : 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525 : 100)

(Ratsin, et al., 1982 : 100)

การเขียนบรรณานุกรม

1. คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด :

ชื่อมหาวิทยาลัย./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี))./ เมืองที่พิมพ์./ : สำนักพิมพ์.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka : Thai Version*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.

2. หนังสือ :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี))./ เมืองที่พิมพ์./ : สำนักพิมพ์.

Maslow, A. (1970). *Motivation and Personality*. New York : Harper and Row Publishers.

3. วารสาร :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)./ เลขหน้า.

Prescott, S.G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ ระดับวิทยานิพนธ์./ ชื่อคณะ./ : ชื่อมหาวิทยาลัย.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle. *Master of arts*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. สัมภาษณ์ :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)./ ตำแหน่ง(ถ้ามี)./ สัมภาษณ์.

Phrakru Suvithanphatthanabandhit. (10 May 2013). Voice-Rector. Interview.

6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ ชื่อเว็บไซต์./ (วัน เดือน ปี ที่สืบค้น).

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>. (Accessed 12 February 2014).

ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิชาการธรรมทรรศน์” สำนักวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์ 0-4328-3546-7 (ต่อ 114) โทรสาร 0-4328-3399 <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas>

E-mail: dhammathas@hotmail.com

- 1) ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล 088-578-1671
- 2) นางสาวสาริกา ไสวงาม 085-752-1693

กำหนดการออกวารสาร

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้พิมพ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้พิมพ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

